

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 25 Οκτωβρίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 949

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ, ΑΒΕΡΩΦ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Παρόντες οι πρώην, απούσα η νυν

Οργιώδες παρασκήνιο, με προσωπικές ατζέντες, με αφορμή το χρίσμα για τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ στις Προεδρικές

Στο περιθώριο των εξελίξεων η νυν πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Αννίτα Δημητρίου, την ώρα που οι πρώην, Νίκος Αναστασιάδης και Αβέρωφ Νεοφύτου, διαδραματίζουν

πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεργασίες για τις προεδρικές του 2028. Παρασκηνιακές συναντήσεις, συζητήσεις για συμφωνίες στον δεύτερο γύρο, προσωπικές φιλοδο-

ξεις και εσωκομματικές συμμαχίες συνθέτουν ένα σκηνικό στο οποίο η ενόπτη παραμένει άπιαστο όνειρο. Η Πιηδάρου μετατρέπεται σε πεδίο αντιπαράθεσης

προσωπικών στρατηγικών, με την ηγεσία αποδυναμωμένη και τις εσωκομματικές φατρίες να διεκδικούν τον πρώτο λόγο. Στις συμπληγάδες Προεδρικού και Αβέ-

ρωφ, ο ΔΗΣΥ κινδυνεύει να εγκλωβιστεί ξανά στις παθογένειες του παρελθόντος, με τις προεδρικές φιλοδοξίες να επισκιάζουν την πολιτική του προοπτική. **Σελ. 4**

ΑΜΥΝΤΙΚΟΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ

Γαλλία και Ισραήλ οι βασικοί προμηθευτές

Δεσπόζουσα θέση στα εξοπλιστικά προγράμματα της Ε.Φ. κατέχει το Ισραήλ, ωστόσο τα σκήπτρα συνεχίζει να κρατά η γαλλική στρατιωτική βιομηχανία. **Σελ. 10**

■ Οι μεγάλοι παίκτες της αμυντικής βιομηχανίας στην Κύπρο. **Σελ. 11**

ΕΤΣΙ ΧΑΣΑΜΕ ΤΗ ΛΙΒΥΗ

Τα μυστικά της Βεγγάζης

Ενα «άγριο» παρασκήνιο πολλών μηνών, με παρεμβάσεις ισχυρών παραγόντων προηγήθηκε της επικύρωσης του τουρκολιβυκού μνημονίου από τη Βουλή της Ανατολικής Λιβύης. Η «Κ» καταγράφει τις συνέπειες. **Σελ. 19**

«Στο πανεπιστήμιο δεν έχουμε θέρμανση, πληρώνουμε ακριβά συγγράμματα, διαφορετικά δεν περνάμε τα μαθήματα. Το κόστος διαβίωσης είναι μεγάλο και οι φοιτητικές εστίες δεν είναι ασφαλείς», λέει στην «Κ» η 20χρονη φοιτήτρια Πληροφορικής στα Τίρανα.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΕΩΣ ΤΑ ΤΙΡΑΝΑ

Αφύπνιση ή άλμα στο κενό;

Πού οδηγούν τη Γαλλία και την Ευρώπη οι μαζικές και βίαιες κινητοποιήσεις των νέων

Σελ. 20-22

ΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΟΡΥΦΗΣ

Αλλά είπε η Κάλας κι άλλα ο Πρόεδρος

Η «Κ» αποκαλύπτει αυτούσιους τους διαλόγους της Συνόδου Κορυφής, που καταδεικνύουν ότι η Ε.Ε. εκδήλωσε μεν παρέμ-

βαση για να προσκληθεί η Κύπρος στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα στην Αττάλεια, αλλά όσον αφορά την παρουσία

Ερχιουρμαν, αποκαλύπτεται ότι «δεν είχε εγείρει το ζήτημα σχετικά με το ποιος άλλος είχε προσκληθεί». **Σελ. 8**

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ

Επαναβεβαίωση του κεκτημένου στο σύνολό του

Στη συνέντευξή του αναφέρει ότι ο λόγος που δεν έχει προχωρήσει η διαδικασία σε επόμενα βήματα είναι η στάση της τουρκικής πλευράς. Διπλώνει επίσης ότι θα εξα-ντληθούν όλα τα περιθώρια μέχρι τη λήξη της θητείας του γ.γ. **Σελ. 6**

ΑΒΕΡΩΦ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ρεαλισμός Vs καιροσκοπισμός

Από το πρατήριο καυσίμων του 2011 μέχρι τις ρωσικές κυρώσεις του σήμερα, ο πρώην πρόεδρος του ΔΗΣΥ επαναπροσδιορίζει τις θέσεις του ανάλογα με τις προσωπικές του επιδιώξεις. **Σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η βία και η ευθύνη

Οι ταραχές στη Γαλλία και οι φόβοι εξάπλωσής τους στην Ευρώπη αποτελούν προειδοποίηση. Η κοινωνική αγανάκτηση δεν νομιμοποιεί τη βία, όπως και η καταστολή δεν υποκαθιστά την πολιτική. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις οφείλουν να αντιμετωπίσουν τις αιτίες της οργής, προτού η κρίση εμπιστοσύνης μετατραπεί σε βαθύτερη κρίση της δημοκρατίας.

ΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Δεν πτοείται ο κυπριακός τουρισμός

Ο κυπριακός τουρισμός επέδειξε ανθεκτικότητα παρά τις γεωπολιτικές προκλήσεις. Το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησε την πρώτη θέση στις αφίξεις το εννιάμηνο, ενώ το Ισραήλ παρέμεινε στη δεύτερη

θέση, καταγράφοντας σημαντική άνοδο. Σε επίπεδο ημερήσιας δαπάνης, οι Ισραηλινοί τουρίστες ξεχώρισαν με €158,19 κατά μέσο όρο, έναντι €110,46 των Βρετανών επισκεπτών. **Οικονομική, σελ. 4**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Οι δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να είναι απλές

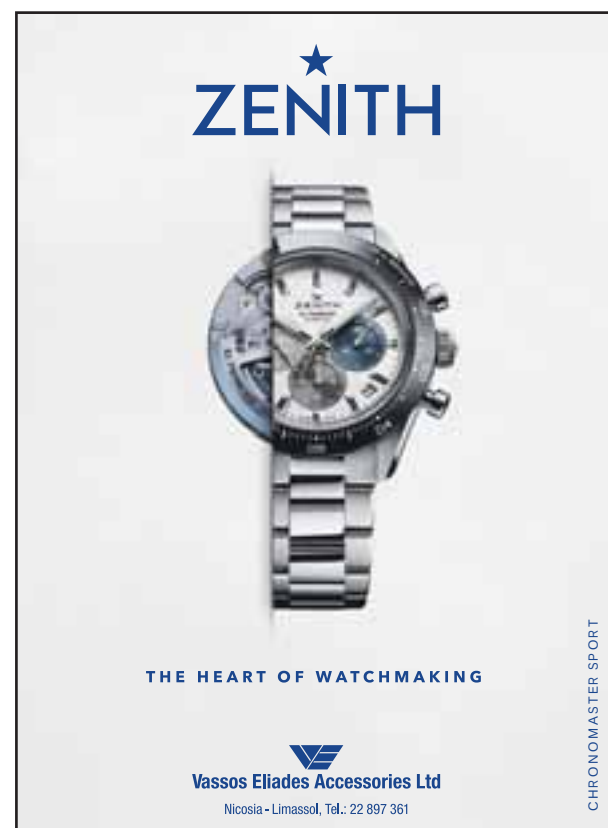
Με αφορμή την παρουσία του στην Κύπρο και την ομιλία που έδωσε στο Digital Agenda Cyprus Summit 2026, ο Α.Ε. Mohamed Rashid bin Taliah μιλάει στην «Κ» για την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού. **Σελ. 16**

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Χρώματα και υφές για όλα τα γούστα

Ενας από τους τελευταίους υφασματέμπορους της Λευκωσίας, ο Φοίβος Μαστριδής, μιλάει στην «Κ» για το επάγγελμά του και λέει πως κάποιος μπορεί να διαλέξει ανάμεσα σε τριάντα τόσα διαφορετικά χρώματα και υφάσματα. **Τέχνες, σελ. 3**

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

Καθρέφτη πες, φταίνει οι εποχές ή μήπως χάνουμε στροφές;

Ειδοποίηση για συστημέ-
νο προφορικό έγγραφο

Ο υπερβάλλων δημοσιογραφικός ζήλος, ευθύνεται, ο οποίος θέλει ντε και καλά να αμπαλάρει όλα τα ρεπορτάζ με τετριμμένα κλισέ. Και νάσου, στο τέλος, να τρέχει κοτζάμ Πρόεδρος της Δημοκρατίας να απο-καταστήσει τις παρεξηγήσεις που δημιουργούνται. «Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης μεταφέρει στις απο-σκευές του για τη Νέα Υόρκη, 19 προτάσεις...». Πώς τις μεταφέρει, καλέ μου άνθρωπε, τις προτάσεις; Σε Α4 δακτυλογραφημένες; Σε ντοσιέ μέσα; Σε χαρτόκουτα μήπως, όπως ο Αβέρωφ Νεοφύτου τις 3.000 υπο-γραφές; Σε USB; Πώς ακριβώς τις μεταφέρει τις 19 προτάσεις στη Νέα Υόρκη; Μήπως τις έχει ράψει η Φι-λίππα, στη φόδρα του σακακιού του, για να μη διαρρεύσουν; Τις έχει στα notes του κινητού του; Μια φορά, κά-που θα τις έχει, για να τις μεταφέρει. Τι στο καλό, διαπραγματεύου σε στίλ «σκέφτομαι και γράφω» θα έκανε; Το θέμα είναι με ποιον τρόπο τις μετέ-φερε. Μήπως, κατά την απνή διαδι-κασία του ελέγχου στον αερολιμένα, διαπιστώθηκε ότι οι αποσκευές του στερούνταν της δέουσας εγκρατεί-ας, ότι το βάρος τους είχε εκτραπεί πέραν του νομοτισμένου ορίου; Και αποφάσισε να πάρει μαζί του ένα έγ-γραφο... προφορικό; Ε, πείτε το, ντε.

Μαζί μιλάμε, χώρια καταλαβαίνου-με; Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μεταφέρει στη Νέα Υόρκη ένα έγ-γραφο προφορικό, με 19 προτάσεις. Απλά, λπτά, παραστατικά και όμορ-φα. Στην Κύπρο ζούμε και γνωρίζου-με πια ότι ένα έγγραφο δεν είναι εξ ορισμού γραπτό. Υπάρχουν και τα προφορικά. Όχι να αναγκάζεται να εξηγήι στον Τουφάν ότι ουδέποτε υποστήριξε πως υποβλήθηκαν γρα-πτώς οι 19 προτάσεις που αφορούν την ουσία, τη μεθοδολογία και τα

Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Υποβλήθηκαν διά συστημένου προ-φορικού εγγράφου. Ας έπιανε σημει-ώσεις. Κι ας δώσει κι αυτός τις απα-ντήσεις που περιμένει ο δικός μας, σ' ένα προφορικό έγγραφο.

Τόσες διεθνείς διασυνδέ-
σεις τζάμπα πήγανε;

Θα ανέμενε κανείς ότι αφού μιλού-σε, όπως διευκρίνισε στη δημοσιο-γραφική του διάσκεψη για την ακρί-βεια, ως υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, θα ενεργούσε και ως υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρα-τίας. Δεν θα περιοριζόταν να παρα-γέλνει στον Νίκο Χριστοδουλίδη να θέσει επιτακτικά στην επόμενη Σύ-νοδο Κορυφής την επανεξέταση των ενεργειακών κυρώσεων κατά της Ρωσίας. Οι νουθεσίες από διασκέ-ψεως δεν είναι ίδιον ενός πολιτικού του ηγετικού αναστήματος του Αβέ-ρωφ Νεοφύτου. Οι ηγέτες τέτοιου βεληνεκούς, βάζουν τα γυαλιά στους άλλους, διά των πράξεων. Δεν είναι ένας πολιτικός που κινείται εντός των κυπριακών τειχών, ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Είναι ένας έμπειρος «παί-κτης» της διεθνούς σκακιέρας. Για μια δεκαετία, οι διάδρομοι του Ευ-ρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος ήταν το δεύτερο σπίτι του, εκεί όπου συνομι-λούσε στα ίσα με τους ισχυρούς των Βρυξελλών, ενώ η κοινοβουλευτική διπλωματία έγινε το όχημά του για να ανοίξει πόρτες από τη Μεσόγειο μέ-χρι τα σαλόνια της Μέσης Ανατολής και του Κόλπου.

Δεινός γεωπολιτικός τακτικιστής, δεν δίστασε να φτάσει μέχρι τα βά-θη του Κονγκό για να διαχειριστεί το μεταναστευτικό, αποδεικνύοντας ότι οι διασυνδέσεις του δεν περιο-ρίζονται σε θεωρητικά, «προφορικά έγγραφα», αλλά μεταφράζονται σε πράξεις. Αυτό το βαρύ διεθνές εκτό-

Ηγετική παρουσία Vs ψηφιακός μετασχηματισμός. Από τη μία, οι 19 ιστορικές προτάσεις του Νίκου Χρι-στοδουλίδη, αποθηκευμένες στο πλέον σύγχρονο, άυλο και οικολογικό format της αγοράς - το περίφημο «προφορικό έγγραφο», που δεν πιάνει χώρο, δεν σκίζεται και δεν διαβάζεται από κανέναν. Από την άλλη, ο Αβέρωφ Νεοφύτου σε ρόλο παραδοσιακού εγγυητή της γραφειοκρατίας, με πέντε κούτες γεμάτες κόλ-λες Α4. Η Κύπρος αλλάζει, εκσυγχρονίζεται και, μάλλον, αυτοσαρκάζεται.

πισμα είναι που περιμέναμε να επι-στρατεύσει και τώρα, ως ένα ισχυρό όπλο, στην πορεία του προς τη μεγά-λη διεκδίκηση των προεδρικών εκλο-γών του 2028. Όχι να συστήνει στον Νίκο Χριστοδουλίδη να φανεί τολμη-ρός και να θέσει -επιτακτικά, παρα-καλώ- την επανεξέταση των κυρώ-σεων. Ένας πολιτικός που έφτασε να θέσει υποψηφιότητα για μ'ία από τις δέκα (10) θέσεις αντιπροέδρων του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, και ανάμεσα σε δώδεκα (12) υποψήφι-ους, κατόρθωσε να έρθει δωδέκατος (12ος), δεν προτρέπει σε κινήσεις.

Κάνει τις κινήσεις. Και, άλλοι, απλώς ακολουθούν...

Η Τελετή του Νιπτήρος
στην Πινδάρου

29 Απριλίου, Μεγάλη Πέμπτη, δέκα μόλις μήνες πριν από τις προεδρι-κές εκλογές, Η Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη, σε μια κίνηση υπη-λού συμβολισμού, κουβαλά μόνη της την κεραμική λεκάνη που είναι φτιαγμένη από χώμα της Κύπρου και ασφαλισμένο νερό, ευθεία παρα-

πομπή σε μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της εξωτερικής πολιτικής του συζύγου της. Στο εσωτερικό της έχει γίνει επικάλυψη με φύλλα από τις πορτοκαλιές του κήπου του προ-εδρικού μεγάρου, απ' τις οποίες ο Δημήτρης Χριστόφιας συνήθιζε να κόβει φρέσκα πορτοκάλια και να τα προσφέρει στους ξένους ηγέτες που τον επισκέπονταν - εικαστική προ-σθήκη που συνειρμικά παραπέμπει στην αλύτρωτη πόλη της Αμμοχώ-στου, ως βαθύς συμβολισμός της άρ-ρηκτης σύνδεσης με το εμβληματικό «την πατρίδα ουκ ελάττω παραδώ-

σω». Την Πρώτη, ακολουθεί ο Νίκος Τορνάρης με νερό από τους καταρ-ράκτες του Κιλιμάντζαρου, οι οποίοι τρέχουν ορμητικοί, όπως τις ορμη-τικές εκστρατείες του Ειδικού Πολι-τικού Απεσταλμένου του Προέδρου της Δημοκρατίας για το Κυπριακό στις χώρες της «μαύρης ηπείρου». Ο Νίκος Χριστοδουλίδης προσέρχε-ται ταπεινά, φοράει μια λευκή πο-διά πάνω από το κοστούμι του και κρατάει μια πετσέτα πολυτελείας, Γύρω-γύρω, η ηγεσία του ΔΗΣΥ κά-θεται σε καρέκλες, περιμένοντας με σταυρωμένα πόδια. Σκύβει με ύφος βαθιάς κατανόησης και διπλωματικής ευγένειας, «Αγαπητοί μου», λέει, «με πνεύμα συναίνεσης, συμπερίληψης και μεταμέλειας, είμαι εδώ για να διορθώσω τα γεωπολιτικά λάθη της εσωκομματικής μας προϊστορίας.

Επιτρέπει μου να νιώσω τις πόδας σας, για να ξεπλύνουμε το παρελ-θόν». Ο Γιώργος Παμπορίδης, γνω-στό πνεύμα αντιλογίας, πετάγεται όρ-θιος και διακόπτει τη σεμνή τελετή. «Για στάσου, ρε φίλε. Μια στιγμή. Μα τι εν τούτα τα μασκαράλκια; Το πλύ-σιμο είναι η διαδικασία. Εγώ θέλω να σ' ακούσω να το λες. Πες τη, Νίκο! Πες Συγγνώμη. Την οφείλεις...». Ο Νίκος Χριστοδουλίδης ζορίζεται, αλ-λά με τη βοήθεια του Βίκτωρα Παπα-δόπουλου, που κρατούσε τον τόνο, την λέει και μάλιστα σε ήχο πλάγιο. Κάπως έτσι, μ' αυτή τη βιβλική ανα-παράσταση, με καθαρά πόδια και ακόμα πιο καθαρή συνείδηση, ανοί-γει διάπλατα ο δρόμος για τη «συ-νταγή» που πρότεινε ο Νίκος Ανα-στασιάδης, ο οποίος, παρά το δέρμα κροκιδέλου και στομάχι καρχαρία που διατείνεται ότι έχει, παρακολου-θεί συγκινημένος τα κομματικά του τέκνα: Κι αυτή (θα) είναι η απαρχή μιας ωραιότατης, προσυμφωνημένης συνεργασίας για τον δεύτερο γύρο, σαν να μη μεσολάβησε ποτέ ούτε μια μέρα εσωκομματικής γκρίνιας.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

— 25-10-1936 —

Αυτοπροστασία: Σήμερα θα αρχίσωμεν εκθέτοντες τας οδηγίας εκείνας, αι οποίαι χρησιμεύουν διά την οργάνωσιν της αυτοπροστασίας κάθε πολίτου και κάθε οικογενείας, και η οποία καθώς είπαμεν αποτελεί την βάση της παθητικής αεραμύνης. Πλείσται των οδηγιών τούτων δύνανται με ολί-γην καλήν θέλησιν να εφαρμοσθούν από τούδε.

Γραμματόσημα: Η αρμοδία υπηρεσία Τ.Τ.Τ. καθώρισεν οριστικώς τον τύπον των γραμματοσήμων τα οποία θα φέ-ρουν την εικόνα της Α.Μ. του Βασιλέως. Εξ αυτών τα αξίας μιας δραχμής θα έχουν χρώμα πράσινο βαθύ, των τριών, χρώμα κεράμου, των οκτώ, κυανούν βαθύ και των εκατό, χρώμα οπτικής γης βαθύ. Η σειρά αυτή θα κυκλοφορήσῃ κα-τά πάσαν πιθανότητα την 23ην Νοεμβρίου.

Εορτή: Λόγω της Εθνικής Εορτής χαρακτηρησθείσας εορτής του Αγίου Δημητρίου της 26ης τρέχοντος, ήτις συμπίπτει ημέραν Δευτέραν, η Κυριακή αργία μετετέθη διά την εορ-τήν ταύτην, κατά την οποίαν θα παραμείνουν κλειστά άπα-ντα τα καταστήματα, εργοστάσια και λοιποί τόποι εργασί-ας, ως κανονική ημέρα εργασίας και παραμονή εορτής, θα ισχύσουν δε δι' αυτήν τα διά το Σάββατον οριζόμενα.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Αβέρωφ, Δίπλαρος, Μύθοι και Αλήθειες

Η φωτογραφία της χθεσινής μέρας, αλλά ίσως και ολόκληρης της χρονιάς, ήταν ο Αβέρωφ που πόζαρε δίπλα από 3.000 και πλέον -όπως μάθαμε- υπο-γραφές. Ένα μικρό δάσος καταστρά-φηκε για να εξευρεθεί αρκετό χαρτί και να καλύψει την ανάγκη του Φούλη για λίγο... τόσο. Όπως όμως λένε και οι Αμερικανοί, the show must go on. Η συ-γκεκριμένη φώτο έχει περάσει πια στην ιστορία ως το παγκόσμιο ρεκόρ πως να μεγαλώσεις 3.000 υπογραφές και αντί να χωρέσουν σε 200 σελίδες να γεμί-σουν 3.000. Δύσκολο να σκεφτώ πιο επιική και εμβληματική εικόνα, εκτός ίσως από τους Αμερικανούς στρατιώτες να υψώνουν τη σημαία στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ποιος άραγε να ασχοληθεί ξανά με τους 300 του Λε-ωνίδα, όταν πια έχουμε τους 3.000 του Φούλη;

Οι ιδιότροποι γκρίνιασαν. «Γιατί ο ΔΗ-ΣΥ δεν το έκανε ψηφιακά και έμεινε κάπου στο 1980», «πάλι καλά που δεν τους ζήτησαν να στείλουν τις υπογρα-φές με Φαξ και άλλα τέτοια χαριτω-μένα. Σχολιάστηκε πάντως στα σόσιαλ πως τον Αβέρωφ -και κούτες φέρο-ντα- δεν τον υποδέχτηκε η Αννίτα! Ακό-μη περισσότερο συζητήθηκε πως, στην υποδοχή -στον δρόμο αλλά μέχρι και το ασανσέρ- όπως επίσης στις βάραιλ πλέ-ον φωτογραφίες, δίπλα από τον Φούλη βρισκόταν ο Ευθύμιος της καρδιάς μας. Ανατροπή και πέναλι. Oh yeah!

Κάποιοι λένε πως αυτό δείχνει ότι οι δυο τους τα ξαναβρήκαν, άλλοι πιο δύ-σπιστοι υποψιάζονται πως ο Δίπλαρος θα είναι ο δούρειος ίππος του Χριστο-

Έλα, σας έφερα passion fruit από την Αργάκα, άνοιξε μόνο το κουτί που θα σου πω.

δουλίδη στην εκστρατεία Αβέρωφ. Μπορεί όμως να είναι διπλός κατάσκο-πος. Θυμήθηκα και μερικούς τίτλους ταινιών Τζέιμς Μποντ που δένουν γάντι στην περίπτωση: The spy who loved me, Never say never και βέβαια, μετά την πρόσφατη δήλωση περί άρσης των ρωσικών κυρώσεων, το all time classic, From Russia with Love!

Βέβαια, δεν πιστεύω ο Ευθύμιος να παίξει ρόλο Πράκτορα, θυμήθηκα όμως πως ο Σεφερλής πήρε το Πράκτωρ Μη-δέν Μηδέν Εφτά και έφτιαξε το έπος

Μηδέν Μηδέν Λεφτά! Λεφτά υπάρχουν στην εκστρατεία και προφανώς ο μη-χανισμός άρχισε να στήνεται μερικές ώρες μετά την ήττα του 2023. Σαν έτοι-μος από καιρό... Κακές γλώσσες, που λένε πως ο Κουλλά παραπήθηκε για να μην αναγκαστεί να «τρέξει» την εκστρα-τεία Φούλη, θα κοπούν σύριζα.

Θυμάστε το μαύρο βιβλιάρaki του Χρι-στοδουλίδη στο οποίο κατέγραψε τον μισό περίπου πληθυσμό της Κύπρου τά-ζοντας σε όλους θέσεις και αξιώματα; Λέγεται πως ο Φούλης έπιασε την ιδέα

και την πήρε σε άλλο επίπεδο. Έχει λοι-πόν τάξει, σύμφωνα πάντα με πληρο-φορίες του μαύρου κατασκοπευτικού μου βαν, τα πάντα σε όλους. Από τη θέ-ση του γενικού γραμματέα των Ηνω-μένων Εθνών, που λέει ο λόγος. Τι θα γίνει σε περίπτωση εκλογής του; Well, ξεκάθαρα -που θα έλεγε και ο νεαρός μας Νίκος- θα πρέπει να δημιουργη-θούν ακόμη καμιά δεκαριά υπηπουρ-γεία, σε πρώτη φάση.

Είναι πάντως αξιοθαύμαστη η μαεστρία με την οποία ο Φούλης ανέγραψε την προεκλογική του Χριστοδουλίδη, σχεδόν σε όλα. Από το τάξιμο άπειρων θέσεων μέχρι τα ανώνυμα τρολς του διαδικτύου, ο Αργακίωτης διδάχθηκε πολλά από τον νεαρότερο και τελικά πιο πονηρό Γερο-σκιππίω. Αν τον δούμε να περιφέρεται στις εκκλήσεις, να φοράει κομποσκοίνια και να αντιγράφει ομιλίες άλλων υποψη-φίων, οι ομοιότητες θα είναι striking. Εκ του αποτελέσματος, όπως λέει και η σοφή γιαγιά μου, η αλεπού 100 χρονών και το αλεπουδάκι 101.

Κλείνω τη σημερινή στήλη ξεκαθαρίζο-ντας ποιες από τις φήμες που κυκλοφο-ρούν αυτές τις μέρες είναι μύθος, ποιες αλήθεια και ποιες ανέκδοτο: Ο Αβέρωφ συνεχίζει να μαζεύει υπογραφές για να μπει στο βιβλίο ρεκόρ Γκίνες για τις περισσότερες ακρείστες υπογραφές στην ιστορία. Αλήθεια! Ο Τζον Χριστο-δούλου σκέφτεται να αγοράσει την Ομόνοια για να αυξήσει τις πιθανότητες εκλογής του το 2028. Μύθος! Ο Χριστο-δουλίδης σοβαρομιλούσε όταν είπε πως δεν σκέφτεται τις εκλογές. Ανέκδοτο!

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εσύ, τι θα έκανες με €2.000;

Ένα supermarket χωρίς δεύτερη σκέψη; Γεμάτο ρεζερβουάρ για μήνες;
Ένα ταξίδι που σχεδιάζεις καιρό; Shopping, brunches, dinners, συναυλίες;
Νέο κινητό, τηλεόραση ή εκείνο το gadget που έχεις βάλει στο μάτι;

Ό,τι κι αν θέλεις, μπορεί να γίνει.

Κάνε τουλάχιστον 15 αγορές κάθε μήνα, από 01.10.26 έως 31.12.26,
με κάρτα Eurobank Mastercard και μπορεί να γίνεις **ένας από τους
15 τυχερούς που διεκδικούν από €2.000 στην εφαρμογή Επιστροφή**
για εξαργύρωση σε επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

Σε κάθε μπροστά.

eurobank.cy/mastercardcompetition

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Μπορεί η Αννίτα Δημητρίου να ήταν το πρόσωπο που, στις δύσκολες στιγμές του 2023, μετά την εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη στην Προεδρία, έμοιαζε ως η σωστή επιλογή για να ξεπεράσει το κόμμα την εσωστρέφεια, ωστόσο τρία χρόνια μετά η πολυσυζητημένη ενότητα και το σύνθημα «δεν περισεύει κανείς» είναι κενοῦ περιεχομένου, προκαλώντας ανησυχία για την επόμενη μέρα.

Ο ΔΗΣΥ μοιάζει να αφέθηκε σε ένα παιχνίδι –πρωταγωνιστικό ρόλο έχει και ο Αβέρωφ Νεοφύτου– που εξυπηρετεί προσωπικές φιλοδοξίες και συντηρεί πολιτικές φατρίες με μοναδικό γνώμονα την εξουσία. Παραμερίζονται έτσι αξίες και αρχές, με στελέχη που έστω και για λίγο –κυρίως μετά το καλό αποτέλεσμα των βουλευτικών– έβλεπαν να ανοίγεται ο δρόμος προς την Προεδρία της Δημοκρατίας, ενώ τώρα δηλώνουν απογοητευμένα και στρέφονται σε άλλες επιλογές, πέραν του υποψηφίου που θα αναδειχθεί μέσα από την εσωκομματική διαδικασία.

Έντονη κριτική για την κακή εικόνα που παρουσιάζει σήμερα ο ΔΗΣΥ δέχεται η πρόεδρος του κόμματος, Αννίτα Δημητρίου, ακόμη και για το γεγονός πως δεν έκανε ένα βήμα πίσω σε ό,τι αφορά την Προεδρία της Βουλής, παραχωρώντας την στο ΔΗΚΟ και στον Νικόλα Παπαδόπουλο ώστε να έχει την υποστήριξή τους για τις προεδρικές, που πιθανώς θα διαφοροποιούσε τα δεδομένα σήμερα. Βέβαια, το γεγονός ότι δέχτηκε πιέσεις –γίνεται αναφορά και για εκβιασμό– αν και η ίδια τις απορρίπτει, ώστε να αποσυρθεί από την κούρσα για το χρίσμα, μετατοπίζει πιθανώς ένα μέρος των ευθυνών, αν και δεν υπήρχαν ουσιαστικές αντιδράσεις. Αντιθέτως, όλο και πληθαίνουν οι φωνές που τη μέμφονται πως δεν ενήργησε έγκαιρα –αν και το έβλεπε να έρχεται– απέναντι στους σχεδιασμούς Αβέρωφ Νεοφύτου.

Μάλιστα γίνεται λόγος και στις δυσκολίες που υπάρχουν με την παραμονή της Αννίτας Δημητρίου στην προεδρία του κόμματος. Παράλληλα, κρίνεται και για τον τρόπο που αποσύρθηκε, αφού δεν άφησε χρονικά περιθώρια διαβούλευσης, ακόμη και ευχέρεια κινήσεων σε πιθανούς υποψηφίους ώστε να κινήσουν τις διαδικασίες και να εργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση, κλειδώνοντας ουσιαστικά την εκλογική διαδικασία σε κούρσα των δύο, με διαφορετική αφετηρία.

Στο πλευρό της η Αννίτα Δημητρίου έχει πλέον μικρό αριθμό στελεχών μιας και πιθανώς να ενόχλησε και το γεγονός ότι στο περιβάλλον γέμια ήταν μαζί της για να μιλήσουν για θέματα που αφορούν το κόμμα πρόσωπα που δεν ανήκουν στον ΔΗΣΥ, με τελευταία απώλεια αυτήν του εκπροσώπου Τύπου, Ονούφριου Κουλλά.

Μπορεί δημόσια να γίνεται λόγος για φόρτο εργασίας, ωστόσο αβέβαιο κρίνεται το μέλλον και κατά πόσον θα παραμείνει στο πόστο του εκτελεστικού διευθυντή και διευθυντή του Γραφείου της Προέδρου μέχρι και τη λήξη του

Στις Συμπληγάδες Προεδρικού - Αβέρωφ, η Πινδάρου

Άπιαστο όνειρο η ενότητα για τον ΔΗΣΥ, που βυθίζεται ολοένα και περισσότερο στην εσωστρέφεια και τον διχασμό

Πρόταση για δεύτερο γύρο

Σε συνάντηση στη Λεμεσό μεταξύ Νίκου Αναστασιάδη και Αβέρωφ Νεοφύτου συζητήθηκε η πρόταση που έθεσε ο τέως Πρόεδρος για τον δεύτερο γύρο. Μάλιστα, όπως διαμνύεται, ο υποψήφιος για το χρίσμα δεσμεύτηκε πως σε περίπτωση που δεν περάσει θα στηρίξει Νίκο Χριστοδουλίδη, αναφέροντας μάλιστα πως μπορεί αν θέλει να του το υπογράψει.

Ο ΔΗΣΥ μοιάζει να αφέθηκε σε ένα παιχνίδι –πρωταγωνιστικό ρόλο έχει και ο Αβέρωφ Νεοφύτου– που εξυπηρετεί προσωπικές φιλοδοξίες και συντηρεί πολιτικές φατρίες με μοναδικό γνώμονα την εξουσία.

μεθοδευμένα, ζητώντας τα φώτα της δημοσιότητας πάνω του. Αυτό φαίνεται τόσο από την άρνησή του να ξεκαθαρίσει από την αρχή πως θα είναι υποψήφιος μέσα από τις διαδικασίες του κόμματος, όσο και σε σχέση με την παράδοση των υπογραφών όπως προνοεί το καταστατικό, προκειμένου να ελεγχθούν από τα αρμόδια όργανα. Έφτασε στον Συναγερμό με πέντε κιβώτια τα οποία θέλησε να παραδώσει ο ίδιος, καλώντας από πριν τους δημοσιογράφους για να καλύψουν την όλη διαδικασία, ασχέτως αν μπορούσε να τα παραδώσει ένας συνεργάτης του. Επιπλέον, οι τρεις και πλέον χιλιάδες υπογραφές που παρέδωσε θέλοντας να δείξει ισχύ –θα ελεγχθούν μόνο οι 500 που προνοεί το καταστατικό– χωρούσαν σε μία μόλις κούτα.

Πάντως, βάσει μαρτυριών για τη συλλογή τους, ο Αβέρωφ Νεοφύτου ζήτησε –και σε κάποιες περιπτώσεις ουσιαστικά επέβαλε– σε αξιωματούχους, αλλά και πρόσωπα από τις τοπικές και τη νεολαία, να του παραδώσουν συγκεκριμένο αριθμό υπογραφών. Παράλληλα, υπάρχουν αναφορές, έστω και μεμονωμένες, πως υπήρχαν πρόσωπα που δεν υπέγραψαν

στον ανθυποψήφιό του, Γιώργο Παμπορίδη, αφότου ο ίδιος τους το ζήτησε.

Από την πλευρά του ο βουλευτής του κόμματος που επέλεξε διαφορετικό δρόμο για την παράδοση των υπογραφών –πιο αθόρυβο– φαίνεται να αντιμετώπισε αρχικά δυσκολίες ως προς τη συλλογή τους στις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου. Αντίθετα, πιο εύκολα ήταν τα πράγματα στη Λευκωσία, αν αναλογιστεί κανείς ότι ήρθε δεύτερος σε σταυρούς στην πρώτη ΔΗΣΥ πριν γίνει οποιαδήποτε διαβούλευση για το 2028.

Πάντως, από εβδομάδας σηκώνουν μανίκια κομματικά στελέχη και πρώην αξιωματούχοι –λίγοι στον αριθμό– που πιστεύουν στην υποψηφιότητά Γιώργου Παμπορίδη, για να μεταφέρουν στη βάση τις θέσεις του. Κι αυτό, διότι φαίνεται να υστερεί ως προς τη διεύθυνση σε μεγάλη μερίδα συναγερμικών που θα κληθούν να ψηφίσουν στην εσωκομματική διαδικασία.

Βέβαια αν και γίνονται προβλέψεις, στελέχη τονίζουν ότι πιθανώς να εκτιλήσουν οι ψήφοι που θα δοθούν στον Γιώργο Παμπορίδη ως διαμαρτυρία για τον τρόπο που συμπεριφέρεται ο τέως πρόεδρος

του κόμματος, ενώ στην αντίπερα όχθη πιθανώς να δοθούν ψήφοι από συναγερμικά στελέχη που προκρίνουν Νίκο Χριστοδουλίδη μιας και κρίνουν τον Αβέρωφ Νεοφύτου εύκολο αντίπαλο.

Ο Γιώργος Παμπορίδης επιλέγει μέχρι στιγμής να κρατά χαμηλούς τόνους, θέτοντας μεν τα ζητήματα επί τάπητος, σεβόμενος ωστόσο την Αννίτα Δημητρίου. Παράλληλα, ρίχνει το μπαλάκι στον Νίκο Χριστοδουλίδη, καλώντας τον να ζητήσει συγγνώμη από τη βάση του ΔΗΣΥ πριν γίνει οποιαδήποτε διαβούλευση για το 2028.

Ο απόηχος της πρότασης Αναστασιάδη

Πάντως, η πρόταση Νίκου Αναστασιάδη υπέρ μιας συμφωνίας από τώρα μεταξύ του ΔΗΣΥ και του Νίκου Χριστοδουλίδη, η οποία θα δεσμεύει εκείνον που θα μείνει εκτός δεύτερου γύρου για να υποστηρίξει αυτόν που θα περάσει και θα αναμετρηθεί με τον υποψήφιο που θα τύχει της υποστήριξης του ΑΚΕΛ, προκάλεσε αντιδράσεις ένθεν και ένθεν. Ωστόσο, χαρακτηριστικά από ορισμένους ως η μοναδική πολιτική πρόταση που κατατίθεται στο τραπέζι ενόψει

προεδρικών.

Μάλιστα με αφετηρία την πρόταση συνεργασίας ΔΗΣΥ-Χριστοδουλίδη έγιναν πιο διακριτές οι τάσεις εντός της ηγετικής πυραμίδας σε σχέση με τον υποψήφιο που προκρίνουν για το χρίσμα. Μετά τις πρώτες δημόσιες τοποθετήσεις, όπου τάχθηκαν ονομαστικά –χαρακτηριστικό παράδειγμα η δήλωση του βουλευτή Πάφου, Χαράλαμπου Πάζαρου, στην εκπομπή «ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ» πως στηρίζει Αβέρωφ Νεοφύτου, όπως και η δήλωση του επικεφαλής του σκιώδους υπουργικού, Μιχάλη Ιωαννίδη, στην «Κ» ότι στέκεται στο πλευρό Γιώργου Παμπορίδη– στάλθηκε το μήνυμα πως θα πρέπει να αποφεύγονται οι δημόσιες τοποθετήσεις.

Πρόκειται για μια εισήγηση η οποία απέτρεψε τελικώς –τουλάχιστον δημοσίως– τον αντιπρόεδρο του κόμματος, Γιάννη Καρούσο, να τοποθετηθεί υπέρ Αβέρωφ Νεοφύτου (αν και οι ενέργειές του το αποδεικνύουν). Την ίδια στιγμή, πιο κοντά στον τέως πρόεδρο φαίνεται να είναι και ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος, Δημήτρης Δημητρίου.

Όσον αφορά τη στάση που θα τηρήσει ο ΔΗΣΥ στον δεύτερο γύρο των προεδρικών –για τον οποίο τα στελέχη που τοποθετούνται δημόσια θα πρέπει να έχουν στο πίσω μέρος του μυαλού τους– συζητήθηκε σε συνάντηση στη Λεμεσό μεταξύ Νίκου Αναστασιάδη και Αβέρωφ Νεοφύτου. Μάλιστα, όπως διαμνύεται, ο υποψήφιος για το χρίσμα δεσμεύτηκε στον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας πως σε περίπτωση που δεν περάσει θα στηρίξει Νίκο Χριστοδουλίδη, αναφέροντας μάλιστα πως μπορεί αν θέλει να του το υπογράψει.

Η επόμενη ημέρα

Βέβαια, ο εναπομείνας χρόνος είναι πολύς και οι ισορροπίες μπορούν ανά πάσα στιγμή να διαφοροποιηθούν, με τους ψυχραιμότερους να αναφέρουν πως τα δίσκολα δεν έχουν έρθει ακόμη για τον ΔΗΣΥ. Μάλιστα, μιλώντας για την επόμενη ημέρα, εκφράζουν προβληματισμούς για το πώς θα αντιπολιτευούνται την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, έτσι ώστε, αν κληθούν στον δεύτερο γύρο, να μην ανατρέπουν τις δηλώσεις τους. Παράλληλα, προβληματίζονται για το πώς θα αντιμετωπίσουν ένα χαμηλό ποσοστό για τον υποψήφιο τους, σε δημοσκοπήσεις που θα δείχνουν την παράσταση νίκης.

Στους προβληματισμούς εντάσσεται και το πώς ο μηχανισμός που δημιουργήθηκε επί Αννίτας Δημητρίου θα μπορέσει να ανοίξει δίαυλο επικοινωνίας με την ομάδα Αβέρωφ Νεοφύτου (σε περίπτωση που πάρει το χρίσμα) για τη χάραξη πολιτικών και θέσεων ενόψει προεδρικών. Πάντως, ήδη εκφράζονται φόβοι για τον πολιτικό προσανατολισμό του ΔΗΣΥ και για τον κίνδυνο παρέκκλισης, με την πρόεδρο του κόμματος μέχρι στιγμής να αδυνατεί να είναι το «πρώτο βιολί». Αυτό ίσως αποδεικνύει πως το κόμμα ποτέ δεν απαλλάχθηκε από τα βαρίδια του παρελθόντος.

ΑΡΘΡΟ

Το παράλληλο κυπριακό μας σύμπαν

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΟΥ**

Την ημέρα που ολόκληρη η Ευρώπη παρακολουθούσε σοκαρισμένη το Παρίσι να φλέγεται από την έκρηξη του μεγάλου θυμιού, ο Κωνσταντίνος Αργυρός έκανε ένα βιντεάκι για να διαφημίσει τη συναυλία του, μέσα στην καλή χαρά, με φόντο τον Πύργο του Αιφέλ. Η ανέμελη διάθεση και η αίσθηση του ανεπιθύμητου σε συνδυασμό με την αβάσταχτη ελαφρότητα για το τι πραγματικά συμβαίνει «εκεί έξω», με οδήγησαν στη διόλου αισιόδοξη σκέψη ότι το σουζέ του δημοφιλούς τραγουδιστή θα μπορούσε κάλλιστα να είναι το soundtrack του κυπριακού μας μικρόκοσμου. Ο οποίος, σε πείσμα των όσων συγκλονιστικών συμβαίνουν στην Ευρώπη, συνεχίζει να αναλώνεται σε

πολιτικές μικρότητες, με μονοθεματική ατζέντα τις διεργασίες για τις προεδρικές του 2028, και ολίγον από Κυπριακό έτσι για να μην ξεχνιόμαστε.

Το χειρότερο είναι ότι δεν μπορούμε να υποκριθούμε τους εκπληκτους. Εδώ και πολλά χρόνια άλλωστε δημιουργήσαμε ένα παράλληλο κυπριακό σύμπαν, σε σχέση με όλα όσα συμβαίνουν στον υπόλοιπο κόσμο, όπου τίποτα και κανείς δεν μπορεί να διαταράξει την ησυχία μας. Κορυφαίο παράδειγμα το κούρεμα και γίναμε το πειραματόζωο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν άνοιξε μύτη. Αν θέλουμε να το ερμηνεύσουμε κομπάζ, θα μιλούσαμε για μειωμένα αντανακλαστικά. Αν πάλι θέλουμε να είμαστε σκληροί με τους εαυτούς μας θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι το προσωπικό βόλεμα

μάς ευνοούκισε τόσο πολύ ώστε να παραμένουμε καθηλωμένοι στους καναπέδες μας. Στοιχειώδης ειλικρίνεια πάντως επιβάλλει να αποδεχτούμε ότι έχουμε υποστεί ως κοινωνία έναν εκφυλισμό που μας εμποδίζει να συντονιστούμε με τα ρεύματα κοινωνικής αντίδρασης στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Τα πρόσφατα βίαια γεγονότα στη Γαλλία συγκλονίζουν, αλλά είναι η κορυφή του παγόβουνου. Το εύκολο είναι να καταδικάζουμε το πλιτάστικο ψελλίζοντας τα περί ησυχίας, τάξης και ασφάλειας. Το δύσκολο, ν' αναζητήσουμε τη γενεσιουργό αιτία. Τις αιτίες καλύτερα, καθώς η πηγή που τροφοδοτεί τη λαϊκή αντίδραση δεν είναι μόνο μία. Στη Γαλλία οι κοινωνικές ανισότητες και η έλλειψη κοινωνικής συνοχής έβγαλε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους

στους δρόμους. Πριν από τις βίαιες συγκρούσεις είχαν προηγηθεί τέσσερις βδομάδες διαδηλώσεων και καταλήψεων σχολείων. Αν και πρέπει να θυμόμαστε ότι οι φωτιές που άναψαν το καλοκαίρι του 2023, μετά τη δολοφονία ενός εφήβου από αστυνομικό, ουσιαστικά δεν έσβησαν ποτέ. Τα υποβαθμισμένα πρόσασα παρέμειναν ένα «πεδίο βολής φτηνό» ανασύροντας στην επιφάνεια προβλήματα όπως η ανεργία, η φτώχεια, οι εκπαιδευτικές ανεπάρκειες και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Πρόκειται για μια βαθιά πολιτική και κοινωνική κρίση που η διακυβέρνηση Μακρόν δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε στο ανεξέλεγκτο κύμα οργής.

Το φαινόμενο, όμως, της κοινωνικής αναταραχής δεν είναι μόνο

γαλλικό. Το 2026 καταγράφεται ένα κύμα μαζικών κινητοποιήσεων με κοινά σημεία αναφοράς: την ακρίβεια, τη στέγαση και την αβεβαιότητα που αισθάνονται οι νέοι για το μέλλον. Στη Γαλλία η θρυσάλιδα ήταν οι ελλείψεις του εκπαιδευτικού συστήματος. Στην Ισπανία δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι διαδήλωσαν για τα αβάσταχτα ενοίκια, στο Βέλγιο για τις σχεδιαζόμενες δημοσιονομικές περικοπές, στην Ιταλία για το κόστος ζωής και στην Πορτογαλία για τους μισθούς και τις συντάξεις. Είναι ενδιαφέρον ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση Φοιτητών κατέγραψε 54 κινητοποιήσεις σε 22 χώρες μεταξύ Μαρτίου-Μαΐου 2026. Το κύμα της λαϊκής οργής είναι πλέον πανευρωπαϊκό και δεν περιορίζεται στους νέους. Από την Αλβανία που ο κόσμος βγήκε μαζικά στους δρόμους για τη δια-

φθορά, μέχρι τα πανεκπαιδευτικά συλλαλητήρια στην Ελλάδα την περασμένη Τετάρτη, η Ευρώπη μοιάζει με καζάνι που κοχλάζει.

Το πολιτικό «διά ταύτα» έχει συγκεκριμένη ταυτότητα και προσανατολισμό. Από τη Λεπιέν στη Γαλλία που βρίσκεται προ των πυλών μέχρι το AfD στη Γερμανία, αυτή που φαίνεται να κεφαλαιοποιεί την κοινωνική έκρηξη είναι η Ακροδεξιά. Όσο για μας, όταν σταματήσουμε να ασχολούμαστε με τους προεκλογικούς γρίφους του Αβέρωφ και τα πολιτικά προξενία του Αναστασιάδη, σε ελπίζουμε ότι δεν θα είναι πολύ αργά. Για να ανακαλύψουμε, φρε, σοκαρισμένοι, ότι ο κόσμος έχει αλλάξει δραματικά κι εμείς δεν πήραμε χαμπάρι.

Ο κ. Σταύρος Χριστοδούλου είναι Σύμβουλος Επικοινωνίας.

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Υπάρχουν πολιτικοί που λαϊκίζουν και δημαγωγούν «εκ φύσεως». Άλλοι που καταφεύγουν στον λαϊκισμό και στη δημαγωγία επειδή δυσκολεύονται να αντιληφθούν την πραγματικότητα και την πολυπλοκότητα των ζητημάτων. Και υπάρχουν κι εκείνοι που μια χαρά αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα που δημιουργεί η πολυπλοκότητα διαφόρων ζητημάτων αλλά επιλέγουν, όταν οι περιστάσεις το απαιτούν, να την παραμερίζουν ή να την ερμηνεύουν με τρόπο που εξυπηρετεί ένα συγκεκριμένο πολιτικό αφήγημα. Θεωρώ την τρίτη κατηγορία πολιτικά σοβαρότερη, ακριβώς γιατί δεν έχει το άλλοθι της άγνοιας ή «των εργαστασιακών ρυθμίσεων», αλλά **βαρύνεται από την** επιλεκτική παρουσίαση της πραγματικότητας από κάποιον που γνωρίζει τις παραμέτρους της.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν ανήκει στους πολιτικούς που θα ισχυριζόσουν ότι δεν έχουν αντίληψη της πραγματικότητας. Αντιθέτως. Είναι από τους πολιτικούς για τους οποίους η γνώση, η εμπειρία και η ικανότητα κατανόησης δεδομένων και συσχετισμών δεν αμφισβητείται εύκολα. Και είναι ακριβώς γι’ αυτό που οι κατά καιρούς επιλογές του να προσφεύγει σε εντυπωσιακές εξαγγελίες και πολιτικά βολικές απλουστεύσεις δεν μπορούν να αγνοηθούν ή να αφήνονται να περάσουν αβρόχοι ποσιί.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου παραμένει –το έχω γράψει και το επαναλαμβάνω χωρίς δισταγμό– ένας από τους ελάχιστους πολιτικούς που σε κρίσιμες για τον τόπο στιγμές λειτούργησε με σύνεση και ρεαλισμό. Εκεί όπου άλλοι, χαμένοι σε δογματικές αγκυλώσεις και ανεπάργειες, φλέρταραν επικίνδυνα με την καταστροφή, εκείνος συμπεριφέρθηκε νούσιμα. Όμως, η εικόνα του δεν εξαντλείται εκεί, η διαδρομή του δεν ήταν ευθεία, παρουσιάζει πολιτικές ανωμालίες και κουβαλά σκιές για τις οποίες επικρίθηκε αυστηρά. Πρόκειται, εν ολίγοις, για μια δικασμένη πολιτική προσωπικότητα: ένας οξύς πραγματιστής που, την ίδια στιγμή, δεν μπορεί να αντισταθεί στις σειρήνες της δημαγωγίας. Και επιλέγει συχνά να γοντεύει τα πλήθη, βουτώντας τις λέξεις του στο μελάνι του λαϊκισμού.

Είναι εξαιτίας αυτού του μίγματος που, συχνά-πυκνά, καλούμαστε να απαντούμε σε ένα ουσιαστικό ερώτημα: προσαρμόζει την πολιτική του στις μεταβαλλόμενες πραγματικότητες ή προσαρμόζει την ερμηνεία των πραγματικότητων στις μεταβαλλόμενες πολιτικές του ανάγκες;

Το μαύρο πετρελαιοκίνητο τζιπ

Πίσω στον χρόνο, Μεγάλη Τετάρτη του 2011, ένα μήνα πριν από τις βουλευτικές εκλογές. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου φόρεσε το σκούρο κοστούμι του, επιβίβαστηκε στο πετρελαιοκίνητο μαύρου χρώματος τζιπ του και κάλεσε τους δημοσιογράφους να τον ακολουθήσουν σε πρατήριο βενζίνης στο οποίο θα εφοδίαζε το όχημά του με καύσιμα, για το ανάλογο ρεσιτάλ: «Όπως έχετε δει, γέμισα το αυτοκίνητό μου, ένα πετρελαιοκίνητο τζιπ, με 75 ευρώ. Από τα 75 ευρώ τα 30 θα πάνε σε φόρους. Κάθε φορά που ο Κύπριος πολίτης γεμίζει το αυτοκίνητό του, για κάθε ευρώ που πληρώνει στο βενζινάδικο, τα 40 σεντ πάνε σε φόρους στο κράτος. Σήμερα, ο πολίτης χρειάζεται να πληρώσει 60 ευρώ κατά μέσο όρο για να γεμίσει το αυτοκίνητό του με καύσιμα. Θυμάμαι το 2000, οι Κύπριοι με 10 λίρες γέμιζαν τα αυτοκίνητά τους και παίρνανε και ρέστα».

Σε ρόλο Γκρέτας Τούνμπεργκ

Ταχεία προώθηση στο 2020, εννέα χρόνια μετά την παρέμβαση του πρατηρίου. Ο τόπος διανύει τη δεύτερη πενταετία διακυβέρνησης του Δημοκρατικού Συναγερμού. Οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου παραμένουν σχετικά χαμηλές, ωστόσο οι σταθεροί φό-

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν ανήκει στους πολιτικούς που δεν έχουν αντίληψη της πραγματικότητας. Αντιθέτως. Είναι ακριβώς γι’ αυτό που οι επιλογές του να προσφεύγει σε εντυπωσιακές εξαγγελίες και πολιτικά βολικές απλουστεύσεις δεν μπορούν να αφήνονται να περάσουν αβρόχοι ποσιί.

Ο Αβέρωφ και η πραγματικότητα που (κάθε φορά) τον βολεύει

Προσαρμόζει την πολιτική του στις μεταβαλλόμενες πραγματικότητες ή προσαρμόζει την ερμηνεία των πραγματικοτήτων στις μεταβαλλόμενες πολιτικές του ανάγκες;

ροι κατανάλωσης, σε συνδυασμό με τον ΦΠΑ, «καταπίνουν» σχεδόν το μισό ποσό που πληρώνει ο καταναλωτής. Για κάθε 75 ευρώ καυσίμων, όσα χρειάστηκε ο Αβέρωφ Νεοφύτου για να γεμίσει το πετρελαιοκίνητο τζιπ του το 2011, το κράτος εισπράττει πλέον 37 ευρώ σε φόρους. Επτά περισσότερα από το 2011. Την ίδια ώρα, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία και τη Eurostat, το 22,3% του πληθυσμού, περίπου 206.000 συμπολίτες μας, βρίσκε-

Πρόκειται για μια δικασμένη πολιτική προσωπικότητα: ένας οξύς πραγματιστής που, την ίδια στιγμή, δεν μπορεί να αντισταθεί στις σειρήνες της δημαγωγίας. Και επιλέγει συχνά να γοντεύει τα πλήθη, βουτώντας τις λέξεις του στο μελάνι του λαϊκισμού.

ται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ το 12,2% των νοικοκυριών βιώνει σοβαρή υλική στέρηση, αδυνατώντας να ανταποκριθεί σε βασικές ανάγκες, από την εξόφληση λογαριασμών μέχρι την επαρκή θέρμανση της κατοικίας του.

Εντούτοις, ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ, ο Αβέρωφ του μαύρου πετρελαιοκίνητου τζιπ, εμφανίζεται στα βραδινά δελτία ειδήσεων με το ανάστημα ανήλικης Σουηδής ακτιβίστριας, έτοιμος να πληρώσει κατιτίς παραπάνω για να μη λιώσουν οι πάγοι στην Ανταρκτική. Επιστρατεύει τις πυρκαγιές στον Αμαζόνιο και στην Αυστραλία για να δικαιολογήσει το νέο κυβερνητικό καπέλο των πέντε σεντ ανά λίτρο, λόγω των προτύπων Euro 6 και των βιοκαυσίμων, κουνώντας μάλιστα το δάχτυλο: «Τι θέλει τελικά η αντιπολίτευση; Περιβαλλοντική πολιτική ή φτηνά καύσιμα;», αναρωτιέται με τον γνωστό ρητορικό στόμφο.

Ο ίδιος Αβέρωφ που στις 20 Απριλίου 2011 κατήγγελλε την απόσταση ανάμεσα στην «οικονομία των κυβερνώντων», που τα έβλεπαν όλα ρόδινα, και στην «οικονομία του πολίτη και του πορτοφολιού του», που άδειαζε

κάθε φορά που πλήρωνε ρεύμα, δόσεις και καύσιμα, εμφανίζεται εννέα χρόνια αργότερα ως υπέρμαχος της οικολογικής ευαισθησίας. Και μάλιστα επί μιας διακυβέρνησης στη διάρκεια της οποίας η Κύπρος παραπέμφθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την ανεπεξέργαστη ταφή αποβλήτων, παρέμεινε εγκλωβισμένη στο ρυπογόνο μαζούτι, φορτώνοντας στους καταναλωτές εκατομμύρια ευρώ για δικαιώματα εκπομπών ρύπων, και επέτρεψε την εκρηκτική ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών χωρίς τις αναγκαίες υποδομές αποθήκευσης, με αποτέλεσμα να απορρίπτεται πολύτιμη πράσινη ενέργεια. Την ίδια περίοδο, η προστασία του δικτύου Natura 2000 προκάλεσε ευρωπαϊκές διαδικασίες επί παραβάσει, ενώ οικολογικοί θησαυροί, όπως ο Ακάμας και οι θαλασσινές σπηλιές στην Πέγεια, βρίσκονταν αντιμέτωποι με τις πιέσεις μεγάλων αναπτύξεων και αδειοδοτήσεων.

Κι όμως! Μέσα σε αυτό το σουρεαλιστικό σκηνικό, ο Αβέρωφ του 2020 καλεί τους πολίτες να αποφασίσουν σε τι περιβάλλον θέλουν να ζουν και τι αέρα να αναπνέουν, καταλήγοντας στο αμύμητο: «Θέλουμε να προστατεύσουμε το περιβάλλον μας; Αν ναι, πρέπει να έχουμε και κάποιο προσωρινό κόστος».

...και μαθήματα εναλλακτικής μετακίνησης

Η εκστρατεία «πληρώστε για να σώσετε το περιβάλλον» δεν ήταν η πρώτη επίδειξη οικολογικής ευαισθησίας του Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο τότε πρόεδρος του ΔΗΣΥ είχε και ευφάνταστες ιδέες για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού τις πρωτεύουσας, που λειτούργουσαν ως βολικό άλλοθι για τις κυβερνητικές αδυναμίες.

Το πρωί της 30ής Οκτωβρίου 2019, στον έβδομο ήδη χρόνο διακυβέρνησης του ΔΗΣΥ, ο Αβέρωφ εγκλωβίστηκε στην πρωινή κίνηση της Λευκωσίας. Αντί να χάσει χρόνο, αποφάσισε να παραδώσει ένα αυθόρμητο μάθημα εναλλακτικής μετακίνησης. «Εγκατέλειψε» το αυτοκίνητό του στα φώτα Γαβριλίδη, προφανώς στα χέρια συνεργάτη του, πήρε τον καφέ ανά χείρας και κατευ-

θύνθηκε πεζός προς τα γραφεία του κόμματος στην Πινδάρου. Ανέβασε, μάλιστα, και σχετικό βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιδεικνύοντας τη ζηλευτή πολυτέλεια μιας επιλογής που οι υπόλοιποι οδηγοί δεν διέθεταν. Χωρίς αξιόπιστη δημόσια συγκοινωνία, χωρίς τη δυνατότητα να παραδώσουν το αυτοκίνητό τους σε κάποιον συνεργάτη και να συνεχίσουν οικολογικά, με τον καφέ στο χέρι, προς τη δουλειά τους, ήταν αναγκασμένοι να υποστούν το μπιτσιλίσμα, τα τσουχτερά καύσιμα και τους ευφάνταστους πολιτικούς τους.

Πυροβολώντας τα πόδια του

Κατά την πρόσφατη, έκτακτη δημοσιογραφική διάσκεψη που συγκάλεσε για την ακρίβεια, στη διάρκεια της οποίας εισηγήθηκε την άρση των ευρωπαϊκών ενεργειακών κυρώσεων κατά της Ρωσίας, ο Αβέρωφ Νεοφύτου θυμήθηκε εκ νέου την τσέπη μας και το δυσβάστακτο κόστος των καυσίμων. «Δεν γίνεται», είπε, «για κάθε 100 ευρώ που ο Κύπριος πληρώνει στα πρατήρια καυσίμων, τα 34-37 ευρώ να είναι φόροι». Εκείνο που παρέλειψε να πει είναι ότι επί διακυβέρνησης ΔΗΣΥ και Νίκου Αναστασιάδη, το κράτος εισέπραττε 37 ευρώ φόρο για κάθε 75 ευρώ που ο Κύπριος πλήρωνε στα πρατήρια καυσίμων. Και όχι για κάθε 100. Τότε γινόταν, σήμερα «δεν γίνεται».

Γιατί, όπως εξήγησε, «κάθε αύξηση στο κόστος της ενέργειας και των μεταφορών φτάνει τελικά στο καλάθι της νοικοκυράς, στις τιμές των βασικών αγαθών. Από το ψωμί και το γάλα μέχρι τα φρούτα και τα λαχανικά». Τα είπε αυτά ο οικονομολόγος και πρώην πρόεδρος του ΔΗΣΥ, ο οποίος, όταν ο πολίτης πλήρωνε 37 ευρώ φόρο για κάθε 75 ευρώ καυσίμων, τον καλούσε να πληρώσει και κάτι παραπάνω, για να αναπνέει καθαρότερο αέρα. Μέχρι και στην αποθήκευση ενέργειας αναφέρθηκε. Στην ανάγκη, δηλαδή, να επιταχυνθεί σήμερα αυτό που η διακυβέρνηση 2013-2023 δεν φρόντισε να προχωρήσει εγκαίρως, επιτρέποντας τη ραγδαία ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών χωρίς την αντίστοιχη ανάπτυξη υποδομών αποθήκευσης. Έβαλε το άλογο πίσω από την

άμαξα. Και για την απρονοσησία μιας διακυβέρνησης της οποίας υπήρξε βασικός πολιτικός στυλοβάτης, ο Αβέρωφ ζήτησε τώρα... «επιτάχυνση»!

Σε ό,τι αφορά στην άρση των ευρωπαϊκών ενεργειακών κυρώσεων κατά της Ρωσίας, το ζήτημα που στάθηκε αφορμή γι’ αυτή τη σύντομη αναδρομή στις οικονομικές μεταμορφώσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου, ο τώος πρόεδρος του ΔΗΣΥ κάλεσε τον Νίκο Χριστοδουλίδη να θέσει επιτα-

«Δεν γίνεται», είπε, «για κάθε 100 ευρώ που ο Κύπριος πληρώνει στο βενζινάδικο, τα 34-37 ευρώ να είναι φόρον». Εκείνο που παρέλειψε να πει είναι ότι επί διακυβέρνησης ΔΗΣΥ, το κράτος εισέπραττε 37 ευρώ φόρο για κάθε 75 ευρώ. Και όχι για κάθε 100.

κτικά θέμα επανεξέτασής τους στην επόμενη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να πυροβολούμε τα πόδια μας», είπε, υπογραμμίζοντας πως «η Ευρώπη οφείλει να επιδείξει πολιτικό ρεαλισμό και η Κύπρος να αναλάβει πρωτοβουλία».

Η φράση παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη ομοιότητα με εκείνη που είχε χρησιμοποιήσει, τέσσερα χρόνια προηγουμένως, ο τότε πρόεδρος της Ρωσίας στην Κύπρο, Στανισλάβ Οσάτσι. Ο άνθρωπος στον οποίο το πολιτικό σύστημα της Κύπρου είχε επιτρέψει να συμπεριφέρεται περίπου ως «τοποτηρητής του θρόνου», όταν το 2022 η Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε τις κυρώσεις κατά της Ρωσίας, μεταξύ των οποίων και το κλείσιμο των εναέριων χώρων, είχε δηλώσει σε συνέντευξή του στο Sigma και στον Χρυσάνθο Τσουρούλη: «Δυστυχώς, νομίζω ότι πυροβολούν τα πόδια τους οι Ευρωπαίοι. Από πού θα έχουν το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο, το σιτάρι; Πώς θα έχει η Κύπρος Ρώσους τουρίστες; Δεν θα έρθουν. Στην Τουρκία θα πάνε. Το θέλετε; Θα ξοδέψουν τα χρήματά τους εκεί. Καλοκαίρι έρχεται.

Εσείς κλείσατε τον εναέριο χώρο της Κύπρου. Πυροβολήσατε τα πόδια σας».

ВЫ ПОНЯЛИ? Καταλάβετε;

Τότε, ως πρόεδρος του κυβερνώντος κόμματος, ο Αβέρωφ Νεοφύτου υποστήριζε ρητά ότι η Κύπρος συντάχθηκε με τις κυρώσεις υπηρτώντας τις ευρωπαϊκές αρχές και όχι τα οικονομικά της συμφέροντα. Συνέδεε, μάλιστα, τη στάση αυτή με την τουρκική κατοχή, τονίζοντας ότι η Κύπρος, ως θύμα εισβολής και κατοχής, δεν θα μπορούσε παρά να στηρίξει το διεθνές δίκαιο. Τέσσερα χρόνια αργότερα, επικαλούμενος την τιμή του πετρελαίου κίνησης, που ξεπέρασε τα δύο ευρώ το λίτρο, διαπιστώνει ότι οι οικονομικές συνθήκες απαιτούν πραγματισμό και επαναξιολόγηση των αποφάσεών.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, το ξεκαθαρίζω, αναδεικνύει ένα υπαρκτό πρόβλημα, με πραγματικές συνέπειες για τα νοικοκυριά και την οικονομία. Δεν είναι ανεδαφικός ο προβληματισμός του. Ούτε είναι απαγορευμένο να αναθεωρήσει τη θέση του τέσσερα χρόνια αργότερα. Οι πολιτικές αποφάσεις επανεξετάζονται όταν μεταβάλλονται οι συνθήκες. Όμως, η αναθεώρηση προϋποθέτει πειστική εξήγηση. Το «να σταματήσουμε να πυροβολούμε τα πόδια μας» δεν συνιστά, από μόνο του, πολιτικό ρεαλισμό. Μπορεί κάλλιστα να αποτελεί μια εύπεπτη λαϊκιστική απλούστευση μιας πολύ πιο σύνθετης γεωπολιτικής πραγματικότητας.

Για να αποτελούσε ολοκληρωμένη πολιτική πρόταση, θα έπρεπε να απαντά σε ορισμένα θεμελιώδη ερωτήματα. Ποιες συγκεκριμένες κυρώσεις πρέπει να αρθούν; Όλες; Πόσο θα μειωνόταν πράγματι η τιμή των καυσίμων; Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας και όσα καταγράφει στην τελευταία μηνιαία έκθεσή του, η στενότητα στην αγορά οφείλεται σε ένα «κοκτέιλ» παραγόντων που δεν περιορίζονται στις ευρωπαϊκές κυρώσεις. Η άρση τους, συνεπώς, δεν συνεπάγεται αυτομάτως μείωση των τιμών στην κυπριακή αγορά. Και πώς σταθμίζεται το γεωπολιτικό κόστος; Η Κύπρος, ως χώρα που επικαλείται το διεθνές δίκαιο απέναντι στην τουρκική εισβολή και κατοχή, έχει ιδιαίτερους λόγους να αντιμετωπίζει με συνέπεια τις παραβιάσεις της κυριαρχίας άλλων κρατών. Γιατί, λοιπόν, θα ήταν προς το συμφέρον μιας μικρής, ημικατεχόμενης χώρας να πρωτοστατήσει στη χαλάρωση της πίεσης απέναντι σε μian άλλη δύναμη κατοχής;

Χωρίς αυτές τις απαντήσεις, η πρόταση του Αβέρωφ παραμένει ένα εύπεπτο πολιτικό σύνθημα, που προσφέρει στον δοκιμαζόμενο από την ακρίβεια πολιτία μια ελκυστική λύση, χωρίς να εξηγεί ούτε το πραγματικό της όφελος ούτε τις συνέπειές της. Πολύ περισσότερο όταν προέρχεται από έναν πολιτικό που το 2022 τοποθετούσε την υπεράσπιση των αρχών των διεθνών δικαίων πάνω από τα οικονομικά συμφέροντα της Κύπρου.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν παρεμβάινει ως ένας αποστασιοποιημένος πρώην πρόεδρος του ΔΗΣΥ. Βρίσκεται σε διαδικασία επαναδικίκησης κεντρικού πολιτικού ρόλου, με ορίζοντα τις προεδρικές εκλογές του 2028. Η πρότασή του για τις κυρώσεις παρουσιάστηκε, άλλωστε, στο πλαίσιο των πρώτων προεκλογικών του θέσεων. Και η εντύπωση ότι ερμηνεύει την πραγματικότητα με βάση τις μεταβαλλόμενες πολιτικές του ανάγκες δεν είναι ανεδαφική. Όταν βρίσκεται στην αντιπολίτευση, ανακαλύπτει το δυσβάστακτο βάρος των φόρων. Όταν στηρίζει την εξουσία, αναδεικνύει την αναγκαιότητα τους. Όταν οι κυρώσεις αποτελούν ζήτημα αρχών, τις υπερασπίζεται. Όταν προσφέρονται για πολιτική αξιοποίηση της ακρίβειας, εισηγείται την άρση τους.

Υπάρχει, ξέρετε, μια λειπή αλλά ουσιάδης γραμμή ανάμεσα στον πραγματισμό και στον καιροσκοπισμό. Ο πραγματιστής προσαρμόζει τις πολιτικές του στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, χωρίς να εγκαταλείπει τις αρχές του. Ο καιροσκοπός προσαρμόζει ακόμη και τις αρχές του στις μεταβαλλόμενες πολιτικές του ανάγκες.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝ

Το πρόβλημα δεν είναι η απουσία προόδου σε ουσία, μεθοδολογία και ΜΟΕ. Το εμπόδιο είναι ότι υπάρχει ακόμα απόσταση που πρέπει να διανυθεί σε σχέση με τη στάση της Τουρκίας. Γι' αυτό δεν μπορούν να προχωρήσουν τα πράγματα.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ, διαπραγματευτής ε/κ πλευράς στο Κυπριακό

«Στις συγκλίσεις η εκ περιτροπής προεδρία, αλλά...»

Το ζητούμενο είναι να επαναβεβαιωθεί το κεκτημένο στο σύνολό του, η επαναβεβαίωση όλων των συγκλίσεων για όλα τα κεφάλαια

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Τη σημασία της επαναβεβαίωσης του κεκτημένου των διαπραγματεύσεων μέχρι και το τέλος της διάσκεψης στο Κραν Μοντανά στο σύνολό του για όλες τις πτυχές από όλους τους εμπλεκόμενους, ώστε να υπάρξει επικέντρωση στα θέματα που απομένουν, επισημαίνει στην «Κ» ο διαπραγματευτής της ε/κ πλευράς στο Κυπριακό, Μενέλαος Μενελάου. Αναφέρει ότι ο λόγος που δεν έχει προχωρήσει η διαδικασία σε επόμενα βήματα είναι η στάση της τουρκικής πλευράς. Διευκρινίζει ότι θα εξαντληθούν όλα τα περιθώρια μέχρι τη λήξη της θητείας του κ. Γκουτέρες, όμως, σημειώνει, στον ΟΗΕ υπάρχει θεσμική συνέχεια και όροι εντολής από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

—«Κλείδωσε» η τριμερής συνάντηση Ολγκίν-Χριστοδουλίδη-Ερκιουρμαν στις 9 Νοεμβρίου. Ποιο πρέπει να είναι το αποτέλεσμα, ώστε να ανοίξει ο δρόμος για διευρυμένη διάσκεψη;

—Συνεχίζουμε την προσπάθεια για διαμόρφωση των συνθηκών που θα επιτρέψουν στη συγκλίση μιας νέας διευρυμένης συνάντησης, από την οποία στόχος είναι να ληφθεί απόφαση για επανέναρξη συνομιλιών. Με διαφύλαξη του συνόλου των συγκλίσεων που είχαν επιτευχθεί μέχρι την ολοκλήρωση της προηγούμενης προσπάθειας το καλοκαίρι του 2017.

—Ο κ. Γκουτέρες, όταν ήλθε στην Κύπρο, είχε πει ότι έχει την έγκριση των εγγυητριών δυνάμεων να προχωρήσει σε νέα διευρυμένη διάσκεψη, όμως σημειώσε ότι

πρέπει πρώτα να γίνουν βήματα από τους δύο ηγέτες στην ουσία, τη μεθοδολογία και ΜΟΕ. Υπήρξε πρόοδος σε αυτά;

—Υπήρξε. Το πρόβλημα δεν είναι η απουσία προόδου σε ουσία, μεθοδολογία και ΜΟΕ. Το εμπόδιο είναι ότι υπάρχει ακόμα απόσταση που πρέπει να διανυθεί σε σχέση με τη στάση της Τουρκίας. Γι' αυτό δεν μπορούν να προχωρήσουν τα πράγματα. Εργαζόμαστε πάνω σε αυτό.

—Ο κ. Γκουτέρες είχε πει ότι έχει και την έγκριση της Τουρκίας. Άλλαξε κάτι;

—Για τη στάση της Τουρκίας υπάρχει ακόμη έδαφος που πρέπει να καλυφθεί. Εξάλλου, ένα θεμελιώδες μέρος του κεκτημένου των συνομιλιών που πρέπει να επαναβεβαιωθεί στο πλαίσιο της καταγραφής που κάνουν τα

Ηνωμένα Έθνη είναι αυτό της ασφάλειας, που αφορά τις εγγυητριες δυνάμεις. Η συζήτηση για τις εσωτερικές πτυχές του κυπριακού αφορά τις δύο πλευρές στην Κύπρο. Και η συζήτηση αυτή προχωρεί.

—Η κα Ολγκίν, πάντως, λέει ότι η απόφαση για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων εναπόκειται στους δύο ηγέτες.

—Η προεργασία σε επίπεδο ηγετών συνεχίζεται, όμως, για να γίνει μια νέα διάσκεψη είναι καθοριστική η συμβολή όλων των εμπλεκόμενων, διότι το κεκτημένο των συνομιλιών περιλαμβάνει πτυχές που αφορούν και τις εγγυητριες δυνάμεις.

—Άρα τι πρέπει να γίνει για να προχωρήσει η διαδικασία;

—Πρέπει να επαναβεβαιωθεί το κεκτημένο των διαπραγματεύσεων μέχρι και το τέλος της διάσκεψης στο Κραν Μοντανά στο σύνολό του για όλες τις πτυχές από όλους τους εμπλεκόμενους, ώστε να επικεντρωθούμε στα θέματα που απομένουν.

—Και εμποδίζει κάτι τέτοιο η τουρκική πλευρά;

—Νομίζω είναι εμφανές. Βεβαίως η προτεραιότητα δεν είναι ο επιμερισμός ευθυνών. Εργαζόμαστε για να ξεπεράσουμε το πρόβλημα.

—Η κα Ολγκίν υποστηρίζει ότι το έγγραφο συγκλίσεων που έχουν ετοιμάσει τα Ηνωμένα Έθνη θα δοθεί στις πλευρές όταν αρχίσουν οι επίσημες διαπραγματεύσεις για να αποφευχθούν πρόωρες αντιπαραθέσεις. Θα το υπογράψουν οι ηγέτες; Θα θεωρηθεί ενδιάμεση συμφωνία;

—Δεν υπάρχει θέμα υπογραφής του και δεν τίθεται θέμα ενδιάμεσης συμφωνίας. Σκοπός είναι να αποτελέσει μια καταγραφή για το πού είχαμε μείνει μέχρι την ολοκλήρωση της προηγούμενης προσπάθειας το καλοκαίρι του 2017, ώστε μια νέα διαδικασία συνομιλιών να επικεντρωθεί στα εναπομείναντα θέματα.

—Ο κ. Ερκιουρμαν υποστηρίζει ότι ο κ. Γκουτέρες κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο τέλη Ιουλίου έθεσε εφτά σημεία για κατ'οίκον εργασία στους δύο ηγέτες για να σημειώσουν πρόοδο σε αυτά, ώστε να ανοίξει ο δρόμος για μια διευρυμένη διάσκεψη. Αφησε όντως εφτά σημεία;

—Όχι, ο γ.γ. δεν άφησε εφτά σημεία. Επικεντρώθηκε κυρίως στην ουσία, όμως, ο λόγος για τον οποίο δεν προχώρησαν τα πράγματα όσο ο ίδιος ο γ.γ. θα ήθελε, ήταν εμφανής στα μάτια όλων των παρόντων. Το ίδιο ισχύει και για τις πρωτοβουλίες οικοδόμησης εμπιστοσύνης για τις οποίες ο γ.γ. έκανε μια προσπάθεια για δύο βασικά θέματα. Τα σημεία διέλευσης και την αποναρκοθέτηση. Για την αποναρκοθέτηση έχουμε καταθέσει πρόταση από τον Απρίλιο του 2025 και αναμένουμε ανταπόκριση από την άλλη πλευρά.

—Τι έγινε τελικά με τη συμβιβαστική πρόταση του κ. Γκουτέρες για νέα σημεία διέλευσης σε Μια Μηνιά και Αθένου-Πυρρί-Αγλαντζιά;

—Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

αποδέχθηκε ρητά την πρόταση του γ.γ. Ο κ. Ερκιουρμαν ζήτησε να ενταχθεί στη συμφωνία και το σημείο διέλευσης Λουρουτζίνα-Λύμπα. Εμείς είπαμε ότι για να γίνει αυτό πρέπει να συμπεριληφθεί και η δική μας πρόταση για την περιοχή των Κοκκινών.

—Είναι σε αυτό το θέμα που έκανε εναλλακτικές προτάσεις ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης;

—Δεν μπορώ να αναφέρω περισσότερα ενόσω η συζήτηση βρίσκεται σε εξέλιξη.

—Μπορούσε η δική μας πλευρά να αποδεχθεί το αίτημα για το οδόφραγμα στη Λουρουτζίνα, προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος για διαπραγματεύσεις;

—Μια συμφωνία πρέπει να είναι ισορροπημένη.

—Από αυτά που μας λέτε, προκύπτει ότι ξεπεράστηκαν τα ζητήματα για το σημείο στην Αθένου;

“

Ο γ.γ. δεν άφησε εφτά σημεία. Επικεντρώθηκε κυρίως στην ουσία, όμως, ο λόγος για τον οποίο δεν προχώρησαν τα πράγματα όσο ο ίδιος θα ήθελε, ήταν εμφανής στα μάτια όλων των παρόντων.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποδέχθηκε ρητά την πρόταση του γ.γ. για Μια Μηνιά και Αθένου-Πυρρί-Αγλαντζιά. Ο κ. Ερκιουρμαν ζήτησε και το σημείο διέλευσης Λουρουτζίνα-Λύμπα και είπαμε να συμπεριληφθεί και η πρότασή μας για την περιοχή των Κοκκινών.

Δεν υπάρχει θέμα υπογραφής του εγγράφου συγκλίσεων και δεν τίθεται θέμα ενδιάμεσης συμφωνίας. Σκοπός είναι να αποτελέσει μια καταγραφή για το πού είχαμε μείνει, ώστε μια νέα διαδικασία συνομιλιών να επικεντρωθεί στα εναπομείναντα θέματα.

Θα εξαντλήσουμε όλα τα περιθώρια μέχρι τη λήξη της θητείας Γκουτέρες. Και βεβαίως στον ΟΗΕ υπάρχει θεσμική συνέχεια και όροι εντολής από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

—Εκτός αν προκύψει κάποια διαφοροποίηση, μπορεί να θεωρηθεί ότι το θέμα της δόρυσης Αθένου-Πυρρί-Αγλαντζιά, έχει αντιμετωπιστεί.

—Ο κ. Ερκιουρμαν πάντως αποδίδει το αδιέξοδο στο θέμα των οδοφραγμάτων στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της ε/κ πλευράς.

—Δεν υπάρχουν μεταβαλλόμενες απαιτήσεις. Προσπαθούμε να βρούμε διέξοδο. Όταν θέλεις να βρεις λύση συζητάς τρόπους για να το πετύχεις.

—Άρα γιατί δεν προχωρούμε;

—Διότι η πλευρά που καθυστερεί γενικά την προσπάθεια, το καθυστερεί και αυτό. Ο λόγος που καθυστερεί η συμφωνία για σημεία διέλευσης είναι γιατί στόχος είναι να καθυστερεί η ουσία.

—Υπάρχει πάντως η αντίληψη ότι οι δύο ηγέτες επιδίδονται ήδη σε ένα blame game, κάτι που προκύπτει μέσα από τις δημόσιες τους δηλώσεις.

—Δεν μας ενδιαφέρει το blame game. Βεβαίως υπάρχουν λόγοι για τους οποίους τα πράγματα δεν έχουν προχωρήσει με τον ρυθμό που αναμέναμε. Και οι λόγοι αυτοί φαίνονται με γυμνό μάτι. Παρόλα αυτά, εμείς παραμένουμε επικεντρωμένοι στη διαμόρφωση μιας θετικής προοπτικής. Το blame game δεν είναι για εμάς ζητούμενο και για έναν άλλο ουσιαστικό λόγο. Διότι πιστεύουμε ότι τα γνήσια συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων δεν είναι ανταγωνιστικά αλλά κοινά και αλληλοενισχυόμενα. Και θέλουμε να κτίσουμε αυτό το εναλλακτικό παράδειγμα, όχι να αναπαράγεται το μοντέλο μιας διαρκώς αντιπαραθετικής σχέσης.

—Ο κ. Ερκιουρμαν κατηγορεί συνεχώς την ε/κ πλευρά για ενέργειες που διαβρώνουν την εμπιστοσύνη και επικαλείται επιστολή του κ. Γκουτέρες, ο οποίος φέρεται να δείχνει κατανόηση στις ανησυχίες της τ/κ πλευράς. Σας προβληματίζει αυτή η εξέλιξη;

—Δεν γνωρίζω το περιεχόμενο της επιστολής. Ο μόνος τρόπος να ξεπεραστούν αυτά τα πράγματα είναι να ανοίξει ο δρόμος για λύση. Αλλιώς μπορούμε και εμείς να επικαλεστούμε σειρά πραγμάτων που συμβαίνουν καθημερινά στα κατεχόμενα και τα οποία πλήττουν την εμπιστοσύνη.

—Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναφέρθηκε σε πρωτοβουλία της Ε.Ε. προς την Τουρκία που είναι σε εξέλιξη. Υπάρχει αποτέλεσμα; Γίνεται μια προσπάθεια στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ατζέντας πάνω σε θέματα τα οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποβοηθητικά και για το Κυπριακό. Θα διαφανεί το επόμενο διάστημα ποια θα είναι η εξέλιξη.

—Οι δύο ηγέτες αποφάσισαν να προχωρήσουν με πρωτοβουλίες για το περιβάλλον και την ανταλλαγή πολιτιστικών αντικειμένων. Τι ακριβώς θα γίνει;

—Για το περιβάλλον οι πρωτοβουλίες αφορούν σε θέματα όπως η ανακύκλωση μικροπλαστικών και η ποιότητα του αέρα. Για την ανταλλαγή πολιτιστικών αγαθών η προσπάθεια αφορά σε κάποιο αρχαιολογικό υλικό.

Καμιά συζήτηση ή κρούση για τις προεδρικές εκλογές

—Υπάρχει ενόχληση με την κα Ολγκίν; Επειδή έγιναν δηλώσεις ότι θα θέλαμε να είναι περισσότερο καιρό στην Κύπρο και να έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στις επαφές των δύο ηγετών.

—Όχι, δεν υπάρχει ενόχληση. Η θέση αρχής μας είναι ότι η σχέση μας με τον ΟΗΕ και τους αξιωματούχους του διέπεται από σεβασμό και καλόπιστη συνεργασία.

—Σε πρόσφατο άρθρο της καλεί τους δύο ηγέτες να αρχίσουν να συνεργάζονται, αλλιώς οι συνομιλίες θα παραμείνουν άπαστο όνειρο. Διερωτάται, μάλιστα, πώς οι δύο πλευρές θα συμφωνήσουν σε ένα μοντέλο λύσης, όταν, μετά από δύο χρόνια, δεν μπορούν να ανοίξουν ένα οδόφραγμα. Κλείνει

όντως το παράθυρο ευκαιρίας;

—Έχουμε επίγνωση ότι η θητεία του γ.γ. πλησιάζει στην ολοκλήρωσή της. Για αυτό θέλαμε και θέλουμε να επιταχυνθούν τα επόμενα βήματα. Από τουρκικής πλευράς δεν φαίνεται να υπάρχει ανάλογη αίσθηση. Από εκεί και πέρα, κάθε διεθνές πρόβλημα κλείνει μόνο όταν λύνεται με βάση το διεθνές δίκαιο. Θα εξαντλήσουμε όλα τα περιθώρια μέχρι τη λήξη της θητείας του γ.γ. Και βεβαίως στον ΟΗΕ υπάρχει θεσμική συνέχεια και όροι εντολής από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

—Άρα η προσπάθεια μεταφέρεται στη μετά Γκουτέρες εποχή;

—Δεν είμαστε σε αυτό το σημείο, αλλά είναι στη σκέψη μας ότι πρέ-

πει να διασφαλιστεί ομαλή μετάβαση, αν και εφόσον εξαντληθεί αυτό το διάστημα χωρίς τα βήματα που επιδιώκουμε.

—Τι ισχύει τελικά με τις 19 προτάσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας; Τι έδωσε γραπτώς στον κ. Γκουτέρες; Ο κ. Ερκιουρμαν λέει ότι δεν τις έλαβε γραπτώς.

—Έχουν υποβληθεί μέσα από τη συζήτηση στις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν. Δεν είπαμε ποτέ ότι έχουν υποβληθεί γραπτώς.

—Μπορείτε να σκοπούς διαφάνειας να μας πείτε ποιες είναι;

—Αφορούν τα τρία πεδία πάνω στα οποία γίνεται η εργασία του τελευταίου διαστήματος: ουσία, μεθοδολογία, ΜΟΕ. Κάποια δεν

μπορούν να αναφερθούν δημόσια αυτή τη στιγμή. Διεξάγεται μια συζήτηση ώστε να διαφανεί αν μπορούν να μας οδηγήσουν σε κάποια βήματα.

—Είναι όντως νέες ιδέες; Γιατί δεν παρουσιάστηκαν όλο αυτό το διάστημα και τελικά αυτό έγινε λίγο πριν από τη Νέα Υόρκη;

—Περιλαμβάνουν και θέματα τα οποία είναι γνωστά από τον δημόσιο διάλογο. Σκοπός είναι να επιταχυνθεί η προεργασία που απαιτείται για τα επόμενα βήματα.

—Ο κ. Ερκιουρμαν επαναλαμβάνει την απαίτησή του για αποδοχή της εκ περιτροπής προεδρίας ως προαπαιτούμενο για να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Υπάρχει σύγκλιση για την εκ περιτροπής προεδρία ή είναι αντικείμενο διαπραγματεύσεων;

—Περιλαμβάνεται στις συγκλίσεις, αλλά στο πλαίσιο επαναβεβαίωσης όλων των συγκλίσεων για όλα τα διαπραγματευτικά κεφάλαια. Δεν μπορεί να τίθενται μονομερείς όροι για να αρχίσουν διαπραγματεύσεις. Το ανάλογο από δικής μας πλευράς θα ήταν να θέσουμε ως όρο να αποχωρήσουν τα κατοκικά στρατεύματα και να καταργηθούν οι εγγυήσεις για να δεχθούμε να αρχίσουν διαπραγματεύσεις. Χρειάζεται ισορροπία, αμοιβαioτητα και κοινή λογική. Ο δρόμος είναι μέσα από την υποβολή της καταγραφής που έκαναν τα Η.Ε. για το σύνολο του διαπραγματευτικού κεκτημένου. Για

όλα τα κεφάλαια: Διακυβέρνηση, Εδαφικό, Περιουσιακό, Εγγυήσεις, Στρατεύματα, Εφαρμογή κεκτημένου της Ε.Ε.

—Το όνομά σας είναι ανάμεσα σε άλλα που ακούγονται ως επιλογή για το ΑΚΕΛ στις προεδρικές εκλογές. Έγινε κάποια συζήτηση ή κρούση; Ποια είναι η σχέση σας με το ΑΚΕΛ; Θα σας ενδιέφερε;

—Όχι δεν έχει υπάρξει καμιά συζήτηση ή κρούση για τις προεδρικές εκλογές. Είμαι επικεντρωμένος στα καθήκοντά μου και το μόνο που κοιτάζω είναι να προσπαθώ να τα επιτελέσω με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Σκέψεις έχω πολύ καλές με όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Και το εκτιμώ πολύ αυτό.

Η Τουρκία θέλει να διατηρήσει το τέμπο ελέγχου των εξελίξεων στο Κυπριακό με ζητούμενο να συναινέσει για άτυπη Πενταμερή προκειμένου να δείξει έναντι τρίτων, ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργικό πρόσωπο.

Η ρελάνς του Φιντάν με το καλώδιο

Πώς οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και το τουρκολιβυκό «μνημόνιο» επηρεάζουν την Κύπρο

“
Η ήπια προσέγγιση Φιντάν για θέματα ενέργειας στη λογική «εμείς θέλουμε το καλώδιο αλλά ενημερώστε μας», δημιουργεί και το δεδομένο της διπλωματικής πίεσης του «ν Άγκυρα ακολουθεί πολιτική μηδενικών προβλημάτων, αλλά το πρόβλημα παραμένει η Κυπριακή Δημοκρατία που δεν συνανεί σε λύση του Κυπριακού».

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών, Χακάν Φιντάν, δήλωνε την περασμένη εβδομάδα από τις Βρυξέλλες σε ερώτηση δημοσιογράφου της ελληνικής εφημερίδας «Τα Νέα» πως για την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Ελλάδας η τουρκική πλευρά «συναινεί» αρκεί να λάβει ενημέρωση από την ελλαδική πλευρά, στην Αθήνα σήμαινε διπλωματικός συναγερμός με σαφή αντίδραση εκ μέρους του ελληνικού ΥΠΕΞ για τη διπλωματική ασάφεια του πολύπειρου Τούρκου διπλωμάτη. Κι ενώ η πλειονότητα της κάλυψης του γεγονότος από τα ελληνικά ΜΜΕ αναλώθηκε στη διάσταση του αν ενημέρωση αποτελεί η NAVTEX, μια ρηματική διακοίνωση ή ένα ανεπίσημο Δελτίο Τύπου, η μεγάλη εικόνα της δήλωσης Φιντάν δείχνει να έχει προεκτάσεις για όλη την Ανατολική Μεσόγειο, με σαφή αποδέκτη και την Κυπριακή Δημοκρατία. Ιδίως σε μια περίοδο που το Κυπριακό βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής, το τουρκολιβυκό «μνημόνιο» του 2019 επανέρχεται λόγω της αλλαγής προσέγγισης της Λιβύης του Καλίφα Χάφταρ και η ελληνική διπλωματία βλέπει στον GSI προεκτάσεις που εκκινούν από τη συνέχιση των «ήρεμων νερών» με την Τουρκία μέχρι την επανάρ-

ληψη μιας κατάστασης πραγμάτων με την Τουρκία που θα παρέπεμπε στα ταραγμένα νερά της περιόδου 2020 ή του συμβάντος στην Κάσο.

Πίσω από τη δήλωση Φιντάν

Το σύνολο των δηλώσεων Φιντάν προς την ελληνική εφημερίδα «Τα Νέα» δεν αφορούσε μόνο στην ενημέρωση για τις ενέργειες του γαλλικού ερευνητικού πλοίου που συνδέεται με τον GSI. Περιελάμβανε και δηλώσεις για «υποβάθμιση» της «Γαλάζιας Πατρίδας» καθώς και επεξηγήσεις περί του casus belli, ως μεθερμηνεύμενου από την Τουρκία από το 1995 και εντεύθεν. Κι ενώ η αρχική επικοινωνιακή προσέγγιση του κ. Φιντάν, εκ των φαινομένων για τη διαδοχή Ερντογάν στην Τουρκία τα επόμενα χρόνια, ήταν αυτή του «εμείς δεν έχουμε πρόβλημα για το καλώδιο και είπαμε στην ελληνική πλευρά να σας δώσουμε ενέργεια», η δήλωσή του περί ενημέρωσης εμπειρίχεται και τη διάσταση ακόμη ενός μικρού προηγούμενου στα ελληνοτουρκικά. Όχι ασφαλώς με την πτυχή της δημιουργίας ενός νομικού προηγούμενου με αυστηρούς όρους Διεθνούς Δικαίου, αλλά υπό το πρίσμα του «πείτε μας πριν κάνετε». Όπως αναφέρουν στην «Κ» έμπειροι

παρατηρητές των εξελίξεων στην Ανατολική Μεσόγειο, η Τουρκία προσθέτει ακόμη ένα κεράσι στο καλάθι της, κατά τη γνώμη της, του «cherry picking» αποστέλλοντας το ισχυρό σινιάλο προς τα κράτη της περιοχής, κάτι που κάνει από το 2011 και κορύφωσε με τις παράνομες γεωτρήσεις στην Κύπρο την περίοδο 2019-2020, πως οποιαδήποτε εξέλιξη στα ενεργειακά της περιοχής περνά μέσα από και αφορά την Τουρκία.

Η κυπριακή προέκταση

Η διάσταση του GSI ασφαλώς δεν αφορά μόνο τις ελληνοτουρκικές σχέσεις αλλά και την Κύπρο. Δεδομένου του ότι το ζήτημα απασχόλησε τη δημόσια σφαίρα ως υπό ανάδειξη ελληνοκυπριακή διαφορά με Αθήνα και Λευκωσία να έχουν διαφορετικές αναγνώσεις για το κόστος και τα οφέλη της ηλεκτρικής διασύνδεσης, η δήλωση Φιντάν προχωρά και στο επίπεδο του exploitation αυτής της σχέσης ως προς το σκέλος της ενημέρωσης, της ανάδειξης ρημάτων στις σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας υπό το πρίσμα του αφηγήματος «η Αθήνα διακινδυνεύει για την Κύπρο που δεν θέλει το καλώδιο, ένα θερμό επεισόδιο με την Τουρκία» και ενός χρονισμού που το

Κυπριακό περνά σε μια δύσκολη περίοδο, με την Άγκυρα να έχει ξεκινήσει το blame-game για τη μη ειλικρινή δέσμευση της ελληνοκυπριακής πλευράς να προχωρήσουν οι συνομιλίες.

Υπό το βάρος του τελευταίου, η ήπια προσέγγιση Φιντάν για θέματα ενέργειας στη λογική «εμείς θέλουμε το καλώδιο αλλά ενημερώστε μας», δημιουργεί και το δεδομένο της διπλωματικής πίεσης του «ν Άγκυρα ακολουθεί πολιτική μηδενικών προβλημάτων, αλλά το πρόβλημα παραμένει η Κυπριακή Δημοκρατία που δεν συναινεί σε λύση του Κυπριακού». Καλά ενημερωμένες πηγές αναφέρουν στην «Κ» πάντως πως στο μέτωπο του τουρκολιβυκού «μνημονίου» η Αθήνα θα αντιδράσει με επάνοδο προς την Αίγυπτο για συνέχιση των συνομιλιών καθορισμού θαλασσίων ζωνών στην περιοχή που ακολουθούσε της ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας του 2019.

Και το Κυπριακό

Ο Φιντάν μπορεί στη γεωπολιτική αρένα της Ανατολικής Μεσογείου να παίζει την κάρτα της διπλωματικής ασάφειας με φόνο τα ενεργειακά, στο Κυπριακό ωστόσο τα πράγματα δεν δείχνουν να προχωρούν, τουλάχιστον ως το τέλος του χρόνου, σε κάποιου είδους breakthrough

προς την κατεύθυνση της άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών στο Κυπριακό. Αυτό που στη Λευκωσία δεν περνά απαρατήρητο ενόψει και της νέας συνάντησης των δύο ηγετών είναι η αλλαγή στάσης εκ μέρους του Τουφάν Ερκιουρμαν που κινείται στο επίπεδο της επικοινωνιακής διαχείρισης «αδειάσματος» του προέδρου Χριστοδουλίδη. Καλά ενημερωμένες πηγές πάντως αναφέρουν στην «Κ» πως η Τουρκία θέλει να διατηρήσει το τέμπο ελέγχου των εξελίξεων στο Κυπριακό με ζητούμενο, σε δοθείσα μικρή ευκαιρία άρσης του αδιεξόδου, να συναινέσει για άτυπη Πενταμερή προκειμένου να δείξει έναντι τρίτων, ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργικό πρόσωπο. Ο πάχης, ωστόσο, για συνομιλίες έως το τέλος του χρόνου παραμένει εξαιρετικά χαμηλός. Τέλος, δεν θα αποκλειστεί πως σε μια περίπτωση οριστικού αδιεξόδου του Κυπριακού, το επόμενο εξάμηνο, η πορεία των ελληνοτουρκικών και του Κυπριακού ως θεμάτων «που οι θετικές εξελίξεις στο ένα ευνοούν το άλλο» θα μπορούσαν να πορευτούν σε διαφορετικές πορείες, με το μεν Κυπριακό να εισέρχεται σε περίοδο αβεβαιότητας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στο πεδίο των ελληνοτουρκικών σχέσεων δεν θα διατηρηθεί μια περίοδος «ήρεμων νερών».

ΑΡΘΡΟ

Η Gen Z με τον οδηγό ζωής «Κρύψε να περάσουμε»

Της **ΑΝΤΡΙΑΝΑΣ ΠΑΝΤΕΛΗ**

Οι εξεγέρσεις της γενιάς Z σε τουλάχιστον επτά ευρωπαϊκές χώρες απασχολούν εδώ και μία εβδομάδα τη διεθνή δημόσια σφαίρα, έχοντας πυροδοτήσει μαζικές διαδηλώσεις και από άλλες ηλικιακές ομάδες. Το κύμα των κινητοποιήσεων ξεκίνησε από τη Γαλλία στα μέσα Οκτωβρίου και επεκτάθηκε σε Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Αλβανία, Ιταλία και Βέλγιο. Στη Γαλλία συγκεκριμένα, η κινητοποίηση ξεκίνησε με τους μαθητές να διεκδικούν καλύτερες συνθήκες στο εκπαιδευτικό τους σύστημα. Φαίνεται πως ο κοινός παρονομαστής των διαδηλώσεων ήταν πως στην Ευρώπη κανείς δεν προνοεί για το μέλλον των νέων.

Παρόλη αυτήν την αναταραχή στην Ευρώπη, στην Κύπρο η φωνή της νέας γενιάς περιορίστηκε σε μερικές αναρτήσεις «αλληλεγγύης» στο διαδίκτυο. Ζούμε άραγε σε μια ουτοπία, όπου οι νέοι είναι ικανοποιημένοι όχι μόνο από το εκπαιδευτι-

κό σύστημα αλλά και από όσα τους προσφέρει αυτή η κοινωνία, ούτως ώστε να μην υπάρχει λόγος δικής μας κινητοποίησης; Οι διαχρονικές διαφωνίες ανάμεσα σε μαθητικές/εκπαιδευτικές οργανώσεις και υπουργείο Παιδείας, μόνο αυτό δεν δείχνουν. Εγκυριαστές, κλιματιστικά, διορισμοί, εξετάσεις, υποστηρικτικά προγράμματα, είναι μόνο μερικά από τα προβλήματα που σκιάζουν τους ατέλειωτους διαλόγους, οι οποίοι δεν παράγουν κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Εκτός από το ζήτημα της παιδείας, έρευνες της Eurostat καταδεικνύουν πως και στην Κύπρο η οικονομική ανασφάλεια και η στεγαστική κρίση απασχολούν τους νέους της όλο και περισσότερο, αφού δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Ωστόσο, όπως φαίνεται, όλα τα παραπάνω δεν αποτελούν κίνητρο αντίδρασης για τη γενιά Z της Κύπρου, η οποία δεν θεωρήθηκε ιδιαίτερα από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα (για να

Παρόλη αυτήν την αναταραχή στην Ευρώπη, στην Κύπρο η φωνή της νέας γενιάς περιορίστηκε σε μερικές αναρτήσεις «αλληλεγγύης» στο διαδίκτυο.

μην αδικούμε τη συγκεκριμένη γενιά βέβαια, αυτό δεν είναι πρωτόγνωρο φαινόμενο για τη χώρα).

Η βαθιά ριζωμένη νοοτροπία του «κρύψε να περάσουμε» που κληρονομείται από γενιά σε γενιά έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι του DNA μας. Η ψευδαισθηση ότι κάτι είναι «γεωγραφικά μα-

κριά» από εμάς, ότι δεν μας αγγίζει, ότι δεν μας αφορά και άρα δεν υπάρχει λόγος «ανούσιος» αναστάτωσης, μας κρατά απομονωμένους στη δική μας πραγματικότητα, εφησυχασμένους στις ιδιωτικές μας «φούσκες». Η εσωστρέφεια που φέρει αυτός ο τρόπος ζωής έχει δημιουργήσει

την κοινή εντύπωση πως αν κρατάς χαμηλό προφίλ, τουλάχιστον εσύ θα επιβιώσεις (και αυτό είναι αρκετό). Μέχρι τότε όμως αυτός ο τρόπος ζωής θα εγγυάται την επιβίωση;

Το σύστημα αυτό στο οποίο λειτουργούμε δεν είναι βιώσιμο, καθώς βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο δίκτυο ασφαλείας που μας παρέχει η κουλτούρα στήριξης από τον οικογενειακό κύκλο. Η αίσθηση της προσωπικής αποκατάστασης αναπτύσσεται με γνώμονα πως σε οποιαδήποτε στιγμή-ορόσημο της ζωής μας θα βρεθεί ένα χέρι βοήθειας, είτε μέσω νεποτισμού, είτε μέσω διαγενεακού πλούτου. Ωστόσο, οδεύουμε προς την εξάντληση των πόρων που εγγυούνται αυτή τη στήριξη. Χωρίς μια έτοιμη περιουσία, ή ένα έτοιμο σπίτι ή μια έτοιμη επιχείρηση, οι οικονομικο-πολιτικές συνθήκες στενεύουν τα περιθώρια για μια «άνετη και ήσυχη» ζωή.

Η απειλή αυτή και η συνειδητοποίηση πως εμείς δύσκολα θα προσφέρουμε τα υλικά που λά-

βαμε στις επόμενες γενιές, ίσως να αποτελέσει το κλειδί για την επαγρύπνηση της νεολαίας και την ενεργή διεκδίκηση των δικαιωμάτων της. Ίσως πάλι να διογκώσει την πτωπάθεια και την αποκαύνωσή της.

Φυσικά, υπάρχει και μια μερίδα νέων ανθρώπων που εκφράζουν τους προβληματισμούς τους και την απογοήτευσή τους με το συγκεκριμένο κοινωνικό παράδοξο της κυπριακής κοινωνίας. Ωστόσο, δύσκολα μπορείς να αποδείξεις πως αυτή η μερίδα δεν είναι μειονότητα, καθώς δεν φαίνεται να υπάρχει πρόθεση συσπείρωσης. Ακόμη και σε προσπάθειες συνόλων, μικρών και μεγάλων, ανά τους καιρούς να οργανώσουν μαζικές κινητοποιήσεις, το αποτέλεσμα ήταν συνήθως χλιαρό. Αυτά τα άτομα νιώθουν πως δεν έχουν τον χώρο για να εκπροσωπηθούν και να εκφραστούν, ή πρόκειται για περιπτώσεις ρηκών απόψεων που δεν θα μετουσιωθούν ποτέ;

Οι διάλογοι της Συνόδου Κορυφής, όπως καταγράφονται στα επίσημα πρακτικά, των οποίων έλαβε γνώση η «Κ» και τα οποία αποκαλύπτουμε σήμερα λέξη προς λέξη, δεν συγκλίνουν με τις δημόσιες τοποθετήσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη.

Στην πρίζα η Λευκωσία για τη συμμετοχή Ερχιουρμαν στην COP31

Η «Κ» αποκαλύπτει τα επίσημα πρακτικά της Συνόδου Κορυφής – Άλλα είπε η Κάλας κι άλλα ισχυρίστηκε ο Χριστοδουλίδης

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Σε αναμμένα κάρβουνα βρίσκεται η Λευκωσία αναφορικά με την παρουσία του Τουφάν Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, η οποία θα πραγματοποιηθεί στην Αττάλεια, από τις 9 μέχρι τις 20 Νοεμβρίου, καθώς η Τουρκία, ως διοργανώτρια χώρα, δεν φαίνεται να έχει δεσμευθεί –τουλάχιστον μέχρι στιγμής– έναντι της Ε.Ε., για τον «τρόπο συμμετοχής» του Τουρκοκύπριου ηγέτη. Η Κάγια Κάλας γνωστοποίησε στη Σύνοδο Κορυφής ότι η Ε.Ε. δεν εκδήλωσε παρέμβαση προς την Τουρκία για το ζήτημα Ερχιουρμαν, αλλά έχει λάβει πληροφορίες από την αντιπροσωπεία της Κομισιόν ότι ο Τουρκοκύπριος ηγέτης θα έχει καθεστώς «ειδικού προσκεκλημένου, χωρίς πρόσβαση στο σαλόνι και στο επίσημο δείπνο». Παρόλα αυτά, η Άγκυρα φαίνεται να έχει τη δυνατότητα να προσκαλέσει τον κ. Ερχιουρμαν στο δείπνο, καθώς το ζήτημα των προσκλήσεων επιπτε στην αποκλειστική αρμοδιότητα των διοργανωτών της Διάσκεψης για το Κλίμα, κάτι που κρατάει τη Λευκωσία στην πρίζα.

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε πάντως δηλώσει στις 16 Οκτωβρίου, προσερχόμενος στη Σύνοδο Κορυφής, ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκ μέρους των 27 κρατών-μελών, επικοινωνήσει με την τουρκική κυβέρνηση», προσθέτοντας ότι «έχει πάρει γραπτώς απαντήσεις από πλευράς τουρκικής κυβέρνησης, και αν αυτές οι απαντήσεις υλοποιηθούν στην πράξη, τότε [θα] είμαστε ικανοποιημένοι». Με άλλα λόγια, σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η κυβέρνηση Ερντογάν παρείχε γραπτές απαντήσεις προς την Ε.Ε., εν είδει

δεσμεύσεων, οι οποίες ικανοποιούν τη Λευκωσία, σε σχέση με τον «τρόπο συμμετοχής» του κ. Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Ωστόσο, οι διάλογοι της Συνόδου Κορυφής, όπως καταγράφονται στα επίσημα πρακτικά, των οποίων έλαβε γνώση η «Κ» και τα οποία αποκαλύπτουμε σήμερα λέξη προς λέξη, δεν συγκλίνουν με τις δημόσιες τοποθετήσεις του προέδρου Χριστοδουλίδη. Όπως μάλιστα αποκαλύπτεται μέσω των διαλόγων της Συνόδου Κορυφής, η ύπατη εκπρόσωπος Κάγια Κάλας ανέφερε ενώπιον της εκτελεστικής των θυρών συνεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ότι η Ε.Ε. εκδήλωσε παρέμβαση προς την Άγκυρα αποκλειστικά και μόνο για εξασφάλιση πρόσκλησης από την Κυπριακή Δημοκρατία στην COP31, αλλά «δεν είχε εγείρει το ζήτημα σχετικά με το ποιος άλλος είχε προσκληθεί». Δηλαδή, η κα Κάλας είπε ενώπιον όλων των ηγετών ότι η Ε.Ε. δεν εκδήλωσε καμιά παρέμβαση προς την Τουρκία, ως οργανώτρια χώρα, σε σχέση με τη συμμετοχή του Τουφάν Ερχιουρμαν, στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα. Άρα, η Ε.Ε. δεν είχε λάβει καμιά διαβεβαίωση από την κυβέρνηση Ερντογάν, ούτε προφορικά, πόσο μάλλον γραπτά –όπως ισχυρίστηκε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης– σε σχέση με τον τρόπο συμμετοχής του Τουρκοκύπριου ηγέτη στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Κλίμα. Η κα Κάλας είχε αναφέρει, όμως, ότι «εξ όσων γνωρίζουμε από την αντιπροσωπεία της Κομισιόν στην Άγκυρα», ο Ερχιουρμαν «θα προσκληθεί ως ειδικός προσκεκλημένος χωρίς πρόσβαση στο σαλόνι και στο επίσημο δείπνο». Αυτό, ωστόσο, τα γνωρίζει η Ε.Ε. από

την αντιπροσωπεία της Κομισιόν στην Τουρκία και όχι από απαντήσεις/δεσμεύσεις της ίδιας της κυβέρνησης Ερντογάν, οι οποίες σύμφωνα με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη δόθηκαν προς την Ε.Ε. και μάλιστα γραπτώς.

Οι διάλογοι στα επίσημα πρακτικά

Η «Κ» παραθέτει τους διαλόγους που καταγράφηκαν από την Ε.Ε. Δηλαδή, τι ακριβώς είπε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 15-16 Οκτωβρίου, τι του απάντησε η ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε., Κάγια Κάλας και τι ανέφερε ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Αντόνιο Κόστα, σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά:

«Ο λόγος, μετά δόθηκε στην Κύπρο:

• **Πρόεδρος Χριστοδουλίδης:** Αναφέρθηκε στην COP31 (σ.σ. Διάσκεψη για το Κλίμα του ΟΗΕ) στην Τουρκία, τον ερχόμενο μήνα, όπου ο Πρόεδρος (σ.σ. Χριστοδουλίδης) ανέφερε ότι η Κύπρος ήταν η μόνη χώρα που εξαιρέθηκε από όλες τις προπαρασκευαστικές συναντήσεις ως επίσης και η μόνη χώρα χωρίς επιστολή πρόσκλησης, αλλά χωρίς συνεχή υποστήριξη της ύπατης εκπροσώπου και της προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πρόσκληση τελικά έφτασε, αλλά χωρίς όνομα και σε ένα λευκό χαρτί. Χθες (σ.σ. 15 Οκτωβρίου, πρόσθεσε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας) ανακάλυψε ότι ο ηγέτης της αποσχιστικής οντότητας στο κατεχόμενο μέρος της Κύπρου έχει προσκληθεί, κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου και των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Αναφέρθηκε στα συμπεράσματα

του Συμβουλίου Περιβάλλοντος της περασμένης εβδομάδας και ζήτησε ευγενικά από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (σ.σ. Αντόνιο Κόστα) να τα συμπεριλάβει στα Συμπεράσματα (σ.σ. της Συνόδου Κορυφής), όπως αυτά δόθηκαν στον γενικό γραμματέα του Συμβουλίου. Είναι το ελάχιστο που μπορεί να γίνει (σ.σ. συνέχισε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης) και τόνισε ότι κανένας δεν πρέπει να συναντάται με αυτούς που κατέχουν ένα κράτος-μέλος, ακριβώς όπως κανένας δεν συναντάται με αυτούς που κατέχουν την Ουκρανία».

• **Πρόεδρος Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Αντόνιο Κόστα:** «Είπε ότι ανέθεσε στην ύπατη εκπρόσωπο και στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης τη διαχείριση του ζητήματος».

• **Ύπατη εκπρόσωπος Ε.Ε., Κάγια Κάλας:** Είπε ότι «εργάστηκε σκληρά ώστε η Κύπρος να λάβει την πρόσκληση, αλλά δεν είχε εγείρει το ζήτημα σχετικά με το ποιος άλλος είχε προσκληθεί. Από όσα γνωρίζουμε από την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Άγκυρα, το πρόσωπο της αποσχιστικής οντότητας θα προσκληθεί ως ειδικός προσκεκλημένος χωρίς πρόσβαση στο σαλόνι (lounge) και στο επίσημο δείπνο (gala dinner), ενώ στο πινακίδιο (placard) θα αναγράφεται μόνο το όνομα και το επώνυμό του. Δεν του επιτρέπεται να προβεί σε καμία δημόσια δήλωση. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης εργάζεται για την έκδοση θεώρησων (σ.σ. διαβατηρίων) για την Κύπρο και για τη συμμετοχή με ίση μεταχείριση όλων των κρατών-μελών».

• **Πρόεδρος Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Αντόνιο Κόστα:** «Αναφέρθηκε στο γεγονός ότι θα υπάρξει μια

νέα παράγραφος στα Συμπεράσματα και κάλεσε τους ηγέτες σε γεύμα, στο πάνω μέρος του κτιρίου του Συμβουλίου».

Μετράει αντιδράσεις η Άγκυρα

Πηγή στην έδρα της Ε.Ε., με άριστη γνώση του ζητήματος που προέκυψε, σε σχέση με την παρουσία Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, εξέφρασε τη θέση ότι η Άγκυρα δεν είχε μέχρι προχθές Παρασκευή αποφασίσει πώς θα διαχειριστεί το ζήτημα. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, τις τελευταίες εβδομάδες, η κυβέρνηση Ερντογάν μετρούσε τα αντανάκλαστα και κατέγραφε τις αντιδράσεις της Ε.Ε., χωρίς να δεσμεύεται πώς θα «αξιοποιήσει» την παρουσία του Τουφάν Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη για το Κλίμα. Η ίδια κοινοτική πηγή διατύπωσε μάλιστα τη θέση ότι, «είναι προφανές ότι η κυβέρνηση Ερντογάν επιδιώκει να αξιοποιήσει πολιτικά την παρουσία Ερχιουρμαν στην COP31», προσθέτοντας ότι «σε αντίθετη περίπτωση δεν θα έμπαινε στη διαδικασία να προσκαλέσει τον Τουρκοκύπριο ηγέτη». Θεωρεί πάντως πιθανό το ενδεχόμενο, η πρόσκληση προς τον κ. Ερχιουρμαν να δόθηκε προκειμένου να εξισορροπήσει την πρόσκληση που στάλθηκε –σε λευκό έστω χαρτί– προς τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Το ερώτημα βεβαίως είναι πόσο διατεθειμένη είναι η Τουρκία να τεκνώσει το σχοινί στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, προκειμένου να δημιουργήσει εικόνα «εξίσωσης» του αναγνωρισμένου κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας και της αποσχιστικής οντότητας, του ψευδοκράτους.

Δις εκτεθειμένη η κυπριακή κυβέρνηση

Τα επίσημα πρακτικά της Συνόδου Κορυφής της Ε.Ε. αφήνουν «δις εκτεθειμένη» την κυπριακή κυβέρνηση. Αφενός, γιατί όπως αποκαλύπτει ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στις αναφορές του –επιβεβαιώνοντας δημοσίευμα της «Κ»– την περασμένη Κυριακή– η πρόσκληση την οποία έλαβε για να συμμετάσχει στη διήμερη σύνοδο των ηγετών της COP31, στις 11-12 Νοεμβρίου, στην Αττάλεια, ήταν «χωρίς όνομα και σε ένα λευκό χαρτί», καθώς στάλθηκε από την οργανωτική αρχή της Διάσκεψης για το Κλίμα και όχι από την κυβέρνηση της Άγκυρας. Σε αντί-

θεση με τους υπόλοιπους ηγέτες, των 26 κρατών-μελών της Ε.Ε., οι οποίοι πέραν αυτής της ανυπόγραφης πρόσκλησης σε λευκό χαρτί, είχαν λάβει και μια επιπλέον πρόσκληση, από τον ίδιο τον Πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας, Ταγίπ Ερντογάν.

Με άλλα λόγια, η Κυπριακή Δημοκρατία εκλαμβάνεται από την Άγκυρα σαν ένα μάρφωμα δευτέρης, υποδεέστερης κατηγορίας, σε σύγκριση με τα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. Με τις ευλογίες δυστυχώς των Βρυξελλών, οι οποίες πρότειναν προς την Άγκυρα αυτή την «ad hoc λύση», προκειμένου να προ-

σκληθεί ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας στην COP31, σε ένα κομμάτι λευκό χαρτί, χωρίς καμιά υπογραφή, ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενες εντάσεις στις ευρωτουρκικές σχέσεις. Αυτό που αφήνει όμως εκτεθειμένη τη Λευκωσία και δη τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, είναι το γεγονός ότι αποδέχθηκαν αυτή τη ρύθμιση που υποβαθμίζει την Κυπριακή Δημοκρατία, χωρίς να θέτουν τα όριά τους και τηρώντας –αν μη τι άλλο– ανοχή, στις ιδέες των Βρυξελλών και στη σολομώντειο λύση στην οποία κατέληξαν η Ε.Ε. με την κυβέρνηση Ερντογάν.

Η Λευκωσία είναι όμως εκτεθειμένη και για τις δηλώσεις στις οποίες προέβη ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, προσερχόμενος στη Σύνοδο Κορυφής στις 16 Οκτωβρίου, διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι η κυβέρνηση της Τουρκίας, δηλαδή ο Ερντογάν, έδωσε γραπτές απαντήσεις προς τις Βρυξέλλες, σε σχέση με το καθεστώς συμμετοχής του Τουφάν Ερχιουρμαν, στην COP31, ικανοποιώντας τη Λευκωσία. Κάτι που όχι μόνο δεν προκύπτει από τα πρακτικά της Συνόδου Κορυφής, αλλά αντίθετα, όπως επισημάνθηκε διά της Κάγια Κάλας, η μόνη παρέμβαση

που είχε εκδηλώσει η Ε.Ε. προς την Άγκυρα, αφορούσε την εξασφάλιση πρόσκλησης (σ.σ. έστω και σε λευκό χαρτί) για συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην COP31 και «δεν είχε εγείρει το ζήτημα σχετικά με το ποιος άλλος είχε προσκληθεί». Άλλωστε, όσοι γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η Άγκυρα έναντι των Βρυξελλών σε σχέση με ζητήματα που άπτονται των θέσεων της στο Κυπριακό, μειδούν όταν ακούνε ότι η κυβέρνηση Ερντογάν έχει δεσμευθεί γραπτώς προς την Ε.Ε. για ένα τέτοιο ζήτημα, που εμπίπτει στην

προσπάθεια αναβάθμισης της λεγόμενης «ΤΔΒΚ».

Ενδιαφέρον έχει επίσης η προσπάθεια που κατέβαλε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να πείσει τους Ευρωπαίους ηγέτες ότι «δεν πρέπει να συναντώνται με όσους κατέχουν κράτος-μέλος» της Ε.Ε., δηλαδή την Κύπρο, «όπως δεν συναντώνται με αυτούς που κατέχουν την Ουκρανία». Ωστόσο, οι συναντήσεις ηγετών της Ε.Ε. με την κυβέρνηση της Άγκυρας είναι συνεχείς και πολλαπλασιάστηκαν το τελευταίο διάστημα, σε αντίθεση με τις ανύπαρκτες επαφές της Ε.Ε. με το καθεστώς της Μόσχας.

Η επίδραση των επικείμενων εκλογών στο Ισραήλ στη Μέση Ανατολή και την Κύπρο

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΕΝΤΑ**

Οι επικείμενες βουλευτικές εκλογές της 27ης Οκτωβρίου στο Ισραήλ διεξάγονται σε μια περίοδο βαθιών εσωτερικών ανακατατάξεων και σημαντικών μεταβολών στο περιφερειακό σύστημα ασφαλείας. Το εκλογικό αποτέλεσμα θα επηρεάσει την εσωτερική διακυβέρνηση, τη διαχείριση του παλαιστινιακού ζητήματος και τις σχέσεις του Ισραήλ με τους περιφερειακούς και διεθνείς εταίρους του. Ωστόσο, η σημαντικότερη παράμετρος δεν είναι απαραίτητα η «ταυτότητα» του επόμενου πρωθυπουργού, αλλά ο βαθμός συνέχειας της στρατηγικής του Ισραήλ σε ένα περιβάλλον αυξανόμενων προκλήσεων και ανακατανομής ισχύος.

Η περιρρέουσα της προεκλογικής

Η ισραηλινή κοινωνία προσέρχεται στις κάλπες έχοντας βιώσει τις τραυματικές συνέπειες της τρομοκρατικής επίθεσης της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου 2023, την οδυνηρή εμπειρία των ομήρων και μια παρατεταμένη περίοδο πολεμικών επιχειρήσεων. Η ασφάλεια παραμένει κυρίαρχη κοινωνική και πολιτική προτεραιότητα. Παράλληλα, η κοινωνία αντιμετωπίζει τις οικονομικές επιπτώσεις των συγκρούσεων, την επιβάρυνση των εφédρων, τις αντιπαραθέσεις για τη στρατιωτική θητεία των υπερωρρόδο-ζων και την ανάγκη αποκατάστασης της εμπιστοσύνης στους κρατικούς θεσμούς. Η εξωτερική πολιτική και η εσωτερική διακυβέρνηση έχουν καταστεί περισσότερο αλληλένδετες από οποιαδήποτε άλλη πρόσφατη περίοδο. Το εκλογικό διακύβευμα επι-

κεντρώνεται στην πολιτική επιβίωση του Βενιαμίν Νετανιάχου και στην προοπτική ανάδειξης μιας εναλλακτικής κυβερνητικής πλειοψηφίας. Ο Γκάντι Άιζενκοτ εμφανίζεται ως σημαντικός διεκδικητής της πρωθυπουργίας, προβάλλοντας την εμπειρία του στην εθνική ασφάλεια και την ανάγκη ανανέωσης της διακυβέρνησης. Ο πρώην πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ, σε συνεργασία με τον Γιαΐρ Λαπίντ, διεκδικεί επίσης καθοριστικό ρόλο, ενώ μικρότεροι πολιτικοί σχηματισμοί ενδέχεται να επηρεάσουν τη συγκρότηση κυβέρνησης. Οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν ρευστότητα, χωρίς να διασφαλίζεται αυτοδύναμη πλειοψηφία για κάποιον συνασπισμό. Άλλωστε, ο πρωθυπουργός δεν εκλέγεται απευθείας από τους πολίτες, αλλά αναδεικνύεται μέσα από τη διαδικασία σχηματισμού κυβέρνησης που πρέπει να εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη της Κνεσέτ.

Κοινές αντιλήψεις, διαφοροποιήσεις και σταθερές των πολιτικών αντιπάλων

Παρά τις ουσιαστικές πολιτικές διαφορές, οι κυριότερες δυνάμεις συγκλίνουν στην αντίληψη ότι η ασφάλεια του Ισραήλ προϋποθέτει ισχυρή αποτρεπτική ικανότητα, αντιμετώπιση της ιρανικής απειλής και αποτροπή της επανεγκαθίδρυσης της Χαμάς ως στρατιωτικής δύναμης στη Γάζα. Οι διαφοροποιήσεις αφορούν περισσότερο τη διαχείριση των επιχειρήσεων, τη μεταπολεμική διακυβέρνηση της Γάζας και τις προοπτικές διπλωματικών διευθετήσεων. Η επόμενη κυβέρνηση θα κληθεί να συνδυάσει την προστασία των

Ισραηλινών πολιτών με την ανάγκη ανθρωπιστικής σταθεροποίησης, περιφερειακής αποκλιμάκωσης και διαμόρφωσης μιας βιώσιμης πολιτικής προοπτικής για τους Παλαιστινίους.

Καθοριστική παράμετρος παραμένει η ειδική σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αμερικανική στρατιωτική, διπλωματική και τεχνολογική υποστήριξη αποτελεί θεμελιώδη συντελεστή της ισραηλινής ισχύος. Παράλληλα, το Ισραήλ επιδιώκει με-

Το ουσιαστικό διακύβευμα για την Κύπρο δεν είναι ποιος θα κυβερνά στο Ισραήλ, αλλά πώς θα αξιοποιήσει μια ιστορική μεταβολή των παραμέτρων ασφαλείας στην Ανατολική Μεσόγειο.

γαλύτερη αυτονομία στην αμυντική βιομηχανία, ενισχύοντας την εγχώρια παραγωγή και περιορίζοντας σταδιακά κρίσιμες εξαρτήσεις. Η επιρροή των φιλοισραηλινών οργανώσεων στις ΗΠΑ εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης της δημόσιας συζήτησης και των πολιτικών προτεραιοτήτων, χωρίς να αναιρεί τις διαφοροποιήσεις που αναπτύσσονται στην αμερικανική κοινωνία. Ταυτόχρονα, η αυξανόμενη ανασφάλεια Ισραηλινών πολιτών στο εξωτερικό, μέσα σε ένα περιβάλλον αντισημιτικών περιστά-

σεων και έντονων πολιτικής πόλωσης, ενισχύει την αναζήτηση ασφαλών προορισμών και νέων οικονομικών και κοινωνικών διεξόδων.

Η σταθερή προοπτική της συνεργασίας Κύπρου-Ισραήλ

Σε αυτό το περιβάλλον, η Κύπρος αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η συνεργασία Κύπρου-Ισραήλ συμπληρώνει φέτος δέκα έτη χρόνια από τη συμφωνία οριοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης του 2010. Η εξέλιξη αυτή δεν ήταν προδιαγεγραμμένη ούτε αυτονόητη. Για δεκαετίες, η ισχυρή στρατηγική συνεργασία Ισραήλ-Τουρκίας περιόριζε τις προοπτικές ουσιαστικής προ-σέγγισης με τη Λευκωσία. Η επιδείνωση των ισραηλινοτουρκικών σχέσεων δημιούργησε νέες ευκαιρίες, τις οποίες η Κυπριακή Δημοκρατία αξιοποίησε με πολιτική ετοιμότητα και στρατηγική διορατικότητα.

Στα πρώτα στάδια, η συνεργασία χαρακτηριζόταν από ανισομέρεια δυνατοτήτων και συ-σπειροφώρας. Σταδιακά, όμως, η Κύπρος ενίσχυσε τη χρησιμότητά της ως αξιόπιστος εταίρος, ευρωπαϊκό κράτος, κόμβος ανθρωπιστικών επιχειρήσεων και παράγοντας περιφερειακής σταθερότητας. Η συνεργασία στην ενέργεια, στην άμυνα, στις πληροφορίες, στην τεχνολογία και στην προστασία κρίσιμων υποδομών προσδίδει πλέον ουσιαστικό στρατηγικό περιεχόμενο στη διμερή σχέση.

Μια πρόσθετη διάσταση αφορά την αυξανόμενη παρουσία Ισραηλινών στην Κύπρο. Η αγορά ακινήτων, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και η εγκατάσταση οικογενειών δημιουργούν

σταδιακά μια δυναμική κοινότητα με οικονομικό και κοινωνικό αποτύπωμα. Πρόκειται για εξέλιξη που εντάσσεται στη μακρά παράδοση της Κύπρου ως ασφαλούς και φιλόξενου τόπου εγκατάστασης ξένων κοινοτήτων, όπως των Βρετανών, Ρώσων, Ουκρανών και των Λιβανέζων. Η παρουσία των Ισραηλινών δημιουργεί πρόσθετους δεσμούς μεταξύ των δύο κοινωνιών, αλλά απαιτεί και προσεκτική διαχείριση ζητημάτων κοινωνικής συνοχής και οικονομικής ανάπτυξης.

Η αναδυόμενη αρχιτεκτονική ασφαλείας στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή

Η σημαντικότερη εξέλιξη, ωστόσο, αφορά τη διαμόρφωση μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η τριμερής συνεργασία Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ αποτελεί πλέον σταθερό και δυναμικό θεμέλιο περιφερειακής συνεργασίας, με προεκτάσεις στην ενεργειακή ασφάλεια, στην προστασία θαλάσσιων διαδρομών, στην αποτροπή και στην οικονομική ευημερία. Η συμμετοχή των ΗΠΑ μέσω του σχήματος 3+1 διευρύνει τη στρατηγική σημασία της συνεργασίας, ενώ οι αναβαθμισμένες σχέσεις της Κύπρου με την Αίγυπτο, την Ιορδανία και τα κράτη του Κόλπου δημιουργούν ένα ευρύτερο πλέγμα συγχλύσεων.

Η σχέση Κύπρου-Ισραήλ δεν συνιστά στρατιωτική συμμαχία. Αποτελεί αναβαθμισμένη στρατηγική συνεργασία, θεμελιωμένη στη σύγκλιση συμφερόντων, στις κοινές αντιλήψεις περί ασφαλείας και στην αμοιβαία αξιοπιστία. Η διάκριση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία. Η Κύπρος δεν

πρέπει να καταστεί μέρος της αντιπαράθεσης Ισραήλ-Τουρκίας ούτε να περιορίσει την αυτονομία της εξωτερικής της πολιτικής. Οφείλει, όμως, να αξιοποιήσει τις νέες συνθήκες για να ενισχύσει τη διεθνή της θέση και τις δυνατότητες προστασίας των κυριαρχικών της δικαιωμάτων.

Αυτή η μεταβολή επηρεάζει αναπόφευκτα και το Κυπριακό, καθώς αναπροσαρμόζεται το περιφερειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο καθορίζονται η ασφάλεια, η κυριαρχία και η στρατηγική σημασία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δεν υποκαθιστά την ανάγκη πολιτικής λύσης ούτε αναιρεί τις υφιστάμενες απαιτήσεις, δημιουργεί όμως πρόσθετες δυνατότητες διπλωματικής και στρατηγικής δράσης.

Ανεξαρτήτως του εκλογικού αποτελέσματος στο Ισραήλ, η προοπτική συνέχισης και εμβάθυνσης της συνεργασίας παραμένει θετική. Οι θεσμοί εξωτερικής πολιτικής, άμυνας και ασφαλείας του Ισραήλ διασφαλίζουν σημαντικό βαθμό στρατηγικής συνέχειας. Το ουσιαστικό διακύβευμα για την Κύπρο δεν είναι ποιος θα κυβερνά στο Ισραήλ, αλλά πώς θα αξιοποιήσει μια ιστορική μεταβολή των παραμέτρων ασφαλείας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η ασφάλεια της Κύπρου και του Ισραήλ καθίσταται ολοένα περισσότερο διασυνδεδεμένη. Η εξέλιξη αυτή δημιουργεί ευκαιρίες, αλλά και ευθύνες, που απαιτούν αυτοπεποίθηση, στρατηγική συνέπεια και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

Ο κ. Γιώργος Κέντας είναι αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής και Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

ΜΟΛΙΣ ΕΦΤΑΣΕ Η PREMIUM ECONOMY

ARYNA SABALENKA

Η νέα Premium Οικονομική της Emirates είναι εδώ. Αναβαθμίστε την ταξιδιωτική σας εμπειρία την επόμενη φορά που θα πετάξετε από τη Λάρνακα. Χαλαρώστε στα αναπαυτικά δερμάτινα καθίσματα, με ρυθμιζόμενη πλάτη, υποπόδιο κι άφθονο χώρο για να τεντωθείτε. Απολαύστε εκλεκτά γεύματα, σε σερβίτσια υψηλής αισθητικής, μαζί με ένα ποτήρι Chandon. Ζήστε την εμπειρία της Premium Οικονομικής και ανακαλύψτε γιατί αξίζει να κάνετε αυτή την αναβάθμιση.

FLY BETTER

Emirates

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Εξήντα δύο χρόνια μετά τη σύστασή της, η Εθνική Φρουρά εδώ και μια 15ετία έχει εισέλθει σε μια νέα εποχή, αφήνοντας πίσω της μια περίοδο με κύριο χαρακτηριστικό την εσωστρέφεια. Η νέα σελίδα που έχει ανοίξει από τη συγκρότηση της στρατιωτικής δύναμης της Κυπριακής Δημοκρατίας, μετά τις δικονομικές ταραχές του 1963, μετατρέπει σταδιακά την Ε.Φ. σε μια σύγχρονη και μοντέρνα στρατιωτική δύναμη, δίνοντάς της ουσιαστικό και όχι επικουρικό ρόλο στο κομμάτι ασφάλειας της Κύπρου. Τα «μαύρα» χρόνια της Ε.Φ. που ήταν η περίοδος 2004-2012 όπου οι διαθέσιμοι πόροι για την άμυνα της Κύπρου περιορίστηκαν στις απολύτως αναγκαίες λειτουργικές ανάγκες, διαδέχθηκε η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός τόσο του πλαισίου λειτουργίας της όσο και των οπλικών συστημάτων της. Η άρση του αμερικανικού

Το μεγάλο άλμα στο κεφάλαιο αμυντική διπλωματία έγινε αρχές της προηγούμενης δεκαετίας όπου η Λευκωσία επένδυσε στις περιφερειακές συνεργασίες με ξεκάθαρο δυτικό προσανατολισμό.

εμπάργκο που είχε επιβληθεί από το 1987 στην αγορά σύγχρονου εξοπλισμού, βοήθησε τα μέγιστα στη στροφή που πραγματοποιεί η στρατιωτική δύναμη της Δημοκρατίας προς δυσμάς.

Οι εικόνες οπλικών συστημάτων μιας άλλης εποχής, ένεκα του εμπάργκο όπλων, αποτελούν μακρινό παρελθόν και η μόνη αξία τους είναι μουσειακή και για να θυμίζει τη δύσκολη πορεία μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας. Στη θέση τους η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποκτήσει σύγχρονα και εφάμιλλα, άλλων στρατών, οπλικά συστήματα τα οποία έχουν αυξήσει τα μέγιστα την αποτρεπτική δύναμη του στρατού. Η προσπάθεια ώστε η Ε.Φ. να εισέλθει στη νέα εποχή δεν θα είχε τα ίδια αποτελέσματα εάν δεν είχαν αρθεί τα εμπόδια πρόσβασης στις δυτικές αγορές εξοπλιστικών συστημάτων και εάν η Κύπρος δεν ήταν μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Ωστόσο, κομβικό ρόλο στο νέο προφίλ που χτίζει η Ε.Φ. έπαιξε η πολιτική απόφαση για τον προσανατολισμό και τη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας στο περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου μακριά από τη φιλοσοφία των Αδεσμεύτων. Μια επιλογή που τοποθέτησε την Κύπρο στον γεωπολιτικό πυρήνα της περιοχής, επιτρέποντας τη σύναψη ισχυρών συμμαχιών με χώρες και εκτός Ε.Ε.

Άμυνα και διπλωματία

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 μέχρι και τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, η αμυντική ενίσχυση της Κύπρου στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στη ρωσική και γαλλική στρατιωτική βιομηχανία προκειμένου να αναβαθμιστεί το οπλοστάσιο της Ε.Φ. Περίοδος κατά την οποία η Ε.Φ. απέκτησε σύγχρονα για την εποχή τους

Το Ισραήλ τα τελευταία 15 χρόνια κατέχει δεσπόζουσα θέση στα εξοπλιστικά προγράμματα της Εθνικής Φρουράς, ωστόσο τα σκήπτρα συνεχίζει να κρατά η γαλλική στρατιωτική βιομηχανία από την εποχή των «Πέτρινων Χρόνων».

Με ισραηλινό άρωμα τα εξοπλιστικά της Ε.Φ.

Η «Κ» σκιαγραφεί το οπλοστάσιο του στρατού της Δημοκρατίας, τις πηγές και τις χώρες προέλευσης

οπλικά συστήματα, που σε μεγάλο βαθμό εξυπνρέτησαν και τη διπλωματία. Μια τέτοια περίπτωση ήταν το ρωσικό αντιπυραυλικό σύστημα των S-300, το οποίο παρά το γεγονός ότι δεν ήλθε ποτέ στην Κύπρο συνέβαλε σημαντικά σε αυτό που ονομάστηκε ως «πολιτικό του ενεργού ηπαιστίου», προκειμένου το Κυπριακό να επιστρέψει σε φάση κινητικότητας. Ωστόσο, το μεγάλο άλμα στο κεφάλαιο αμυντική διπλωματία έγινε αρχές της προηγούμενης δεκαετίας όπου η Λευκωσία επένδυσε στις περιφερειακές συνεργασίες με ξεκάθαρο δυτικό προσανατολισμό. Μια πολιτική που σε κάποιες περιπτώσεις διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη σύναψη ισχυρών στρατηγικών δεσμών με αντίκτυπο και στον τομέα των εξοπλιστικών. Τα τριμερή περιφερειακά σχήματα τερμάτισαν την «επιτήδεια ουδετερότητα», κατά τον Ιωάννη Κασουλίδη, της Κυπριακής Δημοκρατίας, δημιουργώντας ισχυρούς άξονες πρώτιστα με Αίγυπτο και Ισραήλ. Σχέσεις που σε πρώτη φάση έβγαλαν την Ε.Φ. από το καβούκι της και της έδωσαν θέση σε δραστηριότητες που στο παρελθόν ήταν «όνειρο θερινής νυκτός».

Ισραήλ: Στρατηγική σχέση

Στο νέο περιβάλλον οι δεσμοί Κύπρου-Ισραήλ ξεχωρίζουν μιας και επεκτείνονται και σε τομείς πέραν της στρατιωτικής συνεργασίας. Με τα σημερινά δεδο-

Τα σκήπτρα η Γαλλία

Παρά τη δυναμική παρουσία της ισραηλινής στρατιωτικής βιομηχανίας, η γαλλική είχε και συνεχίζει να έχει τα σκήπτρα στα εξοπλιστικά της Ε.Φ. Η Γαλλία κατά τα «πέτρινα χρόνια» στα εξοπλιστικά της Ε.Φ. ήταν η μοναδική από τις δυτικές χώρες που έδινε οπλικά συστήματα. Οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίζονται άριστες, κάτι που φαίνεται και με το πρόγραμμα Safe της Ε.Ε., με τη γαλλική στρατιωτική βιομηχανία να λαμβάνει το 80% των κυπριακών συμβάσεων για τα εξοπλιστικά. Οι σχέσεις των δύο χωρών αντικατοπτρίζονται και σε επιλογές που έχουν γίνει όπως η συμφωνία για έξι επιθετικά ελικόπτερα Airbus H145M, με τη Λευκωσία να ετοιμάζεται να ενεργοποιήσει τη ρήτρα του συμβολαίου για απόκτηση και άλλων. Επίσης, μέσω του προγράμματος Safe η προσοχή είναι στραμμένη στο τεθωρακισμένο όχημα μάχης (TOMA) Jaguar της KNDS, στην προμήθεια 80 οχημάτων Griffon και 100 Serval και στους έξυπνους αντιαρματικούς πυραύλους 5ης γενιάς AKERON. Η γαλλική στρατιωτική βιομηχανία έχει παρουσία με τους αντιπλοϊκούς πυραύλους Exocet MM40 Block IIIC και το σύστημα Mistral στην αντιαεροπορική άμυνα.

μένα η Κύπρος θεωρείται ίσως ο καλύτερος πελάτης της στρατιωτικής βιομηχανίας του εβραϊκού κράτους, μετά τη γαλλική. Οι διαύλοι συνεργασίας υπό τη μορφή διευκολύνσεων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας που είχαν ανοίξει από την εποχή διακυβέρνησης Χριστόφια, συνεχίστηκαν και επεκτάθηκαν στη συνέχεια. Η απόκτηση του πρώτου πλωτού μέσου ανοικτής θαλάσσης «Αρχιπλοίαρχος Α. Ιωαννίδης», με διακρατική συμφωνία, άνοιξε διάπλατα τις πόρτες στην Ε.Φ. μιας από τις σημαντικότερες στρατιωτικές βιομηχανίες. Οκτώ χρόνια μετά την ένταξη του στο Ναυτικό της Ε.Φ. το υπουργείο Άμυνας ετοιμάζεται να αποκτήσει το δεύτερο πλωτό μέσο και πάλι από το Ισραήλ με διακρατική συμφωνία. Το νέο πλοίο ανοικτής θαλάσσης θα φέρει αμυντικά συστήματα της επίσης ισραηλινής εταιρείας Rafael, το δε ύψος της συμφωνίας φέρεται να ανέρχεται στα €150 εκατ. Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες της «Κ», μετά την παράδοση του νέου αποκτήματος, το ΥΠΙΑΜ και το ΓΕΕΦ έχουν προγραμματίσει την αναβάθμιση των οπλικών συστημάτων του ΠΕΘ «Αρχιπλοίαρχος Α. Ιωαννίδης» με τον ίδιο οπλισμό που θα φέρει το νέο πλοίο.

Το BARAK

Από τις σημαντικές προσθήκες στο οπλοστάσιο της Ε.Φ. με

ισραηλινό άρωμα είναι και το σύστημα αεράμυνας Barak MX της ισραηλινής Israel Aerospace Industries, που παρουσιάστηκε στην παρέλαση της 1ης Οκτωβρίου. Ένα σύστημα που καλύπτει σε μεγάλο βαθμό την άμυνα από αέρος και ουσιαστικά θα συμβάλει στην απορωσσοποίηση αντιαεροπορικών συστημάτων της Ε.Φ. Όπως επιβεβαιώνουν έγκυρες στρατιωτικές πηγές στην «Κ», στους σχεδιασμούς του ΥΠΙΑΜ και του ΓΕΕΦ βρίσκεται και η προμήθεια μιας δεύτερης συστοιχίας ισραηλινών Barak MX προκειμένου να ολοκληρωθεί η κάλυψη της αεράμυνας της Κύπρου. Από την ισραηλινή στρατιωτική βιομηχανία η Ε.Φ. προμηθεύτηκε το Spike LR2, ένα σύστημα αντιαρματικών κατευθυνόμενων βλημάτων 5ης γενιάς. Από τις σημαντικές προσθήκες με προέλευση το Ισ-

Το αντιπυραυλικό σύστημα Barak MX, η αγορά ενός δεύτερου πλοίου ανοικτής θαλάσσης, αντιαρματικά συστήματα, ο ατομικός εξοπλισμός καθώς και οι προοπτικές αγοράς αρμάτων μάχης Merkava συνθέτουν το παζλ ενός μέρους των εξοπλιστικών της Ε.Φ.

ραήλ ο νέος ατομικός εξοπλισμός της Ε.Φ. με προτεραιότητα της Ειδικής Δυνάμεις. Μέσω διαγωνισμού η συμφωνία κατέληξε στις ισραηλινές εταιρείες Source Vagabond (Source Tactical Gear) και Marom Dolphin.

Το Merkava

Προς την πλευρά του Ισραήλ έχει στραφεί το ΥΠΙΑΜ αναζητώντας μια αξιόπιστη λύση για αντικατάσταση, στην παρούσα φάση, της πρώτης παρτίδας των ρωσικών T80 U. Πρόκειται για περίπου 41 άρματα μάχης, τα οποία το ΓΕΕΦ επείγεται να τα αντικαταστήσει. Το ενδιαφέρον χρονολογείται από την εποχή που έξσπασε ο πόλεμος στη Γάζα. Οι επαφές που είχαν προηγηθεί είχαν αποφέρει αποτελέσματα, ωστόσο η έναρξη των εκθροπραξιών πάγωσε την προοπτική αγοράς μιας και το Ισραήλ ανέστειλε τις εξαγωγές στρατιωτικού υλικού ανάμεσά τους και των αρμάτων μάχης Merkava.

Η Λευκωσία, όπως έχει γράψει η «Κ», μελέτησε άλλες επιλογές όπως του γαλλικού Leclerc, του γερμανικού Leopard και ελληνικών μεταχειρισμένων Leopard, επιλογές που ωστόσο δεν καρποφόρησαν. Για το γαλλικό Leclerc ο οικονομικός και ο χρονικός παράγοντας λειτούργησαν αποτρεπτικά, ενώ τα ελληνικά Leopard δεν κάλυπταν τα στάνταρ του ΓΕΕΦ.

Όπως πληροφορείται η «Κ», η Λευκωσία συνεχίζει να κοιτά προς το Ισραήλ πιέζοντας για προμήθεια ενός αριθμού Merkava που είναι εκσυγχρονισμένα. Νοούμενου ότι εντοπίζεται δυσκολία ΥΠΙΑΜ και ΓΕΕΦ φαίνεται να αφήνουν ανοιχτή την πόρτα των ελληνικών Leopard προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες με τα υπό απόσυρση 41 ρωσικά T80 U.

DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ανακούφιση

ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η ανάπτυξη, η αναγνώριση και όσα μας λείπουν

Οι μεγάλοι παίκτες που δραστηριοποιούνται στη βιομηχανία στην Κύπρο και οι δυνατότητες που καταγράφονται

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Αυξάνονται οι εταιρείες αμυντικής τεχνολογίας (defence-tech) στην Κύπρο δημιουργώντας ένα πολυδιάστατο οικοσύστημα, το οποίο δεν περιορίζεται στην εμπορική αξιοποίηση υφιστάμενων τεχνολογιών, αλλά διαθέτει και δυνατότητες ανάπτυξης νέων λύσεων. Το κυπριακό οικοσύστημα defence tech συνδέει την έρευνα και ανάπτυξη (R&D) με την παραγωγή, την εμπορική αξιοποίηση και τη συμμετοχή σε διεθνή προγράμματα. Λύσεις και προϊόντα για την κυβερνοασφάλεια και την προστασία πληροφοριών, ανάπτυξη μη επανδρωμένων αεροσκαφών, ψηφιακή επεξεργασία σήματος στις επικοινωνίες και στον εντοπισμό πηγών ραδιοσυχνοτήτων, ηλεκτρονικά συστήματα για εφαρμογές ασφάλειας και άμυνας, αποτελούν μόνο ορισμένες από τις τεχνολογίες που αναπτύσσονται στο κυπριακό οικοσύστημα αμυντικής τεχνολογίας. Ιδιαίτερα σημαντική για την Κύπρο και την περαιτέρω ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας είναι η επιτυχία ορισμένων κυπριακών εταιρειών να εξασφαλίσουν διεθνή συμβόλαια και να αναπτύξουν συνεργασίες με ξένους οργανισμούς και επιχειρήσεις του κλάδου. Αυτό αποτελεί ένδειξη της αυξανόμενης εξωστρέφειας του τομέα και της δυνατότητας των κυπριακών επιχειρήσεων να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας ιδιαίτερα ανταγωνιστικής και τεχνολογικά απαιτητικής διεθνούς αγοράς. Παράλληλα, μέσα από αυτές τις συνεργασίες, οι κυπριακές επιχειρήσεις αποκτούν πρόσβαση σε τεχνογνωσία, αναπτύσσοντας περαιτέρω τις τεχνολογικές τους δυνατότητες και ενισχύοντας τη θέση τους σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Όπως επισημαίνουν οι αρμόδιοι φορείς του κλάδου στην «Κ», η εξέλιξη αυτή έχει ευρύτερη σημασία για την κυπριακή οικονομία, καθώς η ανάπτυξη μιας εξωστρεφούς αμυντικής βιομηχανίας μπορεί να συμβάλει στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, στη δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης και στην ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας.

Οι τρεις κατηγορίες

Όπως μας αναφέρθηκε, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αμυντικής τεχνολογίας στην Κύπρο μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει τις ώριμες επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν ήδη εμπορική παρουσία, εξασφαλίζουν συμβόλαια και αναπτύσσουν διεθνείς συνεργασίες. Η δεύτερη αφορά τις εταιρείες ανάπτυξης τεχνολογίας (R&D), οι οποίες επικεντρώνονται στον σχεδιασμό, την έρευνα και την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, ολοκληρωμένων συστημάτων ή εξειδικευμένων υποσυστημάτων για αμυντικές και συναφείς εφαρμογές. Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τις νεοφυείς επιχειρήσεις (startups), οι οποίες βρίσκονται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης και

Ανάπτυξη μη επανδρωμένων συστημάτων, εφαρμογές ασφάλειας και άμυνας και ηλεκτρονικός εξοπλισμός για αμυντικά συστήματα και δορυφόρους αποτελούν ορισμένα από τα προϊόντα και τεχνολογίες που προσφέρουν οι κυπριακές εταιρείες στον τομέα της αμυντικής τεχνολογίας.

Στοιχίμα παραμένει η αξιοποίηση του οικοσυστήματος για να ενισχυθεί η σύνδεση έρευνας και αγοράς και να δημιουργηθούν περισσότερες εταιρείες με εξαγωγή προϊόντα και διεθνή παρουσία.

επιδιώκουν να μετατρέψουν νέες ιδέες και τεχνολογικές καινοτομίες σε εμπορικά αξιοποιήσιμες λύσεις.

Στην κατηγορία των ώριμων εταιρειών αμυντικής τεχνολογίας, οι οποίες έχουν αναπτύξει προϊόντα και λύσεις με επιχειρησιακές εφαρμογές και έχουν διεθνείς συνεργασίες, εντοπίζονται έξι βασικοί παίκτες. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τις εταιρείες Theon, Tototheo Global, Odyssey, Swarmly, Fractal Networkx και HOUTRIS, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς τομείς της αμυντικής τεχνολογίας και συνεισφέρουν, μέσω των εξειδικευμένων δυνατοτήτων τους, στην ενίσχυση της παρουσίας της Κύπρου στον συγκεκριμένο κλάδο. Στην κατηγορία των εταιρειών έρευνας και ανάπτυξης (R&D) συμπεριλαμβάνονται οι εταιρείες CyRIC, Signal GeneriX, eBOS, Cellock και Additess.

Παράλληλα με τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται άμεσα στην αμυντική τεχνολογία, αξίζει να επισημανθεί ο ρόλος του Κυπριακού Οργανισμού Εξέρευνας Διαστήματος (CSEO), υπό την προεδρία του Γιώργου Δανού, στην ανάπτυξη του κυπριακού οικοσυστήματος διαστημικής τεχνολογίας και έρευνας. Μέσω ερευνητικών πρωτοβουλιών και διεθνών συνεργασιών, ο CSEO συμβάλλει στην ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής τεχνογνωσίας της χώρας. Παρότι η δραστηριότητα του δεν αφορά αποκλειστικά την άμυνα, οι τεχνολογίες που σχετίζονται με το

Διάστημα, όπως οι δορυφορικές επικοινωνίες και η τηλεπισκόπηση, μπορούν να έχουν εφαρμογές διττής χρήσης, τόσο σε πολιτικό όσο και σε αμυντικό επίπεδο.

Όσον αφορά την τρίτη κατηγορία των εταιρειών startups οι οποίες αναπτύσσουν καινοτόμες αμυντικές τεχνολογίες και βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια τεχνολογικής και εμπορικής ώριμανσης, εμπίπτουν οι εταιρείες MalloC και Ecliptic Defence & Space.

Οι λύσεις και τα προϊόντα

• **Theon:** Η Theon αποτελεί εταιρεία ελληνικής προέλευσης με κυπριακή έδρα και διεθνή δραστηριότητα και είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο Euronext Amsterdam από το 2024. Η δραστηριότητα της Theon ξεκίνησε στην Ελλάδα το 1997, με ανάπτυξη και παραγωγή συστημάτων νυκτερινής όρασης και θερμικής απεικόνισης για τις ένοπλες δυνάμεις. Τα προϊόντα της βοηθούν στρατιώτες και χειριστές να εντοπίζουν, να παρατηρούν και να αναγνωρίζουν στόχους σε συνθήκες χαμηλού φωτισμού ή περιορισμένης ορατότητας. Πρόκειται για μονόκυκλα, διόπτρες και διόφθαλμα συστήματα, όπως οι σειρές ARGUS, NYX και MIKRON, για χρήση από στρατιώτες και ειδικές μονάδες. Επιπλέον, η εταιρεία παράγει θερμικές διόπτρες και προσταρτωμένες συσκευές που αξιοποιούν τη θερμική ακτινοβολία για τον εντοπισμό στόχων ημέρα και νύχτα και συστήματα που συνδυάζουν νυκτερινή όραση, θερμική απεικόνιση και δυνατότητες επαυξημένης πραγματικότητας, όπως το ORION. Τέλος, η εταιρεία παράγει ηλεκτροοπτικά συστήματα παρατήρησης και επίτηρησης για στρατιωτικά οχήματα και άλλες χερσαίες ή θαλάσσιες πλατφόρμες.

• **Tototheo Global:** Η Tototheo Global είναι κυπριακή εταιρεία τεχνολογίας με έδρα τη Λεμεσό, η οποία δραστηριοποιείται στις δορυφορικές επικοινωνίες, στην ψηφιακή συνδεσιμότητα, στα συστήματα πλοήγησης, στην κυβερνοασφάλεια και σε λύσεις για

κρίσιμες επιχειρησιακές υποδομές. Αν και η εταιρεία έχει ισχυρή παρουσία στη ναυτιλία, επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε τομείς όπως η άμυνα, η κυβερνητική συνδεσιμότητα, η ενέργεια και οι μεταφορές. Οι τεχνολογίες της εταιρείες σχετίζονται με την αξιοποίηση δορυφορικών δικτύων διαφορετικών τροχιών, συμπεριλαμβανομένων των δορυφόρων χαμηλής τροχιάς (LEO), συνδυασμός δορυφορικών και επίγειων συνδέσεων, με στόχο τη διατήρηση της επικοινωνίας όταν ένα δίκτυο παρουσιάζει προβλήματα και τεχνολογίες για ασφαλέστερη διαχείριση συνδέσεων και υποστήριξη κρίσιμων λειτουργιών.

• **Odyssey:** Η Odyssey Cybersecurity είναι κυπριακή εταιρεία τεχνολογίας που ειδικεύεται στην κυβερνοασφάλεια, την ανίχνευση κυβερνοαπειλών και την προστασία πληροφοριακών συστημάτων. Ιδρύθηκε το 2002 και έχει αναπτύξει δική της πλατφόρμα κυβερνοασφάλειας, με διεθνή πελατειακή βάση. Η ιδιόκτητη πλατφόρμα της παρέχει υπηρεσίες για την παρακολούθηση συμβάντων ασφαλείας, την ανίχνευση απειλών και τη διερεύνηση περιστατικών κυβερνοεπιθέσεων. Η εταιρεία παρέχει ακόμα υπηρεσίες παρακολούθησης συστημάτων, διερεύνησης περιστατικών και διαχείρισης κυβερνοκινδύνων, μεταξύ άλλων μέσω κέντρων επιχειρήσεων ασφαλείας (SOC) καθώς και ολοκληρωμένες λύσεις ψηφιακής ασφάλειας.

• **Swarmly:** Η εταιρεία ιδρύθηκε το 2018, στη Λεμεσό και έχει εξελιχθεί στη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή κατασκευάστρια εταιρεία μη επανδρωμένων συστημάτων και αμυντικών συστημάτων (drones). Συνδυάζει την παραγωγή με προμηθεύσιμα εξαρτήματα από το εξωτερικό λειτουργώντας ως ολοκληρωμένος κατασκευαστής των μη επανδρωμένων συστημάτων. Όλα τα στάδια για την ανάπτυξη των συστημάτων αυτών λαμβάνουν χώρα στη Λεμεσό, από την έρευνα και την ανάπτυξη τους, τη σχεδίαση των προϊόντων, την ανάπτυξη του λογισμικού, την πα-

ραγωγή τους, τη συναρμολόγησή τους, την πραγματοποίηση δοκιμών και τα logistics. Η εταιρεία εξάγει τα προϊόντα και τις τεχνολογίες της σε Αφρική, Ασία, Αμερική και Ουκρανία.

• **Fractal Networkx:** Η εταιρεία ιδρύθηκε το 2015 και εδρεύει στη Λευκωσία, με δραστηριότητα στην έρευνα και ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τον ηλεκτρονικό πόλεμο, τη διοίκηση και τον έλεγχο (C2) και την αντιμετώπιση μη επανδρωμένων αεροσκαφών. Μεταξύ των λύσεων που αναπτύσσει είναι η πλατφόρμα διοίκησης και ελέγχου ORION-CX και το σύστημα ηλεκτρονικού πολέμου και αντιμετώπισης drones ALECTO EW, τα οποία βρίσκονται ήδη σε επιχειρησιακή χρήση.

• **HOUTRIS:** Η εταιρεία HOUTRIS (Hutris) είναι κυπριακή βιομηχανική εταιρεία που δραστηριοποιείται στην κατασκευή και προσαρμογή ειδικών οχημάτων, με σημαντική παρουσία στον τομέα της άμυνας. Η εξειδίκευσή της συγκεκριμένης εταιρείας αφορά τις στρατιωτικές πλατφόρμες, τα οχήματα υποστήριξης και τις ειδικές κατασκευές. Στις 23 Ιουλίου 2026, η κυπριακή εταιρεία HOUTRIS υπέγραψε αποκλειστική συμφωνία συνεργασίας με τη METLEN, μέσω της αμυντικής μονάδας της M Technologies. Η συμφωνία προβλέπει τη σύσταση κοινής εταιρείας στην Κύπρο, με αντικείμενο την παραγωγή στρατιωτικών οχημάτων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος SAFE.

• **CyRIC:** Η εταιρεία έχει αναπτύξει ηλεκτρονικά συστήματα για εφαρμογές ασφάλειας και άμυνας, συνεισφέροντας στην ανάπτυξη τεχνολογιών που μπορούν να ενσωματωθούν σε ευρύτερα συστήματα.

• **Signal GeneriX:** Η εταιρεία διαθέτει τεχνογνωσία στην ψηφιακή επεξεργασία σήματος, στις επικοινωνίες και στον εντοπισμό πηγών ραδιοσυχνοτήτων. Το RF-Hunter αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εξειδικευμένων τεχνολογιών με εφαρμογές στην ασφάλεια και την άμυνα το οποίο προωθεί η εταιρεία.

• **eBOS:** Η eBOS Technologies είναι κυπριακή εταιρεία τεχνολογίας, η οποία δραστηριοποιείται και στην ανάπτυξη λύσεων αμυντικής τεχνολογίας. Η eBOS εστιάζει κυρίως σε τεχνητή νοημοσύνη, κυβερνοάμυνα, ασφαλείς τακτικές επικοινωνίες και αυτόνομα μη επανδρωμένα συστήματα. Συντονίζει το ευρωπαϊκό έργο HERMES, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το European Defence Industrial Development Programme (EDIDP) και αφορά ασφαλή ανταλλαγή δεδομένων και κυβερνοασφάλεια σε αυτόνομα στρατιωτικά συστήματα.

• **Cellock:** Αποτελεί κυπριακή εταιρεία τεχνολογίας με δραστηριότητα που επεκτείνεται στην αμυντική τεχνολογία, την τεχνητή νοημοσύνη και τα αυτόνομα συστήματα. Ιδρύθηκε το 2003 και εδρεύει στη Λευκωσία, ενώ δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη λογισμικού και υλικού, με έμφαση στην ανάλυση δεδομένων, την τεχνητή νοημοσύνη και την επεξεργασία πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο.

• **Additess:** Αποτελεί μια κυπριακή εταιρεία τεχνολογίας με έδρα τη Λευκωσία, η οποία ιδρύθηκε το 2011 και δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη λογισμικού, ηλεκτρονικών συστημάτων και λύσεων ασφαλείας, με αυξανόμενη παρουσία στην αμυντική βιομηχανία. Συμμετέχει σε ευρωπαϊκά ερευνητικά και αμυντικά προγράμματα και αναπτύσσει τόσο λογισμικό όσο και μη επανδρωμένα συστήματα.

• **MalloC:** Η MalloC είναι κυπριακή εταιρεία κυβερνοασφάλειας με έδρα τη Λευκωσία, η οποία αναπτύσσει λύσεις βασισμένες στην τεχνητή νοημοσύνη για την προστασία κινητών συσκευών, ευαίσθητων δεδομένων και ασφαλών επικοινωνιών. Οι λύσεις της μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο από ιδιώτες και επιχειρήσεις όσο και από κυβερνητικούς και αμυντικούς οργανισμούς. Οι λύσεις που προσφέρει αφορούν την προστασία κινητών τηλεφώνων από spyware, ασφαλείς επικοινωνίες και VPN και ανίχνευση κυβερνοαπειλών με AI. Παράλληλα, παρέχει εργασία λογισμικού που μπορούν να ενσωματωθούν σε άλλες εφαρμογές, ώστε οι οργανισμοί να προσθέτουν δυνατότητες προστασίας και να μειώσουν τον κίνδυνο παραβίασης ή μη εξουσιοδοτημένων πρόσβασης.

• **Ecliptic/ds:** Η Ecliptic Defence & Space σχεδιάζει και κατασκευάζει εξειδικευμένο ηλεκτρονικό εξοπλισμό για αμυντικά συστήματα και δορυφόρους. Ιδρύθηκε το 2020 και έχει ως βασικό αντικείμενο τις τεχνολογίες ραδιοσυχνοτήτων (RF) και μικροκυμάτων. Η εταιρεία παρουσίασε το 2025 το ANTIGONI C-UAS, ένα σύστημα αντιμετώπισης μη επανδρωμένων αεροσκαφών. Την ίδια ώρα αναπτύσσει τεχνολογίες ηλεκτρονικής επίθεσης και συστήματα παρεμβολών (jammers), που σχετίζονται με την αντιμετώπιση ηλεκτρονικών απειλών και σχεδιάζει τεχνολογίες ραντάρ για επίγειες, εναέριες και διαστημικές πλατφόρμες.

Το οικοσύστημα αμυντικής τεχνολογίας στην Κύπρο χαρακτηρίζεται σε σημαντικό βαθμό από την παρουσία επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν από Κύπριους επιχειρηματίες και ιδρυτές, οι οποίοι εντόπισαν ευκαιρίες ανάπτυξης καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων σε τομείς στρατηγικής σημασίας για την άμυνα και την ασφάλεια. Οι επιχειρήσεις αυτές δεν περιορίζονται στην εμπορική αντιπροσώπευση ή στη διάθεση προϊόντων ξένων κατασκευαστών, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις αναπτύσσουν

οι ίδιες τεχνογνωσία, λογισμικό, συστήματα και εξειδικευμένες εφαρμογές, αξιοποιώντας το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό της χώρας. Η κατά πλειοψηφία κυπριακή επιχειρηματική πρόκληση των ιδρυτών τους συνδέει την ανάπτυξή τους με το εγχώριο οικοσύστημα καινοτομίας, ενώ η δραστηριοποίησή τους σε πεδία όπως τα μη επανδρωμένα συστήματα, η κυβερνοασφάλεια, οι ασφαλείς επικοινωνίες, τα συστήματα διοίκησης και ελέγχου και οι εξειδικευμένες αμυντικές πλατφόρμες δημιουργούν προοπτικές

για την ενίσχυση της τεχνολογικής ατμόσφαιρας και της παραγωγικής βάσης της Κύπρου, όπως σημειώνουν οι αρμόδιοι φορείς του τομέα. Παράλληλα, η συμμετοχή τους σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, η συνεργασία με διεθνείς εταιρείες και η σταδιακή διείσδυσή τους στις διεθνείς αγορές μπορούν να συμβάλουν στη μετατροπή της τοπικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας σε έναν πιο οργανωμένο και εξωστρεφή κλάδο αμυντικής τεχνολογίας.

Επομένως, η Κύπρος έχει ήδη διαμορφώσει ένα υπαρκτό και πο-

λυδιάστατο οικοσύστημα αμυντικής τεχνολογίας, το οποίο στηρίζεται σε επιχειρήσεις με εγχώρια επιχειρηματική προέλευση, δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και συνεργασίες με ευρωπαϊκούς οργανισμούς και διεθνείς εταιρείες του αμυντικού κλάδου. Η παρουσία αυτή καταδεικνύει ότι στη χώρα έχουν αναπτυχθεί αξιόλογες τεχνολογικές και παραγωγικές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω ενίσχυση της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων και μεγαλύτερη συμ-

μετοχή της Κύπρου στην ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία. Την ίδια ώρα, διαθέτει και ερευνητική βάση που μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη νέων αμυντικών και τεχνολογικών εφαρμογών. Ωστόσο, αναδεικνύονται και σημαντικές προκλήσεις προς την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της χώρας στον συγκεκριμένο τομέα. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι οι συνολικές επενδύσεις της Κύπρου σε έρευνα και ανάπτυξη παραμένουν χαμηλές σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ η εμπορική

αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Η Κύπρος, επισημαίνουν οι αρμόδιοι, θα μπορούσε να ενισχύσει τη θέση της εστιάζοντας σε τομείς όπου ήδη διαθέτει τεχνογνωσία και όπου δεν απαιτείται απαραίτητα η δημιουργία μιας τεράστιας βιομηχανικής βάσης. Ως εκ τούτου, προσθέτουν, το βασικό στοιχείο δεν είναι μόνο να παραχθεί περισσότερη έρευνα, αλλά να μετατραπεί σε ανταγωνιστικά προϊόντα, επαναλαμβανόμενες πωλήσεις, εξαγωγές και μακροχρόνιες συνεργασίες.

Με κυπριακές ρίζες η πλειονότητα των εταιρειών

Πότε θα σπκώσουν το χαλί;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

«Δεν πρέπει να σπρώχνονται αυτά τα ζητήματα κάτω από το χαλί, γιατί κακοφορμίζουν και δημιουργούν μεγαλύτερα προβλήματα». Το είπε ο Γιώργος Παμπορίδης τις προάλλες, αναφερόμενος στις πληγές που άφησαν στον Δημοκρατικό Συναγερμό οι προεδρικές του 2023. Και δεν είναι η πρώτη φορά που ο κ. Παμπορίδης επιμένει σε αυτή τη θέση: ότι ο ΔΗΣΥ έπρεπε να κάνει αυτό που δεν έκανε ποτέ. Να σπκώσει το χαλί και να κοιτάξει τι υπάρχει από κάτω. Διότι όσο αυτό δεν συμβαίνει και όσο εξακολουθούν να πρωταγωνιστούν ή να επιστρέφουν πρόσωπα που θέλουν το χαλί να παραμείνει στη θέση του, οι νοσηρώσεις που οδήγησαν το κόμμα μακριά από τον υγιή εαυτό του δεν πρόκειται να αλλάξουν.

Γιατί, λοιπόν, σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά, ο ΔΗΣΥ ουδέ-

που τελικά στράφηκε απέναντι στην επιλογή του ίδιου του κόμματος; Και ποια ήταν η ευθύνη του Αβέρωφ Νεοφύτου, όχι μόνο επειδή δεν απέτρεψε αυτή την εξέλιξη, αλλά επειδή ο Χριστοδουλίδης αναπτύχθηκε μέσα σε ένα σύστημα εξουσίας στο οποίο ο ίδιος ο Αβέρωφ είχε κεντρικό ρόλο; Αυτά ουδέποτε απαντήθηκαν.

Όπως δεν απαντήθηκε επαρκώς πώς επιλέχθηκε η επόμενη μέρα και ποιες ισορροπίες καθόρισαν την ανάδειξη της Αννίτας Δημητρίου. Πόσοι είδαν στη νέα πρόεδρο μια πραγματική ρήξη με όσα προηγήθηκαν και πόσοι μια βολική συνείδηση της ίδιας νοσηρώσεως που την ανέδειξε; Και ίσως, αν ο ΔΗΣΥ είχε τολμήσει τότε την ενδοσκοπήση που απέφυγε, να είχε ανακαλύψει κάτι πολύ πιο άβολο από το ποιος πρόδωσε ποιον το 2023: ότι Χριστοδουλίδης, Αβέρωφ και Αννίτα δεν είναι τρεις ανεξάρτητες ιστορίες αλλά –με διαφορετικό τρόπο ο καθένας– προϊόντα της ίδιας πολιτικής κουλτούρας.

Μιας κουλτούρας όπου η επιρροή συσχετεί με τον έλεγχο, οι μηχανισμοί με το κόμμα, οι προσωπικές στρατηγικές με την πολιτική και οι εσωτερικές διευθετήσεις με την ενότιη. Ο Αβέρωφ λειτούργησε ως εάν μπορούσε να ελέγξει ένα σύστημα που τελικά παρήγαγε τον Χριστοδουλίδη απέναντί του. Και το ερώτημα είναι αν η ίδια αντιλήψη –ότι τα πράγματα μπορούν να ρυθμίζονται μέσα από πρόσωπα, ισορροπίες και παρασκηνιακούς συσχετισμούς– επιβίωσε και στην επόμενη μέρα. Αυτό όφειλε να απαντήσει η σημερινή ηγεσία. Και εδώ βρίσκεται η δική της ευθύνη.

Η Αννίτα Δημητρίου παρέλαβε ένα βαθιά τραυματισμένο κόμμα και, παρότι δεν δημιούργησε εκείνη τις πληγές, το γεγονός ότι μέχρι τώρα παραμένουν ανοικτές, σημαίνει ότι ουδέποτε καθαρίστηκαν. Και ότι η ενότιη, την οποία επέλεξε να αναγάγει σε πολιτική θέση, δεν υπήρξε η απάντηση αλλά η αναβολή της ερώτησης. Και η αναβολή είχε κόστος. Το οποίο φανερώνεται σήμερα σε όλο του το μέγεθος. Ο Παμπορίδης λέει πως ήρθε η ώρα να ανοίξει το θέμα. Σωστά. Μόνο που το πραγματικό ερώτημα δεν είναι μόνο γιατί πρέπει να ανοίξει σήμερα. Είναι και γιατί ο ΔΗΣΥ φοβήθηκε τόσο πολύ να το ανοίξει τότε. Και αν τώρα εξακολουθεί να το φοβάται, ίσως επειδή κάτω από το χαλί βρίσκονται πλέον και οι προέδρες της σημερινής ηγεσίας όπως και εκείνων που επιστρέφουν «δριμύτεροι».

elenixenou11@gmail.com

Ο Παλαιστίνιος αγρότης Kamal Halloum παρακολουθεί την οικογένειά του να μαζεύει ελιές από τα δέντρα τους στην Περιφέρεια C χωρίς να ζητήσει ή να λάβει τον απαιτούμενο ισραηλινό στρατιωτικό συντονισμό στο χωριό Al Mazra'a Al Sharqiya, στη Δυτική Όχθη.

Έγγραφα «εξαφανισμένα» και «προφορικά»

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Η ιστορία με τις 19 προτάσεις του Νίκου Χριστοδουλίδη μου θύμισε μιαν άλλη, από τα παλιά. Τότε που ο Νίκος Αναστασιάδης «ανακάλυπτε» την ύπαρξη ενός εγγράφου των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο υποτίθεται πως αγνοούσε ότι είχε παραλάβει. Ήταν Μάιος του 2013 και σύμφωνα με την αρχική αντίδραση της κυβέρνησης, η πλευρά μας ζήτησε στις 16 Μαΐου να της δοθεί το έγγραφο συγκλίσεων που είχε ετοιμάσει ο Αλεξάντερ Ντάουνερ, αμέσως μόλις πληροφορήθηκε (από δημόσιες τουρκοκυπριακές δηλώσεις) ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά το κατείχε εδώ και δύο δεκαετίες.

Αυτό που ακολούθησε, ήταν ένα θέατρο του παραλόγου. Αφού παίξαμε για λίγες ακόμα ημέρες την κολοκυθιά και το ψάξε-ψάξε δεν θα με βρεις, κι ενώ στον ημερήσιο Τύπο καταγράφονταν σενάρια σκοπιμοτήτων με πρωταγωνιστή τον τότε ειδικό σύμβουλο του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό, ο Αλεξάντερ Ντάουνερ, απ' το σκαλιά του προεδρικού μεγάρου, όπου κλήθηκε από τον συνοφρυωμένο τάχατος Νίκο Αναστασιάδη, τον έδωσε στεγνά και δημόσια: Το έγγραφο, είπε, είχε επιδοθεί και στις δύο πλευρές από τις 30 Απριλίου. Δηλαδή, 16 μέρες πριν «ανακαλύψει» την ύπαρξη του ο πρόεδρος Αναστασιάδης και το ζήτησε. Ακολούθησε μια σειρά εξηγήσεων που, αντί να αποκαταστήσουν την αξιοπιστία του Προεδρικού, την εξέθεσαν ακόμη περισσότερο. Το έγγραφο, μας εξήγησαν, είχε παραληφθεί από το διπλωματικό γραφείο του Προέδρου, αλλά δεν αξιολογήθηκε ως αρκετά σημαντικό ώστε να ενημερωθεί ο ίδιος. Και επειδή 16

ημέρες, κρατούσε δήθεν ένα έγγραφο «κρυφά» από τον Πρόεδρο, ενώ στην πραγματικότητα ήταν ο ίδιος ο Πρόεδρος που το κρατούσε «κρυφό» από την πολιτική ηγεσία, μη θέλοντας τη δεδομένη στιγμή να προσθέσει επιπλέον μπελάδες στο κεφάλι του. Δεκατρία χρόνια αργότερα, έχουμε μια κάπως αντίστροφη ιστορία. Τότε υπήρχε ένα έγγραφο που ο Πρόεδρος δεν γνώριζε ότι είχε. Σήμερα έχουμε 19 προτάσεις που ο Πρόεδρος διαβεβαιώνει ότι υπάρχουν, αλλά δεν τις παρέδωσε γραπτώς, που κανείς δεν τις είδε, κάποιος ίσως τις άκουσε, αλλά κι αυτός δεν κατάλαβε.. Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα από την αρχή.

Η Λευκωσία προετοιμάζε τη μετάβαση Χριστοδουλίδη στη Νέα Υόρκη καλλιεργώντας προσδοκίες για... νέα κινητικότητα στο Κυπριακό, έστω και την τελευταία στιγμή του προδιαγραφόμενου ναυαγίου. Ο Πρόεδρος επιδίωκε τριμερή συνάντηση με τον Αντόνιο Γκουτέρες και τον Τουφάν Ερχιουρμαν, έχοντας, όπως πληροφορούμασταν, 19 προτάσεις για την ουσία, τη μεθοδολογία και τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Ένα συγκροτημένο, υποτίθεται, πακέτο πρωτοβουλιών που θα μπορούσε να δώσει ώθηση στη διαδικασία.

Η τριμερής δεν πραγματοποιήθηκε. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν την αποδέχθηκε. Και όταν αργότερα ο Ερχιουρμαν ρωτήθηκε για τις 19 προτάσεις, μας πληροφορούσε ότι δεν είχε παραλάβει κανένα έγγραφο. Είχε ακούσει προφορικές εισηγήσεις, τις οποίες, μάλιστα, όταν επικείμενησε να μετρήσει, δεν κατάφερε να φτάσει στον αριθμό 19. Ο Χριστοδουλίδης απάντησε ότι ουδέποτε ισχυρίστηκε πως τις υπέβαλε γραπτώς. Και εξήγησε

ότι απέφυγε να το πράξει για να μην υπάρξουν διαρροές.

Καμία διάθεση αμφισβήτησης των λόγων του Προέδρου της Δημοκρατίας. Οι προτάσεις υπάρχουν, είναι δεκαεννέα και η εμπιστευτικότητα επιβάλλει να μη δοθούν γραπτώς. Δεν είναι, άλλωστε, ασυνήθιστο στη διπλωματία να διατυπώνονται προφορικές εισηγήσεις. Το ερώτημα, όμως, είναι άλλο. Τι ακριβώς εξυπνέτησε η πολυδιαφημισμένη αυτή πρωτοβουλία; Ο Ερχιουρμαν ισχυρίστηκε ότι, όταν ρώτησε τη Μαρία Άνγκελα Ολγκίν για τις 19 προτάσεις, εκείνη του απάντησε πως δεν είχε κάτι νεότερο υπόψη της. Δεν γνωρίζουμε αν η συνομιλία έγινε ακριβώς έτσι. Η Ολγκίν δεν έχει δημοσιώς επιβεβαιώσει την εκδοχή του. Ούτε, βεβαίως, και τη διέψευσε. Αλλά, εφόσον η Λευκωσία παρουσίαζε τις προτάσεις ως μια πρωτοβουλία ικανή να δημιουργήσει δυναμική, δεν δικαιούμαστε να ρωτήσουμε πώς ακριβώς αξιοποιήθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη; Τι νέο προσκόμισαν στον γενικό γραμματέα; Και πώς θα μπορούσαν να συμβάλουν στη σύγκληση της τριμερούς, εάν δεν είχαν τεθεί με τρόπο που να επιτρέπει τη συγκεκριμένη διπλωματική αξιοποίησή τους; Υποθέτουμε, ότι ο Αντόνιο Γκουτέρες, που στο Κραν Μοντανά είχε στα χέρια μια προφορική διαβεβαίωση από τον Τσαβούσογλου, και πίεζε για κατάληξη σε συμφωνία, δεν θα είχε πρόβλημα να αξιοποιήσει μια προφορική ύπαρξη του Προέδρου της Δημοκρατίας, εάν έκρινε ότι αυτή ξεκλείδωνε τη διαδικασία. Σωστά;

Ασφαλώς, η άρνηση του Ερχιουρμαν να συμμετάσχει στην τριμερή αποτελεί δική του ευθύνη. Όπως και οι τουρκικές αξιώσεις αποτελούν το ουσιαστικότερο

εμπόδιο στην προσπάθεια επανέναρξης των συνομιλιών. Αλλά από πότε η τουρκική αδιαλλαξία απαλλάσσει τη δική μας πλευρά από την υποχρέωση να ασκεί σοβαρή και αποτελεσματική διπλωματία; Ο Πρόεδρος υποστηρίζει ότι δύο προτάσεις έγιναν ήδη αποδεκτές και για άλλες αναμένονται απαντήσεις. Θετικό, εφόσον αποδίδουν αποτελέσματα. Μόνο που οι πρωτοβουλίες για το περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά δεν συνιστούν από μόνες τους πρόοδο στην ουσία του Κυπριακού. Ούτε αποδεικνύουν ότι διαμορφώθηκαν οι προϋποθέσεις για επανέναρξη διαπραγματεύσεων. Και κάπως έτσι, αντί να συζητούμε πώς θα ξεπεραστεί το αδιέξοδο, συζητούμε αν οι προτάσεις ήταν γραπτώς ή προφορικές, πόσες ακριβώς ήταν και ποιος γνώριζε την ύπαρξή τους. Όπως το 2013, που αντί να συζητούμε τις συγκλίσεις, προσπαθούσαμε να διαπιστώσουμε αν ο Πρόεδρος γνώριζε τη βρισκόταν στο γραφείο του.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης υπήρξε υπουργός Εξωτερικών. Γνωρίζει ότι στη διπλωματία δεν μετρά ο αριθμός των προτάσεων, αλλά η δυνατότητά τους να μεταβάλλουν τα δεδομένα. Και ότι η πολιτική πρωτοβουλία δεν αποκτά αξία επειδή ανακοινώνεται, αλλά επειδή παράγει αποτέλεσμα. Το Κυπριακό δεν χρειάζεται άλλες επικοινωνιακές ασκήσεις κινητικότητας. Χρειάζεται στρατηγική, σοβαρότητα και συγκεκριμένες διπλωματικές κινήσεις. Γιατί το ζητούμενο δεν είναι να πειστοί η κοινή γνώμη ότι ο Πρόεδρος κινείται. Είναι να κινηθεί ο ίδιος ο Κυπριακός. Και αυτά τα δύο, δυστυχώς, δεν είναι το ίδιο πράγμα.

photiouth@kathimerini.com.cy

Τα κόντρα ξυρίσματα του προέδρου Χριστοδουλίδη

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης γνωστοποίησε δύο σημαντικές εξελίξεις στην πρόσφατη Σύνοδο Κορυφής, την περασμένη εβδομάδα, στις Βρυξέλλες.

Αφενός στο πεδίο της αίτησης της Κύπρου για πλήρη συμμετοχή στον χώρο Σένγκεν μίας προϋδέαση για πολιτικές αποφάσεις πριν από το τέλος του έτους, τον προσεχή Δεκέμβριο. Αφετέρου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υποστήριξε ότι η Ε.Ε. έλαβε γραπτές απαντήσεις από την Τουρκία, σε σχέση με την παρουσία του Τουφάν Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα (COP31) που θα πραγματοποιηθεί στην Αττάλεια, καθιστώντας σαφές ότι αυτές οι γραπτές απαντήσεις ικανοποιούν τη Λευκωσία.

Στο πρώτο ζήτημα, αυτό της πλήρους ένταξης στον χώρο Σένγκεν, είναι αλήθεια ότι η αίτηση της Κύπρου πέρασε το τεχνικό σκέλος με θετική αξιολόγηση της Κομισιόν. Όμως, η απόφαση θα ληφθεί από τα κράτη-μέλη. Και υπάρχουν κρά-

τη-μέλη, όπως η Ολλανδία, η Φινλανδία και η Αυστρία, που περνούν από κόκκινο όλα τα ζητήματα Σένγκεν, ειδικά σε περιπτώσεις για τις οποίες το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος, εν προκειμένω η Κύπρος, βρίσκεται ενώπιον πολιτικών εμποδίων. Και όπως έχει αποκαλύψει η «Κ», τέτοια εμπόδια υπάρχουν και αφορούν από τη μία την καταγραφή της διαδικασίας διακινήσεων μέσω της Πράσινης Γραμμής στο πλαίσιο ενωσιακού δικαίου και από την άλλη την ενίσχυση της επιτήρησης στα δύο οδοφράγματα που βρίσκονται υπό τον έλεγχο των Βρετανικών Βάσεων. Αν μάλιστα συνυπολογίσουμε ότι τα Σχέδια Δράσης δεν έχουν ακόμη υιοθετηθεί, οι πολιτικές συζητήσεις βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο και ότι άλλες χώρες όπως η Κροατία χρειάστηκαν 3-4 χρόνια για να λάβουν το πράσινο φως του Συμβουλίου, ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία 13 και πλέον χρόνια, τότε γίνεται κατανοητό ότι το χρονοδιάγραμμα δύο μηνών που έθεσε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, για πολιτική απόφαση

πλήρους ένταξης στο Σένγκεν, δεν συνάδει με την ισχύουσα πρακτική. Πόσο μάλλον όταν στο μικροσκόπιο των «26» εταίρων μας τεθεί προς πολιτική αξιολόγηση ένα μικρό, ντε φάκτο δικοτομημένο κράτος και όχι μια υπερδύναμη άνευ προβλημάτων.

Στο δεύτερο ζήτημα, αυτό των γραπτών απαντήσεων που υποτίθεται ότι παρείχε η Τουρκία προς την Ε.Ε., για τη συμμετοχή του Τουφάν Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, η εικόνα είναι ακόμη πιο ζοφερή. Όπως αποκαλύπτει σήμερα η «Κ», παραθέτοντας τους διαλόγους της Συνόδου Κορυφής, όπως καταγράφονται στα επίσημα πρακτικά (σελ. 8), η Κάγια Κάλας απάντησε στον πρόεδρο Χριστοδουλίδη ότι η μόνη παρέμβαση που έχει εκδηλώσει η Ε.Ε. προς την Άγκυρα, αφορά στην αποστολή μιας πρόσκλησης –σε λευκό χαρτί– για συμμετοχή και του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα. Η ύπατη εκπρόσωπος διευκρίνισε μάλιστα ότι η

Ε.Ε. «δεν είχε εγείρει το ζήτημα σχετικά με το ποιος άλλος είχε προσκληθεί», καθιστώντας σαφές ότι δεν είχε εκδηλώσει παρέμβαση για τη συμμετοχή του Τουφάν Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Η κα Κάλας ανέφερε πάντως ότι, σύμφωνα με την αντιπροσωπεία της Ε.Ε., ο κ. Ερχιουρμαν «θα προσκληθεί ως ειδικός προσκεκλημένος χωρίς πρόσβαση στο σαλόνι και στο επίσημο δείπνο».

Ωστόσο, αυτό είναι απόρροια πληροφοριών της αντιπροσωπείας της Ε.Ε., στην Τουρκία και όχι αποτέλεσμα «γραπτών απαντήσεων» που, όπως ισχυρίστηκε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, έστειλε η κυβέρνηση Ερντογάν προς την Ε.Ε., τοποθετώντας κάτω από το χαλί το γεγονός ότι η Κάγια Κάλας τον ενημέρωσε ότι δεν είχε καν εκδηλώσει παρέμβαση για το ζήτημα της παρουσίας Ερχιουρμαν στην COP31 και άρα δεν θα μπορούσε να έχει λάβει γραπτές απαντήσεις σε ένα θέμα που δεν γιγέρθη.

Και στις δύο περιπτώσεις, τόσο σε

σχέση με το Σένγκεν, όσο και σε σχέση με την παρουσία Ερχιουρμαν στη Διάσκεψη για το Κλίμα, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν δίστασε να σταθεί μπροστά στους δημοσιογράφους και αντί μιας σοβαρής παράθεσης των γεγονότων που επικρατούσαν στην Σύνοδο Κορυφής, να δημιουργήσει την εντύπωση ότι πρωταγωνιστεί σε διαφήμιση αφρού ξυρίσματος. Στην οποία διαφήμιση, αντί να ξυρίσσει ο ίδιος, επιχειρεί να μας ξυρίσει όλους μαζί και «κόντρα», λέγοντας τέτοιες ανακρίβειες, οι οποίες δυστυχώς κινούνται στα όρια της ανειλικρίνειας.

Σημ.: Θυμάται άραγε κανείς το αποτέλεσμα ανάλογων «προεδρικών ξυρισμάτων», για τη δήθεν διασύνδεση ευρωπαϊκών-κυπριακών, για τη δήθεν ενεργοποίηση της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε. προκειμένου να απαλλαγούμε από την Τουρκία, και για τη δήθεν αλλαγή του καθεστώτος των Βρετανικών Βάσεων;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Με μεγάλη ψυχραιμία και λίγα λόγια

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Δύο αμαρτίες πληρώνει συχνά η ελληνική εξωτερική πολιτική: την άμεση εξάρτησή της από την εσωτερική πολιτική και τα μεγάλα λόγια, τον αδικαιολόγητο βερμπαλισμό. Ο συνδυασμός τους μπορεί να είναι καταστροφικός. Παλιότερα έπαιζαν ρόλο οι δημοσκοπήσεις και οι μαζικές διαδηλώσεις. Τώρα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. «Χαμπλά την μπάλα με τον Μπελέρν», φωνάζουν οι διπλωμάτες, «Μας κάνει ζημιά η υπόθεση Μπελέρν στα social, να τη σπκώσουμε τώρα», φωνάζουν από την άλλη πλευρά οι σύμβουλοι επικοινωνίας. Το ίδιο ντιμπέιτ εκτυλίσσεται για όλα τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής.

Το βλέπουμε και τώρα, μετά την κακή εξέλιξη με το τουρκολιβυκό σύμφωνο. Η πίσση για «να κάνουμε κάτι» είναι τεράστια, καθώς, μάλιστα, έχουμε μπει στην πιο παρατεταμένη προεκλογική περίοδο που έχει ζήσει η χώρα. Θα χρειαστεί μεγάλη ψυχραιμία, καθαρό μυαλό και σωστή ανάγνωση του διεθνούς τοπίου τις επόμενες εβδομάδες και μήνες. Αλλά και λίγα λόγια, γιατί οι συνεχείς διαβεβαιώσεις αρμοδίων, ότι «είμαστε οι μόνοι που μιλάμε και στις δύο πλευρές στη Λιβύη και ελέγχουμε πλήρως το παιχνίδι», δεν αποδείχθηκαν πολύ πειστικές και έγιναν μπουίμερανγκ. Η Ελλάδα αιφνιδιάστηκε, δυσάρεστα, ενώ ο πήχυς είχε σπκωθεί πολύ. Αντέδρασε όμως ψυχραιμα με τη ρελάνς με το Κάιρο.

Είμαστε, βλέπετε, και μια χώρα χωρίς στιβαρούς μηχανισμούς ασφαλείας και εξωτερικής πολιτικής. Οι αποφάσεις είναι προσωποκεντρικές και επειδή οι μηχανι-

σμοί έχουν εξασθενήσει, σπανίως περνούν από την κρησάρα των ειδικών, που ξέρουν τους φακέλους απ' έξω και τους έχουν χειριστεί επί πολλά χρόνια.

Εχουμε μπροστά μας μια κρίσιμη περίοδο εξελίξεων στα ελπινοτουρκικά, που θα συμπέσει με την ανεξέλεγκτη πόλωση στο πολιτικό σκηνικό. Καθώς η πόλωση θα κορυφώνεται, η λέξη «προβόδες» θα ακούγεται συχνά στον δημόσιο διάλογο, περισσότερο και από ό,τι συνιθίζεται σε κανονικές περιόδους. Διαρροές, σενάρια θα πέφτουν στο ρινγκ χωρίς κανένα φίλτρο. Ολοι έχουν ευθύνη να μην ξεφύγουν

Εχουμε μπροστά μας μια κρίσιμη περίοδο εξελίξεων στα ελληνοτουρκικά, που θα συμπέσει με την ανεξέλεγκτη πόλωση στο πολιτικό σκηνικό. Ολοι έχουν ευθύνη να μην ξεφύγουν τα πράγματα, να ζυγιστεί κάθε απόφαση προσεκτικά και να ληφθεί χωρίς πίεση και με γνώμονα το συμφέρον της χώρας και μόνον.

τα πράγματα, να ζυγιστεί κάθε απόφαση προσεκτικά και να ληφθεί χωρίς πίεση και με γνώμονα το συμφέρον της χώρας και μόνον. Βλέπουμε, άλλωστε, ότι η απέναντι πλευρά δεν μιλάει πολύ, κινείται αποτελεσματικά στο πολύ βαθύ και σκοτεινό παρασκήνιο, καθισoucάζει παρελκυστικά και στο τέλος αιφνιδιάζει.

Ωρα ανατροπών για τη Γαλλία

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΑΝΙΔΗ**

Πέρα από τις εφιαλτικές σκηνές συγκρούσεων και βίας που εξσπασαν στη Γαλλία και επεκτάθηκαν σε άλλες χώρες της Ευρώπης, το κρίσιμο πολιτικό ερώτημα που τίθεται είναι για πόσο χρονικό διάστημα μπορεί να διατηρηθεί μια υφιστάμενη πολιτική τάξη πραγμάτων, όταν οι θεσμοί της εξακολουθούν τύποις να λειτουργούν και να διατηρούν το κύρος τους, αλλά χάνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών που κυβερνούν.

Σε αυτή τη χώρα των μεγάλων πολιτικών ανατροπών, το ερώτημα δεν τίθεται πρώτη φορά. Στις 27 Ιανουαρίου 1848, ο Γάλλος πολιτικός στοχαστής Αλεξί ντε Τοκβίλ προειδοποιούσε τους συναδέλφους του στη Γαλλική Εθνοσυνέλευση: «Οι κοινόμοστε πάνω σε ηφαίστειο, άνεμος επαναστατικής φουα και η καταιγίδα φαίνεται στον ορίζοντα».

Και ωσάν να άκουσε, θα έλεγε κανείς, «τη βοή των πλησιάζοντων γεγονότων», στις 24 Φεβρουαρίου 1848 ο βασιλιάς της Γαλλίας Λουδοβίκος Φίλιππος παραιτήθηκε. Επαναστάσεις σάρωσαν την Ευρώπη, ο Αψβούργος Αυτοκράτορας Φερδινάνδος Β΄ επίσης παραιτήθηκε υπέρ του ανιψιού του και ο Μέττερνιχ απομακρύνθηκε από την καγκελαρία. Και όταν ο ανιψιός του Βοναπάρτη ανακηρύχθηκε Αυτοκράτωρ Ναπολέον Γ΄ το 1852, η ευρωπαϊκή τάξη του Συνεδρίου της Βιέννης είχε αποκατασταθεί εν τιμνι μέτρο.

Φαίνεται να είχε δίκιο ο Τζουζέπε Τομάζι ντι Λαμπεντούτζα όταν έγραφε το 1957 στο μυθιστόρημά του «Ο γατόπαρδος» πως «αν θέλουμε να μείνουν τα πράγματα όπως είναι θα πρέπει να αλλάξουν όλα». Δεν ήταν ορα-

ματιστής του μέλλοντος ο Τοκβίλ και ούτε φυσικά σύγχρονος του Τομάζι ντι Λαμπεντούτζα, αλλά αντελήφθη πώς ένα φαινομενικά σταθερό καθεστώς μπορεί να καταρρεύσει όταν η συσσωρευμένη δυσaréσκεια συγκλίνει ξαφνικά με μια κρίση της πολιτικής εξουσίας.

Τον Μάιο του 1968 η εξέγερση ήταν μια μείζων πρόκληση που απείλησε σοβαρά το πολιτικό σύστημα της Γαλλίας. Δεν εξελίχθηκε σε επανάσταση. Η πολιτική τάξη επιβίωσε, αλλά η γαλλική κοινωνία μεταλλάχθηκε. Η εξέγερση επιτάχυνε αλλαγές στην εκπαίδευση, στις εργασιακές σχέσεις, στην οικογενειακή ζωή, στον πολιτισμικό τομέα, στη σχέση των πολιτών με τους θεσμούς.

Η μείζων διαφορά με την επανάσταση του 1848 και την εξέγερση του 1968 και με όσα σήμερα συμβαίνουν είναι ότι στις δύο προαναφερθείσες περιπτώσεις η Γαλλία ήταν ένα εθνικό κράτος, που διατηρούσε έντονα τα στοιχεία της ιδιοσυστασίας της, ενώ στις μέρες μας ως ηγέτιδα χώρα της Ε.Ε. –μαζί με τη Γερμανία– δεν έχει την ελευθερία κινήσεων και δράσεως που διέθετε στο παρελθόν.

Το ισχυρό, επίσης, ενδεχόμενο οι εκλογές της προσεχούς ανοίξεως να αναδείξουν τη Μαρίν Λεπέν πρόεδρο της Γαλλίας περιπλέκει περαιτέρω την κατάσταση, αφού αυτή η μεγάλη χώρα της Ευρώπης λειτουργεί ως πρότυπο πολιτικό προς μίμηση για τα άλλα κράτη της Ενωσης. Μια νίκη της κ. Λεπέν δεν πρόκειται, βεβαίως, να σπάνει διάλυση της Ε.Ε. Αλλά στην κατάσταση παλυσίας στην οποία έχει περιέλθει η Ευρώπη, ίσως αυτό την οδηγήσει σε ανασύστασή της. Είναι η Γαλλία, ούτως ή άλλως, η χώρα των πολιτικών ανατροπών.

Η Ευρώπη φοβάται

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η **Ευρώπη** φοβάται τη Ρωσία του Πούτιν. Το παράδοξο είναι ότι τη φοβάται περισσότερο από όσο φοβόταν την ΕΣΣΔ. Η Ευρώπη φοβάται την Αμερική του Τραμπ. Δεν έχει εμπιστοσύνη στην ιδιοτέλειά του ούτε στην κυκλοθυμία του. Είναι η πρώτη φορά που ο Ατλαντικός μοιάζει σαν αξεπέραστο χάσμα, έτοιμο να παραγάγει απρόβλεπτα γεωπολιτικά φαινόμενα. Η Ευρώπη ξέρει ότι, πέρα από όλα τα άλλα, τον Τραμπ και τον Πούτιν τούς συνδέει η περιφρόνησή τους προς την Ευρώπη. Είναι μια υπόθεση που είχε εμφανισθεί από την εποχή του Μπους του νεότερου, όταν οι νεοσυντηρητικοί είχαν βαφτίσει Αρη την Αμερική και Αφροδίτη την Ευρώπη. Βέβαια, ξεχνούσαν να υπενθυμίσουν ότι ο Αρns και η Αφροδίτη υπήρξαν εραστές. Η Ευρώπη φοβάται το Ισλάμ. Φοβάται την επιθετικότητα του, κυρίως, δε, φοβάται τη διείσδυσή του στην ίδια της την κοινωνία. Η Τζιχάντ έχει περάσει τα ευρωπαϊκά σύνορα και, όπως έχει αποδείξει έως σήμερα, μπορεί να κινητοποιήσει μεγάλες μερίδες του πληθυσμού και να αφήσει θύματα. Εχουμε αναρωτηθεί πόσα είναι τα θύματα της ισλαμικής τρομοκρατίας στις ευρωπαϊκές χώρες; Και ως ποιο σημείο ο αναδυόμενος αντισημιτισμός οφείλεται, εκτός των

νόσσει, τα επόμενα βήματά της. Πόσον καιρό έχετε να ακούσετε για την περίφημη ομοσπονδιοποίηση της Ενωσης; Και as πούμε ότι το σχέδιο έχει ξεχαστεί, όμως ποιο σχέδιο το έχει αντικαταστήσει; Κανένα. Η Ευρώπη διαχειρίζεται τον φόβο της με τις πολιτικές μετριότητες που τη διoικούν, την Κάγια Κάλας και την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Ακόμη και ο Μακρόν, που πριν από δέκα χρόνια εμφανίστηκε ως η νέα πολιτική φωνή της Ευρώπης, τώρα μετράει τις μέρες για να αποχωρήσει προκειμένου να αποφύγει την περαιτέρω ταπείνωση. Για συγκρίνεται τους σημερινούς με τον Μίτερνάν ή τον Κολ.

Οφείλουμε να το παραδεχτούμε, όσοι τουλάχιστον πιστεύουν ακόμη στην Ευρώπη όχι μόνον ως Έλληνες, αλλά και ως πολίτες του παγκόσμιου χωριού. Η Ευρώπη έχει χάσει την πολιτική της προοπτική. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πτώση άρχισε όταν αποχώρησε από το προσκήνιο η τελευταία γενιά των πολιτικών που έζησε τον Β΄ Παγκόσμιο. Στα ερείπιά του γεννήθηκε η ιδέα της Ευρώπης που επέτρεψε στα κράτη-έθνη της να ζήσουν ένα όραμα το οποίο ξεπερνούσε τις πολιτικές τους συγκρούσεις. Οι πολιτικοί ηγέτες της είχαν ως πρώτο μέλημά τους τη μεγάλη ιδέα ότι συμμετείχαν στον ίδιο πο-

λιτισμό. Και βασικό στοιχείο αυτού του πολιτισμού ήταν η δημοκρατία. Η κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας και η απελευθέρωση των δορυφόρων της οφείλει πολλά στο γεγονός ότι όλες αυτές οι χώρες ανήκαν στον ίδιο πολιτισμό. Και όσοι σήμερα αμφισβητούν τη σημασία του Χριστιανισμού γι' αυτόν τον πολιτισμό –από τον φόβο της Χαμάς– as αναλογισθούν μόνο τον ρόλο που έπαιξε ο καθολικισμός στην απελευθέρωση της Πολωνίας από τον κομμουνισμό. Το ίδιο ισχύει και για τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό, που αποτέλεσε το κοινό βάθρο της παιδείας όλων αυτών των εθνών με τις τόσο διαφορετικές παραδόσεις και τις τόσο διαφορετικές γλώσσες. Ο Εκο είπε ότι η γλώσσα της Ευρώπης είναι η μετάφραση, μια τέχνη που ξεκίνησε όταν οι Ρωμαίοι άρχισαν να μεταφράζουν στα λατινικά την ελληνική σοφία.

Χωρίς τις μνήμες του Β΄ Παγκοσμίου και αντιμετωπίζοντας τη δημοκρατία ως δεδομένη μετά την πτώση του Σιδηρού Παραπετάσματος, η Ε.Ε. έχει χάσει τη δυναμική της. Ξαν να μην μπορεί να βρει το επόμενο βήμα της, αρκείται στο αναμάσημα των αρχών της προσπάθωντας να εξορκίσει τους φόβους της. Και το μόνο βέβαιο είναι ότι δεν της αξίζει η πολιτική της ηγεσία.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Σεβασμός στον θυμό

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«**Πρέπει** να δούμε πώς θα αποφύγουμε το χάος αλλά και πώς θα σεβαστούμε τον θυμό των ανθρώπων». Ο Ιταλοελβετός Τζουλιάνο ντα Εμπολι, ένας από τους πιο διορατικούς συγγραφείς και πολιτικούς επιστήμονες της εποχής μας, βλέπει την Ευρώπη ως «αποθετήριο θυμού» και αναφέρεται στον «αιώνα της ταπείνωσης» της Γηραιάς Ηπείρου, εξαιτίας του διαρκώς αυξανόμενου κόστους ζωής, των μεγάλων ανισοτήτων και του δημογραφικού προβλήματος. Και στα τρία του βιβλία (τον «Μάγο του Κρεμλίνου», τους «Μηχανικούς του χάους» και, το πιο πρόσφατο, την «Ωρα των αρπακτικών») εξερευνά τους μηχανισμούς της εξουσίας, της προπαγάνδας και τον τρόπο που μεταβάλλονται σε έναν κόσμο «αρπακτικών» που δεν νοιάζονται για κανόνες και διαδικασίες. Εξετάζει την άνοδο του λαϊκισμού, παγκοσμίας, την εποχή των αλγορίθμου και των κοινωνικών δικτύων. Ο συλλογισμός του στηρίζεται σε πραγματικές αιτίες, οι οποίες έχουν επανειλημμένως καταγραφεί: οι ψηφοφόροι τιμωρούν τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις και στρέφονται προς ηγέτες και κινήματα ολόενα και πιο ακραία, επειδή αισθάνονται ότι «είναι

καταδικασμένοι από τις εξελίξεις της καινοτομίας και της παγκοσμιοποίησης, που οι ελίτ τους υποχρέωσαν να καταπούν σε μεγάλες δόσεις». Ο Τραμπ, ο Σαλβίνι, το Brexit, η Μαρίν Λεπέν προβάλλουν τις διεκδικήσεις τους πάνω σ' αυτήν την πραγματικότητα. Και ο συγγραφέας (στους «Μηχανικούς του χάους») υπογραμμίζει μια αναπόδραστη αλήθεια, καταλήτ των μεταβολών: δεν άλλαξαν μόνο οι ελίτ, αλλά και ο λαός.

Σε αυτήν ακριβώς την επιθετικότητα, που «πριμοδοτείται ολοένα και περισσότερο σε διεθνές επίπεδο», αναφέρθηκε σε εκδήλωση του ELIAMEP την περασμένη εβδομάδα (με συνομιλήτη τον υπουργό Κυριάκο Πιερρακάκη και συντονιστή τον διακεκριμένο καθηγητή Διεθνών Σχέσεων Λουκά Τσοούκαλη). Το θέμα της συζήτησης ήταν: «Η Ευρώπη στην εποχή της Ισχύος: Ποιος θα διαμορφώσει το μέλλον της;».

Ολοι συμφωνήσαν ότι οι εξελίξεις είναι ταχύτατες, ο ρυθμός τους απέχει σημαντικά από εκείνον των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών, δημιουργώντας ένα χάσμα που είναι δύσκολο να γεφυρωθεί. Η έννοια της ισχύος συνδέεται άμεσα με τους δισεκατομμυριούχους της τεχνολογίας

(Big Tech), σύμφωνα με τον Ντα Εμπολι, ενώ η νέα συνθήκη στις ΗΠΑ δημιουργεί και νέα όρια. Πολιτικοί/επιχειρηματίες εκμεταλλεύονται τον θυμό, την απογοήτευση και την ανασφάλεια των πολιτών, πολώνοντας τις κοινωνίες, τροφοδοτώντας τα άκρα, απειλώντας τα θεμέλια των δυτικών δημοκρατιών. «Η Ακροδεξιά θέλει να ξεφορτωθεί τους ελέγχους, τις ισορροπίες, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, οτιδήποτε μπορεί, με κάποιο τρόπο, να περιορίσει το κράτος δικαίου». Η οργή των πολιτών γίνεται πρώτη ύλη για επικοινωνιακές στρατηγικές που οξύνουν τις αντιπαραθέσεις και οδηγούν σε συγκρούσεις.

Σε μια εμβληματική διάλεξή του, τον Ιούλιο του 2026, προς τιμήν του εκ των θεμελιωτών του ευρωπαϊκού οικοδομήματος Ζαν Μονέ (που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Le Grand Continent), ο Ντα Εμπολι ανέλυσε πώς η «μέθοδος Μονέ» (η λογική των μικρών, πρακτικών βημάτων και της αλληλεγγύης) είναι απαραίτητη σήμερα για να αναχτιστεί η Ευρώπη απέναντι στους σύγχρονους παγκόσμιους «θηρευτές».

«Πιστέψαμε ότι αν ανταλλάσουμε αγαθά, δεν θα ανταλλάξουμε ποτέ πυρά. Αυτή η αυταπάτη μάς άφησε γυμνούς απέναντι σε

ηγέτες που δεν σκέφτονται με όρους κέρδους, αλλά με όρους ισχύος, εδάφους και ταπείνωσης. Η Ευρώπη πρέπει να ξυπνήσει από τον λήθαργο της προστατευμένης της παιδικής ηλικίας. (...) Η αληθινή κληρονομιά του Μονέ δεν είναι η διατήρηση του status quo, αλλά η συνεχής εφευρετικότητα. Αν ο Μονέ ζούσε σήμερα, δεν θα συζητούσε για τα ποσοστά των επιτοκίων, αλλά για την κοινή ευρωπαϊκή άμυνα, την ψηφιακή ανεξαρτησία απέναντι στους αλγοριθμικούς κολοσσούς και την ανάγκη η Ευρώπη να γίνει ξανά υποκείμενο και όχι αντικείμενο της παγκόσμιας ιστορίας».

Η Ευρώπη έχει ανάγκη από φωνές όπως αυτή του Ντα Εμπολι, γιατί συνδυάζει την πρακτική εμπειρία της πολιτικής και την ευρωπαϊκό οικοδομήματος Ζαν Μονέ (που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Le Grand Continent), ο Ντα Εμπολι ανέλυσε πώς η «μέθοδος Μονέ» (η λογική των μικρών, πρακτικών βημάτων και της αλληλεγγύης) είναι απαραίτητη σήμερα για να αναχτιστεί η Ευρώπη απέναντι στους σύγχρονους παγκόσμιους «θηρευτές». «Πιστέψαμε ότι αν ανταλλάσουμε αγαθά, δεν θα ανταλλάξουμε ποτέ πυρά. Αυτή η αυταπάτη μάς άφησε γυμνούς απέναντι σε

Πολυκρίση

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Τι συνέβη στους δρόμους της Γαλλίας και ποια είναι η ουσιαστική είδηση; Το γεγονός ότι εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι, σχεδόν ένα εκατομμύριο στον αριθμό, σύμφωνα με τους διοργανωτές, βγήκαν στους δρόμους των μεγάλων πόλεων να διαδηλώσουν ή τα επεισόδια που είδαμε να εκτυλίσσονται με κάψιμο αυτοκινήτων και μαγαζιών και εμπρησμούς κρατικών υποδομών ανάμεσα στα οποία το ιστορικό δημαρχείο στην πόλη Λιμουζή ή μήπως η αστυνομική βία που για πολλοστή φορά επανήλθε στο προσκήνιο της γαλλικής επικαιρότητας με θύματα εφήβους που βράζει το αίμα τους;

Η απάντηση για το ποια από τις παραπάνω θεωρείται σημαντικότερη ως είδηση αντιλαμβάνομαι πως εξαρτάται από την κοσμοθεωρία, τις ευαισθησίες, τις προσωπικές πεποιθήσεις καθώς και την ιδεολογία ή την ιδεοληψία που η καθεμία και ο καθένας από εμάς διαθέτει. Χονδρικά μιλώντας, μια αριστερή προσέγγιση στην υπόθεση κάνει λόγο για λαούς σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, όχι μόνο στη Γαλλία, συμπεριλαμβανομένης της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Αλβανίας, της Ιταλίας και του Βελγίου, που βγαίνουν στους δρόμους για ζητήματα όπως η ακρίβεια, το μη διαχειρίσιμο κόστος ζωής, το στεγαστικό και η ενεργειακή κρίση, μια κεντροδεξιά προς δεξιά προσέγγιση κάνει λόγο για αποτυχία του κράτους να κουμαντάρει ακροαριστερούς επαναστάτες χωρίς αιτία και φυσικά μια ακροδεξιά προσέγγιση, που προωθείται στο μεταξύ αποκάλυπτα κιόλας και από τον φρενοβλαβή ένοικο του Λευκού Οίκου τα ρίχνει όλα στους... μουςουλμάνους φτωχούς μετανάστες, που στην Ευρώπη του 21ου αιώνα φαίνεται να έχουν γίνει, επισημώς πλέον, σε κάτι σαν τους νέους Εβραίους του εικοστού αιώνα, στους νέους υπάνθρωπους δηλαδή. Το τακτικό και κυριολεκτικό ξύλο που τρώνε οι σκουρόχρωμοι και φτωχοί ντελιβεράδες και στη δική μας χώρα, στην Κύπρο, με την πλειοψηφία της κοινωνίας να σφυρίζει απλώς αδιάφορα, επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές.

Στο διαχρονικό, ιδεολογικό αυτό, χάσμα, που προβαίνει σε διαφορετική ανάγνωση των γεγονότων γύρω μας, προσθέστε στο μεταξύ το περαιτέρω χάος και μπουρδούκλωμα που στην τρίτη δεκαετία του εικοστού πρώτου αιώνα προκαλούν τα κυρίαρχα ήλπν όμως ολέθρια για αντικειμενική ενημέρωση αφιτράριστα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης καθώς και η εντελώς ανεξέλεγκτη, επί του παρόντος, για τέτοια ζητήματα, τεχνητή νοημοσύνη. Μπορεί ο viral ροζ πάνθηρας στους δρόμους του Παρισιού, που φτιάχτηκε με ΑΙ –αφού βεβαίως είχε κοινοποιηθεί προηγουμένως από εκατομμύρια λογαριασμούς που τον πέρασαν για αληθινό– να είναι ένα αθώο και χαριτωμένο περιστατικό, τι θα γίνει όμως όταν θα πρέπει να εξακριβώνουμε, εάν το άλφα ή βήτα δημόσιο ή και μη πρόσωπο, είπε ή δεν είπε αυτό που ένα βίντεο δείχνει με πλήρη αληθοφάνεια να είπε; Τραγική ειρωνεία: Στην εποχή που περιθωριοποιήθηκε, η ανάγκη για όσο το δυνατόν πιο έγκαιρη, ερευνητική και διασταυρωμένη δημοσιογραφική ενημέρωση, έχει γίνει σημαντικότερη από ποτέ.

Μια παρατεταμένη και εξουθενωτική πολυκρίση συνεπάω: Αυτό ζούμε. Σύμφωνα με την ερμηνεία του ευφούς όρου, που δυστυχώς ταιριάζει γάντι με την τρέλα των ημερών, η πολυκρίση περιγράφει την ταυτόχρονη εμφάνιση πολλαπλών, φαινομενικά διαφορετικών αλλά τελικά αλληλένδετων κρίσεων, όπως η εσχατολογική περιβαλλοντική κρίση, οι γεωπολιτικοί πόλεμοι και οι ενεργειακές και οικονομικές δυσκολίες, που ως συνολική συνθήκη επιδεινώνει δραματικά ένα σωρό επιμέρους προβλήματα, προκαλώντας παγκόσμια πολιτική και κοινωνική αστάθεια, αλλά και έντονη ψυχική καταπόνηση σε ατομικό επίπεδο.

Το πόσο ψυχραιμ και ορθολογιστική είναι συμπερασματικά μία ανάγνωση που αποσυνδέει και απομονώνει τα επεισόδια στους δρόμους της Γαλλίας από τις υπόλοιπες βιαιότητες της εποχής, εναπομένει να προφανώς στην ευθυκρίσια του καθενός. Η φτωχοποίηση δεν είναι βία; Οι πόλεμοι δεν είναι βία; Το γεγονός ότι για εξοπλισμούς και για περαιτέρω στρατιωτικοποίηση διατίθενται δισεκατομμύρια ευρώ από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, αλλά για τη δημοσία Παιδεία και Υγεία, όλο και λιγότερα, πώς πρέπει να εκλαμβάνεται από τα νέα παιδιά και τους σημερινούς έφηβους; Ως χαράς ευαγγέλια; Η ευρύτερη απουσία προοπτικών για ένα νέο άνθρωπο, που προτού καν ενηλικιωθεί άκουγε και εξακούθει να ακούει ότι η μοίρα του είναι προδιαγεγραμμένη, ζοφερή και ολόμαυρη, τι να είναι; Παιδική χαρά; Η ροπή προς τα άκρα συνεπώς τουλάχιστον ασμν ξαφνιάζει κι ασμν αιφνιάζει. Λόγοι υπάρχουν και δεν είναι λίγοι.

demetriadesp@sppmedia.com

Κάτοικος της Ταϊνέι στην Ταϊβάν εν μέσω του τυφώνα Champi, που έφερε έντονα καιρικά φαινόμενα, με προειδοποιήσεις για ξηρά και θάλασσα σε ισχύ σε όλη τη βόρεια Ταϊβάν.

EPH CHENG CHIA HUANG

Επιμνηθείς με καλώδια

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Τα θαλάσσια θέματα πάνε και έρχονται. Η συγκυρία τα φέρνει στην πρώτη σειρά της δημοσιότητας. Οι εξελίξεις τρέχουν. Οι ορολογίες επίσης. Το καλώδιο GSI με κόστος 1,9 δισ. ευρώ («το Βήμα», 16/10). Ο υπουργός Ενέργειας Μ. Δαμιανός: «Μόλις εκδοθεί η Navtex από τις ελληνικές αρχές θα δρομολογηθούν οι διαδικασίες μέσω ΡΑΕΚ, αποδεδειγμένης των πρώτης δόσης των 25 εκατ. ευρώ προς τον ΑΔΜΗΕ» («Καθημερινή», 19/10).

Οι τρέχουσες εξελίξεις: Έκδοση κυπριακής Navtex 302/26, διεξαγωγή γεωφυσικών ερευνών από το ερευνητικό πλοίο S/V KOBIRUEGG. Η Τουρκία εκδίδει δική της Navtex σε θαλάσσια περιοχή νοτίως του Καστελόριζου: «Αρμόδιος για την έκδοση των σχετικών οδηγιών είναι ο Σταθμός της Αττάλειας». Η Αθήνα απαντά: «Ο Σταθμός Ηρακλείου είναι ο αρμόδιος σταθμός για την έκδοση οδηγιών ασφαλείας στη συγκεκριμένη ζώνη του FIR Αθηνών και της ελληνικής υφαλοκρηπίδας» (Καθημερινή, 16/10).

Επειδή η Τουρκία έχει λάθος (όνομα: «τουρκική υφαλοκρηπίδα»), αυτό δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα είναι σωστή (όνομα: «ελληνική υφαλοκρηπίδα»). Στο γενικότερο πλαίσιο, συμφωνίες, όπως Ελλάδα-Αιγύπτος (μερική οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ του 26ου και 28ου μυστηρίου, 6/8/20) και Τουρκίας-Λιβύης, (ψήφισμα της συμφωνίας από τη Βουλή της Λιβύης), δεν παράγουν λύσεις με βάση το πρότυπο που ορίζει

το διεθνές και θαλάσσιο δίκαιο. Αντικείμενες χώρες με αλληλοκαλυπτόμενες διεκδικήσεις, αν δεν καταφέρουν να πετύχουν συμφωνία διμερώς, υπογράφουν συνυποσχετικό και προσφεύγουν στο ΔΔ Χάγης, οι αποφάσεις του είναι δεσμευτικές για τα μέρη. Στις δύο χώρες η επιχειρηματολογία αφομοιώνεται από την κοινή γνώμη της κάθε χώρας ως «νόμιμο το δικό μας» και «παράνομο της άλλης πλευράς». Μόνο το διαιτητικό όργανο των Η.Ε., το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, μπορεί ολοκληρωμένες λύσεις, δυστυχώς, τέτοια απόφαση δεν υφίσταται. Γι' αυτό και η μη διανεμημένη υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο παραμένει μη οριοθετημένη, γι' αυτό και οι επικαλυπτόμενες Navtex. Η λύση «Χάγη» για Ελλάδα-Τουρκία χάθηκε το 2004. Ο Κ. Καραμανλής αρνήθηκε να παραλάβει από τον Κ. Σημίτη τον φάκελο με τις συγκλίσεις, της κατ' αρχήν συμφωνίας Ελλάδας-Τουρκίας, για από κοινού προσφυγή στη Χάγη. Εκπληκτικό το γεγονός ότι ο νυν Έλληνας πρωθυπουργός έχει εγκαταλείψει τη γραμμή του ιδρυτή της παράταξης του, παρά τις ζητωκραυγές για τις παρακαταθήκες του.

Μέρος της κοινής γνώμης σχεεί τα σοβαρά επιχειρήματα, διαπιστώνει ότι με όλα τα ζητήματα, δεν κερδίζεις απολύτως τίποτα, απλώς πηγαίνεις από δεκαετία σε δεκαετία σε άδειες πολιτικές. Τι θα γίνει ανατολίως της Καρπάθου; Κανένας δεν μπορεί να αποκλείσει οτιδήποτε. Αυτή τη στιγμή η γραμμή επικοινωνίας Αθηνas- Αγκυρας είναι διακεκομμένη, η μηδέν επικοινω-

νία Μπιστοτάκη-Ερντογάν στην Νέα Υόρκη λέει πολλά.

Η κυπριακή διάσταση της ακρισίας «κολυμπά» στα θαλάσσια τεμάχια. Διάσημα ονόματα: Αφροδίτη, Κρόνος, Πήγασος, Γλαύκος. Ύστερα τα πασιγνώστα: μεγάλες ποσότητες, η Κύπρος-κόμβος, η Κύπρος στον παγκόσμιο ενεργειακό χάρτη, η Κύπρος έτοιμη να αντικαταστήσει το ρωσικό φυσικό αέριο στην Ευρώπη. Σήμερα όλοι βλέπουμε τι πετύχαμε – και παρά τα λίγα που παραμένουν εν ενεργεία, καμία συζήτηση στη δημόσια σφαίρα. Τι πήγε λάθος και στα κρίσιμα και ουσιαδών η Κύπρος έπεσε τόσο έξω; Απαντά, ακόμα πιο έξω, ο υπουργός Ενέργειας Μ. Δαμιανός: «Οι Ευρωπαίοι καταναλωτές μπορούν να αναμένουν φυσικό αέριο από ένα υποθαλάσσιο κοιτάσμα στα ανοικτά της Κύπρου, το οποίο θα συμβάλει στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών ήδη από τον Μάρτιο του 2028» (Associated Press, 9/8).

Η Τουρκία άρχισε πολύ αργότερα έρευνες για φυσικό αέριο, για παράδειγμα, η «παραγωγή» στο κοιτάσμα «Σακκάρια» ξεκίνησε το 2023» (Χουριέτ, 19/10). Η Τουρκία, σε περίπου μια δεκαετία, απέκτησε έξι πλοία γεωτρήσης (τα τρία, 7ης γενιάς) και δύο σεισμικά ερευνητικά πλοία (πηγή η Επισκόπηση ΑΙ).

Παρακολουθώντας τις δραστηριότητές της, μαθαίνουμε σημαντικά πράγματα. Επιτυχίες έρευνες στη θάλασσα του Εύξεινου Πόντου (κοίτασμα «Σακκάρια») και επιτυχίες έρευνες στη ΝΑ Τουρκία, κοντά στα σύνορα με τη Συρία (κοίτασμα «Γκαμπάρ»). Η «Χουριέτ» (19/10) μάς

δίνει επιπρόσθετες πληροφορίες: Η πλωτή πλατφόρμα παραγωγής «Οσμάν Γκαζι», αναχώρησε στις 17 Οκτωβρίου με προορισμό το κοιτάσμα φυσικού αερίου «Σακκάρια», με τον πρόεδρο Ερντογάν να δηλώνει «η ημερήσια παραγωγή θα αυξηθεί στα 20 εκατομμύρια κυβικά μέτρα. Από τις αρχές του 2027, ένα στα τρία νοικοκυριά θα χρησιμοποιεί φυσικό αέριο εγχώριας παραγωγής». Ο υπουργός Ενέργειας Α. Μπαϊρακτάρ μιλώντας στο «Anadolu», δήλωσε ότι «ενδέχεται σύντομα να έχουμε περισσότερα ευχάριστα νέα από το Γκαμπάρ. Η παραγωγή φυσικού αερίου στη Μαύρη Θάλασσα αναμένεται να διπλασιαστεί στα 7,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως και, έως το 2028, θα φτάσει περίπου στο τετραπλάσιο του τρέχοντος επιπέδου της».

Τα μεγέθη, βέβαια, είναι διαφορετικά, όμως, οι πληροφορίες είναι χρήσιμες. Η κοινή γνώμη στη νήσο πείστηκε, ότι όλα γίνονται με το πάτημα ενός κουμπιού, καμία συναίσθηση ότι οι ανακαλύψεις χρήζουν σοβαρής διαχείρισης – αλλάζει επίπεδο και γήπεδο, άρα πέρα από τα οφέλη, αναλαμβάνεις ρίσκα και κινδύνους. Τα συμφέροντα είναι ανταγωνιστικά, κάθε χώρα τα δικά της, το πολιτικό περιβάλλον διαφοροποιείται, οι εταιρείες λαμβάνουν αποφάσεις με τα δικά τους κριτήρια.

Κάθε ζήτημα που δεν επιλύεται στην ώρα του, δεν εξαφανίζεται, παραμένει και, κατά κανόνα, εξελίσσεται επί τα χειρώ. Εδώ είμαστε!

www.larkoslarkou.org.cy

Η ασφυξία των νέων σε Κύπρο και Ευρώπη

Του **ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Οι νέοι της Ευρώπης καλούνται να πιστέψουν στο μέλλον, την ώρα που το μέλλον γίνεται όλο και πιο δύσκολο να κατακτηθεί. Να σπουδάσουν, να εργαστούν, να αποκτήσουν το δικό τους σπίτι, να δημιουργήσουν οικογένεια, να ζήσουν ανεξάρτητα. Όλα όσα θεωρούνταν κάποτε φυσικά βήματα της ενήλικης ζωής μοιάζουν σήμερα με μακρινούς στόχους για την πλειοψηφία. Η ακρίβεια, τα ενοίκια και η αναντιστοιχία ανάμεσα στους μισθούς και στο κόστος ζωής περιορίζουν την ελευθερία των νέων, πριν ακόμη προλάβουν να την κατακτήσουν. Οι νέοι της Κύπρου δεν είναι ξένοι σε αυτή την ιστορία. Η πλειοψηφία βιώνει παρόμοιες απογοητεύσεις: αποτυχημένα σχολεία, δυσκολία στην εύρεση εργασίας που να αμείβει ικανοποιητικά και μια πολιτική σκηνή που συχνά μοιάζει να ασχολείται περισσότερο με τους δικούς της λογαριασμούς παρά με το μέλλον τους. Με την απόσταση ανάμεσα σε αυτό που τους δίνεται ως υπόσχεση και αυτό που τελικά τους προσφέρεται να μεγαλώνει και να εξοργίζει.

Αυτή η ασφυξία δεν είναι απλώς οικο-

νομική. Είναι και κοινωνική και πολιτική, αλλά και τεχνολογική. Είναι η αίσθηση ότι, ακόμη κι αν κάποιος προσπαθήσει, εργαστεί σκληρά και αποκτήσει προσόντα, δεν είναι βέβαιο ότι θα μπορεί να εξασφαλίσει μια ζωή με ευκαιρίες και αξιοπρέπεια. Είναι η πεποίθηση ότι η αδυναμία της Ευρώπης να παίξει ουσιαστικό ρόλο στην τεχνολογική εξέλιξη και την τεχνητή νοημοσύνη, υπονομεύει την προοπτική των νέων γενιών. Και είναι η απογοήτευση μιας γενιάς που ακούει διαρκώς ότι αποτελεί το μέλλον, χωρίς να αισθάνεται ουσιαστικό λόγο στο παρόν. Μια απογοήτευση διάχυτη στα πανεπιστήμια, στις καφετέριες, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κινητοποιήσεις στη Γαλλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες αναδεικνύουν αυτή τη συσσωρευμένη δυσανεξία. Πίσω από τις διαμαρτυρίες υπάρχουν πραγματικές αγωνίες που θα ήταν μεγάλο λάθος να απορριφθούν ως απλή ανυπομονησία ή ως αντίδραση ανθρώπων που δεν κατανοούν τις δυσκολίες της διακυβέρνησης.

Εξίσου όμως λάθος, αποδείχθηκε το γαλλικό παράδειγμα. Εκεί όπου οι διεκδικήσεις για καλύτερη παιδεία αντικαταστάθηκαν από σπασμένες βιτρίνες,

καμένα αυτοκίνητα και κτίρια, λεπλάσιες και τυφλές συγκρούσεις. Το κίνημα των Γάλλων νέων απήχθη από εξτρεμιστές με δικά τους συμφέροντα και δικές τους ατζέντες αποσταθεροποιήσης και πολιτικής επιβολής και απέτυχε οικτρά. Όταν η συζήτηση μετατοπίζεται από το «τι σχολείο θέλουμε» στο «πώς θα σταματήσει η αναρχία και η καταστροφή της

Και είναι η απογοήτευση μιας γενιάς που ακούει διαρκώς ότι αποτελεί το μέλλον, χωρίς να αισθάνεται ουσιαστικό λόγο στο παρόν.

δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας», το παιχνίδι έχει χαθεί. Το ζητούμενο στη Γαλλία, πλέον, είναι η διασφάλιση της τάξης και όχι η δημιουργία μιας πιο επιδοφόρας προοπτικής.

Η γαλλική εμπειρία δείχνει τον δρόμο που δεν πρέπει να πάρουμε. Η οργή από μόνη της δεν αρκεί. Η οργή δεν είναι πολιτικό πρόγραμμα, δεν είναι πρόταση εναλλακτική. Χωρίς καθαρό μήνυμα,

χωρίς ατζέντα αλλαγής στα πραγματικά προβλήματα, η διαμαρτυρία συνήθως δίνει επιχειρήματα σε όσους θέλουν να διατηρήσουν την κατάσταση ως έχει. Μια διάχυτη δυσανεξία, όσο γρήγορα και αν μεταδίδεται, δεν μπορεί να υποκαταστήσει την πολιτική οργάνωση, την αξιοπιστία και την ικανότητα προώθησης νέων λύσεων.

Στην Κύπρο έχουμε μια τάση να διολισθαίνουμε είτε στην απόλυτη αδράνεια, είτε σε μια στεία, οπαδικού τύπου, εκτόνωση. Βλέπουμε συχνά «εξεγέρσεις» που εξαντλούνται σε βανδαλισμούς σχολείων ή σε επεισόδια έξω από γήπεδα. Αλλά και επιλογές χωρίς περιεχόμενο, που περισσότερο θέλουν να ευτελίσουν παρά να αλλάξουν το σύστημα, όπως ήταν ο Φειδίας Παναγιώτου. Αυτό δεν είναι πολιτική παρέμβαση, είναι ψηφιακό θέατρο και κοινωνική αποτυχία. Όταν η αντίδραση στερείται περιεχόμενου, το μόνο που καταφέρνει είναι να δικαιώνει το κατεστημένο που υποτίθεται ότι πολεμά.

Το ζητούμενο δεν είναι οι νέοι να σιωπήσουν ούτε να συμβιβαστούν με όσα τους πιέζουν. Καμία αλλαγή στον κόσμο δεν έγινε χωρίς να έχει τους νέους αν-

θρώπους αιχμή του δόρατος. Και σήμερα χρειαζόμαστε την αλλαγή. Γι' αυτό και το ζητούμενο είναι να αναλάβουν οι ίδιοι την πρωτοβουλία. Να οργανωθούν, να διαμορφώσουν σαφή και συγκεκριμένα αιτήματα, να συμμετέχουν στους θεσμούς και στις εκλογές. Να απαιτήσουν σοβαρές απαντήσεις με επιμονή και αποφασιστικότητα, χωρίς να παραχωρήσουν σε κανέναν το δικαίωμα να μετατρέψει την αγανάκτησή τους σε μέσο δικής του ανέλιξης.

Κανένα πολιτικό σύστημα δεν θα αλλάξει, όταν οι νέοι απέχουν. Κανένα εκπαιδευτικό σύστημα δεν θα βελτιωθεί, όταν η συζήτηση αφορά αποκλειστικά τα ωφέληματα των εκπαιδευτικών. Καμία ποιότητα ζωής δεν θα γίνει καλύτερη, όταν οι νέοι που τους αφορά κάθονται μοιρολατρικά και μιζεριάζουν. Κανένας μισθός και καμία αγοραστική δύναμη δεν θα αυξηθεί μαγικά ή με επιδόματα και χωρίς τα εφόδια που χρειάζεται το μέλλον. Και, κυρίως, καμία πατρίδα δεν πρόκειται να ελευθερωθεί, αν οι νέοι της δεν είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν το ελάχιστο ρίσκο.

michalis@michalis.com

Η Τίνα και τα επιδόματα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Οι **Κινέζοι** έχουν μια πολύ σοφή παροιμία: «Αν δώσεις σε έναν άνθρωπο ένα ψάρι, θα τρέφεται για μια μέρα. Αν του μάθεις να ψαρεύει, θα τρέφεται για όλη του τη ζωή». Στο γεροντικό, ένα βιβλίο με ιστορίες από τους πρώτους χριστιανούς μοναχούς, διαβάζουμε την ιστορία ενός μοναχού, ο οποίος βοηθούσε τον οικογενειάρχη αδελφό του, με τα λίγα χρήματα τα οποία κέρδιζε με το εργόχειρό του. Άλλαξε αντί να στηριχθεί ο άνθρωπος και τα παιδιά του, περισσότερο βυθιζόταν στην πείνα και τις στερήσεις. Τότε ο μοναχός κατέφυγε σε ένα γέροντα, ο οποίος του είπε: «Αν θες να βοηθήσεις πραγματικά τον αδελφό σου, στείματα να του δίνεις ελεημοσύνη. Αντίθετα, ζητά του να σου φέρει εκείνος κάτι από το δικό του εργόχειρο, έστω και κάτι ελάχιστο, κι εσύ κράτα το και προσεύχου για εκείνον». Ο μοναχός επικεντρώθηκε στην προσευχή και ο αδελφός του αναγκαστικά άλλαξε τρόπο ζωής και σύντομα απέκτησε αθονία αγαθών.

Η νέα υφυπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας, Τίνα Παύλου, «μπαρουτοκαπνισμένη» στην κόλαση του μαρτυρίου των ναρκωτικών, με περγαμινές στη θεραπεία θυμάτων του λευκού θανάτου, πρόσφατα ζήτησε έγκριση από την Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής, για να διαθέσει πέραν των 12 εκατ. ευρώ σε οικογένειες με παιδιά, τα οποία έχουν ανάγκη, ώστε να αντιμετωπίσει και ο εφιάλτης της υπογεννητικότητας. Η έκπληξη ήταν οι φαινομενικά αντιφατικές δηλώσεις της Τίνας Παύλου, ότι «μέσα από έρευνες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει φανεί ότι η επιδοματική πολιτική δεν έχει τροποποιήσει το δημογραφικό. Αντιθέτως ο Καναδάς και η Νορβηγία, έχουν καταλήξει ότι αυτό που βοηθά στη μείωση της υπογεννητικότητας είναι η δωρεάν φοίτηση από βρεφική ηλικία και η συμβουλευτική γονέων. Αυτό δεν αναιρεί την πρόθεση της κυβέρνησης για στήριξη προς τις οικογένειες...». Σε μια προεκλογική περίοδο, τα «τσκούδικα», έστω και ηλεκτρονικά, έχουν πάντα πολύ μεγαλύτερη αξία, από την αληθινή βοήθεια προς τους ανθρώπους, οι οποίοι έχουν πραγματική ανάγκη, πρώτα ψυχολογική και ύστερα υλική. Η Τίνα Παύλου ανέλαβε το δυσκολότερο υφυπουργείο, ίσως και το δυσκολότερο χαρτοφυλάκιο της Δημοκρατίας, αφού έχει να κάνει με «άτυχους» ανθρώπους, με πολλές αδυναμίες, με άπιστευτα πάθη, αλλά και με προβλήματα, τα οποία είναι τόσο διαφορετικά και τόσο πολλά. Με τις ικανότητες και τις ευαισθησίες της, η νέα υφυπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας καλό είναι να

αγγίζει το θέμα των διαδικασιών για αιτήσεις, για λήψη του Ελάχι-στου Εγγυημένου Εισοδήματος και των άλλων επιδομάτων. Συντάκτες των αιτήσεων είναι συνήθως λογιστές και τεχνοκράτες, με την καθοδήγηση του υπουργείου Οικονομικών και άλλων υπουργείων, οι οποίοι συνήθως λειτουργούν στη βάση των δικών τους ικανοτήτων και δεν μπορούν να αντιληφθούν τις δυνατότητες των «δυστυχισμένων» ανθρώπων. Η δικαιολογία ότι όλοι είναι «πονηροί» και προσπαθούν να ξεγελάσουν το κράτος, θα πρέπει επιτέλους κάποτε να εκλείψει. Άνθρωποι οι οποίοι αναζητούν την «ελεημοσύνη» του Δημοσίου δεν είναι «πονηροί» στη γραφειοκρατία και στην ανάγκη συγκέντρωσης πιστοποιητικών και εγγράφων. Καλό είναι οι τεχνοκράτες του υφυπουργείου να αποκτήσουν λίγες περισσότερες ευαισθησίες, έστω και αν είναι δικαιολογημένοι με τον τεράστιο όγκο εργασίας και τα δύσκολα περιστατικά τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν. Και στο τέλος της ημέρας, δεν χάθηκε ο κόσμος, αν κάποιος «άτυχος» δοκιμάσει να «κλέψει» μερικές δεκάδες ευρώ, όταν ο κόσμος χάνεται μπροστά σε σκάνδαλα εκατομμυρίων, τα οποία «σφυρίζουν» στις εκθέσεις του γενικού ελεγκτή. Τα μικρά ψάρια πάνονται στα δίκτυα και τα μεγάλα ξεφεύγουν, λέει ο λαός, ο οποίος πιστεύει και στον πνευματικό νόμο και τη θεία δική, η οποία δεν κάνει διακρίσεις.

Ο μεγάλος Ινδός Μαχάτμα Γκάντι έλεγε ότι «η φτώχεια είναι η χειρότερη μορφή βίας» και μια ινδική παροιμία συμπληρώνει ότι: «Η φτώχεια δημιουργεί κλέφτες, όπως η αγάπη ποιητές». Οι πολιτείες ιστορικά και σε όλο τον κόσμο, όταν δίδουν επιδόματα προς τους αναξιοπαθόντες, δεν το κάνουν για να κερδίσουν τον «παράδεισο», αλλά για να κερδίσουν την κοινωνική τάξη. Με άλλα λόγια, αν δεν προσφέρουν επιδόματα, οι πεινασμένοι θα αναγκαστούν να κλέψουν, όπως σήμερα σε πολλές χώρες της Ευρώπης και τότε το κόστος της καταδίωξης από την Αστυνομία, καθίσταται πολυλαπλάσιο. Αν αφήσει τους φτωχούς να ζητιανεύουν, όπως συνέβαινε για αιώνες, τότε «χαλάει» η καλή εικόνα της Πολιτείας, άρα και η «καλή» εικόνα των πλουσίων. Στον χώρο του μάρκετινγκ, η φιλανθρωπία αποτελεί μια από τις καλύτερες μορφές προώθησης μιας υπηρεσίας ή ενός προϊόντος. Ακόμη και στον χώρο της πολιτικής, τα πολλά «ψηφάλακια» έρχονται από φιλανθρωπικές πράξεις, όπως βαφτίζεται πολλές φορές το ρουσφέτι. Κατά τα άλλα «όλοι δύο μέτρα παίρνουν γη...».

kaparispan@yahoo.gr

Η απολυταρχούμενη Κ.Δ. και οι συνέπειές της

Της **ΑΝΔΡΕΑΝΗΣ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ**

Επί αιώνες ζούσαμε ειρηνικά με τους Τουρκοκύπριους, αυτό άλλαξε με την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα, διότι οι Άγγλοι θέλοντας να μας δημιουργήσουν προβλήματα, διήγειραν τους Τουρκοκύπριους να ζητούν κάτι ανάλογο με την Ένωση, δηλαδή δικτοόμηση. Οι πρώτες διακοινοτικές ταραχές έγιναν το 1958, αποδείξη ότι δεν μπορούσαν να συνυπάρξουν οι δύο κοινότητες κι έτσι εκπονήθηκε το δικτοομικό σχέδιο Μακμίλλαν που μας έφερε στο παρά πέντε της δικτοόμησης.

Με την επέμβαση, λοιπόν, της ελληνικής κυβέρνησης συνομοιολογήθηκαν από ανάγκη οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και μας προέκυψε η Ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς να μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε την υπαρκτική ευθύνη του αυτοκαθορισμού και της ελευθερίας, αφού είμαστε δούλοι κιλιετίες και την ευθύνη αυτή την είχε ο εκάστοτε κυρίαρχος – κατακτητής μας. Τη μια μέρα λοιπόν λέγαμε Yes Sir και την επομένη Yes Πρόεδρε. Έτσι η εξουσία καθαγιάστηκε, όποιος ήταν μαζί της ήταν πατριώτης, εάν διαφωνούσε και στο παραμικρό, ήταν προδότης. Μ’ αυτή τη νοοτροπία κανένας δημοκρατικός θεσμός δεν λειτουργήσε μεταξύ 1960 και 1974.

Βασική αρχή της δημοκρατίας ο διάλογος μεταξύ των δημοκρατικών δυνάμεων, αφού η δημοκρατία βασίζεται στην πειθώ και αποκλείει τη βία. Πώς όμως να υπάρξει διάλογος χωρίς διαφωνία; Ούτε διαφάνεια ούτε ελευθερία έκφρασης ούτε ανεξάρτητη λειτουργία των εξουσιών υπήρξε. Τα πάντα ήταν ο Πρόεδρος, ο Αλάθηντος και Αναντακατάστατος, ο Ισόβιος. Και να σκεφτεί κανένας πως η άμυνα της Δημοκρα-

τίας βρίσκεται στην εναλλαγή των αρχόντων. Το δε γελοιωδέστερο πάντων, οι εκλογές μας χωρίς εκλογή. Όταν ο υποψήφιος Πρόεδρος είναι ένας τι να επιλέξεις; Εκλέγω σημαίνει επιλέγω έναν από περισσότερους. Αλλιώς είναι ήδη εκλεγμένος. Τι χρειάζεται να στήνονται κάλπες, να γίνονται πανηγύρια και να ξεδύνονται χρήματα;

Αφώνω τη γνωστή πορεία των επαναστάσεων που κατά κανόνα εμπνέονται από ιδεώδη, εξελίσσονται σε εμφύλιους και καταλήγουν σε αυταρχικά καθεστώτα (Γαλλική, Ελληνική, Ρωσική Επανάσταση). Κι εμείς το 1974 βρισκόμαστε σε διπλό εμφύλιο.

Τελικά αποδείχθη ότι ούτε το ευκαίριο αποδεχόμαστε (σχέδια Άτσεσον) ούτε το εφικτό (συμφωνία Κληρίδη-Ντενκτάς το 1972 για ενιαίο κράτος που δεν την υπογράψαμε). Τότε ο δικτάτορας Γεώργιος Παπαδόπουλος έγραφε στον Πρόεδρό μας: «Παρακαλώ, Μακαριώτατε, δεχθήτε τη συμφωνία, σας ικανοποιεί στα πλείστα των δεκατριών σημείων. Διότι, αν δεν τη δεχθήτε θα ακολουθήσουν πικράι ημέραι διά την Κύπρον». Και ακολούθησαν, οπότε χάσαμε το παιχνίδι. Αυτή είναι η άλλη πλευρά της Ιστορίας, των δικών μας ευθυνών που τη συσκοτίζουμε.

Το Κυπριακό δεν άρχισε το 1974, άρχισε το 1964 με την αναγγελία των δεκατριών σημείων, οπότε χαρακτήκε και η πράσινη διαχωριστική γραμμή. Το πράζι-κόπημα δεν ήταν «κεραυνός εν αιθρία». Από παντού μας προειδοποιούσαν ότι επίκειται πράζι-κόπημα. Κάναμε κάποια κίνηση να το αποτρέψουμε; Αντίθετα, προκαλούσαμε τους εμπαιθείς ανοικτούς και ανίδεους πολιτι-

κά πραξικοπηματίες (επιστολές Μακαρίου προς Γκιζίκη). Και όταν έγινε η εισβολή, ο Πρόεδρος πήγε στα Ηνωμένα Έθνη και τα είπε τόσο ωραία που, όταν κλήθηκε μετά από αυτόν ο εκπρόσωπος της Τουρκίας να μιλήσει, δήλωνε. «Δεν έχω τίποτα να προσθέσω, τα είπε όλα ο Πρόεδρος της Κύπρου».

Τι είπε; «Η χούντα των Αθηνών έκαμε εισβολή στην Κύπρο, κινδυνεύουν όχι μόνον οι Έλληνοκύπριοι, αλλά και οι Τουρκοκύπριοι. Καλώ τας φιλικάς δυνάμεις όπως επέμβουν». Και οι αφελείς Κύπριοι συμπέραναν ότι οι Τούρκοι έκαμαν εισβολή για να αποκαταστήσουν τον Πρόεδρό μας στο αξίωμά του, δηλώνοντας θριαμβευτικά ότι μόλις πατήσει το πόδι του στην Κύπρο, οι Τούρκοι θα τα μαζέψουν και θα φύγουν. Θεέ μου, πώς αντέχεται τόση παράνοια! Εάν σήμερα υπάρχουμε, όσο και όπως υπάρχουμε, δεν οφείλεται σ’ εμάς, αλλά στο θείο έλεος.

Υστερα από μισό αιώνα άκαρπες προσπάθειες λύσης, παραπαίοντας με άλλοθι τις συνομιλίες, έχουμε περιέλθει σε αδιέξοδο. Όμως η παρέλαση της 1ης Οκτωβρίου μας έδωσε μια ανακουφιστική ανάσα. Επιτέλους η εξωτερική πολιτική μας βρήκε τον δρόμο της. Ανεπιφύλακτα τοποθετηθήκαμε στη Δύση κι έχουμε στο πλευρό μας φίλους και συμμάχους: Ευρώπη, Αμερική, Ισραήλ, Αίγυπτο. Κι ακόμη οι σχέσεις μας με την Ελλάδα είναι ειλικρινείς και αδελφικές, η άμυνα ενισχύεται σημαντικά κι αποκλήσαμε αξιοπιστία.

Ανεξάρτητα λοιπόν από τα εσωτερικά προβλήματα, ακρίβεια, μεταναστευτικό, υδατικό κ.ά. που σ’ ένα βαθμό είναι του καιρού,

οφείλουμε να το αναγνωρίσουμε αυτό στον πρόεδρο Χριστοδουλίδη. Ορθή εξωτερική πολιτική και άμυνα εξασφαλίζουν την ύπαρξή μας. Εάν ακολουθούσαμε αυτό τον δρόμο μεταξύ 1960-1974 δεν θα υπήρχε κυπριακό πρόβλημα. Αλλά εμείς δημιουργούσαμε μόνον εκθρούς: και τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, την Αμερική, το ΝΑΤΟ, τον Σιωνισμό. Και ως υπερδύναμη θα εξαφανίζαμε και τους Τουρκοκύπριους.

Μεγάλη χαρά και εθνική περηφάνια γέμισε τις ψυχές μας η πρόσφατη επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Μάρκο Ρούμπιο, στην Αθήνα. Η ομιλία του από την Πινύκα με φόντο την Ακρόπολη που έκανε τον γύρο του κόσμου ήταν ένας ύμνος στην αρχαία, αλλά και τη νεότερη Ελλάδα ως λίκνο του Δυτικού Πολιτισμού και των πνευματικών αξιών που χάρισε στον κόσμο, όσο και όπως υπάρχουμε, δεν οφείλεται σ’ εμάς, αλλά στο θείο έλεος.

Πιστεύουμε λοιπόν πως πρέπει να χάρισουμε ακόμη μια πενταετία στον πρόεδρο Χριστοδουλίδη στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές, παραμερίζοντας προσωπικές φιλοδοξίες, ίσως γίνει κατορθωτή η υπέρβαση του αδιεξόδου αναφορικά με τη λύση του Κυπριακού.

Η κα Ανδρεανή Ηλιοφώτου είναι εκπαιδευτικός, συγγραφέας.

Ο φανοφύλακας (εδώ δεν διακρίνεται), ένας κοσμηγάνπος, ακοινώνηπος συγγραφέας, έκανε γνωστό μέσω Facebook, Instagram και Χ (πρώην Twitter) ότι ολοκλήρωσε το πολυαναμενόμενο βιβλίο του «Γνώρισα τους ανθρώπους κι αγάπησα τα κύματα».

Ο Thélyson Orélien περνάει το τεστ του Turing

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***

Τις **τελευταίες** ημέρες ο γαλλόφωνος εκδοτικός χώρος συγκλονίζεται από την πρώτη υπόθεση χρήσης Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) κατά τη συγγραφή ενός παγκόσμιου best seller. Ο Thélyson Orélien εγκατέλειψε την Αϊτή μετά τον σεισμό του 2010 για να ολοκληρώσει τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ. Το 2026 εξέδωσε το πρώτο του μυθιστόρημα, « Η αυτό ή ο θάνατος», ένα βιβλίο, που αφηγείται την περιπέτεια ενός μετανάστη που φεύγει από την Αϊτή για να φτάσει στον Καναδά. Το βιβλίο, που εκδόθηκε από κοινού από τους σημαντικούς οίκους Editions du Boreal στο Κεμπέκ και Grasset στη Γαλλία, γνώρισε αμέσως τεράστια διεθνή επιτυχία. Μεταφρασμένο ήδη σε περίπου είκοσι χώρες, το μυθιστόρημα κέρδισε το διάσημο Βραβείο Μυθιστορήματος Fnac 2026 και φερόταν ως το μεγάλο φαβορί για άλλες σημαντικές διακρίσεις, όπως τα βραβεία Goncourt, Médicis και Renaudot. Επρόκειτο για τη νέα μεγάλη λογοτεχνική αποκάλυψη της Γαλλοφωνίας, έως τη στιγμή που ξεκίνησαν οι ψιθυροί ότι ο συγγραφέας, γνωστός χρονικογράφος, είχε κάνει εκτεταμένη χρήση ΤΝ κατά τη συγγραφή του.

Χρησιμοποιώντας λογισμικά ανίχνευ-

σης ιχνών χρήσης τεχνολογίας και ανάλυσης των μεταδεδομένων των αρχείων, οι κατηγοροί του ισχυρίστηκαν, σε λογαριασμό στο Χ, ότι το μυθιστόρημα είναι σχεδόν εξολοκλήρου γραμμένο από μηχανές ΤΝ. Οι Εκδόσεις Boreal αρχικά στήριξαν τον συγγραφέα τους: «Δυστυχώς, σε αυτό το στάδιο δεν μας είναι δυνατό να διαψεύσουμε ή να επιβεβαιώσουμε τους ισχυρισμούς που αντιμετωπίζει ο συγγραφέας και, υπό αυτές τις συνθήκες, είναι εξαιρετικά σημαντικό να μη βγάζουμε βιαστικά συμπεράσματα. Παρ’ όλα αυτά, το μυθιστόρημα έχει συγκινήσει δεκάδες χιλιάδες αναγνώστες στον γαλλόφωνο κόσμο, καθώς και πολλούς εκδότες σε διεθνές επίπεδο» (Les Editions du Boreal, 24 Σεπτεμβρίου 2026). Την Τετάρτη 21 Νοεμβρίου, όμως, ο καναδικός οίκος ανακοίνωσε το τέλος της συνεργασίας του με τον συγγραφέα, καθώς οι κατηγορίες αποδείχθηκαν αληθείς μετά από διαδοχικούς ελέγχους. Ο συγγραφέας, αφού παραδέχθηκε τη χρήση ΤΝ, εξακολουθεί να ισχυρίζεται ότι η όποια χρήση από μέρους του αφορούσε μόνο την έρευνα ιστορικών πηγών και όχι καθαυτή τη συγγραφή του λογοτεχνικού έργου. Κάτι τέτοιο άλλωστε θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο ή και αδύνατο να αποδειχθεί, κάτι που παραδέχονται και ειδικοί.

Αν υποθέσουμε ότι το έργο αυτό έχει όντως στην ουσία παραχθεί εξολοκλήρου από ΤΝ, με μικρή μόνο συμμετοχή της ανθρωπίνης νοημοσύνης, τα ερωτήματα που τίθενται είναι τεράστιας σημασίας για το μέλλον της τέχνης και της λογοτεχνίας. Θέτει δε και τεράστια ηθικά διλήμματα. Το πρώτο και σημαντικότερο ερώτημα που τίθεται είναι γιατί όλοι οι κριτές σε δυο μεγάλους εκδοτικούς οίκους και κατόπιν οι κριτές των σημαντικότερων βραβείων λογοτεχνίας της Γαλλοφωνίας δεν εντόπισαν κατά την ανάγνωση του έργου την παρουσία τεχνητής, μη ανθρώπινης νοημοσύνης; Το ότι κάτι τέτοιο δεν συνέβη σημαίνει απλώς ότι τα συγγραφικά προϊόντα ΤΝ δεν διαφέρουν από τις παραγωγές των λογοτεχνικών ιδιοφυιών. Μένει πάντα βέβαια το ερώτημα αν μια μηχανή θα ζυγνύσει ένα πρωί με τον διακαή πόθο να γράψει ένα λογοτεχνικό μυθιστόρημα.

Το δεύτερο ερώτημα κρίσης είναι αν ο συγγραφέας έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει ΤΝ κατά την εργασία του, αν δηλαδή επιτρέπεται σε αυτόν κάτι που ήδη είναι αποδεκτό σε τεράστιους τομείς επιστημονικής έρευνας, όπως η ιατρική, η φαρμακολογία ή η πληροφορική επιστήμη. Υπάρχει άραγε κάποια ηθική δέσμευση ή νομική υποχρέωση από τις αυτοκινητοβιομηχανίες,

τις φαρμακευτικές εταιρείες ή τις εταιρείες λογισμικών να αναγράφουν στα προϊόντα τους ότι αυτά παράχθηκαν με τη βοήθεια ΤΝ;

Το μόνο που ενδιαφέρει είναι η αποτελεσματικότητα του τελικού προϊόντος, του αυτοκινήτου, του φαρμάκου ή του λογισμικού. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η νεωτερική, καπιταλιστική, εποχή έχει μετακινήσει το κέντρο βάρους της τέχνης από το δημιουργημα στον δημιουργό, απαιτώντας και προστατεύοντας τα «συγγραφικά δικαιώματα». Η νεωτερικότητα διακρίνεται από αυτό που ο Walter Benjamin αποκαλούσε «φετιχισμό», μια μορφή θρησκείας ή έκπτωσης, όπου η πίστη δεν κατευθύνεται στο θείο, αλλά στα λαμπερά κατάλοιπα της ανθρωπίνης παραγωγής. Για παράδειγμα, δεν έχει σημασία τι δείχνει ένας πίνακας αλλά ποιος ή ποια τον υπογράφει. Ο δημιουργός, ιδιαίτερα στον χώρο της τέχνης και της λογοτεχνίας, λατρεύεται ως μικρός θεός από τον οποίο τίποτε «κακό» δεν μπορεί να προέλθει. Η υπογράφη και μόνο είναι εγγύηση ποιότητας και αξίας του έργου. Η λογοτεχνική ιδιοφυία λειτουργήσει κατά τη νεωτερικότητα ως μηχανισμός αποθέωσης της ανθρωπίνης ευφυίας και αυτοεπιβεβαίωσης του ανθρώπινου εγωισμού.

Τι θα γινόταν όμως αν το κέντρο βάρους έπεφτε σχεδόν αποκλειστικά στο δημιουργημα, αγνοώντας την «καταγωγή» του, όπως συμβαίνει σε πολλά μεσαιωνικά χειρόγραφα που δεν έχουν κάποιον αποδεδειγμένο δημιουργό; Τι θα συνέβαινε σε μια λογοτεχνία χωρίς λογοτέχνες, όπου η ποιότητα θα ήταν καλύτερη και η απήχηση των έργων μεγαλύτερη; Το σοκ θα ήταν περισσότερο «ψυχολογικό» και λιγότερο πολιτισμικό. Θα σήμαινε ίσως το τέλος της περιόδου του μοντέρνου ναρκισσισμού και την είσοδο σε μια νέα εποχή όπου η δημιουργία θα ήταν πράξη ανώνυμη και ανεξάρτητη από την ανθρώπινη ευφύια. Θα ήταν κάτι τέτοιο το τέλος της λογοτεχνίας ή μήπως απλά το πέρασμα σε μια νέα εποχή, όπου οι συγγραφείς θα είναι κατά κόρον μηχανές; Αν οι κατηγορίες ευσταθούν, αν το έργο του Orélien είναι όντως γραμμένο από ΤΝ, αυτό σημαίνει ότι η ΤΝ πέρασε το τεστ του Turing: οι καταλλληλότεροι και πλέον πεπειραμένοι κριτές λογοτεχνικών έργων δεν κατάλαβαν ότι ο δημιουργός ήταν μηχανή και όχι ανθρωπινή λογοτεχνική ευφυία.

Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Ένας άνθρωπος που έχει ενεργή εμπλοκή και συμμετοχή στον ψηφιακό εκσυγχρονισμό ενός από τα πλέον ανεπτυγμένα τεχνολογικά κράτη παγκοσμίως, ο Mohamed Rashid bin Taliah, βοηθός υπουργός Υποθέσεων Υπουργικού Συμβουλίου των ΗΑΕ και αρμόδιος για την Ανταλλαγή Κυβερνητικής Τεχνογνωσίας, μιλάει στην «Κ», με αφορμή την παρουσία του στην Κύπρο και την ομιλία που έδωσε στο Digital Agenda Cyprus Summit 2026. Η Α.Ε. Mohamed Rashid bin Taliah, στην πρώτη μας ερώτηση, εάν προβλέπει πως η τεχνητή νοημοσύνη θα καταργήσει τους δημόσιους υπαλλήλους, απαντά: «Πιστεύω ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα αντικαταστήσει συγκεκριμένες εργασίες, όχι όμως τον ουσιαστικό ρόλο των δημόσιων υπαλλήλων. Το μέλλον δεν αφορά την απομάκρυνση των ανθρώπων από τη δημόσια διοίκηση, αλλά την απαλλαγή τους από επαναλαμβανόμενες εργασίες, ώστε να μπορούν να επικεντρωθούν σε όσα έχουν πραγματική σημασία: Την επίλυση προβλημάτων, την άσκηση ορθής κρίσης και την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών». Η καλύτερη δημόσια διοίκηση, υπογραμμίζει, «θα είναι εκείνη που θα συνδυάζει την αποτελεσματικότητα της τεχνητής νοημοσύνης με την ανθρώπινη ενσυναίσθηση και τη λογοδοσία».

Μήπως τα παιδιά μας θα γίνουν η τελευταία γενιά που θα γνωρίσουν τι σημαίνει γραφειοκρατία; «Αυτή ακριβώς είναι η φιλοδοξία μας. Τα παιδιά μας δεν θα πρέπει να κληρονομήσουν τη γραφειοκρατία που κληρονομήσαμε εμείς. Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα εργαζόμαστε για τη δημιουργία μιας δημόσιας διοίκησης στην οποία οι υπηρεσίες θα παρέχονται απρόσκοπτα, συχνά στο παρασκήνιο, χωρίς οι πολίτες να χρειάζεται να γνωρίζουν τις διαδικασίες που βρίσκονται πίσω από αυτές. Επιτυχία θα έχουμε όταν οι πολίτες θα

σταματήσουν να σκέφτονται τις κυβερνητικές διαδικασίες και θα μπορούν απλώς να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις τους».

Γιατί μπορούμε να παραγγείλουμε σχεδόν οτιδήποτε διαδικτυακά μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, αλλά εξακολουθούμε να περιμένουμε εβδομάδες για ένα δημόσιο έγγραφο; Δεν είναι με-

«Πολλές δημόσιες υπηρεσίες εξακολουθούν να σχεδιάζονται με γνώμονα τις κυβερνητικές διαδικασίες και όχι τις ανάγκες των πολιτών. Πρέπει να αντιστρέψουμε αυτή τη λογική και να σχεδιάζουμε τις υπηρεσίες με επίκεντρο τον πολίτη».

γάλη αντίφαση αυτή; Στην Κύπρο σίγουρα αυτό εξακολουθεί να συμβαίνει, αναφέρει στον Άραβα αξιωματούχο. Πρόκειται για μια παγκόσμια πρόκληση, παρατηρεί. «Η σύγκριση ανάμεσα στην εμπειρία που απολαμβάνουν οι πολίτες από τις εφαρμογές που χρησιμοποιούν καθημερινά και σε εκείνη που τους προσφέρουν οι κυβερνήσεις αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για τις δημόσιες διοικήσεις σε ολόκληρο τον

Θα καταργηθούν οι δημόσιοι υπάλληλοι;

Τι μπορεί να μάθει η Κύπρος από την εμπειρία των Εμιράτων σε θέματα τεχνητής νοημοσύνης

Τι προτείνει μιλώντας στην «Κ» ο Mohamed Rashid bin Taliah, αρμόδιος αξιωματούχος για την προώθηση της ανταλλαγής κυβερνητικής τεχνογνωσίας, καλών πρακτικών και ψηφιακού μετασχηματισμού μεταξύ των ΗΑΕ και άλλων χωρών.

κόσμο. Πιστεύουμε ότι ο βασικός λόγος είναι πως πολλές δημόσιες υπηρεσίες εξακολουθούν να σχεδιάζονται με γνώμονα τις κυβερνητικές διαδικασίες και όχι τις ανάγκες των πολιτών. Πρέπει να αντιστρέψουμε αυτή τη λογική και να σχεδιάζουμε τις υπηρεσίες με επίκεντρο τον πολίτη. Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα η φιλοσοφία μας είναι απλή: Η εμπειρία χρήσης μιας κυβερνητικής εφαρμογής πρέπει να είναι εξίσου καλή ή και καλύτερη από τις κορυφαίες ψηφιακές εμπειρίες που απολαμβάνουν οι πολίτες στην καθημερινότητά τους. Οι δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να είναι απλές, απρόσκοπτες και γρήγορες. Δεν είναι δυνατόν η συναλλαγή με το κράτος να απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια από την παραγγελία ενός προϊόντος μέσω διαδικτύου».

Πρόσβαση στη διαφάνεια

Ένα βασικό ερώτημα που προκύπτει είναι βεβαίως το κατά πόσο θα πρέπει να επιτρέπεται στις κυβερνήσεις να λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις για τη ζωή των πολιτών χρησιμοποιώντας αλγόριθμους που οι ίδιοι δεν μπορούν να κατανοήσουν ή να αμφισβητήσουν. Σύμφωνα με τον Mohamed Rashid bin Taliah, η τεχνητή νοημοσύνη πρέπει να καθιστά τη δημόσια διοίκηση πιο αποτελεσματική, σίγουρα όμως όχι λιγότερο υπόλογη. «Οι πολίτες πρέπει να έχουν πρόσβαση στη διαφάνεια,

σε σαφείς εξηγήσεις και στη δυνατότητα αμφισβήτησης αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους. Μπορούμε να αυτοματοποιούμε διαδικασίες και να αξιοποιούμε την τεχνητή νοημοσύνη για τη λήψη καλύτερων αποφάσεων. Ωστόσο, η ευθύνη και η λογοδοσία πρέπει να παραμένουν ξεκάθαρες, ενώ η ανθρώπινη εποπτεία πρέπει να διασφαλίζεται όπου το επιβάλλει η σοβαρότητα των συνεπειών».

Αναφορικά με μια διοικητική διαδικασία που πιστεύει ότι δεν θα έπρεπε πλέον να υπάρχει πουθενά στον κόσμο, σύμφωνα με τον Άραβα αξιωματούχο, είναι το να ζητείται από τους πολίτες να προσκομίζουν πληροφορίες που το κράτος ήδη διαθέτει. «Αν μια δημόσια υπηρεσία έχει ήδη επαληθεύσει την ταυτότητα, τη διεύθυνση ή κάποιο έγγραφό σας, γιατί θα πρέπει να τα υποβάλετε ξανά;» Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, εξηγεί, εφαρμόζουμε την «Αρχή της Μίας Υποβολής» (Ask Once Principle) «ώστε καμία δημόσια υπηρεσία να μη ζητά από έναν πολίτη πληροφορίες που έχει ήδη στη διάθεσή της κάποια άλλη κρατική υπηρεσία».

Ζητάω τέλος από τον αξιωματούχο να μου πει τι μπορεί να διασχθεί μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος από την πολυτιμη εμπειρία των Εμιράτων στο ζήτημα και πού θα έπρεπε ενδεχομένως να δώσουμε προτεραιότητα. «Καμία κυβέρνηση δεν έχει όλες τις απαντήσεις. Υπάρχει τεράστια αξία στο να μαθαίνουμε από όσα έχουν πετύχει άλλοι, να προσαρμόζουμε δοκιμασμένες και επιτυχημένες πρακτικές και να αποφεύγουμε την επανάληψη των ιδίων λαθών». Σε τελική ανάλυση, καταλήγει ο Mohamed Rashid bin Taliah, «κάθε κυβέρνηση οφείλει να αμφισβητεί τον τρόπο με τον οποίο γίνονταν ανέκαθεν τα πράγματα, να τοποθετεί τον άνθρωπο στο επίκεντρο των υπηρεσιών της και να αξιολογεί την επιτυχία της με βάση τον θετικό αντίκτυπο που έχει στη ζωή των πολιτών».

Πίσω από τα αποτελέσματα της PISA κρύβονται οι ερωτήσεις που δεν κάναμε

Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων είναι μόνο η αρχή

Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της διεθνούς έρευνας PISA 2025 έχει δικαιολογημένα προκαλέσει μεγάλη ανησυχία στον χώρο της εκπαίδευσης, καθώς οι επιδόσεις της Κύπρου ήταν οι χαμηλότερες που καταγράφηκαν από την αρχή της συμμετοχής μας σε αυτή την έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το 2012, η μέση επίδοση των 15χρονων στην κατανόηση κειμένου ήταν 449 μονάδες, το 2025 η επίδοσή μας διαμορφώθηκε στις 379, δηλαδή περίπου 70 μονάδες χαμηλότερα. Παρόλο που κατά την ίδια περίοδο καταγράφηκε υποχώρηση και στη μέση επίδοση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτή περιορίστηκε στις 30 μονάδες.

Η υποχώρηση δεν περιορίζεται στην κατανόηση κειμένου. Στα μαθηματικά η επίδοση των 15χρονων μαθητών της Κύπρου υποχώρησε κατά 27 μονάδες από το 2012, ενώ η αντίστοιχη πτώση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν μόνο 16 μονάδες. Στις φυσικές επιστήμες η επίδοση της Κύπρου έπεσε κατά 28 μονάδες, που ήταν σχεδόν αντίστοιχη με την πτώση στη μέση επίδοση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 26 μονάδες. Αυτή η διαχρονική υποχώρηση δεν είναι αμελητέα και δεν θα πρέπει να μας αφήνει αμέτοχους. Το ουσιαστικό ερώτημα, επομένως, είναι πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε την έρευνα PISA καθώς και άλλες διεθνείς έρευνες ως πηγές γνώσης και όχι απλώς ως πίνακες κατάταξης. Το ζητούμενο είναι να προχωρήσουμε πέρα από τη σύγκριση των μέσων επιδόσεων να διατυπώσουμε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα, να εξετάσουμε προσεκτικά

τα αποτελέσματα και να τα συνδέσουμε με στοχευμένες παρεμβάσεις. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται πρώτα να ξεκαθαρίσουμε τι πληροφορίες μας δίνουν αυτές οι έρευνες και ποια είναι τα όριά τους.

Καμία έρευνα δεν μπορεί να απαντήσει όλα τα ερωτήματα

Ας ξεκινήσουμε από μια βασική παραδοχή: κάθε έρευνα σχεδιάζεται για συγκεκριμένους σκοπούς. Η έρευνα PISA εξετάζει την ικανότητα των μαθητών ηλικίας 15 ετών να αξιοποιούν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους στην κατανόηση κειμένου, στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες ώστε να ανταποκρίνονται σε προκλήσεις της καθημερινής ζωής. Η έρευνα TIMSS του οργανισμού IEA εξετάζει τις επιδόσεις στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες στη Δ' Δημοτικού και στη Β' Γυμνασίου, συλλέγοντας παράλληλα πληροφορίες για τα αναλυτικά προγράμματα και τα πλαίσια μάθησης. Οι συγκεκριμένες έρευνες παρέχουν ενδείξεις για σημαντικές διαστάσεις της εκπαίδευσης, χωρίς να συνιστούν από μόνες τους συνολική αποτίμηση ενός εκπαιδευτικού

UNIVERSITY of NICOSIA

Της **ΕΛΕΝΑΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**
Κοσμητόρισσας Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και Αντιπροσώπου της Κύπρου στη Γενική Συνέλευση του IEA

συστήματος. Συνεπώς, οι επιδόσεις στα γνωστικά αντικείμενα που εξετάζονται δεν δικαιολογούν γενικευμένες κρίσεις για κάθε πτυχή της εκπαίδευσης.

Η αναγνώριση αυτών των ορίων, ωστόσο, δεν μειώνει την αξία των ερευνών.

Αντίθετα, μας βοηθά να αξιοποιήσουμε ουσιαστικότερα τον όγκο και την ποιότητα των δεδομένων που συλλέγονται. Ανάλογα με την έρευνα, τον κύκλο και το είδος της συμμετοχής της κάθε χώρας, μέσω αυτών των ερευνών, συγκεντρώνονται πολλαπλές πληροφορίες για μαθητές, οικογένειες, εκπαιδευτικούς, διευθυντές, σχολικούς πόρους, διδακτικές πρακτικές ή και μαθησιακές συνθήκες. Ταυτόχρονα, οι επαναλαμβανόμενες μετρήσεις επιτρέπουν την εξέταση τάσεων στον χρόνο που επιτρέπουν και τη συγκρισιμότητα των δεδομένων (κάτι το οποίο δεν επιτρέπουν οι Παγκύπριες εξετάσεις γιατί είναι διαφορετική η στόχευσή τους). Κατά συνέπεια, οι διεθνείς έρευνες μπορούν να συμβάλουν στην απάντηση πολλών ερευνητικών ερωτημάτων. Το ζητούμενο για την Κύπρο είναι να αξιοποιήσει συστηματικότερα αυτές τις δυνατότητες.

Αυτό προϋποθέτει την εις βάθος μελέτη των αποτελεσμάτων, σε συνδυασμό με τα ευρήματα άλλων ερευνών, ώστε οι αποφάσεις για αλλαγές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα να στηρίζονται σε επαρκή τεκμηρίωση. Η προσπάθεια, όμως, δεν μπορεί να σταματά στον σχεδιασμό και στην

εφαρμογή των αλλαγών. Χρειάζεται να συστηματοποιηθεί και η ανεξάρτητη αξιολόγησή τους, ώστε να διαπιστώνεται τι λειτουργήσει, τι δεν λειτουργήσει και γιατί. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε παρέμβαση μπορεί να προσφέρει γνώση που θα καθοδηγήσει τα επόμενα βήματα.

Από τα δεδομένα στη γνώση και στην εκπαιδευτική πράξη

Η συμμετοχή στις διεθνείς έρευνες αξίζει να στηριχθεί. Χρειάζεται, όμως, να συνοδεύεται από συστηματική συνεργασία πανεπιστημίων, εκπαιδευτικών και του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Διαφορετικά, κινδυνεύουμε να επενδύουμε στη συλλογή δεδομένων και να αμελούμε τη γνώση που θα μπορούσε να προκύψει από αυτές.

Οι εκπαιδευτικοί και οι ερευνητές που ενδιαφέρονται για την εκπαιδευτική έρευνα έχουν πλέον στη διάθεσή τους πλούσιες βάσεις δεδομένων. Η δευτερογενής ανάλυσή τους μπορεί να περιορίσει την ανάγκη νέας συλλογής δεδομένων, όταν οι διαθέσιμες μεταβλητές και ο σχεδιασμός της έρευνας ανταποκρίνονται στα ερωτήματα που τίθενται.

Ας μετακινήσουμε, λοιπόν, τη συζήτηση από το «ποιος φταίει;» στο «ποια τεκμηριωμένα συμπεράσματα μπορούμε να αντλήσουμε από τα δεδομένα για να μπορέσουμε να βελτιώσουμε κάποιες πτυχές του εκπαιδευτικού μας συστήματος;». Η πραγματική αξία των διεθνών ερευνών δεν εξαντλείται στην ανακοίνωση των αποτελεσμάτων. Κρίνεται στο κατά πόσο μετατρέπουμε τη γνώση σε στοχευμένες παρεμβάσεις και αξιολογούμε με διαφάνεια την αποτελεσματικότητά τους.

Το χέρι στην τσέπη για κόκκινη

Πώς σκοπεύει το Μαξίμου να χαλιναγωγήσει τους «νευρικούς» βουλευτές της γκριζας ζώνης

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Το μεγαλύτερο στοίχημα για έναν βουλευτή είναι η επανεκλογή του. Με δεδομένη αυτή την πάγια αρχή, οι «γαλάζιοι» της κοινοβουλευτικής ομάδας έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν αμιγώς προσωπικές στρατηγικές επιβίωσης. Υπάρχει όμως στην Κ.Ο. μία «ειδική ομάδα» που έχει τα δικά της, ιδιαίτερα και επικίνδυνα χαρακτηριστικά. Είναι αυτοί που, με χαρτί και μολύβι, έχουν υπολογίσει ότι πολύ δύσκολα θα βρεθούν στην επόμενη Βουλή. Δεν είναι δύσκολο για κάποιον σε τοπικό επίπεδο να καταλάβει ότι στενεύουν τα περιθώρια επανεκλογής του.

Αυτή η ομάδα των «επισφαλών» μοιάζει με κινούμενη βόμβα ενόψει εκλογών, καθώς δεν έχει και πολλά να χάσει. Αρα, τα μέλη της μπορεί να μιλούν ελεύθερα και να «αντιπολιτεύονται» την κυβέρνηση, κερδίζοντας ίσως έτσι πόντους δημοσιότητας. Τέτοια περίπτωση είναι και ο βουλευτής Δημήτρης Καλογερόπουλος. Πρώτος επιλαχών στις εκλογές του 2023, μπήκε στη Βουλή από σπόντα μετά την παραίτηση του Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη. Μέσα στην εβδομάδα βρέθηκε στην επικαιρότητα, καθώς, ερωτηθείς για την κύρωση του τουρκολιβικού μνημονίου από το κοινοβούλιο της Λιβύης, απάντησε με το αφοπλιστικό «τον ήπιαμε», δημιουργώντας τεράστιο εκνευρισμό στην κυβέρνηση. Σύμφωνα με πληροφορίες, στο Μαξίμου σκέφτηκαν πολύ σοβαρά να προχωρήσουν σε διαγραφή του βουλευτή, κάτι που την τελευταία στιγμή δεν έγινε.

Γλίτωσε στο παρά 5

Στο Μαξίμου εξέτασαν το ενδεχόμενο διαγραφής του Δημήτρη Καλογερόπουλου με αφορμή την αναφορά του στην κύρωση του τουρκολιβικού μνημονίου από τη Βεγγάζι, κάτι που την τελευταία στιγμή δεν έγινε.

Για παραδειγματισμό

Στο Μαξίμου, ωστόσο, θεωρείται δεδομένο πως το επόμενο διάστημα, εφόσον υπάρξουν ξανά τέτοιες παραφρονίες, η διαγραφή θα έρθει προς παραδειγματισμό και συμμόρφωση. Η «ομάδα», άλλωστε, των βουλευτών που είτε θα παλέψουν υπό δυσμενείς συνθήκες για την επανεκλογή τους είτε είναι βέβαιοι

πως δεν θα εκλεγούν δεν είναι μικρή και απαιτείται, λένε, να σταλεί κληρό μήνυμα πως συνεχείς διαφοροποιήσεις δεν θα γίνουν ανεκτές.

Οι προσωπικές στρατηγικές είναι όλο και πιο έντονες το τελευταίο διάστημα. Ο βουλευτής Θεόδωρος Καραόγλου, που θα

ήθελε να γίνει περιφερειάρχης Κεντρικής Μακεδονίας, «ζητήσει» συνεργασία με τον Βελόπουλο, τη Λατινοπούλου και την Καρυστιανού, λανσάροντας δική του ατζέντα, ενώ δεν λείπουν και τα φάλτσα από βουλευτές που πιέζονται εκλογικά, όπως για παράδειγμα η τηλεο-

πτική επίθεση του Μακάριου Λαζαρίδη στη Νάντια Γιαννακοπούλου του ΠΑΣΟΚ. Την ίδια ώρα, βουλευτές που θέλουν να πλασαριστούν πιο ψηλά, όπως ο Δημήτρης Καιρίδης, δεν έχουν πρόβλημα να λένε την άποψή τους, ακόμη και αν δεν συμπίπτει με αυτήν του Μαξίμου.

Το υπόγειο blame game

Η κόκκινη κάρτα, πάντως, όπως διευκρινίζουν κυβερνητικές πηγές, δεν είναι επιλογή. Είναι μόνον έσχατο μέσο για να μπει «στοπ» στις προσωπικές στρατηγικές. Η βούληση του πρωθυπουργού είναι όσοι είναι σήμερα βουλευτές να διεκδικήσουν την επανεκλογή τους και να βρίσκονται κανονικά στα ψηφοδέλτια.

Η επιλογή να μη λείψει κανείς από τα «γαλάζια» ψηφοδέλτια εξυπηρετεί και μια παράπλευρη ανάγκη: να μη βρεθούν δυσανεσχημένα στελέχη που θα μπουν στον πειρασμό να στελεχώσουν το κυοφορούμενο κόμμα του Αντώνη Σαμαρά. Ο πρώην πρωθυπουργός έχει πλήρη επίγνωση του τι μπορεί να επιτύχει και πώς θα το κάνει. Τα απογοητευμένα στελέχη της Ν.Δ. αποτελούν τον υπ' αριθμόν ένα στόχο για τον Μεσσηνίου και αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους καθυστερεί η ανακοίνωση του κόμματος. Στο στρατόπεδο του πρώην πρωθυπουργού θεωρούν πως όσο πλησιάζουμε στις εκλογές και η εικόνα γίνεται πιο ξεκάθαρη, τόσο περισσότεροι βουλευτές που βλέπουν ότι δεν εκλέγονται μπορεί να φλερτάρουν με το κόμμα του.

Η άσκηση στην πράξη μπορεί να μην είναι τόσο εύκολη καθώς, εάν κάποιος «γαλάζιος» επιδιώξει τη διαγραφή του, για παράδειγμα, με μία ευθεία επίθεση στην κυβέρνηση, τότε το Μαξίμου θα βρεθεί μπροστά σε διλήμματα. Στο πρόσφατο παρελθόν είχαμε τέτοια περίπτωση, όταν ο βουλευτής Γιώργος Βλάχος επιτέθηκε στο Μαξίμου για θέματα διαφθοράς και η κυβέρνηση επέλεξε να μην τον αντιμετωπίσει «πειθαρχικά». Αυτή είναι η εισήγηση στον πρωθυπουργό: σε αυτό το άτυπο blame game να μη χρεωθεί καμία διαγραφή στελέχους που έχει ήδη αποφασίσει να ακολουθήσει πορεία εκτός Ν.Δ. Το εσωτερικό πεδίο μοιάζει με παρτίδα πόκερ για πολύ δυνατούς παίκτες.

Με το βλέμμα στον Σαμαρά

Βούληση του πρωθυπουργού είναι οι νυν βουλευτές να βρίσκονται στα ψηφοδέλτια, ώστε να μην υπάρξουν δυσανεσχημένοι που θα σκεφθούν να στελεχώσουν το κυοφορούμενο κόμμα Σαμαρά.

Οι άνδρες δεξιά, οι γυναίκες αριστερά

Η δημοσκοπική картоγράφηση των απωλειών της Νέας Δημοκρατίας και η στρατηγική «επαναπατρισμού» του 7%

Της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΙΟΥΤΗ

Στο Μέγαρο Μαξίμου πιστεύουν ότι υπάρχουν περιθώρια εκλογικής ανάκαμψης, αλλά αντιλαμβάνονται ότι αυτά δεν θα αποτυπωθούν με μαγικά επικοινωνιακά κόλπα που θα βγάλουν λαγούς από καπέλα. Με το εργαλείο των κυλιόμενων δημοσκοπήσεων και των focus groups, το κυβερνητικό επιτελείο έχει οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι η εκλογική φθορά της Νέας Δημοκρατίας στην παρούσα συγκυρία δεν αντιμετωπίζεται μόνο με την επίκληση πολιτικών διλημάτων ούτε με νέες εξαγγελίες, αλλά με απτά αποτελέσματα στην οικονομία και την καθημερινότητα. Η μεγαλύτερη ανησυχία επικεντρώνεται στις παραγωγικές ηλικίες, οι οποίες υφίστανται εντονότερα τις συνέπειες του κόστους διαβίωσης, ενώ οι διαφοροποιημένες διαρροές ανδρών και γυναικών προς τα δεξιά και προς το Κέντρο αντιστοίχως καθιστούν πιο σύνθετη την εικόνα της εκλογικής αποσυσπείρωσης.

Σύμφωνα με ορισμένους δημοσκόπους, από τις περίπου δέκα ποσοστιαίες μονάδες που έχει χάσει η Νέα Δημοκρατία από το 2023 (από το 40,56% που πήρε στην κάλπη εκείνου του Ιουνίου στο περίπου 30% που

είναι η σημερινή δημοσκοπική επίδοσή της), οι επτά θεωρούνται δυνητικά ανακτήσιμες. Η βαθύτερη φθορά εντοπίζεται στα μεσαία κοινωνικά στρώματα, που στήριξαν τη Ν.Δ. προσδοκώντας οικονομική βελτίωση και μεταρρυθμίσεις, αλλά σήμερα αισθάνονται ότι οι προσδοκίες τους διαψεύστηκαν.

Τα ποιοτικά στοιχεία

«Ενα ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 3% του εκλογικού σώματος εμφανίζεται, βάσει των ποιοτικών ερευνών, να έχει πάρει οριστικό διαζύγιο από τη Ν.Δ.», εξηγεί στην «Κ» ο διευθυντής ερευνών της Opinion Poll Zacharias Ζούπης.

«Το βασικό είναι η απόληψη στο μεγάλο πρόβλημα που είναι η ακρίβεια. Να υλοποιείται έργο, όχι άλλες εξαγγελίες», λέει κυβερνητικό στέλεχος. «Ο κόσμος δεν θέλει τώρα κινδυνολογία και διλήμματα. Δεν θα σε ακούσει».

Η διαφαίνόμενη ίδρυση κόμματος από τον Αντώνη Σαμαρά προεξοφλείται ότι θα επιφέρει κάποιες πρόσθετες απώλειες, το εύρος των οποίων, ωστόσο, δεν μπορεί αυτήν τη στιγμή να προσδιοριστεί. Ο κ. Ζούπης επισημαίνει ότι οι μετρήσεις δυνητικής ψήφου δεν ταυτίζονται με την πραγματική εκλογική απήχηση ενός νέου σχηματισμού, υπενθυμίζοντας ότι η Μαρία Καρυστιανού είχε καταγράψει δυνητική ψήφο 22%-23% τον περασμένο Μάιο, ενώ τώρα κινείται στο όριο εισόδου στη Βουλή.

Οι κεντρώοι ψηφοφόροι της Νέας Δημοκρατίας που απομακρύνθηκαν, πέραν της δυσανεσκειας για την ακρίβεια, εμφανίζονται απογοητευμένοι από τη μη υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ανέμεναν, αλλά και από τα ζητήματα διαφθοράς. «Υπάρχει η εντύπωση ότι οι κεντρώοι είναι όλοι μετριοπαθείς, αλλά σημαντικό κομμάτι του Κέντρου, όταν το κόμμα της Ζωής Κωνσταντοπούλου, την περίοδο των συλλαλητηρίων για τα Τέμπη, κατέγραφε δημοσκοπικά 15%, δήλωνε ότι θα ψηφίσει Πλεύση Ελευθερίας», λέει ο διευθυντής ερευνών της Opinion Poll.

Οι μεγαλύτερες δυσχέρειες για τη Ν.Δ., σύμφωνα με τους δημοσκόπους, εντοπίζονται στις παραγωγικές ηλικίες, ιδίως μετα-

ξύ 30 και 55 ετών, και στα αστικά μεσαία στρώματα. Οι γυναίκες αυτών των ηλικιών εμφανίζονται περισσότερο απρόθυμες από τους άνδρες να ψηφίσουν το κυβερνών κόμμα. Στους νέους, όπου η Ν.Δ. έχει απολέσει περισσότερο από το ήμισυ της εκλογικής δύναμής της, η προσπάθεια επικεντρώνεται πλέον στον περιορισμό των απωλειών.

Η μεγαλύτερη ανθεκτικότητα καταγράφεται στους συνταξιούχους άνω των 65 ετών και στις γυναίκες που δηλώνουν ως απασχόληση τα οικιακά. Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, η διέγερση της δυσανεσκειας από τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα προς τους δημοσίους υπαλλήλους, που εκφράζουν απογοήτευση για το ύψος του επιδόματος το οποίο περιλαμβάνεται στις κυβερνητικές εξαγγελίες και έχει προγραμματιστεί να καταβληθεί μετά τις εκλογές, στο τέλος του 2027.

Οι δημοσκόποι συμφωνούν ότι η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων κατά της ακρίβειας θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για τις προοπτικές ανάκαμψης της Ν.Δ. Παρότι τα ζητήματα διαφθοράς και θεσμικής λειτουργίας, όπως επισημαίνουν, αποκτούν αυξανόμενη βαρύτητα στην εκλογική συμπεριφορά, το κόστος ζωής

παραμένει η κυρίαρχη κοινωνική ανησυχία.

Στρατηγική δύο φάσεων

Στο Μέγαρο Μαξίμου φαίνεται πως έχουν αντιληφθεί ότι το κλίμα δεν θα αλλάξει αν δεν παρουσιάσουν χειροπιαστά αποτελέσματα. «Το βασικό τώρα είναι η απάντηση στο μεγάλο πρόβλημα που είναι η ακρίβεια. Να υλοποιείται και να παραδίδεται έργο, όχι άλλες εξαγγελίες. Δεν είναι εποχή για εξαγγελίες», αναφέρει κυβερνητικό στέλεχος. «Ο κόσμος δεν θέλει τώρα κινδυνολογία και διλήμματα. Δεν θα σε ακούσει. Αυτά θα τα συζητήσου-

Οι μεγαλύτερες δυσχέρειες για τη Ν.Δ., σύμφωνα με τους δημοσκόπους, εντοπίζονται στις παραγωγικές ηλικίες, ιδίως μεταξύ 30 και 55 ετών. Στους νέους, η προσπάθεια επικεντρώνεται στον περιορισμό των απωλειών.

με όταν έρθει η ώρα. Αλλωστε, η εκλογική στρατηγική είναι υπό διαμόρφωση και δεν έχει οριστικοποιηθεί», προσθέτει.

Επιβεβαιώνει, πάντως, τα δημοσκοπικά ευρήματα που δείχνουν ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα υπάρχει στις ηλικίες 30-55 ετών. «Είναι αυτοί που δεν μπορούν να κάνουν οικογένεια ή να ανταποκριθούν οικονομικά στις ανάγκες των παιδιών τους», λέει. Επισημαίνει επίσης ότι η δυσανεσκεια δεν εκφράζεται μέσα από μία ενιαία πολιτική κατεύθυνση και ότι οι διαρροές της Ν.Δ. διαφοροποιούνται ανά φύλο και ηλικία. Σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές, έρευνες που έχει στα χέρια του το επιτελείο του πρωθυπουργού καταγράφουν ότι αρκετοί νεότεροι άνδρες που ψήφισαν Ν.Δ. το 2023 στρέφονται σήμερα πιο δεξιά, ενώ οι γυναίκες που δεν θα την ξαναψηφίσουν στρέφονται προς το Κέντρο ή και πιο αριστερά.

Στο Μέγαρο Μαξίμου, πάντως, έχουν εναποθέσει τις ελπίδες τους και στην εφαρμογή των εξαγγελθέντων μέτρων. Ιδίως για τους ελεύθερους επαγγελματίες, προσδοκούν ότι τα μέτρα, των οποίων το όφελος θα φανεί τους επόμενους μήνες, θα μεταβάλουν τελικά τη στάση τους.

Ο κρίκος που έσπασε στην αλυσίδα της πίτσας

Ενας πληροφοριοδότης που διεκδίκησε ευνοϊκή ποινική μεταχείριση για δική του υπόθεση οδήγησε τις Αρχές στο να ξετυλίξουν το νήμα του μεγάλου κόλπου φοροδιαφυγής

Του ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΛΙΩΤΗ

«**Είμαστε** πολύ καλά στον χώρο της εστίασης και εκμετάλλευσς εστιατορίων εν σχέσει με τον ανταγωνισμό χάρη στις σωστές αποφάσεις της διοίκησης για την προώθηση των πολύ καλών, ποιοτικών προϊόντων μας».

Πρόκειται για απόσπασμα από την οικονομική έκθεση που η διοίκηση της Pizza Fan έδωσε στη δημοσιότητα τον Αύγουστο του 2016, όταν ακόμη τίποτα δεν προμήνυε την πτώση της «αυτοκρατορίας της πίτσας». Δέκα χρόνια και δύο μήνες αργότερα, ο ιδιοκτήτης και η διοίκηση της εταιρείας, όπως και οι διαχειριστές των περίπου 100 υποκαταστημάτων της αλυσίδας, βρίσκονται ενώπιον της Δικαιοσύνης, διωκόμενοι για κακουργηματική φοροδιαφυγή στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης.

Μεσολάβησε, τον Μάρτιο του 2026, μια λεπτομερής καταγγελία στην Αστυνομία από άτομο που γνώριζε σε βάθος την αρχιτεκτονική της απάτης και παρείχε στις δικτικές αρχές πληροφορίες, προκειμένου να τύχει ευνοϊκότερης μεταχείρισης σε άλλη, δική του ποινική υπόθεση (προβλέπεται από το άρθρο 187Γ του Ποινικού Κώδικα). Κατήγγειλε ότι η εταιρεία απασχολεί ανασφάλιστους εργαζομένους για να μην πληρώνει εργοδοτικές εισφορές και πως με ειδικό λογισμικό «πειράζει» τις ταμειακές μηχανές. Στο διάστημα που ακολούθησε, τη διερεύνηση της καταγγελίας ανέλαβε η Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας, τα στελέχη της οποίας προχώρησαν, μεταξύ άλλων, και σε άρσεις τηλεφωνικού απορρήτου των υπόπτων. Από το περιεχόμενο των συνομιλιών, την περαιτέρω έρευνα στα οικονομικά της εταιρείας και τα ευρήματα που προέκυψαν κατά την επιχείρηση της 22ας Οκτωβρίου, η αρχική κα-

ταγγελία φέρεται να επιβεβαιώθηκε, τουλάχιστον ως προς το σκέλος των «μαύρων ταμείων» και της παρέμβασης στη διαδικασία έκδοσης νόμιμων παραστατικών.

Η μέθοδος

Η ΕΛ.ΑΣ. σχημάτισε δικογραφία κατά συνολικά 126 ατόμων. Από αυτά, εννέα συγκροτούν τον στενό πυρήνα της εγκληματικής –όπως τη χαρακτηρίζει η Αστυνομία– οργάνωσης και τα υπόλοιπα 117 συμμετέχουν ως μέλη.

Ως αρχηγός περιγράφεται ο επιχειρηματίας Κωνσταντίνος Α. Φαινομενικά ο 68χρονος συμμετέχει με ποσοστό 0,01% στην εν Ελλάδι εταιρεία, με το υπόλοιπο 99,99% να ανήκει σε εταιρεία με έδρα την Κύπρο, που πάντως ελέγχεται από τον ίδιο. Η αλυσίδα με τα 100 και πλέον υποκαταστήματα πωλούσε το προϊόν της μόνο με τη διαδικασία της κατ' οίκον παράδοσης. Οι παραγγελίες των πελατών γίνονταν μέσω ενός κεντρικού τηλεφωνικού κέντρου και καταχωρίζονταν στο κεντρικό σύστημα της εταιρείας στο Χαλάνδρι. Από εκεί, οι παραγγελίες ανακατευθύνονταν προς τα κατά τόπους υποκαταστήματα. Για τη διαχείριση των συναλλαγών, η εταιρεία είχε αναπτύξει ένα λογισμικό που ανά περίπτωση έδινε τη δυνατότητα στα υποκαταστήματα να καταχωρίζουν μέρος των συναλλαγών τους ως «κεράσματα» και να μην εκδίδουν γι' αυτές νόμιμα παραστατικά,

δηλαδή αποδείξεις. Με αυτόν τον τρόπο έκρυβαν ένα ποσοστό των εσόδων τους από την εφορία, καταβάλλοντας μειωμένο ΦΠΑ και φόρο εισοδήματος.

Δύο ήταν οι βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κόλπου με το κέρασμα. Η πρώτη ήταν ο πελάτης να δηλώσει ότι προτίθεται να εξοφλήσει την παραγγελία μετρητοίς. Η δεύτερη ήταν η παραγγελία να μην υπερβαίνει το ποσό των 40 ευρώ, γιατί σε μεγαλύτερες παραγγελίες ο πελάτης ήταν πι-

θανότερο να ζητήσει απόδειξη και, άρα, να αποκαλυφθεί η μη έκδοση παραστατικού. Από την έρευνα προέκυψε ότι το λογισμικό της εταιρείας είχε παραμετροποιηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μην εκδίδεται απόδειξη για μία στις τέσσερις πίτσες που εξοφλούνταν με μετρητά. Πάντως, το λογισμικό για τη μη έκδοση φορολογικών παραστατικών λειτουργούσε στα franchise καταστήματα του δικτύου της Pizza Fan και όχι στα καταστήματα (περίπου 20 τον αριθμό) που ελέγχονται από τη μητρική εταιρεία.

Η εισπραξη των «μαύρων»

Πληροφορίες από αστυνομικές πηγές ενημέρωσης αναφέρουν ότι ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης και φερόμενος ως εγγεφάλος της απάτης συνήθιζε να εισπράττει ένα ποσοστό από τα «μαύρα ταμεία» των υποκαταστημάτων, το ύψος του οποίου πάντως δεν έχει προσδιοριστεί από την αστυνομική προανάκριση. Ορισμένες πληροφορίες αναφέρουν ότι η εισπραξη των χρημάτων γινόταν κατά τη διάρκεια ενός είδους γενικής συνέλευσης που συγκαλούσε ανά τακτά διαστήματα η διοίκηση της εταιρείας. Φιλοξενούνταν σε μια VIP αίθουσα εμπορικού κέντρου επί της λεωφόρου Κηφισίας και σε αυτήν συμμετείχαν οι διαχειριστές όλων των υποκαταστημάτων της αλυ-

σίδας. Αστυνομικές πηγές λένε ακόμη ότι τα υποκαταστήματα της αλυσίδας που δεν πετύχαιναν μεγάλους τζίρους χρησιμοποιώντας το τέχνασμα με το «κέρασμα» τιμωρούνταν από την εταιρεία. Με ποιο τρόπο; Με δεδομένο ότι οι παραγγελίες καταχωρίζονταν στο κεντρικό σύστημα και ανακατευθύνονταν στα υποκαταστήματα ανάλογα με την περιοχή όπου βρισκόταν ο πελάτης, η εταιρεία μπορούσε να πριμοδοτήσει το υποκατάστημα που λειτουργούσε, π.χ., στην περιοχή του Αλίμου στέλνοντάς του παραγγελίες αντί του γειτονικού υποκαταστήματος στο Ελληνικό, που είχε χαμηλότερες επιδόσεις σε «μαύρους» τζίρους. Για να έχουν πελατεία, τα υποκαταστήματα έπρεπε να κλέβουν ΦΠΑ.

Στο πλαίσιο των ερευνών, οι αστυνομικοί βρήκαν στα γραφεία της εταιρείας στο Χαλάνδρι οικονομικές καταστάσεις με τα νόμιμα και τα παράνομα ταμεία, από τις οποίες προκύπτει ότι η απάτη ήταν δομημένη ήδη από το 2016 και ότι στο διάστημα που μεσολάβησε έως σήμερα η ζημία του Δημοσίου ξεπερνάει τα 35 εκατ. ευρώ από φόρο εισοδήματος και ΦΠΑ. Στο σπίτι του ιδιοκτήτη της εταιρείας, που περιγράφεται ως ο εγγεφάλος της φορολογικής απάτης, βρέθηκε 1 εκατ. ευρώ σε μετρητά. Ο συνήγορος του 68χρονου βασιικού κατηγορουμένου, Μιχάλης Μαρκουλάκος, με τον οποίο επικοινωνήσε η «Κ», δήλωσε επί λέξει: «Η εταιρεία θεωρεί ότι είναι ανακριβείς οι καταλογισμοί των φόρων και έχει υπάρξει σύγκυση στις ελεγκτικές αρχές λόγω του τζίρου των καταστημάτων και του τζίρου που αφορούσε μόνο τις προμήθειες. Σε κάθε περίπτωση, βούληση της εταιρείας και των κατηγορουμένων είναι η επανέναρξη του δικτύου καταστημάτων και η τακτοποίηση φορολογικών εκκρεμοτήτων που τυχόν υπάρχουν».

Πριμ και «τιμωρίες»

Η εταιρεία μπορούσε να πριμοδοτήσει ένα υποκατάστημα ανακατευθύνοντας σε αυτό παραγγελίες αντί ενός γειτονικού, που είχε χαμηλότερες επιδόσεις σε «μαύρους» τζίρους.

Οι καταθέσεις που πυροδότησαν την έρευνα στο μπάσκετ

Σαράντα εννέα «ύποπτοι» αγώνες στο στόχαστρο. Τι έχει καταγγελθεί για παράγοντες και διαιτητές

Της ΣΟΦΙΑΣ ΣΠΙΓΓΟΥ

Καταγγελίες για απόπειρες επηρεασμού της διαιτησίας, μηνύματα και αναφορές σε ύποπτες επικοινωνίες, αλλά και αγώνες που εξετάζονται υπό το πρίσμα πιθανής χειραγώγησης, συνθέτουν το πλούσιο υλικό της δικογραφίας για την υπόθεση που έχει προκαλέσει αναταράξεις στο ελληνικό μπάσκετ. Στο επίκεντρο της έρευνας βρίσκονται παράγοντες του αθλήματος, διαιτητές και πρόσωπα που, σύμφωνα με τις καταγγελίες, φέρεται να είχαν ρόλο ή επιρροή σε αποφάσεις που μπορούσαν να επηρεάσουν την εξέλιξη των αγώνων.

Ενας φάκελος με 5.000 ευρώ, η υπόσχεση για ένα «δώρο» στον αγώνα που θα ακολουθούσε και ένα κλείσιμο του ματιού την ώρα που ο Παναγιώτης Γιαννάκης αποβαλλόταν από τον πάγκο του Αρη έφεραν και τον «Δράκο» του ελληνικού μπάσκετ στο προσκήνιο της υπόθεσης.

Από κατάθεση πρώην ιδιοκτήτη ομάδας σχετικά με την αναμέτρηση Φάρου Λάρισας - Αρη στις 17 Μαρτίου 2018 προκύπτει πως ο ίδιος είχε παραδώσει χρήματα σε κατηγορούμενο διαιτητή, ο οποίος με τη σειρά του φέρεται να του υποσχέθηκε ότι θα του έκανε ένα «δώρο»

στον επίμαχο αγώνα. Στη συνέχεια, ο τότε προπονητής του Αρη Παναγιώτης Γιαννάκης αποβλήθηκε με δύο τεχνικές ποινές και, όπως καταγγέλλει ο μάρτυρας, ο διαιτητής γύρισε προς το μέρος του και του έκλεισε το μάτι. Ο κ. Γιαννάκης αποφάσισε να δηλώσει παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας, ενώ έχει κληθεί να καταθέσει την ερχόμενη Πέμπτη ενώπιον του 9ου τακτικού ανακριτή.

Για όσα πάντως καταγγέλλονται για στημένα παιχνίδια στον χώρο του μπάσκετ, στο στόχαστρο της Δικαιοσύνης βρίσκονται έξι πρόσωπα, μεταξύ των οποίων ο πρόεδρος της Ελληνικής Ομοσπονδίας Καλαθοσφαίρισης Βαγγέλης Λιόλιος, τρεις πρώην και νυν διαιτητές, ένας αρχιδιαιτητής - ειδικός σύμβουλος διαιτησίας και ένας επιχειρηματίας, που εμφανίζεται ως στενός συνεργάτης του προέδρου της ΕΟΚ. Οκτώ μαρτυρικές καταθέσεις –με δύο εξ αυτών να κρίνονται ως κομβικές– και 49 «καταγγελλόμενοι» αγώνες, από την πρώτη κατηγορία μέχρι εφηβικά και σχολικά πρωταθλήματα, από το 2016 έως το 2026, αποτέλεσαν τις ενδείξεις τέλεσης των αδικημάτων της ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας στο πλαίσιο του αθλητικού νόμου, που ενεργοποίησαν τις

δικαστικές αρχές και οδήγησαν στην έκδοση ενταλμάτων σύλληψης.

Μάλιστα, η κίνηση αυτή των δικαστικών αρχών καταγγέλλεται από την πλευρά των κατηγορουμένων, που διατυπώνουν ενστάσεις λέγοντας ότι έπρεπε να έχει προηγηθεί η κλήση τους ως υπόπτων προς παροχή εξηγήσεων. Στον αντίποδα, δικαστικές πηγές σχολιάζουν ότι η απόφαση για την έκδοση των ενταλμάτων συνδέεται με την εκτίμηση ότι τα πρόσωπα αυτά εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται στον χώρο του μπάσκετ και υπήρχε κίνδυνος να συνεχίσουν την παράνομη δράση τους.

Αρνείται τις κατηγορίες

Ο πρόεδρος της ΕΟΚ, πάντως, που επρόκειτο να περάσει σήμερα την πόρτα του ανακριτή μαζί με τον επιχειρηματία συνεργάτη του, αρνείται όσα του αποδίδονται, υποστηρίζοντας ότι πίσω από τις καταγγελίες εις βάρος του βρίσκεται μεγάλη ομάδα, την οποία κατηγορεί ότι επιχειρούσε να διατηρήσει τον έλεγχο της διαιτησίας στο ελληνικό μπάσκετ. Ο ίδιος φέρεται να επιμένει ότι η υπόθεση συνδέεται με μια προσπάθεια αλλαγής των ισορροπιών στον

χώρο της καλαθοσφαίρισης, ενώ κάνει λόγο για την ύπαρξη μόνο ενός δικού του μηνύματος στη δικογραφία, στο οποίο φέρεται να ενημερώνει για τα ονόματα των διαιτητών που έχουν κληρωθεί. Όπως φέρεται να λέει, τα ονόματα επρόκειτο ούτως ή άλλως να ανακοινωθούν μέσα στις επόμενες δύο με τρεις ημέρες.

Νομικοί κύκλοι εξηγούν ότι τα αντικρουόμενα συμφέροντα, σε ένα χώρο όπου η διαιτησία αποτελεί διαχρονικά πεδίο έντονης αντιπαράθεσης, εγείρουν πάντα ερωτήματα, στα οποία η ανάκριση καλείται να απαντήσει. Η συγκεκριμένη υπόθεση, πάντως, άνοιξε έπειτα από καταγγελία προπονητή ομάδας της Αθήνας, ο οποίος προσκόμισε, μεταξύ άλλων, μηνύματα που είχε ανταλλάξει παλαιότερα, όταν εργαζόταν στον Προμηθέα Πατρών, με τον φερόμενο ως σκιώδη πρόεδρό του και σημερινό πρόεδρο της ΕΟΚ.

Στην κατάθεσή του, ο πρώην προπονητής του Προμηθέα Πατρών φέρεται να έχει αναφερθεί στη σχέση του προέδρου της ΕΟΚ με την ομάδα της Πάτρας, υποστηρίζοντας ότι, παρά τη μεταβίβαση των μετοχών του, ο τελευταίος διατηρούσε τα νήια του Προμηθέα. Όπως κατέθεσε, ο κ. Λιόλιος του είχε αναφέρει ότι εμπιστευόταν συγκεκριμέ-

νους διαιτητές για κρίσιμα παιχνίδια και ντέρμπι, κατονομάζοντας τέσσερις διαιτητές, εκ των οποίων δύο βρίσκονται σήμερα κατηγορούμενοι.

Ακολούθησαν καταθέσεις και άλλων μαρτύρων, ανάμεσα στις οποίες ξεχωρίζουν εκείνες δύο προσώπων που εμφανίζονται να έχουν γνώση περιστατικών χειραγώγησης αγώνων. Πρόκειται για έναν εν ενεργεία διαιτητή κι έναν επιχειρηματία – πρώην ιδιοκτήτη ομάδας, οι οποίοι παραδέχονται ότι είχαν εμπλακεί οι ίδιοι στο παρελθόν σε περιστατικά δωροδοκίας, αλλά δεν ασκήθηκαν δίωξη εις βάρος τους, αφού προβλέπεται εκ του νόμου ασυλία ποινική μεταχείριση για όσους, υπό προϋποθέσεις, συμβάλλουν στην αποτροπή σχεδιαζόμενου εγκλήματος ή στην αποκάλυψη και τιμωρία των εμπλεκομένων.

Ο εν ενεργεία διαιτητής φέρεται να έχει αναφερθεί σε περίπου 30 αγώνες την περίοδο 2018-2026, υποστηρίζοντας ότι δεχόταν οδηγίες από τον κατηγορούμενο επιχειρηματία και συνεργάτη του πρόεδρο της ΕΟΚ για τη διαιτησία συγκεκριμένων αναμετρήσεων, με αντάλλαγμα τον ορισμό του σε σημαντικά παιχνίδια. Δύο συναλλαγές με τον πρόεδρο της ΕΟΚ περιέγραψε στη δική του

κατάθεση ο επιχειρηματίας και άλλοτε πρόεδρος ομάδας της Β' κατηγορίας. Ο μάρτυρας φέρεται να έχει καταθέσει σχετικά με την εισπραξη 100.000 ευρώ, το 2016, μέσω τρίτου προσώπου, προκειμένου να αποχωρήσει από την προεδρία και να διευκολυνθεί, κατά τους ισχυρισμούς του, η άνοδος του Προμηθέα στην πρώτη κατηγορία, καθώς και για την καταβολή 50.000 ευρώ από τον κ. Λιόλιο για την ενίσχυση της ομάδας του, το 2019.

Πρόσωπο - κλειδί

Η δικογραφία περιλαμβάνει επίσης την κατάθεση ενός πρώην διεθνούς διαιτητή, ο οποίος αναφέρθηκε στον κατηγορούμενο επιχειρηματία της υπόθεσης, περιγράφοντάς τον ως πρόσωπο που εμφανιζόταν στον χώρο ως φίλος του προέδρου της ΕΟΚ και άτομο με άτυπη επιρροή στη διαιτησία. Ο ίδιος μάρτυρας, αναφερόμενος σε άλλο σημείο της κατάθεσής του σε κατηγορούμενο πρώην διαιτητή, σχολίασε ότι είχε αποκτήσει το προσωνύμιο «ο γραμμάριος», εξαιτίας μηνυμάτων που φέρεται να έστειλε σε πρώην μάντζερ ομάδας με αναφορές σε «500/1.000/1.500 γραμμάρια», που υπονοούσαν χρηματικά ποσά.

Το «μαύρο κουτί» της Λιβύης

Πώς «χάθηκε» η Βεγγάζη. Ποιες απαντήσεις ετοιμάζει η Αθήνα. Πώς προχωράει η ΑΟΖ με την Αίγυπτο

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ

Με την πολιτική της στην Ανατολική Μεσόγειο να τελεί υπό αμφισβήτηση, η Αθήνα επιχειρεί να εντοπίσει με ποιους τρόπους μπορεί να αμβλύνει τις παρενέργειες της κύρωσης του τουρκολιβυκού μνημονίου από τη Βουλή και της ανατολικής Λιβύης και, ταυτόχρονα, σε όλη τη σκακιέρα να μην τεθούν σε κίνδυνο και σχέδια όπως η υλοποίηση της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου (Great Sea Interconnector - GSI). Ως προς τη Λιβύη, το βασικό πρόβλημα της Αθήνας είναι ότι η Τουρκία έχει κάνει εδώ και δύο χρόνια μια απότομη στροφή υπέρ της ενοποίησης της Λιβύης, μάλιστα συχνά δυσχερατώντας τους μέχρι πρότινος πελάτες της στην Τρίπολη, δηλαδή την κυβέρνηση του Αμπντούλ Χαμίτ Αλ Ντμπίεμπα. Η προσέγγιση με τη φατρία των Χαφτάρ στη Βεγγάζη, τόσο με τον στρατάρχη Χαλίφα Χαφτάρ όσο, κυρίως, με τον βενιαμίν των υιών, Σαντάμ Χαφτάρ, υπαρχηγό των Χερσαίων Δυνάμεων της ανατολικής Λιβύης και πρόσωπο με προεδρικές φιλοδοξίες μιας ενοποιημένης Λιβύης, έχει ως στόχο η Αγκυρα να επιτύχει την εναρμόνισή της με τη στάση που ακολουθούν και άλλοι μεγάλοι και περιφερειακοί δρώντες. Η ενοποίηση της Λιβύης γίνεται με τις ΗΠΑ να διευκολύνουν όλων των ειδών τις επαφές (στον τομέα της Εθνικής Εταιρείας Πετρελαίου, της Κεντρικής Τράπεζας κ.λπ.) και η Αγκυρα φιλοδοξεί να διαδραματίσει τον ρόλο της συγκολλητικής ουσίας ανάμεσα στους δύο μέχρι πρό- σφατα αντιμαχόμενους στρατούς.

Τα Εμιράτα στη σκακιέρα

Τον ρόλο αυτό θα αναλάβει όχι μόνο η Τουρκία, αλλά και τα Ηνωμένα

Επίδειξη ισχύος σε ελληνοϊσραηλινή αεροναυτική άσκηση

Η παροπλισμένη φρεγάτα «Μπουμπουλίνα» δέχθηκε ισχυρά πλήγματα από κατευθυνόμενα βλήματα Spike που εξαπέλυσαν εναντίον της μια κανονιοφόρος και ένα σκάφος ανορθόδοξου πολέμου, και τελικά βυθίστηκε με βολή torpilής SUT από ελληνικό υποβρύχιο. Η κοινή αεροναυτική άσκηση των Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδας και Ισραήλ πραγματοποιήθηκε στο βόρειο Κρητικό Πέλαγος μία ημέρα μετά την κύρωση του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου από το Κοινοβούλιο της Αν. Λιβύης και πέρα από το εκπαιδευτικό αντικείμενό της ήταν άκρως συμβολική.

Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), δύο χώρες που σε άλλα μέτωπα βρίσκονται αντιμέτωπες. Γι' αυτό και η κύρωση του τουρκολιβυκού μνημονίου, υψίστης προτεραιότητας για την Ελλάδα, θεωρείται ένα δευτερευούσης σημασίας πρόβλημα για τους υπόλοιπους εταίρους και συμμάχους, γεγονός που θα δυσχεράνει εξαιρετικά τις πρωτοβουλίες που αναμένεται να λάβει η Ελλάδα το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα.

Όπως ανέφεραν στην «Κ» αρμόδιες πηγές στην Αθήνα, υπάρχει κανονοποίηση για την ομόθυμη αντίδραση από ευρωπαϊκούς θεσμούς και χώρες, με ιδιαίτερη αναφορά στην άμεση αντίδραση των προέδρων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στην κοινή δήλωση στηριξης από όλα τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. Οι ίδιες πηγές ανέφεραν ότι η Αθήνα θέτει θέμα συνεπειών τόσο για τη Λιβύη όσο και για την Τουρκία ενώπιον της Ε.Ε. αλλά και του ΟΗΕ. Παράλλη-

λα, όπως διαφάνηκε και από την επικοινωνία που είχαν την Πέμπτη οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας Γιώργος Γεραπετρίτης και Αιγύπτου Μπαντρ Αμπντελάτι, οι δύο χώρες θα εξετάσουν πώς μπορεί να επεκταθεί η συμφωνία οριοθέτησης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της 6ης Αυγούστου 2020. Απέναντι δηλαδή στην κύρωση του τουρκολιβυκού μνημονίου (ακόμα και αν αυτό θεωρείται άκυρο και ανεφάρμοστο), θα υπάρξει συζήτηση για ελληνοαιγυπτιακή οριοθέτηση που θα καταλαμβάνει νέες θαλάσσιες ζώνες.

Επί του πρακτέου των συζητήσεων με την Αίγυπτο, το περιθώριο είναι περιορισμένο. Αυτή τη στιγμή η συμφωνία Ελλάδας - Αιγύπτου περιλαμβάνει την περιοχή που εκτείνεται από την Ανατολική Κρήτη και ακολουθεί μια γραμμή που περιλαμβάνει την επήρεια Κάσου - Καρπάθου μέχρι περίπου των 280 μισθμυρίων, στο μέσον της Ρόδου. Η Ελλάδα είχε ήδη δεχθεί τον Αύγουστο του 2020 περιορισμέ-

νη (και όχι ίση με τις πειρωτικές ακτές της Αιγύπτου) επήρεια στην οριοθέτηση ΑΟΖ. Οι συζητήσεις για τη συμπερίληψη και του Καστελλορίζου σε αυτή τη φάση μάλλον δεν είναι στο τραπέζι. Επιπλέον, παρά τη σαφή και πλήρη αντίθεση της Αιγύπτου στο τουρκολιβυκό μνημόνιο, που θα αποτελεί ένα αγκάθι στις σχέσεις της Αγκυρας με το Κάιρο, δεν θα πρέπει να αναμένεται ότι οι σχέσεις των δύο αυτών κρατών θα επηρεαστούν σε άλλους τομείς. Αντιθέτως, η συνεργασία τόσο στο πεδίο της αμυντικής βιομηχανίας όσο και σε εκείνο του συντονισμού για κάποια περιφερειακά ζητήματα δεν θα διακοπεί.

Μπλέκουν τα καλώδια

Η κύρωση του τουρκολιβυκού μνημονίου ήλθε σε ένα εξαιρετικά προβληματικό χρονικό σημείο σε ό,τι αφορά τη μοίρα του GSI. Οι διαβουλεύσεις μεταξύ Γάλλων και Τούρκων (σε διπλωματικό-πολιτικό επίπεδο) φαίνεται να έχουν

προχωρήσει, χωρίς να είναι σαφές αν έχουν φέρει κάποιο αποτέλεσμα. Από την πορεία ενός άλλου έργου, του EMC (το υποθαλάσσιο καλώδιο δεδομένων East to Med Data Corridor), για το οποίο μέχρι την Παρασκευή είχαν εκδοθεί τουλάχιστον οκτώ NAVTEX και αντι-NAVTEX από τις Αρχές Ελλάδας, Τουρκίας και Κυπριακής Δημοκρατίας, φαίνεται ότι η Αγκυρα κρατά τις σκληρές θέσεις της, αντιμετωπίζοντας το σύνολο της θαλάσσιας περιοχής από τα ανοικτά της Πάφου μέχρι τα ανοικτά της Ιεράπετρας στην Κρήτη ως μέρος της τουρκικής υφαλοκρηπίδας. Για την Ελλάδα το βασικό ζήτημα είναι ότι η επανεκκίνηση του έργου του GSI περιλαμβάνει μια περιοχή που σε μεγάλο βαθμό, ειδικά ανάμεσα στην Κάσο και τη Ρόδο, είναι οριοθετημένη με μια διεθνή συμφωνία ΑΟΖ, εκείνη με την Αίγυπτο. Και μέχρι πρότινος η αδυναμία εξήλιξης του έργου, λόγω της στάσης της Τουρκίας στο πεδίο, αξιοποιούνταν από την Αγκυρα ως επιχείρημα για το ποια από τις δύο συμφωνίες έχει μεγαλύτερη βαρύτητα στην πράξη.

Ενώψει εξεύρεσης μιας αποτελεσματικής φόρμουλας για τον GSI, η Αθήνα υποβαθμίζει τις πρόσφατες δηλώσεις του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών Χακάν Φιντάν περί «γραπτής ειδοποίησης», καθώς, όπως όλα δείχνουν, επρόκειτο για μια από τις συνηθισμένες «στοχευμένες» για το ευρωπαϊκό κοινό πρωτοβουλίες της Αγκυρας. Ο στόχος για την επανέναρξη των ερευνών φαίνεται να έχει μετατεθεί στο πρώτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, υπό την προϋπόθεση αφενός ότι θα βρεθεί λύση στο αδιέξοδο, αφετέρου ότι η ατμόσφαιρα δεν θα επιβαρυνθεί περαιτέρω από κάποια άλλη τουρκική κίνηση.

Συνέπειες σε Ε.Ε. και ΟΗΕ

Η Αθήνα θέτει ζήτημα συνεπειών για τη Λιβύη και την Τουρκία σε επίπεδο Ε.Ε. και ΟΗΕ, ενώ παράλληλα εξετάζονται οι δυνατότητες επέκτασης της συμφωνίας Ελλάδας - Αιγύπτου για την οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

Ένα βιβλίο που θα αλλάξει τον τρόπο που φροντίζετε την επιδερμίδα σας

ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Dr Marine Vincent
Δημιουργός του The French Pharmacy
Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

- Χρήσιμες συμβουλές για λάμψη και υγεία
- Κορυφαία προϊόντα
- Μυστικά περιποίησης για κάθε τύπο δέρματος

ΚΥΡΙΑΚΗ
01/11

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή 25 Οκτωβρίου 2026

www.kathimerini.gr

Το κύμα διαδηλώσεων στην Ευρώπη

Πορτογαλία

Δεκάδες χιλιάδες διαδήλωσαν στη Λισαβόνα και στο Πόρτο την Τρίτη διαμαρτυρόμενοι για τους χαμηλούς μισθούς, τη στεγαστική κρίση και το αυξανόμενο κόστος ζωής.

Ισπανία

Συνεχίζονται οι κινητοποιήσεις στη Μαδρίτη για τη στεγαστική κρίση μετά την έξωση μιας 87χρονης γυναίκας η οποία ύστερα από λίγες ημέρες απεβίωσε.

Γαλλία

Πάνω από μισό εκατ. διαδηλωτές συμμετείχαν σε κινητοποιήσεις σε όλη τη χώρα, που εξελίχθηκαν σε βίαιες συγκρούσεις. Χθες αναμένονταν νέες πορείες, με τον στρατό να έχει τεθεί σε ετοιμότητα για να συνδράμει την αστυνομία.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Λισαβόνα

ΓΑΛΛΙΑ

Μαδρίτη

ΒΕΛΓΙΟ

Βρυξέλλες

Παρίσι

Λυών

Μασσαλία

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΙΤΑΛΙΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

ΕΛΛΑΔΑ

Τίρανα

Βέλγιο

Διαδηλωτές συγκρούστηκαν με την αστυνομία για τις σχεδιαζόμενες περικοπές δαπανών και τις μεταρρυθμίσεις στην παιδεία. Ακολουθούν τα συνδικάτα στις 23 Νοεμβρίου.

Ιταλία

Λεπασίες σημειώθηκαν στο Μιλάνο μετά από πορεία για το κόστος ζωής. Πεντάκοσοι στρατιώτες αναπτύχθηκαν για να αποτρέψουν νέα επεισόδια. Γενική απεργία στις 11 Νοεμβρίου.

Αλβανία

Διαδηλώσεις με επικεφαλής τους φοιτητές στα Τίρανα έχουν μετεξελιχθεί σε μαζικό κίνημα που ζητά την παραίτηση του πρωθυπουργού Εντι Ράμα.

REUTERS / STELUS MIGNAS

Διαδηλωτές κρατούν πλακάτ που γράφει στα γαλλικά «Να σπουδάσουμε ή να επιβιώσουμε;» στη συγκέντρωση της Τετάρτης, στο Σύνταγμα. «Δεν πρόκειται να δούμε ένταση ούτε καν που να πλησιάζει σε αυτά που γίνονται στη Γαλλία», εκτιμά ο Κώστας Παναγόπουλος της Αίκο, χωρίς να υποτιμά τη συσσωρευμένη δυσφορία. «Υπάρχει καύσιμη ύλη, αλλά δεν βρισκόμαστε σε σημείο βρασμού».

Οι μνηστήρες της πλατείας

Θα γίνει το Σύνταγμα «Γαλλία»; Και ποιες δυνάμεις θα μπορούσαν να το εκμεταλλευθούν; Αναλυτές απαντούν

H GEN Z ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Στην κάλπη είναι αλλιώς

«Οι πολίτες μπορεί να συναντώνται στις ίδιες πλατείες, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα συναντηθούν και στην ίδια κάλπη», επισημαίνει ο Γιώργος Τράπαλης, αναλυτής της εταιρείας ερευνών Good Affairs.

Της **ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ**

Στο πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο της Τετάρτης προβλήθηκαν πολιτικές προσδοκίες και κοινωνικές φοβίες που τελικά δεν επιβεβαιώθηκαν. Δεν συνέβη τίποτα ακραίο, ούτε και κάτι ανατρεπτικό. Διαμαρτυρία και δυσарέσκεια ναι, αλλά όχι δυναμική κοινωνικής έκρηξης ή ένα ισχυρό και οριοθετημένο πολιτικό ρεύμα. «Αντε και στα δικά μας» ευχήθηκε ο επικεφαλής της νεολαίας της ΕΛΑΣ, «Κάν' το όπως το Παρίσι» κάλεσε η Νέα Αριστερά με την αφίσα της, γέφυρα με τη Γαλλία έστησαν επίσης το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ. Το ΠΑΣΟΚ την απέφυγε.

Για την ώρα, η πλατεία έχει πολλούς μνηστήρες, αλλά κανέναν φυσικό κληρονόμο. Το σημαντικότερο, ίσως, είναι ότι δεν υπάρχει καν «πλατεία».

Οχι όπως παλιά

«Όσοι σκέφτονται να επενδύσουν στην πλατεία θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι οι συνθήκες δεν είναι ίδιες με την ταραγμένη περίοδο των μνημονίων», επισημαίνει ο γενικός διευθυντής της εταιρείας δημοσκοπήσεων Pulse Γιώργος Αράπογλου. «Υπάρχει θυμός, σε ένα βαθμό δικαιολογημένος, αλλά δεν είναι πλειοψηφικός», επισημαίνει, υπογραμμίζοντας ότι «η εμπειρία της περιόδου των μνημονίων συγκρατεί». Μάλιστα, όπως παρατηρεί, «οι μαθητές, ακόμη και αν δεν έχουν το βίωμα, εισπράττουν την αίσθηση από το περιβάλλον τους».

Στην απουσία συνθηκών γενικευμένης κοινωνικής έκρηξης επιμένει και ο Κώστας Παναγόπουλος της Αίκο. «Δεν πρόκειται να δούμε ένταση ούτε καν που να πλησιάζει σε αυτά που γίνονται στη Γαλλία», εκτιμά, χωρίς να υποτιμά τη συσσωρευμένη δυσφορία. «Η δυσарέσκεια είναι έντονη, είναι βαρύ πράγμα η διάψευση των προσδοκιών και έχει πολιτικό αποτύπωμα», αναφέρει, καταλήγοντας: «Υπάρχει καύσιμη ύλη, αλλά δεν βρισκόμαστε σε σημείο βρασμού».

Ο Τάσος Βασιλείου της Prorata αναδεικνύει την απουσία ενιαίας πολιτικής κατεύθυνσης. «Οι

κινητοποιήσεις συμπυκνώνουν πραγματική κοινωνική δυσарέσκεια, όχι όμως ενιαίο πολιτικό ρεύμα», σημειώνει. «Ακρίβεια, στέγη και δημόσιες υπηρεσίες κινητοποιούν διαφορετικά ακροατήρια, χωρίς κοινή ηγεσία ή πολιτική προοπτική».

Στο ερώτημα ποιοι μπορούν να αποκομίσουν οφέλη, ο ίδιος διακρίνει διαφορετικές δυνατότητες και περιορισμούς. «Το ΚΚΕ διαθέτει οργανωμένη κινηματική παρουσία, ενώ η Πλεύση Ελευθερίας επιχειρεί να εκφράσει την αντισυστημική οργή», αναφέρει. Αντιθέτως, «το ΠΑΣΟΚ δυσκολεύεται όταν η αντιπαράθεση μετακινείται από την αναζήτηση κυβερνητικής εναλλακτικής στην αντισυστημική ρήξη». Στην ίδια ανάλυση περιλαμβάνει και την ΕΛΑΣ του Αλέξη Τσίπρα, η οποία, «παρά την αντιπολιτευτική ρητορική της, εντάσσεται πλέον στον συστημικό ανταγωνισμό».

Ρεύμα χωρίς όχθες

Ετερος αναλυτής μεγάλης δημοσκοπικής εταιρείας εμφανίζεται κατηγορηματικός ως προς τις δυνατότητες συγκρότησης ενός νέου ρεύματος αντιμνημονιακού τύπου. «Δεν πιστεύω ότι μπορεί να υπάρξει οριοθετημένο ρεύμα αγανάκτησης», εκτιμά, μολοντί αναγνωρίζει ότι η διαμαρτυρία είναι «έντονη και διάχυτη». Όπως εξηγεί, η ακρίβεια και η ενεργειακή κρίση έχουν επιβαρύνει το κοινωνικό κλίμα, ενώ πλέον είναι πλειοψηφική η άποψη ότι η κυβέρνηση δεν λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα: «Πρόκειται για σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με την περίοδο της πανδημίας και την πρώτη φάση μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία».

Ωστόσο, κατά τον ίδιο, «ο κατακερματισμός δεν αφήνει κάποιον να ξεχωρίσει, όπως με το αντιμνημόνιο». Γι' αυτό και θεωρεί ότι τα οφέλη για τα κόμματα της αντιπολίτευσης θα είναι μικρά. Η κυβερνητική φθορά δεν δημιουργεί αυτομάτως έναν ισχυρό αντίπαλο, όταν οι δυσарεστημένοι πολίτες κατευθύνονται προς διαφορετικές πολιτικές επιλογές.

Ο Γιώργος Τράπαλης, αναλυτής της εταιρείας ερευνών Good Affairs, περιγράφει μια βαθύτερη αναδιάταξη του πολιτικού ανταγωνισμού. «Γίνεται όλο και πιο διάκριτος ο διαχωρισμός ανάμεσα στα παραδοσιακά κόμματα και στις νεότερες, περισσότερο ριζοσπαστικές πολιτικές εκφράσεις», σημειώνει. Το εξηγεί με ένα παράδειγμα: «Ένας νέος εργαζόμενος μπορεί να διεκδικεί υψηλότερες αποδοχές, καλύτερες συνθήκες εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική προστασία, χωρίς να θεωρεί ότι εκπροσωπείται αποτελεσματικά από την παραδοσιακή Αριστερά, όπως κατανοούμε από τις έρευνες που μελετάμε».

Κατά τον κ. Τράπαλη, «αυτές οι μεταβολές καθιστούν δυσκολότερη την πολιτική οριοθέτηση των κινήτοποιήσεων». Και προσθέτει: «Η δυσарέσκεια απέναντι στην κυβέρνηση δεν συνεπάγεται εμπιστοσύνη στην αντιπολίτευση, όπως και η απόρριψη του πολιτικού συστήματος δεν οδηγεί υποχρεωτικά στην ίδια εναλλακτική επιλογή».

Οι πολιτικοί μνηστήρες των πλατειών, συνεπώς, βρίσκονται αντιμέτωποι με μια πραγματικότητα που υπερβαίνει τις παραδοσιακές ιδεολογικές διαχωριστικές γραμμές. «Ενδεχόμενη κλιμάκωση των κινήτοποιήσεων μπορεί να ενισχύσει την πολιτική τους σημασία, όχι όμως απαραίτητα να δημιουργήσει ένα ενιαίο πολιτικό ρεύμα», εκτιμά ο αναλυτής της Good Affairs.

«Το παράδοξο της σημερινής συγκυρίας είναι ότι η κοινωνική δυσарέσκεια μπορεί να αποκτήσει κοινή έκφραση, την ίδια στιγμή που η πολιτική της εκπροσώπηση γίνεται ολοένα και πιο κατακερματισμένη», υπογραμμίζει, καταλήγοντας: «Οι πολίτες μπορεί να συναντώνται στις ίδιες πλατείες, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα συναντηθούν και στην ίδια κάλπη».

Η κόκκινη γραμμή

Ο πάθος Σταθόπουλος, πολιτικός επιστήμονας και διευθυντής του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Δημοκρατίας «Κωνσταντίνος Καραμανλής», θεωρεί

αναμενόμενη την προσπάθεια πολιτικής εκμετάλλευσης των κινήτοποιήσεων. «Είναι μάλλον λογικό πολιτικά η αντιπολίτευση να επενδύει στις «πλατείες», αναφέρει, διευκρινίζοντας: «Δεν εννοώ φυσικά στο πρότυπο των βίων επεισοδίων, όπως αυτά που συμβαίνουν στη Γαλλία, αλλά σε μια μαζική και έντονη κοινωνική διαμαρτυρία, όταν υπάρχει αυτή η «ευκαιρία».

Για τον ίδιο, καθοριστική είναι η διάκριση ανάμεσα στη διαμαρτυρία και στην αναταραχή. «Το κρίσιμο στοιχείο, δηλαδή, που διαφοροποιεί τα πράγματα είναι η επιδίωξη βίας και κοινωνικής αναταραχής και δεν νομίζω ότι τα κόμματα της αντιπολίτευσης επιδιώκουν την παραβίαση αυτής της κόκκινης γραμμής», σημειώνει.

Πιστεύει, άλλωστε, ότι ούτε οι σημερινές συνθήκες ευνοούν μια τέτοια εξέλιξη. «Οχι μόνο γιατί εμείς τα ζήσαμε αυτά πριν από δεκαπέντε χρόνια και έχουμε διδαχθεί από τις συνέπειές τους, αλλά και γιατί η σημερινή συγκυρία, παρά την εύλογη δυσφορία για την ακρίβεια και το κόστος ζωής, δεν έχει καμία σχέση με τις ανεξέλεγκτες συνθήκες που οδήγησαν τότε στα μνημόνια».

Ο κ. Σταθόπουλος απορρίπτει και την ιδέα ότι η νεολαία μπορεί να αποτελέσει έναν ενιαίο φορέα πολιτικής ανατροπής. «Οι νέοι, όσο κι αν έχουν δικίο να διαμαρτυρούνται, ιδίως στο σημερινό αβέβαιο παγκόσμιο περιβάλλον, δεν αποτελούν συμπαγή ομάδα που μπορεί να επηρεάσει τα πράγματα προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση». Και καταλήγει: «Δεν φαίνεται να υπάρχει Κον-Μπεντίτ για να τους συσπειρώσει...».

«Σταθερότητα ή αλλαγή»

Η κοινωνική αναστάτωση στην Ευρώπη δημιουργεί αισιοδοξία σε κυβερνητικούς παράγοντες ότι μπορεί να ενισχυθεί η προσπάθεια της Ν.Δ. να ταυτιστεί με την εγγύηση της σταθερότητας.

«Το δόγμα “τάξη και ασφάλεια”, σε περίπτωση επεισοδίων, μόνο υπέρ της κυβέρνησης θα αποβεί», εκτιμά αναλυτής μεγάλος

της εταιρείας, υπενθυμίζοντας ότι «μετά τον Μάη του '68 βγήκε ενισχυμένος ο Ντε Γκωλ». Κατά τον ίδιο, η πολιτική αντιπαράθεση μέχρι τις εκλογές θα συμπυκνωθεί στο δίλημμα «σταθερότητα εναντίον αλλαγής» και, επομένως, μια κοινωνική αναταραχή διαρκείας θα χρησιμοποιηθεί από το κυβερνών κόμμα για να ενδυναμώσει την επιχειρηματολογία του.

Ανάλογη δυνατότητα αναγνωρίζει ο Τάσος Βασιλείου: «Ευκαιρία μπορεί να βρει και η κυβέρνηση, αν η κινήτοποιηση συνδεθεί στη δημόσια αντίληψη με αναστάτωση, γιατί τότε ενεργοποιούνται συντηρητικά αντανακλαστικά και κοινωνικός αυτοματισμός υπέρ της σταθερότητας».

Η στρατηγική αυτή, πάντως, έχει συγκεκριμένα όρια. Αναλυτής εντοπίζει «κοινωνική απομόνωση της κυβέρνησης στις ηλικίες 30-55», προσθέτοντας ότι «αυτό είναι το πρόβλημά της». Πρόκειται για ένα ακροατήριο που δέχεται έντονες οικονομικές πιέσεις και για το οποίο η επίκληση της σταθερότητας δεν αρκεί κατ' ανάγκην ως απάντηση στην καθημερινή ανασφάλεια.

Ετσι, η πολιτική εξίσωση παραμένει ανοικτή. Ο Γιώργος Αράπογλου και ο Κώστας Παναγόπουλος δεν διαβλέπουν συνθήκες κοινωνικής έκρηξης αντίστοιχες με εκείνες του παρελθόντος. Ο Γιώργος Τράπαλης εντοπίζει μια βαθύτερη κρίση εκπροσώπησης και ο Τάσος Βασιλείου αναδεικνύει τις διαφορετικές δυνατότητες των κομμάτων να αξιοποιήσουν τη διαμαρτυρία.

Το ερώτημα, όπως το θέτει ο αναλυτής της Prorata, είναι τελικά «ποιος μπορεί να μετατρέψει τη δυσарέσκεια σε βίαιη πολιτική εκπροσώπηση».

Στα κομματικά επιτελεία προσημαίνονται να εξαγάγουν στέρεα συμπεράσματα από το πρόσφατο συλλαλητήριο, για να αναπροσαρμόσουν τη στρατηγική τους, περιμένοντας το επόμενο. Μια χρήσιμη σκέψη έχει διατυπωθεί από τη Χάνα Αρεντ (1969): «Μόνο όταν υπάρχει λόγος να υποψιαζόμαστε ότι οι συνθήκες θα μπορούσαν να αλλάξουν και δεν αλλάζουν, γεννιέται η οργή».

Ο «δρόμος» του Ντε Γκωλ

«Το δόγμα “τάξη και ασφάλεια”, σε περίπτωση επεισοδίων, μόνο υπέρ της κυβέρνησης θα αποβεί», εκτιμά αναλυτής μεγάλης δημοσκοπικής εταιρείας, υπενθυμίζοντας ότι «μετά τον Μάη του '68 βγήκε ενισχυμένος ο Ντε Γκωλ».

Ποδηλάτισσα απομακρύνεται από φλεγόμενο οδόφραγμα στο Παρίσι, το προηγούμενο Σάββατο, υπό το βλέμμα αστυνομικών των μονάδων καταστολής. «Η ανάπτυξη των δυνάμεων επιβολής του νόμου (εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών και όχι αυτών που λεηλατούσαν, οι οποίοι ήταν ελεύθεροι να κινούνται) εγείρει σοβαρά ερωτήματα», λέει ο Γιοάν Σαπουτό, καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας στη Σορβόνη.

Ποιος κερδίζει από τις φωτιές

Το τέλος του μακρονισμού στους δρόμους όλης της Γαλλίας και η (νέα) άνοδος της Λεπέν στα γκάλοπ

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Οι σκηνές από τις βίαιες διαδηλώσεις στη Γαλλία είναι βγαλμένες από τη δυστοπική ταινία «Athena» του Ρομέν Γαβρά (2022), στην οποία δύσκολα μπορεί να καταλάβει κανείς αν οι ταραχές είναι ακροδεξιοί, ακροαριστεροί ή μετανάστες. Ειρηνικές κινητοποιήσεις για το κόστος ζωής, την υποβάθμιση των σχολείων και την κατάρρευση των δημοσίων υπηρεσιών εξελίχθηκαν, ελέω μαυροφορεμένων μειοψηφιών, σε μία πρωτόγνωρη έκρηξη βίας, ακόμη και για την εθισμένη στις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας Γαλλία: πυρπολήσεις δημοσίων κτιρίων και αστυνομικών οχημάτων, οδοφράγματα, λεπασίες ακριβών μπουτικ, συγκρούσεις με αστυνομικούς και συλλήψεις οδήγησαν σε κατά τόπους απαγόρευση της κυκλοφορίας. Η αδυναμία του υπουργού Εσωτερικών Λοράν Νουνιές να χειριστεί την κατάσταση έγινε αντικείμενο σκληρής κριτικής, με αποτέλεσμα να υποβάλει την παραίτησή του, η οποία δεν έγινε δεκτή. Χθες επρόκειτο να αναπυχθεί στους δρόμους ο στρατός για να συνδράμει τις αστυνομικές δυνάμεις.

Αυτόπτης μάρτυς

«Στεκόμουν στον δρόμο κι έβλεπα εφίππους να εισβάλλουν και να λεηλατούν το σουπερ μάρκετ απέναντί από το σπίτι μας. Ένα παιδί με κατηγόρησε ότι είμαι αστυνομικός – ήμουν ο μόνος λευκός μεσήλικος εκεί. Έκανα μια βόλτα το επόμενο πρωί. Καταστήματα και αυτοκίνητα βανδαλισμένα. Το μαγαζί που πουλάει ιαπωνικά manga στη γειτονιά μας καταστράφηκε και λεηλατήθηκε. Ο ιδιοκτήτης λέει ότι κλείνει οριστικά μετά 30 χρόνια λειτουργίας, καθώς όλο το εμπόρευμα του –συμπεριλαμβανομένων σπάνιων βιβλίων– έχει κάνει φτερά». Έτσι περιγράφει στην «Κ» τα βίαια επεισόδια ο Γαλλοβρετανός δημοσιογράφος των Financial Times Σάιμον Κούπερ, που ζει μόλις στο Παρίσι κι έχει γράψει το βιβλίο «Ανυπόφορη πόλη: Το Παρίσι στον 21ο αιώνα» (Impossible City: Paris in the Twenty-First Century, εκδ. Profile, 2024).

Απότοκο, σε μεγάλο βαθμό, του

σκανδάλου εις βάρος του Φρανσουά Φιγιόν, του συντηρητικού πολιτικού που εθεωρείτο έως τότε φαβορί για την προεδρία, για εικονική απασχόληση συγγενών του, ήταν η εγκατάσταση του άφθαρτου Εμανουέλ Μακρόν στο Ελιζέ πριν από σχεδόν μία δεκαετία. Οι υποσχέσεις του πως θα μεταρρυθμίσει την οικονομία και θα υποστηρίξει τον γαλλικό λαό διαψεύστηκαν. Το κόστος δανεισμού σημείωσε ρεκόρ 24ετίας και η απόδοση του 10ετούς ομολόγου άγγιξε το 5% αυτήν την εβδομάδα. Η κοινωνία είναι πιο πολωμένη από ποτέ, με την ακροδεξιά ηγέτιδα της Εθνικής Συσπείρωσης Μαρίν Λεπέν και τον επικεφαλής της Ανυπότακτης Γαλλίας Ζαν-Λικ Μελανσόν να συγκροτούν τους δύο αντιδιαμετρικούς πόλους που πιθανότατα θα μονομαχήσουν στον β' γύρο των προεδρικών εκλογών την άνοιξη του 2027.

Αναλυτές της Le Monde θεωρούν ότι η 17η Οκτωβρίου σήμανε το τέλος του μακρονισμού, καθώς ο Γάλλος πρόεδρος βρίσκεται πλέον αντιμέτωπος με τα όρια της πολιτικής του και την απονομιμοποίησή του. «Από το 2017, η γαλλική κυβέρνηση δεν έχει ανταποκριθεί σε κανένα αίτημα της κοινωνίας, έχει παρακάμψει τα πολιτικά κόμματα και τα συνδικάτα, έχει αδιαφορήσει για τις διαδηλώσεις (οι οποίες κατεστάλησαν βίαια), έχει αγνοήσει τα ψηφίσματα που απευθύνονται στην Εθνοσυνέλευση και υπογράφονται από εκατομμύρια ανθρώπους και δεν έχει σεβαστεί καν τα αποτελέσματα των εκλογών (Ιούνιος - Ιούλιος 2024), όλα στο όνομα της υποτιθέμενης “δημοκρατίας”», αναφέρει στην «Κ» ο Γιοάν Σαπουτό, καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης. «Δεν έχω ξαναδεί αυτή τη χώρα τόσο έντονα ριζοσπαστικοποιημένη και τόσο απρόθυμη για συμβιβασμούς», αναφέρει ο δημοσιογράφος Σάιμον Κούπερ, ο οποίος πήρε τη γαλλική υπηκοότητα ύστερα από δύο και πλέον δεκαετίες διαμονής στη χώρα.

Ο Παναγής Παναγιωτόπουλος, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ, είναι πιο συγκρατημένος στην αποτίμησή του. «Αν ρίξουμε μια ματιά στους συνολικούς αριθμούς, δεν

είναι τόσο μεγάλη η συμμετοχή. Αν δηλαδή δεν υπήρχε τότε βία, δεν θα ήταν τόσο εντυπωσιακές οι διαδηλώσεις. Οι κινητοποιήσεις δεν είναι πολύ μεγάλες σε σχέση με το μέγεθος της χώρας. Έχουν όμως το εξής χαρακτηριστικό: είναι αποκεντρωμένες, είναι παντού, σε όλες τις πόλεις. Το άλλο στοιχείο είναι ότι εμφανίζονται δημοσκοπήσεις, όπως είχε συμβεί και με τα “Κίτρινα Γιλέκα”, που λένε ότι η κοινή γνώμη υποστηρίζει τα αιτήματα των μαθητών. Πάνω σε αυτό οικοδομείται η δυναμική τους».

Ποιος κερδίζει από αυτήν την πόλωση; Ο Μελανσόν ή η Λεπέν; Η τελευταία δημοσκόπηση της Ifop-Fiducial δίνει στη Λεπέν 36%-38% στον πρώτο γύρο, μία αύξηση δύο ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα. Στον β' γύρο εμφανίζεται να επικρατεί σε όλα τα πιθανά σενάρια. «Ο Μελανσόν θα συσπειρώσει λίγο περισσότερο τους δικούς του. Η Λεπέν όμως θα κερδίσει πολύ περισσότερο γιατί, από κόμμα της άκρας Δεξιάς, θα γίνει το κόμμα της τάξης. Ο στρατηγός Ντε Γκωλ το 1968 επανασυστήθηκε όχι ως πολιτικός ή ιδεολογικός φορέας. Ήταν μια προσωπικότητα που δεν είχε καθολική αποδοχή. Μετά το μπάχαλο του Μάη, όμως, παρουσιάστηκε ως το κόμμα της τάξης», τονίζει στην «Κ» ο Παναγής Παναγιωτόπουλος.

«Το παράδειγμα των εκλογών του Ιουνίου 1968 δείχνει, δυστυχώς, ότι η δεξιά παράταξη μπορεί να επωφεληθεί από εικόνες βίας και χάους. Από αυτήν την άποψη, η ανάπτυξη των δυνάμεων επιβολής του νόμου (εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών, οι οποίοι ξυλοκοπήθηκαν βίαια, και όχι εναντίον των ταραξιών και αυτών που λεηλατούσαν, οι οποίοι ήταν ελεύθεροι να κινούνται) εγείρει σοβαρά ερωτήματα: αυτή η δεξιά κυβέρνηση γνωρίζει ότι μια νίκη της Ακροδεξιάς θα διατηρήσει τις οικονομικές, κοινωνικές και δημοσιονομικές πολιτικές της. Το γεγονός παραμένει ότι όλα τα θέματα που έθεσαν οι διαδηλωτές έχουν από καιρό υιοθετηθεί από την “Ανυπότακτη Γαλλία”, η οποία γίνεται δεκτή με ανοιχτές

αγκάλες από τα εκατομμύρια ανθρώπων που διαδηλώνουν», εκτιμά ο Σαπουτό. «Η άκρα Αριστερά εδώ είναι ακραία και αφελής, ενώ ο ηγέτης της –που μοιάζει με αρχηγό αίρεσης– Ζαν-Λικ Μελανσόν τάσσεται, όπως και η άκρα Δεξιά, σε γενικές γραμμές υπέρ του Πούτιν», λέει από την πλευρά του ο Σάιμον Κούπερ.

Οι Αρχές επιχείρησαν να διεισδύσουν στις διαδικτυακές συνομιλίες των νέων διαδηλωτών, χαρίζοντας στο κίνημα το κυρίαρχο σύνθημά του: «Bismillah, c'est les ténébres» («Στο όνομα του Θεού, είναι το σκοτάδι»). Είναι μια αυθαίρετη, ακατανόητη φράση που απηχεί την προσπάθεια των αστυνομικών να χρησιμοποιήσουν τη νεανική αργκό για να μάθουν τους μυστικούς κώδικες όσων κατεβαίνουν στις κινητοποιήσεις. Οι νέοι επανοικειοποιήθηκαν το σλόγκαν, το οποίο δεσπόζει τις τελευταίες ημέρες στα πανό. Δεν δείχνει, δηλαδή, μόνο το χάσμα μεταξύ του κράτους και των νέων, αλλά και την αδυναμία επικοινωνίας των δύο πλευρών.

Το χαμένο Κέντρο

Σίγουρα οι εξελίξεις δεν ευνοούν ούτε τον κεντροδεξιό υποψήφιο Εντουάρ Φιλίπ ούτε τον κεντροαριστερό Ραφαέλ Γκλουκσμάν. «Είναι πολύ προεδρικός, είναι μια στάση που του ταιριάζει. Αλλά δεν λέει κάτι. Τι μέτρα προτείνει; Γιατί δεν λέει ότι πρέπει να κρυφθεί κατάσταση εκτάκτου ανάγκης;» αναρωτιόταν για τον Φιλίπ σε πρόσφατο ρεπορτάζ του Politico υπουργός του Μακρόν, που θέλησε να διατηρήσει την ανωνυμία του. Από την ανάπτυξη των δυνάμεων επιβολής του νόμου (εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών, οι οποίοι ξυλοκοπήθηκαν βίαια, και όχι εναντίον των ταραξιών και αυτών που λεηλατούσαν, οι οποίοι ήταν ελεύθεροι να κινούνται) εγείρει σοβαρά ερωτήματα: αυτή η δεξιά κυβέρνηση γνωρίζει ότι μια νίκη της Ακροδεξιάς θα διατηρήσει τις οικονομικές, κοινωνικές και δημοσιονομικές πολιτικές της. Το γεγονός παραμένει ότι όλα τα θέματα που έθεσαν οι διαδηλωτές έχουν από καιρό υιοθετηθεί από την “Ανυπότακτη Γαλλία”, η οποία γίνεται δεκτή με ανοιχτές

των διαδηλωτών.

Στην ερώτηση κατά πόσον τα επεισόδια στη Γαλλία και οι διαδηλώσεις στην Αλβανία, στην Ιταλία και αλλού έχουν κοινά στοιχεία και δικαιολογούν δημοσιογραφικούς τίτλους όπως «Η Ευρώπη στους δρόμους», ο Παναγής Παναγιωτόπουλος γράφει καταλήγοντας: «Χαίρομαι πάρα πολύ που η ελληνική δημοσιογραφία επιτέλους βάζει την Αλβανία εντός της Ευρώπης», σχολιάζει. «Υπάρχει πράγματι αγωνία για το μέλλον τώρα: η τεχνητή νοημοσύνη απειλεί τα επαγγέλματα. Τρελές αντιφάσεις στον κόσμο προκαλούν τον φόβο. Καμένα μυαλά από το Ιντερνετ, υπάρχουν παντού καινούργια πράγματα, από τη μία φτώχεια, από την άλλη κλίδη, στην ίδια ζωή, στο ίδιο δεκαπενθήμερο. Τις υπηρεσίες πολυτελείας τις απολαμβάνουν και φτωχοί, όχι συνέχεια, μόνο κάποιες στιγμές. Για παράδειγμα, ένα παιδί φτωχό έχει βρει κάποιον τρόπο να πάει ένα ταξίδι, μένει σε Airbnb, μπαίνει σε αεροπλάνο και κάνει ένα βήμα. Οι εικόνες στο Instagram είναι σαν να ζει σε πεντάστερο. Το ζει αυτό, θα βγάλει και βίντεο και μετά θα γυρίσει στη φτώχεια, στη μιζέρια».

Γενιά της πανδημίας και της AI

«**Πρόκειται** για μια κρίση που αφορά τη νεότερη γενιά: εκείνους που γεννήθηκαν τη δεκαετία του 2010, οι οποίοι βίωσαν τα περιοριστικά μέτρα κατά τη διάρκεια της πανδημίας και τώρα ανησυχούν για την κλιματική αλλαγή (μετά ένα καλοκαίρι ακραίας ζέσης και ξηρασίας), την εμφάνιση της τεχνητής νοημοσύνης (που τους δημιουργεί αβεβαιότητα σχετικά με το ποια ακαδημαϊκή πορεία να ακολουθήσουν) και την άνοδο της άκρας Δεξιάς, η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε νίκη της Μαρίν Λεπέν αυτή την άνοιξη. Η επιρροή του κινήματος Ανυπότακτη Γαλλία – το οποίο δικαιολογεί τη σωματική βία ως απάντηση στην “κοινωνική βία” – αποτελεί πιθανότατα την κινητήριο δύναμη πίσω από τις ταραχές», αναφέρει στην «Κ» η Ναταλί Σεγκόν, αρθρογράφος στη Le Monde.

Η κινητήριο δύναμη

Η επιρροή του κινήματος Ανυπότακτη Γαλλία – το οποίο δικαιολογεί τη σωματική βία ως απάντηση στην “κοινωνική βία” – αποτελεί πιθανότατα την κινητήριο δύναμη πίσω από τις ταραχές.

Ναταλί Σεγκόν
Αρθρογράφος
στη Le Monde

Η GEN Z ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

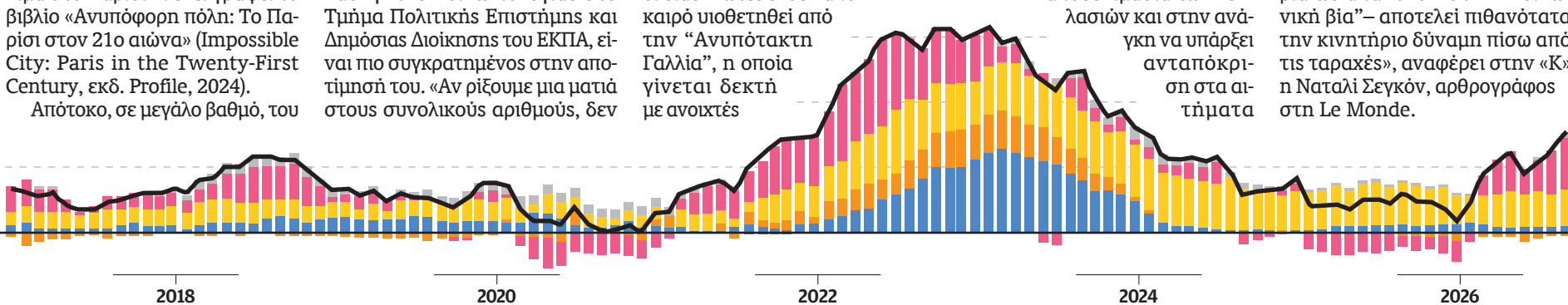
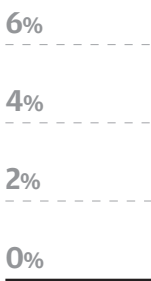
Τα άκρα «του Πούτιν»

Η άκρα Αριστερά εδώ είναι ακραία και αφελής, ενώ ο ηγέτης της –που μοιάζει με αρχηγό αίρεσης– Ζαν-Λικ Μελανσόν είναι, όπως και η άκρα Δεξιά, σε γενικές γραμμές υπέρ του Πούτιν.

Σάιμον Κούπερ
Δημοσιογράφος
των Financial Times

Πόσο έχει αυξηθεί το κόστος ζωής στη Γαλλία

Αλλαγές στις τιμές των καταναλωτικών αγαθών (% από χρονιά σε χρονιά τον ίδιο μήνα)

«Ελευθερία είναι η ελευθερία να λες ότι δύο και δύο κάνουν τέσσερα. Αν αυτό είναι εγγυημένο, όλα τα άλλα έπονται». Η φράση από το μυθιστόρημα «1984» του Τζορτζ Οργουελ έγινε σύνθημα στα χέρια μιας 18χρονης φοιτήτριας Αρχιτεκτονικής. Στη συντριπτική τους πλειονότητα, οι νεαροί Αλβανοί που βρέθηκαν στις κινητοποιήσεις είχαν καλυμμένα πρόσωπα, όπως η 20χρονη φοιτήτρια Πληροφορικής με την αλβανική σημαία. «Απειλούν ότι όποιος βγαίνει να διαδηλώσει θα χάνει την υποτροφία του», εξηγεί ένας από τους λίγους που αποτέλεσαν εξαιρεση, ο 21χρονος φοιτητής Διοίκησης Επιχειρήσεων Αντι Ντογιάνι (δεξιά).

«Make Albania Home Again»

Ένας στους πέντε Αλβανούς είναι 15-29 ετών. Δεν θέλουν να μεταναστεύσουν. Αλλά και δεν μπορούν να ζήσουν στη χώρα τους, λένε. Οσα άκουσε η «Κ» στους δρόμους των φλεγόμενων Τιράνων

H GEN Z ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

“

Η Αλβανία σήμερα
Μια δημόσια διοίκηση κομματικοποιημένη, που αδυνατεί να παρέχει βασικές υπηρεσίες, κανόνες που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά, μια ενταξιακή διαδικασία που δεν είναι παρά προπαγάνδα – νόμοι μεταφρασμένοι με το Google Translate.

Ζεφ Πρέτσι Οικονομολόγος, διευθυντής του Αλβανικού Κέντρου Οικονομικών Ερευνών (ACER)

Του απεσταλμένου μας ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΑ

Το κορίτσι με τα γυαλιά, τη μάσκα και το κίτρινο πλαστικό κράνος κρατούσε ένα κομμάτι χαρτί που έγραφε στα αλβανικά μια φράση από το μυθιστόρημα «1984» του Τζορτζ Οργουελ: «Ελευθερία είναι η ελευθερία να λες ότι δύο και δύο κάνουν τέσσερα. Αν αυτό είναι εγγυημένο, όλα τα άλλα έπονται». Η ίδια δεν είχε πολύ χρόνο το μεσημέρι της περασμένης Δευτέρας, έξω από το υπουργείο Παιδείας στα Τίρανα. Το κίτρινο κυβερνητικό κτίριο, μπροστά στο οποίο συγκεντρώνονται φοιτητές και νέοι καθημερινά τις τελευταίες δύο εβδομάδες, είναι κατάστικτο από σημάδια από πέτρες και μπογιές, με τα παράθυρά του σπασμένα. «Δεν θέλουμε να φύγουμε από τη χώρα μας, θέλουμε να σπουδάσουμε και να εργαστούμε εδώ. Δεν έχουμε τα βασικά πράγματα που χρειάζονται οι πολίτες. Επομένως, θα μείνουμε εδώ μέχρι να αλλάξει κάτι», είπε στην «Κ» το κορίτσι με το πλακάτ. Είναι 18 χρόνων και σπουδάζει Αρχιτεκτονική στα Τίρανα. Αρνήθηκε να δηλώσει έστω το μικρό της όνομα. «Η μητέρα μου δεν ξέρει ότι είμαι στη διαδηλώση», είπε.

Οδομαχίες

Στιγμές αργότερα, η αύρα της αστυνομίας άρχισε να ρίχνει νερό και το πλήθος διαλύθηκε προς το κέντρο της πόλης. «Απομακρυνθείτε, γιατί θα συλληφθείτε», επαναλάμβανε από το παράθυρό της η αστυνομία. «Αλλάξτε νόμο, αλλάξτε διοίκηση, αλλάξτε πολιτική», έλεγαν οι διαδηλωτές. Αργότερα, οι διαδηλωτές πύκνωσαν και πολιορκήσαν για ακόμη ένα βράδυ το γραφείο του πρωθυπουργού Εντι Ράμα. Πετούσαν στις αστυνομικές δυνά-

μεις «βροχή» από τσιμεντένιους κύβους που ξήλωναν από τα πεζοδρόμια και φώναζαν «Rama jete dorëheqjen» («Ράμα, παραιτήσου») και «Poshtë diktatura» («Κάτω η δικτατορία»). Δεν πρόκειται, προς το παρόν τουλάχιστον, για γενικευμένη κινητοποίηση των Αλβανών· αντιθέτως, αυτό που συμβαίνει στα Τίρανα είναι ξεσηκωμός της Gen Z. Τα ίδια παιδιά ήταν αγέννητα στη δεκαετία του '90, της μεγάλης μετανάστευσης και της εξέγερσης του 1997.

Οι νέοι διαμαρτύρονται για τη διαφθορά, το κόστος ζωής, την ποιότητα της εκπαίδευσης και τον αποκλεισμό τους από την αγορά εργασίας. Τα αιτήματά τους δεν έχουν καμία δομή ή ιεράρχηση, όμως οι αριθμοί εξηγούν το ξέσπασμα. Ένας στους πέντε Αλβανούς, δηλαδή περίπου 500.000 άνθρωποι, ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 15-29 ετών. Το 2025, περίπου 18.000 νέοι της ίδιας ηλικίας έφυγαν για το εξωτερικό, οι περισσότεροι για να σπουδάσουν και να εργαστούν. Η Αλβανία βρίσκεται στην κορυφή της λίστας των χωρών στην Ευρώπη με τη μεγαλύτερη μετανάστευση στην ηλικιακή ομάδα 15-29 ετών. Σύμφωνα με στοιχεία της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας, οι φοιτητές στην Αλβανία είναι περίπου το 5% του γενικού πληθυσμού – 115.000 εγγεγραμμένοι σε αλβανικά κρατικά και ξένα ιδιωτικά πανεπιστήμια, που λένε ότι τα πτυχία τους δεν έχουν αντίκρισμα.

«Έχουμε τόσα σκάνδαλα διαφθοράς στη φτωχότερη χώρα της Ευρώπης. Εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια κλέβονται από τα χέρια του κόσμου», είπε στην «Κ» ο Αρμπέρ, 23 ετών, που σπουδάζει Μαθηματικά στη Γερμανία, όμως γύρισε στα Τίρανα για να πάρει μέρος στις διαδηλώσεις. «Βλέπετε κατεστραμμένο το υπουργείο Παιδείας, γιατί δεν βλέπουμε καμία εκπαίδευση. Γι' αυτό το αποκαλούμε υπουργείο

της Λάθος Εκπαίδευσης. Όλες αυτές οι ημέρες των διαδηλώσεων οφείλονται στο ότι δεν βλέπουμε καμία διέξοδο από αυτό το σύστημα, το οποίο θέλουμε να ανατρέψουμε».

«Είμαστε μαζί σας»

Τα επεισόδια της προηγούμενης νύχτας άφησαν σημάδια στην πόλη. Υπάρχουν καμένες στάσεις λεωφορείων και προσόψεις κυβερνητικών κτιρίων και πολλά καταστήματα έχουν καλύψει με χαρτόνι τις βιτρίνες τους και έχουν γράψει με μεγάλα γράμματα: «Είμαστε μαζί σας, μη βανδαλίζετε την επικήρυσή μας». Σε ένα μικρό καφέ πίσω από την Πυραμίδα των Τιράνων, μνημείο της κομμουνιστικής περιόδου του Ενβέρ Χότζα, που τα επόμενα χρόνια φιλοξένησε τα γραφεία του ΝΑΤΟ, τηλεοπτικό σταθμό, ακόμη και νυχτερινό κλαμπ, ο Ζεφ Πρέτσι, οικονομολόγος, διευθυντής του Αλβανικού Κέντρου Οικονομικών Ερευνών (ACER), λέει στην «Κ» ότι υπάρχουν σήμερα δύο βασικές κατηγορίες νέων Αλβανών.

«Η πρώτη είναι όσοι ζουν εδώ, έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους, αλλά αδυνατούν να βρουν εργασία. Για παράδειγμα, κάποιος που έχει αποφοιτήσει από το Τμήμα Οικονομικών καταλήγει να εργάζεται ως σερβιτόρος ή σε θέσεις χαμηλής εξειδίκευσης, πράγμα που σημαίνει ότι οι κόποι των γονιών του δεν έχουν κανένα αντίκρισμα», λέει ο κ. Πρέτσι. «Η δεύτερη κατηγορία είναι οι Αλβανοί που γεννήθηκαν στο εξωτερικό από γονείς του πρώτου κύματος μετανάστευσης και επέστρεψαν στην Αλβανία με τη φιλοσοφία «Make Albania Home Again». Τι συνάντησαν; Μια δημόσια διοίκηση κομματικοποιημένη, που αδυνατεί να παρέχει βασικές υπηρεσίες, κανόνες που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά, μια ενταξιακή διαδικασία που δεν είναι παρά προπαγάνδα – νόμοι μεταφρασμένοι με το

Google Translate, χωρίς πραγματικούς μηχανισμούς επιβολής», λέει ο ίδιος.

Ο ξεσηκωμός της Gen Z στην Αλβανία είναι η συνέχεια της ειρηνικής «επανάστασης των φλαμίνγκο» στις αρχές του καλοκαιριού, της οποίας θρυαλίδα ήταν οι διαμαρτυρίες στην παραθαλάσσια προστατευόμενη περιοχή της Σβέρνιτσα εναντίον του επενδυτικού σχεδίου του ζεύγους Τζάρεντ Κούσερ και Ιβάνκα Τραμπ. Πρόσωπα που έχουν συνδεθεί με την ίδια τουριστική επένδυση κατηγορήθηκαν για ξέπλυμα εκατομμυρίων δολαρίων από τα κέρδη Αλβανών εμπόρων κοκαΐνης. Οι οικονομικοί δείκτες στην Αλβανία είναι ελαφρώς βελτιωμένοι με τη συμβολή του τουρισμού και των κατασκευών, όμως εγείρονται ερωτήματα για το ποιο τελικά ωφέλουνται από την ανάπτυξη.

Ένας στους τρεις πολίτες βιώνει σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση (31,2%), με βάση τον δείκτη που μετράει τη δυσκολία στην κάλυψη βασικών αναγκών. Σύμφωνα με την Κομισιόν, ένας στους τέσσερις νέους στην Αλβανία βρίσκεται αναγκαστικά εκτός εκπαίδευσης, εργασίας και κατάρτισης. Οι φοιτητές στις κινητοποιήσεις των «φλαμίνγκο» λένε ότι ο Ράμα, που κυβερνά από το 2013 και έχει υποσχεθεί την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2028, τους αγνόησε. Ο Αλβανός πρωθυπουργός απάντησε ότι οι διαδηλώσεις υποκινούνται από δυνάμεις εντός και εκτός της χώρας και κάλεσε τους φοιτητές σε διάλογο. Μάλιστα, τοποθέτησε έξω από το γραφείο του κόκκινες καρέκλες με καρτελάκια στην πλάτη που έγραφαν «διάλογος».

Υβριδικό καθεστώς

Μεταξύ επεισοδίων και αποκλεισμένων δρόμων στις αρχές της περασμένης εβδομάδας στα Τίρανα, ο Αρτάν Χότζα, Αλβανός

πολιτικός αναλυτής, επεσήμανε στην «Κ» ότι οι διαδηλώσεις των τελευταίων ημερών δεν είναι αντισυστημικές. «Αντιθέτως, το βασικό αίτημα είναι η στήριξη του δημοκρατικού συστήματος και η αντίθεση στις σοβαρές στρεβλώσεις που υπονομεύουν τη λειτουργία του. Οι νέοι έχουν τα περισσότερα να χάσουν από τις σοβαρές ελλείψεις του οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού συστήματος. Περιορίζονται λιγότερο από τον φόβο απέναντι σε όσους βρίσκονται στην εξουσία και από τις συγκρούσεις συμφερόντων και επιπλέον οι πράξεις τους εκφράζουν τις ανησυχίες και τις θέσεις των γονιών τους», σημείωσε ο κ. Χότζα. «Η αντιμετώπιση του υβριδικού καθεστώτος του Εντι Ράμα, το οποίο γίνεται ολοένα και λιγότερο δημοκρατικό και ολοένα και πιο αυταρχικό, απαιτεί όλο και μεγαλύτερη ενέργεια και θάρρος. Οι νέοι διαθέτουν την ενέργεια και είναι πρόθυμοι να επιδείξουν θάρρος», είπε ο ίδιος.

Οι φοιτητές συγκεντρώθηκαν ξανά την επόμενη μέρα έξω από το υπουργείο Παιδείας. Ο Αντι Ντογιάνι, 21 ετών, σπουδάζει Διοίκηση Επιχειρήσεων στα Τίρανα. Έχει τυλιγμένη στον λαιμό του μια αλβανική σημαία και είναι από τους λίγους που δεν έχουν καλυμμένο το πρόσωπό τους. «Το μόνο που κάνουν είναι να διορίζουν φίλους τους σε θέσεις εξουσίας. Αν δουλέψεις για έναν ολόκληρο μήνα, δεν βγάζεις αρκετά χρήματα ούτε για να πληρώσεις το ενοίκιο σου», είπε ο Ντογιάνι. «Φίλοι και ξαδέλφια μας, ακόμη και παιδιά 12 ετών, έχουν καταλήξει με σπασμένα πόδια, εξαιτίας αυτών των διεφθαρμένων αξιωματούχων που δίνουν εντολές σε αστυνομικούς. Ο πρωθυπουργός λέει στην αστυνομία ότι όσοι επιτίθενται στους φοιτητές θα λάβουν τεράστια μπόνους. Απειλούν ότι όποιος βγαίνει να διαδηλώσει θα χάνει την υποτροφία του».

“

Οι νέοι μπορούν
Η αντιμετώπιση του υβριδικού καθεστώτος του Εντι Ράμα, το οποίο γίνεται ολοένα και λιγότερο δημοκρατικό και ολοένα και πιο αυταρχικό, απαιτεί όλο και μεγαλύτερη ενέργεια και θάρρος. Οι νέοι διαθέτουν την ενέργεια και είναι πρόθυμοι να επιδείξουν θάρρος.

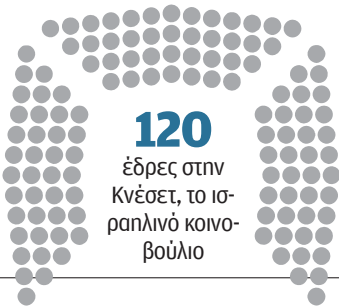
Αρτάν Χότζα Πολιτικός αναλυτής

Το εκλογικό σύστημα του Ισραήλ

Στις 27 Οκτωβρίου οι Ισραηλινοί ψηφίζουν για κόμμα, όχι υποψήφιο. Κανένα κόμμα δεν κερδίζει απευθείας, άρα η εξουσία εξαρτάται από τη συγκρότηση συμμαχίας 61 εδρών

Η Κνέσσετ είναι το νομοθετικό σώμα της χώρας, χωρίς άνω και κάτω βουλή. Κάθε νομοσχέδιο συζητείται και ψηφίζεται τρεις φορές για να γίνει νόμος

Οι έδρες κατανέμονται αναλογικά βάσει του ποσοστού κάθε κόμματος

61

έδρες απαιτούνται για την πλειοψηφία

Η πρωτιά ενός κόμματος δεν εγγυάται την εξουσία

Τα κόμματα έχουν 28 μέρες να σχηματίσουν συνασπισμό 61 εδρών

Το παιχνίδι των εδρών

Στις μεθαυριανές κάλπες στο Ισραήλ, ο νικητής δεν τα παίρνει όλα. Τα σενάρια επιβίωσης του Νετανιάχου

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Ο Γκάντι Αϊζενκοτ εμφανίζεται σε αρκετές δημοσκοπήσεις μπροστά από τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου, στην τελική ευθεία για τις εκλογές της 27ης Οκτωβρίου. Όμως δεν προκύπτει η δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης. Παραδόξως, τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου και οι διαδοχικές στρατιωτικές εκστρατείες που πυροδότησαν δεν φαίνεται να ανατρέπουν δραστικά τις εκλογικές ισορροπίες στο Ισραήλ, οι οποίες κατατείνουν σε μια αμφίρροπη αναμέτρηση στις κάλπες.

Ενδεικτικό είναι το σενάριο που θέλει το κόμμα Νετανιάχου να καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση και να σχηματίζει παρ’ όλα αυτά κυβέρνηση. Η διασφάλιση επαρκών κυβερνητικών εταίρων είναι ίσως πιο σημαντική από την πρωτιά στο εκλογικό σύστημα του Ισραήλ. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα του 2021, όταν ηγήθηκε του κυβερνητικού συνασπισμού κόμμα που κατέλαβε μόλις 7 έδρες (η «Γιαμίνα» του Ναφτάλι Μπένετ). Απαιτούνται συνολικά 61 έδρες για την εξασφάλιση της πλειοψηφίας στη Βουλή των 120 εδρών.

Αν υποθέσουμε ότι οι εκλογές αυτές έχουν χαρακτήρα δημοψηφίσματος για τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου, έχει αξία να διερευνηθεί κανείς σε ποιους ψηφοφόρους στοχεύει ο Ισραηλινός πρωθυπουργός στην τελική ευθεία πριν από τις κάλπες. «Στην εκλογική του βάση, δηλαδή στο 40%-43% της ισραηλινής κοινωνίας, το οποίο ψηφίζει κάποιο από τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού. Οι αποφάσεις και τοποθετήσεις του δεν έχουν σχεδιαστεί για να προσελκύσουν τις πιο μετριοπαθείς τάσεις της Δεξιάς – απευθύνεται εξαιρετικά άμεσα στα πολύ δεξιά του πολιτικού ακροατηρίου του. Κι αυτό, διότι “διαβάζει” τις ίδιες δημοσκοπήσεις με εμάς: το μπλοκ του έχει καθλωθεί, δηλαδή δεν καταφέρνει να ξεπεράσει το ανώτατο όριο υποστήριξης, το οποίο βρίσκεται κάπου γύρω στο 45%. Ως αποτέλεσμα, επικειρεί να κινητοποιήσει στον μέγιστο δυνατό βαθμό όλους τους ψηφοφόρους που αποτελούν

Σκισμένο κομμάτι προεκλογικής αφίσας καλύπτει το βλέμμα του Γκάντι Αϊζενκοτ, σε καμπάνια αστικού λεωφορείου, στην Ιερουσαλήμ. Ενα από τα σενάρια θέλει τον αρχηγό του κόμματος Yashar να κερδίζει τις εκλογές, όμως ο Νετανιάχου να σχηματίζει παρ’ όλα αυτά κυβέρνηση.

τον σκληρό πυρήνα της εκλογικής βάσης του. Αυτό το βλέπουμε στα ακραία θέματα που αναδεικνύει, στις επιθέσεις του εναντίον της αντιπολίτευσης και στο γεγονός ότι προβάλλει ακραία πρόσωπα από το ψηφοδέλτιο του κόμματος», τονίζει στην «Κ» η Ντάλια Σάιντλιν, εξειδικευμένη ερευνήτρια σε θέματα κοινής γνώμης, πολιτική αναλύτρια και στρατηγική σύμβουλος.

Ενας από τους παράγοντες που κυριαρχούν στην προεκλογική συζήτηση είναι η αναμέτρηση με το Ιράν. Από τη μία πλευρά, ο Νετανιάχου πιστώνεται ότι κατάφερε να πείσει τις ΗΠΑ να

συμπαταχθούν στις επιθέσεις που στόχευσαν την Τεχεράνη. Από την άλλη, χρεώνεται ότι δεν παρέδωσε αυτό που πραγματικά υποσχέθηκε: μια ολοκληρωτική νίκη εις βάρος του ιρανικού καθεστώτος. Τελικά, η επίδραση του παράγοντα Ιράν περιορίζεται εντός των εκλογικών ορίων που προϋπήρχαν για τον Ισραηλινό πρωθυπουργό, χωρίς να προκαλεί μετακινήσεις ψηφοφόρων από το ένα μπλοκ στο άλλο.

Ετσι εξηγείται εμμέσως και ο βαθμός της πρόκλησης για τον βασικό αντιπάλο του Νετανιάχου. «Ο Γκάντι Αϊζενκοτ, εφόσον επικρατήσει, ενδέχεται να καταλή-

ξει στον σχηματισμό κυβέρνησης μειοψηφίας (ο.σ. θα μπορούσε να αποσπάσει την κοινοβουλευτική στήριξη για τον σχηματισμό κυβέρνησης μειοψηφίας και στη συνέχεια να διαπραγματευθεί με κάποιο κόμμα τη συμμετοχή στην κυβέρνηση ή απλώς την κοινοβουλευτική στήριξη στα κυβερνητικά νομοσχέδια). Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, κάποιο από τα υπερρθόδοξα εβραϊκά κόμματα θα μπορούσε να επιδιώξει τη συμμετοχή του στον κυβερνητικό συνασπισμό, προσφέροντας ορισμένες παραχωρήσεις. Ανεξάρτητα από το αν ένα τέτοιο σενάριο θα είναι στο τέλος της ημέρας εφικτό, είναι

μάλλον ευκολότερο από τη συμμετοχή ενός αραβικού κόμματος στην κυβέρνηση, καθώς αρκετοί από τους δυνητικούς κυβερνητικούς εταίρους του Αϊζενκοτ έχουν δηλώσει ότι δεν θα συμμετείχαν στο σχήμα, εάν συμμετείχαν σε αυτό αραβικά κόμματα», υπογραμμίζει στην «Κ» η Ταμάρ Χέρμαν, ανώτερη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Δημοκρατίας του Ισραήλ, ακαδημαϊκή διευθύντρια στο Κέντρο Έρευνας Κοινής Γνώμης και Δημοσίας Πολιτικής «Viterbi Family».

Κατά τη γνώμη της, τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου 2023 στην πραγματικότητα ώθησαν τους Ισραηλινούς να περικαρακωθούν ακόμη περισσότερο στα πολιτικά στρατόπεδα στα οποία εξαρχής ανήκαν. Στο πλαίσιο αυτό, δεν φαίνεται να ανατρέπουν τα εκλογικά δεδομένα τα δημοσιεύματα που υποστήριξαν ότι ο Νετανιάχου είχε προειδοποιηθεί πριν από την 7η Οκτωβρίου για την επίθεση της Χαμάς. Οι υποστηρικτές του είτε θεωρούν ανακριβείς τις αντίστοιχες αποκλύψεις είτε επιρρίπτουν τις ευθύνες στον μηχανισμό ασφαλείας και όχι στον ίδιο τον Ισραηλινό πρωθυπουργό.

Δεδομένης της ευρείας συναίνεσης της ισραηλινής κοινωνίας απέναντι στις απειλές για την εθνική της ασφάλεια, δηλαδή στα διακυβεύματα της εξωτερικής πολιτικής, οι εκλογές της 27ης Οκτωβρίου θα επικεντρωθούν στα εσωτερικής φύσης ζητήματα που απασχολούν τους ψηφοφόρους.

Τι ισχύει για τη δημόσια στήριξη του Ντόναλντ Τραμπ στον Νετανιάχου; Αναμφίβολα, ο Ισραηλινός πρωθυπουργός τείνει να την παρουσιάζει ως μια σημαντική ενίσχυση της θέσης του. Δεν φαίνεται όμως να έχει προκαλέσει κάποια ουσιαστική μεταβολή στις δημοσκοπήσεις. Όπως εύστοχα δήλωσε στην «Κ» η Ντάλια Σάιντλιν, «έχουν συμβεί τόσο πολλά πράγματα μέσα σε όλο αυτό το διάστημα –τα οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν είτε θετικά είτε αρνητικά για τον Νετανιάχου– ώστε δεν μπορεί πραγματικά να επιφέρει κάποια ανατροπή ένα ακόμη σύντομο βίντεο ή μια ανάρτηση του Αμερικανού προέδρου».

Αν νικήσει ο Αϊζενκοτ

Θα μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση μειοψηφίας, αναζητώντας κοινοβουλευτική στήριξη από υπερρθόδοξα εβραϊκά κόμματα. Αντιθέτως, η συμμετοχή αραβικών κομμάτων στην κυβέρνηση θα συναντούσε αντιδράσεις από πιθανούς κυβερνητικούς εταίρους του.

Ταμάρ Χέρμαν
Ανώτερη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Δημοκρατίας του Ισραήλ

ΑΠΟΨΗ

Ισραήλ, ένας αναντικατάστατος εταίρος

Του **ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Οι επικείμενες βουλευτικές εκλογές στο Ισραήλ θεωρούνται ιδιαίτερα κρίσιμες για τη μελλοντική του πορεία. Τα δύο «στρατόπεδα» έχουν τελείως διαφορετική πολιτική ατζέντα, ειδικά σε ό,τι αφορά το κράτος δικαίου, την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και τον ρόλο της θρησκείας στη δημόσια ζωή. Σε κάθε περίπτωση, η ισραηλινή πολιτική έναντι της Ελλάδας δεν πρόκειται να αλλάξει. Όλες οι πολιτικές δυνάμεις στην Ιερουσαλήμ συγκλίνουν στην αναγκαιότητα περαιτέρω εμβάθυνσης των σχέσεων με την Αθήνα.

Δεν συμβαίνει, δυστυχώς, το ίδιο στη χώρα μας. Το ζήτημα των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων έχει αρχίσει να γίνεται αντικείμενο έντονων πολιτικών αντιπαράθεσης. Απουσιάζει η ευρεία διακομματική συναίνεση που υπήρχε

πριν από το 2023, αφού αρκετές πολιτικές δυνάμεις και μεμονωμένοι πολιτικοί πλέον υιοθετούν ολοένα και πιο επικριτική στάση απέναντι στο Ισραήλ. Χωρίς αμφιβολία, μετά την τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς την 7η Οκτωβρίου 2023, η κυβέρνηση Νετανιάχου έχει προβεί σε στρατιωτικές ενέργειες που προκάλεσαν εκτεταμένες απώλειες μεταξύ του άμαχου πληθυσμού. Αυτή η διαπίστωση δεν επδέχεται αμφισβήτηση, αλλά η χρήση του όρου «γεγονοctonia» από όσους συμπαραστέκονται στους Παλαιστινίους συνιστά υπερβολή. Η Γάζα, ευτυχώς, δεν αποτελεί μια δεύτερη Ρουάντα.

Στη σημερινή χρονική συγκυρία, που αμφισβητούνται πολλές σταθερές του διεθνούς συστήματος, χρειάζεται να γίνει μια ψυχραιμη και αντικειμενική ανάλυση του περιφερειακού συστήματος

ασφαλείας. Η σταδιακή απαγκίστρωση των ΗΠΑ από την ευρύτερη περιοχή θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Ετσι, όμως, δημιουργείται γεωπολιτικό κενό που επηρεάζουν να καλύψουν μη δυτικές περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Τουρκία, το Πακιστάν και η Σαουδική Αραβία. Παρά τις επιθετικές δηλώσεις ορισμένων Ισραηλινών πολιτικών, το εβραϊκό κράτος δεν έχει ούτε τη φιλοδοξία ούτε τις δυνατότητες να λειτουργήσει ως περιφερειακός ηγεμόνας με την κλασική έννοια του όρου. Πάντα οφείλουμε να θυμόμαστε ότι η ισραηλινή αντίληψη περί ασφαλείας έχει συγκροτηθεί μέσα από το ιστορικό τραύμα του Ολοκαυτώματος και τις πολεμικές συγκρούσεις που συνόδευσαν τη δημιουργία και την εδραίωση αυτού του μικρού κράτους.

Η Αθήνα σωστά ιεράρχησε τα εθνικά συμφέροντα ως πιο σημαντικά

από τις δικαιολογημένες ανθρωπιστικές ανησυχίες μεγάλου τμήματος της ελληνικής κοινής γνώμης αναφορικά με την κατάσταση στη Γάζα. Σε αντίθεση με την πλήρως αποτυχημένη προσέγγιση ως προς τη Λιβύη, το παράδειγμα του Ισραήλ καταδεικνύει ότι η ελληνική κυβέρνηση είναι σε θέση να χαράξει μια ολιστική στρατηγική που περιλαμβάνει τη διπλωματία, την άμυνα, την ενέργεια και την οικονομική συνεργασία. Αντί να περιοριστεί σε σπασμωδικές αντιδράσεις στις εκάστοτε εξελίξεις, η Αθήνα επιδίωξε να οικοδομήσει μια μακροπρόθεσμη εταιρική σχέση με συγκεκριμένες προτεραιότητες.

Η στρατηγική αυτή επέτρεψε στην Ελλάδα να ενισχύσει αρκετά την περιφερειακή της θέση σε σύγκριση με τον μεγαλύτερο γεωπολιτικό ανταγωνιστή της. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η Αγκυρα έχει επα-

νειλημμένως εκφράσει την έντονη δυσφορία της απέναντι στο ενδεχόμενο η στρατηγική συνεργασία Ελλάδας - Ισραήλ να μετεξελιχθεί σε πλήρη στρατιωτική συμμαχία. Πέρα από την πρόσβαση σε προηγμένο στρατιωτικό εξοπλισμό, οι Ενοπλες Δυνάμεις έχουν επωφεληθεί ουσιαδώς από τη συνεργασία τους με τον ισραηλινό στρατό και την αεροπορία. Παράλληλα, εκατοντάδες χιλιάδες Ισραηλινοί τουρίστες επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας και συνεχώς εκδηλώνεται ισχυρό ενδιαφέρον για επενδύσεις στην ελληνική οικονομία.

Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι παρατηρείται απόλυτη ταύτιση ελληνικών και ισραηλινών συμφερόντων. Δεν εξυπηρετεί, για παράδειγμα, το εθνικό μας συμφέρον η διάλυση του Λιβάνου ή της Συρίας, όπως δείχνει να επιθυμεί η τωρινή ισραηλινή ηγεσία. Επίσης, η στοχοποίηση των χριστια-

νικών εκκλησιών στους Αγίους Τόπους από ακραία εθνικιστικά στοιχεία υπονομεύει την εικόνα του Ισραήλ ως κράτους που σέβεται τη θρησκευτική ελευθερία και την πολυθρησκευτική κληρονομιά της περιοχής.

Ωστόσο, η μεγάλη εικόνα παραμένει ότι η συνεργασία της Ελλάδας με το Ισραήλ είναι ιδιαίτερα επωφελής σε πολλαπλά επίπεδα. Η σχέση με το Ισραήλ δεν πρέπει, λοιπόν, να «εσωτερικοποιηθεί» εις βάρος των εθνικών μας συμφερόντων. Η εξωτερική πολιτική, εκ της φύσεώς της, δεν είναι πεδίο ηθικής τελείωσης. Για την ελληνική πλευρά, το Ισραήλ είναι ο αναντικατάστατος στρατηγικός εταίρος.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνούς Ασφάλειας στο King's College London και καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Οι επικρατέστεροι κατά τις εταιρείες στοιχημάτων

1. **Χάρι Κέιν**
33 ετών, Αγγλος
Μπάγερν Μονάχου

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ
61
ΓΚΟΛ
7 ασίστ σε **51** ματς

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΚΩΝ
1.55

2. **Λαμίν Γιαμάλ**
19 ετών, Ισπανός
Μπαρτσελόνα

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ
24
ΓΚΟΛ
18 ασίστ σε **45** ματς

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΚΩΝ
2.40 - 2.65

3. **Κιλιάν Εμπαπέ**
27 ετών, Γάλλος
Ρεάλ Μαδρίτης

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ
42
ΓΚΟΛ
7 ασίστ σε **44** ματς

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΚΩΝ
13.00 - 15.00

4. **Λιονέλ Μέσι**
39 ετών, Αργεντινός
Ιντερ Μαϊάμα

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ
29
ΓΚΟΛ
15 ασίστ σε **32** ματς

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΚΩΝ
21.00 - 25.00

5. **Χβίτσα Κβαρτασκέλια**
25 ετών, Γεωργιανός
Παρί Σεν Ζερμέν

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ
19
ΓΚΟΛ
11 ασίστ σε **48** ματς

ΑΠΟΔΟΣΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΚΩΝ
67.00 - 75.00

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Τον επίζηλο τίτλο του νέου κατόχου της Χρυσής Μπάλας για τη σεζόν 2025-26 θα ανακοινώσει αύριο το γαλλικό περιοδικό France Football, σε μια πολύ ιδιαίτερη εκδήλωση που για πρώτη φορά θα λάβει χώρα στο Λονδίνο. Οι προβλέψεις για τον φετινό νικητή είναι ποικίλες, καθώς δεν υπάρχει κάποιο αδιαφιλονίκητο φαβορί όπως άλλες χρονιές, ούτε καν το διλημμα που είχε κυριαρχήσει τα προηγούμενα χρόνια, μεταξύ Λιονέλ Μέσι και Κριστιάνο Ρονάλντο. Η φετινή τελετή θα είναι πραγματικά ιδιαίτερη. Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 70 ετών από την καθιέρωση του βραβείου στον καλύτερο ποδοσφαιριστή της Ευρώπης το 1956 –χρονιά που έγινε και ο πρώτος τελικός του Κυπέλλου Πρωταθλητριών– οι διοργανωτές σκέφθηκαν να μεταφέρουν τη διεξαγωγή της τελετής απονομής στην Αγγλία, ώστε να τιμηθεί ο πρώτος νικητής, ο μυθικός Αγγλος σερ Στάνλεϊ Μάθιους.

Επρόκειτο για το δεξί εξτρέμ της Στόουκ, της Μπλάκπουλ και της Εθνικής Αγγλίας (54 συμμετοχές και 11 γκολ), που συνέχισε να αγωνίζεται έως και τα 50 του χρόνια, παίζοντας από το 1932 έως το 1965. Ετσι η τελετή επιστρέφει στη χώρα όπου έγινε για πρώτη φορά, τον Δεκέμβριο του 1956, στο Μπλάκπουλ. Η φετινή, 70ή απονομή της Χρυσής Μπάλας θα αφορά την περίοδο από τις 3 Αυγούστου 2025 έως και την ημέρα του τελικού του Παγκοσμίου Κυπέλλου, τη 19η Ιουλίου 2026. Όπως πάντα, τον νικητή αναδεικνύει μια σειρά αθλητικών συντακτών, τους οποίους επιλέγει από όλον τον κόσμο το έγκυρο γαλλικό περιοδικό. Με την ψήφο τους κατατάσσουν σε σειρά τους 10 κορυφαίους της χρονιάς, άρα πρόκειται για βραβείο καθαρά υποκειμενικό, που δεν βασίζεται στις ψήφους προπονητών ή ποδοσφαιριστών, όπως συμβαίνει με το βραβείο του καλύτερου ποδοσφαιριστή της χρονιάς, που απονέμει η FIFA.

Ρεάλ - Μπαρτσελόνα

Στα φαβορί για φέτος συγκαταλέγονται οι... διάδοχοι των Κριστιάνο και Μέσι σε Ρεάλ και Μπαρτσελό-

να αντιστοίχως, δηλαδή ο Κιλιάν Εμπαπέ και ο Λαμίν Γιαμάλ. Και δεν είναι διάδοχοι του Πορτογάλου και του Αργεντινίου μόνο στην πρωτοκαθεδρία τους στους δύο γίγαντες του ισπανικού ποδοσφαίρου, αλλά και στην αντιπαράθεση για το ολόχρυσο τρόπαιο. Ετσι, μετά τις θρυλικές κόντρες Μέσι - Κριστιάνο που ζήσαμε τις δύο προηγούμενες δεκαετίες, όπου ακόμη και απέφυγε ο ένας να πάει στην απονομή γνωρίζοντας ότι το βραβείο κατέκτησε ο άλλος, φέτος είχαμε δλώσεις που μόνο για το βραβείο της... χρυσής μετριοφροσύνης δεν είναι υποψήφιος.

Συγκεκριμένα, ο Εμπαπέ δήλωσε τον περασμένο μήνα ότι μπορεί η Ρεάλ να μην κατέκτησε τίποτα το 2025-26, αλλά αυτό που μετράει για τη Χρυσή Μπάλα είναι οι ατομικές επιδόσεις. Και συνέχισε: «Ημουν ο πρώτος σκόρερ σε όλες τις μεγάλες διοργανώσεις και νομίζω ότι αυτός μπορεί να είναι ένας καλός χρόνος για μένα, πραγματικά το αισθάνομαι».

Ο Ισπανός άσος της Μπαρτσελόνα απάντησε στον Εμπαπέ με δικές του πομπώδεις δηλώσεις: «Ειλικρινά πιστεύω ότι οι δυο μας είμαστε οι κα-

Το τρόπαιο της Χρυσής Μπάλας. Φέτος συμπληρώνονται 70 χρόνια από την καθιέρωση του θεσμού - το 1956 το βραβείο είχε απονεμηθεί στον μυθικό Αγγλο σερ Στάνλεϊ Μάθιους.

λύτεροι στον κόσμο, όποιος βλέπει μπάλα το καταλαβαίνει, αλλά φέτος το αξίζω εγώ χάρη σε όσα έχω κερδίσει», τόνισε ο Γιαμάλ.

Σε άλλες δηλώσεις του, ο 19χρονος επιθετικός είπε στους δημοσιογράφους ότι «δεν εξαρτάται από εμένα ποιος θα πάρει το βραβείο, αλλά από εσάς. Δεν πιστεύω ότι πρέπει να κάνω και εκστρατεία για να το κατακτήσω. Είμαι περήφανος για τη χρονιά που είχα, κερδίζοντας το Παγκόσμιο Κύπελλο και τη La Liga. Τι άλλο θα μπορούσα να ζητήσω; Είναι και άλλοι σε απίστευτο επίπεδο. Ωστόσο, εσείς θα αποφασίσετε, εγώ δεν πρόκειται να παρακαλέσω για τίποτα».

Στα φαβορί για τη Χρυσή Μπάλα συγκαταλέγονται επίσης ο Χάρι Κέιν, ο οποίος δεν σταματούσε και πέρυσι να σκοράρει με την Μπάγερν Μονάχου αλλά και με την Εθνική Αγγλίας, που έφτασε στην τρίτη θέση του Μουντιάλ, και ο Γεωργιανός Χβίτσα Κβαρτασκέλια, που είχε σημαντικό μερίδιο στη δεύτερη συνεχόμενη κατάκτηση του Champions League από την Παρί Σεν Ζερμέν.

Αλλοι μνηστίρες του βραβείου, με όχι ασήμαντες πιθανότητες κατάκτησής του, είναι ο Ισπα-

Η Χρυσή Μπάλα, οι «διάδοχοι» και το φαβορί

Λαμίν Γιαμάλ και Κιλιάν Εμπαπέ –το νέο «Μέσι - Ρονάλντο»– αναμένουν με αγωνία, αύριο, την ετυμγορία των εκλεκτόρων του France Football για τον ποδοσφαιριστή της χρονιάς. Ωστόσο, το εμπόδιο του Χάρι Κέιν διόλου αμελητέο είναι

νός Ρόδρι της Μάντσεστερ Σίτι (πέρυσι) που κατέκτησε το καλοκαίρι τη Χρυσή Μπάλα του Παγκοσμίου Κυπέλλου, οδηγώντας την Ισπανία στην κορυφή του κόσμου, ο Ερλινγκ Χάλαντ της Μάντσεστερ Σίτι, που μπορεί να μην κέρδισε κάποιον σημαντικό τίτλο, αλλά σκόραρε κατά ριπάς και πέρυσι, ο Τζουντ Μπέλιγκχαμ που έλαμψε με τη Ρεάλ και την Εθνική Αγγλίας και ο Γάλλος Μάικλ Ολίσε της Μπάγερν, ο οποίος ξεχωρίζει για τον συνδυασμό γκολ και ασίστ που καταγράφει σε κάθε διοργάνωση.

Και ο «Μίδας» της Χρυσής Μπάλας, πάντως, ο Μέσι, είναι από τα αουτσάιντερ, αλλά κανείς (εκτός ίσως από τον... Κριστιάνο Ρονάλντο) δεν θα ξαφνιαστεί αν ο οκτώ φορές νικητής του βαρύτιμου αυτού βραβείου προσθέσει και ένατη κατάκτηση στο απίστευτο παλμαρέ-ρεκόρ που έχει, κι ενώ κόντευε να χαρίσει σχεδόν μόνος του στην Εθνική Αργεντινής ένα ακόμη Μουντιάλ κατά το κύκνειο άσμα του στη διοργάνωση τον Ιούλιο.

Ο πρώτος των πρώτων

Ο Μέσι έχει και τη δυνατότητα να κερδίσει την Τετάρτη μια άλλη Χρυσή Μπάλα, που δίδεται για πρώτη φορά και ονομάζεται «Χρυσή Μπάλα όλων των εποχών». Πρόκειται για μια διαφορετική απονομή, με την ευκαιρία των 70 ετών του διαγωνισμού του France Football και έχει 10 υποψηφίους –κάποιοι εκλιπόντες–, όσους δηλαδή έχουν κερδίσει τη Χρυσή Μπάλα τουλάχιστον δύο φορές στην καριέρα τους.

Πρόκειται για τους Μέσι, Κριστιάνο Ρονάλντο, Αλφρέδο ντι Στέφανο, Μάρκο φαν Μπάστεν, Γιόχαν Κρόιφ, Καρλ-Χάιντς Ρουμένιγκε, Μισέλ Πλατινί, Ρονάλντο Ναζάριο (γνωστό ως «Φαινόμενο»), Κέβιν Κίγκαν και Φραντς Μπεκενμπάουερ. Υπενθυμίζεται ότι ο Πελέ και ο Ντιέγκο Μαραντόνα δεν κατέκτησαν ποτέ τη Χρυσή Μπάλα, διότι στα πρώτα 40 χρόνια (έως το 1994) δεν λαμβάνονταν υπόψη μη Ευρωπαίοι ποδοσφαιριστές.

Η ψηφοφορία για τη «Χρυσή Μπάλα όλων των εποχών» γίνεται μεταξύ των φιλάθλων, με έπαθλο για τους πιο τυχερούς από τους ψηφοφόρους προσκλήσεις για την τελετή απονομής του 2027.

Αουτσάιντερ ο «Μίδας»

Ο Μέσι είναι από τα αουτσάιντερ, αλλά κανείς (εκτός ίσως από τον... Κριστιάνο Ρονάλντο) δεν θα ξαφνιαστεί αν ο οκτώ φορές νικητής του βαρύτιμου βραβείου προσθέσει και ένατη κατάκτηση στο απίστευτο παλμαρέ-ρεκόρ.

ΑΠΟΨΗ

Έρευνες made in Cyprus

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

Από την καταγγελία ενός μικρού σε εκτόπιση समाτείου, στην ουσία ξεκίνησαν όλα όσα συγκλονιστικά διαδραματίζονται τις τελευταίες μέρες στο ελληνικό μπάσκετ. Η καταγγελία έγινε τον περασμένο Απρίλη και έξι περίπου μήνες μετά, οι έρευνες οδήγησαν σε συλλήψεις, αποκαλύψεις και ένα ογκωδέστατο μαρτυρικό υλικό, βάσει του οποίου λογικά στοιχειοθετούνται υποθέσεις και κάποιος θα οδηγηθούν ενώπιον της Δικαιοσύνης. Αν όλοι, κάποιος ή κανένας δεν θα αποδειχθούν ένοχοι, ο χρόνος θα το δείξει, το σημαντικό, ωστόσο, είναι να

προχωρήσουν και να διαλευκανθούν οι όποιες υποθέσεις προκύπτουν.

Σε αντίθεση, δηλαδή, με ό,τι για χρόνια συμβαίνει στην Κύπρο και στον χώρο του αθλητισμού. Δεκάδες υποθέσεις με ξεκάθαρα στοιχεία, από έρευνες εκτός της χώρας μας για χειραγωγημένους αγώνες.

Ποτέ και για καμία δεν βρέθηκε ο τρόπος να στοιχειοθετηθεί. Ακολουθείται πάντα η προβλεπόμενη διαδικασία, αλλά η τελική κατάληξη των φακέλων είναι η αρχειοθέτησή τους στο ράφι των ανεξικνιάστων. Σοβαρές καταγγελίες για διαφθορά, τόσο στο ποδόσφαιρο όσο και σε άλλα αθλήματα, είχαμε αρκετές τα τελευταία χρόνια. Όπως και

πορίσματα μετά από σχετικές έρευνες, από τα οποία προκύπτουν ευθύνες και υπαιτιότητα κάποιων. Ακόμη περιμένουμε την ουσιαστική περαιτέρω εξέλιξη και χωρίς να σημαίνει απαραίτητα πως από μια δικαστική διαδικασία το μόνο αποτέλεσμα είναι η απόδειξη της ενοχής κάποιων.

Καταγγελίες Παπασταύρου, αυτεπάγγελτες έρευνες με συγκεκριμένα πορίσματα από την Επιτροπή Δεοντολογίας, καταγγελίες για διαφθορά σε άλλες Ομοσπονδίες και όχι μόνο. Στην καλύτερη περίπτωση, κάποιες υποθέσεις έχουν... κολλήσει στην ουρά των πολλών υποθέσεων στην Εισαγγελία, πριν αυτή αποφασίσει αν θα παραπέμ-

ψει κάποιους ενώπιον δικής. Τι να πει κανείς και για την υπόθεση Χόρχε Λαρένα. Από το 2020 οι ισπανικές Αρχές μάς ενημέρωναν για τα στοιχεία έρευνας, σε σχέση με την εμπλοκή ενός ποδοσφαιριστή που αγωνίστηκε στην Κύπρο, σε τέσσερις υποθέσεις στημένων αγώνων του κυπριακού ποδοσφαίρου, αλλά άκρη δεν βρήκαμε. Αρχικά η δικαιολογία για... κωλυσιεργία των Ισπανών και πέντε περίπου χρόνια μετά, η απόφαση της Νομικής Υπηρεσίας να κλείσει οριστικά τον φάκελο της υπόθεσης (Μάιος 2025), κρίνοντας πως δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία.

Προφανώς και στην Ελλάδα υπήρχαν αδιάσειστα στοιχεία για να εξελιχθεί με

τον τρόπο που παρακολουθούμε τις τελευταίες μέρες το όλο σκηνικό. Αμφιβάλλει όμως κανείς πως και στη χώρα μας, σε κάποιες περιπτώσεις, υπήρχαν σε τέτοιο βαθμό στοιχεία από τα οποία θα μπορούσαν αν μη τι άλλο κάποιες υποθέσεις να στοιχειοθετηθούν; Αμφιβάλλει κανείς πως στη χώρα μας, πρώτα και κύρια, δεν υπάρχει η πραγματική θέληση και βούληση να διαλευκανθούν κάποιες υποθέσεις;

Δυστυχώς η απάντηση είναι όχι και εύκολα (και εύστοχα) θα μπορούσε κάποιος μετά το όχι να προσθέσει το... this is Cyprus (football)...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,87%

Χ.Α.
-3,18%

Dow Jones

0,51%

Nasdaq

-0,63%

Nikkei

-4,03%

Dax

-1,72%

FTSE 100

-1,76%

Πετρέλαιο

1,35%

€/ \$

-0,41%

ΚΡΑΤΙΚΟ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΟ

Μέτρο ενεργό
από καιρούς
Τρόικα

Στα 20,1 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση φτάνει η εξοικονόμηση του κράτους από τη μείωση των εισαγωγικών μισθολογικών κλιμάκων κατά 10% για τους νεοεισερχόμενους στη δημόσια υπηρεσία, ενώ το υπουργείο Οικονομικών δεν προτίθεται να καταργήσει, ή να αναθεωρήσει το μέτρο. **Σελ. 5**

Alpha
bank

REAL ESTATE

Η αύξηση
τιμών οδηγεί
σε μεγαλύτερα
δάνεια

Σε δομικό πρόβλημα της αγοράς κατοικίας εξελίσσεται το έλλειμμα προσφοράς, με την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) να επισημαίνει ότι οι υψηλές τιμές πώλησης, «παρότι δεν προκαλούν ακόμη ανησυχία για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, επιβάλλουν στενή παρακολούθηση των πιστοδοτικών κριτηρίων, ιδιαίτερα καθώς ανακάμπτουν οι χορηγήσεις στεγαστικών δανείων». **Σελ. 12**

Οι αγορές που έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης στον τουρισμό

Πρώτοι οι Βρετανοί, δυναμική άνοδος των Ισραηλινών και σταθερή παρουσία των Πολωνών

Ο **κυπριακός** τουρισμός επέδειξε αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα κατά το 2026, καταφέρνοντας να διατηρήσει τη δυναμική του παρά τις γεωπολιτικές αναταράξεις στην ευρύτερη περιοχή και τις πιέσεις που επηρέασαν τον κλάδο κατά τους πρώτους μή-

νες του έτους. Η κάμψη που καταγράφηκε τον Μάρτιο και τον Απρίλιο αντισταθμίστηκε στη συνέχεια, καθώς οι αφίξεις ανέκαμψαν τους επόμενους μήνες, επιβεβαιώνοντας τη διαχρονική ελκυστικότητα της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού. Κατά

το ενιάμνο του 2026, το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησε την πρώτη θέση μεταξύ των αγορών προέλευσης, επιβεβαιώνοντας τον ρόλο του στη διαμόρφωση της τουριστικής κίνησης. Το Ισραήλ παρέμεινε στη δεύτερη θέση, καταγράφοντας σημαντική

αύξηση στις αφίξεις σε σύγκριση με το 2025 και ενισχύοντας περαιτέρω τη συμμετοχή του στην κυπριακή τουριστική αγορά. Παράλληλα, η Πολωνία συνέχισε να αποτελεί σημαντική πηγή επισκεπτών, ενώ αξιόλογη παρουσία κατέγραψαν επίσης η

Γερμανία, η Ελλάδα και η Σουηδία. Οι Ισραηλινοί τουρίστες κατέγραψαν την υψηλότερη μέση ημερήσια δαπάνη, με €158,19 ανά άτομο. Ακολούθησαν οι Βρετανοί, με €110,46 ημερησίως, ενώ οι Πολωνοί δαπάνησαν κατά μέσο όρο €92,27. **Σελ. 4**

Ξεθωριάζει η τσάντα Birkin

Η **τσάντα** Birkin της Hermes, χάνει μέρος της λάμψης της. Οι τιμές μεταπώλησης υποχωρούν από τα ιστορικά υψηλά του 2022, καθώς ολοένα περισσότερες τσάντες διατίθενται προς πώληση, θέτοντας υπό αμφισβήτηση το επιχειρηματικό μοντέλο. Κατά το γ' τρίμηνο του 2026 η μέση τιμή μεταπώλησης ήταν περίπου 1,7 φορές υψηλότερη από την τιμή λιανικής, έναντι 2,6 στο υψηλό του 2022. **Σελ. 11**

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Μερική
μεταρρύθμιση
στη διοικητική
ικανότητα

Σύμφωνα με νέα έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα σχεδόν 50 δισ. που διατέθηκαν μέσω του RRF, συνέβαλαν ελάχιστα στην αντιμετώπιση μακροχρόνιων αδυναμιών των δημόσιων διοικήσεων των κρατών-μελών. **Σελ. 3**

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Υπό πίεση
τα νοικοκυριά
στις ΗΠΑ

Την εικόνα μιας αμερικανικής οικονομίας που ευημερεί προβάλλει ο Ντόναλντ Τραμπ ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών για το Κογκρέσο. Οι δασμοί και ο πόλεμος με το Ιράν έχουν ενισχύσει τον πληθωρισμό. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Η σημασία της αντικειμενικής στατιστικής ενημέρωσης

Οι **στατιστικές** αντιμετωπίζονται συχνά με καχυποψία. Η γνωστή ρήση «οι αριθμοί ευημερούν, αλλά όχι οι πολίτες» δεν αντικατοπτρίζει απλώς μια γενική δυσπιστία. Αντίθετα, αναδεικνύει το πραγματικό χάσμα ανάμεσα σε επιμέρους μακροοικονομικούς δείκτες και την καθημερινότητα. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση οφείλει να περιλαμβάνει ως προτεραιότητα στοιχεία με άμεσο κοινωνικό αντίκτυπο, όπως η αγοραστική δύναμη των μισθών και τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας. Η τρέχουσα υπερπροβολή μεγεθών, που απευθύνονται κυρίως στις διεθνείς αγορές και τους πιστωτές της Κύπρου, συχνά παραβλέπει τις ανάγκες του μέσου πολίτη. Το πρόβλημα, επομένως, δεν είναι οι ίδιοι οι αριθμοί, αλλά ο τρόπος με τον οποίο επιλέγονται, ερμηνεύονται και αξιοποιούνται. Χωρίς αξι-

όπιστα δεδομένα, η άσκηση ορθολογικής οικονομικής πολιτικής είναι αδύνατη. Όταν οι αποφάσεις βασίζονται σε αποσπασματικές εμπειρίες ή υποκειμενικές εντυπώσεις, ο κίνδυνος λανθασμένων επιλογών, άνισης κατανομής κόστους και καθυστερήσεων αυξάνεται κατακόρυφα.

Η Ε.Ε. έχει αναγνωρίσει αυτή την αναγκαιότητα, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην ποιότητα των στοιχείων. Μέσα από το κοινό ευρωπαϊκό στατιστικό πλαίσιο της Eurostat, εφαρμόζονται ενιαίες μεθοδολογίες, ώστε τα δεδομένα των κρατών-μελών να είναι αντικειμενικά και συγκρίσιμα. Αυτό είναι αναγκαίο, καθώς η αξιολόγηση των θεσμών της Ε.Ε. καλύπτει σημαντικά πεδία, όπως η δημοσιονομική πολιτική, οι μεταρρυθμίσεις, η κοινωνική προστασία και η ενεργειακή μετάβαση. Σε κάθε

περίπτωση, ο στόχος είναι οι πολιτικές να κρίνονται με βάση εξειδικευμένους δείκτες και όχι γενικές εντυπώσεις.

Η εμπειρία της Ελλάδας στα τέλη της δεκαετίας του 2000 αποτελεί χαρακτηριστική προειδοποίηση. Οι προβληματικές δημοσιονομικές στατιστικές ωραιοποίησαν την πραγματικότητα, καθυστερήσαν τη λήψη διορθωτικών μέτρων και οδήγησαν τελικά σε επώδυνες παρεμβάσεις, με δυσανάλογες συνέπειες για μεγάλα τμήματα της κοινωνίας.

Σε εθνικό επίπεδο, η ορθή χρήση των στατιστικών εξασφαλίζει κάτι εξίσου σημαντικό: την έγκυρη ενημέρωση του πολίτη. Ποιοι είναι οι δικαιούχοι μιας πολιτικής και υπό ποιες προϋποθέσεις; Ποιο είναι το πραγματικό όφελος και ποιο το δημοσιονομικό κόστος; Όταν αυτά τα ερωτήματα ποσοτι-

κοποιούνται, η δημόσια συζήτηση αποκτά ουσία.

Οι στατιστικές προσφέρουν ένα συνεκτικό πλαίσιο που συνδέει τη συλλογή δεδομένων, την ανάλυση, τον σχεδιασμό και τη λογοδοσία. Η Κύπρος έχει ωφεληθεί σημαντικά από την εναρμόνιση του στατιστικού της συστήματος με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Παράλληλα, όμως, αναδεικνύεται η ανάγκη για εμπέδωση της θεσμικής και επιχειρησιακής θωράκισης της Στατιστικής Υπηρεσίας (CySTAT). Παρά τη διοικητική της υπαγωγή στο υπουργείο Οικονομικών, η ενίσχυση της λειτουργικής της αυτονομίας και η επαρκής στελέχωση της αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την αξιοπιστία του έργου της.

Στο σύγχρονο περιβάλλον, η ορθή στατιστική πληροφόρηση αποτελεί βασικό πλουτοπαραγωγικό πόρο, απαραίτητο για την

υπεύθυνη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνητής νοημοσύνης. Υπάρχει, βεβαίως, μια βασική προϋπόθεση: τα στοιχεία να ερμηνεύονται αντικειμενικά και όχι επιλεκτικά για την εξυπηρέτηση πρόσκαιρων πολιτικών σκοπιμοτήτων. Υπό αυτόν τον όρο, οι αριθμοί δεν συγκαλύπτουν την πραγματικότητα, αλλά την αποκαλύπτουν. Μας επιτρέπουν να κατανοούμε, να μετρούμε και να λογοδοτούμε. Διότι, σε τελική ανάλυση, δεν μπορούμε να διαχειριστούμε σωστά αυτό που δεν μπορούμε να μετρήσουμε.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου. Οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Πλεόνασμα από την τσέπη του πολίτη

Είναι κρίσιμο να αντιληφθούμε ότι το πλεόνασμα δεν είναι επίτευγμα αλλά υπερφορολόγηση. Με βάση τα στοιχεία, έχουμε φόρους €8,6 δισ., αυξημένους κατά €540 εκατ., και ΦΠΑ €3,16 δισ. που είναι ο πιο άδικος φόρος, αφού πληρώνει το ίδιο ο εκατομμυριούχος και ο χαμηλόμισθος. Με άλλα λόγια, το πλεόνασμα βγαίνει απευθείας από την τσέπη του πολίτη και σε καμία περίπτωση δεν κάνει το κράτος πιο αποτελεσματικό. Την ίδια ώρα βλέπουμε το ΕΕΕ μειωμένο από τα €200 εκατ. στα €190 εκατ. και το επίδομα τέκνου από τα €130 εκατ. στα €120 εκατ. Συνεπώς, ο Πρόεδρος ας είναι πιο προσεκτικός όταν δηλώνει με αλαζονεία «μακάρι να με επικρίνουν για την πρωτιά στο πλεόνασμα».

Πέντε ανοιχτά μέτωπα, μία ανεπαρκής μεταρρύθμιση

Το συνταξιοδοτικό σύστημα της Κύπρου μετρά πάνω από τέσσερις δεκαετίες στασιμότητας και όμως αυτή η μεταρρύθμιση θα γίνει βιαστικά αφού στόχος της κυβέρνησης είναι να ισχύσει από 1/1/2027. Σύμφωνα με τον αρμόδιο υπουργό, τα νομοσχέδια θα κατατεθούν χωρίς συμφωνία με τους κοινωνικούς εταίρους, ενώ δήλωσε ότι ο διάλογος θα συνεχιστεί και μετά. Μια διαδικασία που εύκολα μπορεί να ερμηνευθεί από τους κοινωνικούς εταίρους ως τετελεσμένο. Αυτό που προκαλεί εντύπωση, πέρα από τη διαδικασία, είναι η ουσία. Σύμφωνα με τον υπουργό, υπάρχουν πέντε ανοιχτά μέτωπα που τα παρουσιάζει ως «μικρές διαφορές», αλλά πρόκειται για βασικές παραμέτρους της μεταρρύθμισης, όπως το ύψος των συντάξεων, το επίδομα χαμηλοσυνταξιούχων, η αναλογιστική μείωση του 12%, η σύνταξη χρείας για άνδρες πριν το 2018 και φυσικά ο δεύτερος πυλώνας. Αυτά τα «μικρά» που παραμένουν σε εκκρεμότητα

Ο δεύτερος πυλώνας της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης έμεινε για το τέλος, επιτρέποντας στην κυβέρνηση να πετάει την μπάλα στην εξέδρα

είναι που καθιστούν τη μεταρρύθμιση ανεπαρκή.

Αναπτυξιακό κράτος στα λόγια

«Υπάρχουν έργα που μεταφέρονται από χρόνο σε χρόνο», είπε ο γενικός λογιστής, παρουσιάζοντας μια εικόνα χρόνιας κακοδιαχείρισης και αδυναμίας ωρίμανσης έργων. Σύμφωνα με τα στοιχεία, 1 στα 5 ευρώ που προϋπολογίστηκαν για ανάπτυξη δεν έφτασε ποτέ στην οικονομία. Έχουμε λοιπόν ένα αναπτυξιακό κράτος στα λόγια, που πανηγυρίζει επειδή ανέβασε το ποσοστό υλοποίησης στο 81% από 69%, ενώ η

χώρα παρουσιάζει τεράστια ελλείμματα. Όσον αφορά στα ευρωπαϊκά κονδύλια, ενώ προϋπολογίστηκαν €623 εκατ., εισπράχθηκαν €323 εκατ. ή ποσοστό υλοποίησης 52%. Και επειδή τα έτοιμα λεφτά που χάνεις στο τέλος τα δανείζσαι με τόκο, αυτό συνιστά διαχειριστική ανικανότητα.

Επικοινωνιακό παιχνίδι πάνω από τον πήχη

Η κυβέρνηση είτε δεν αντιλαμβάνεται το μέγεθος του προβλήματος είτε δεν μπορεί να πει με ειλικρίνεια ότι δεν έχει λύση. Αναφερόμαστε στο σχέδιο διάθεσης οικοπέδων στο 25% της αξίας,

που αφορά σε 524 οικοπέδα παγκύπρια για να λύσει το στεγαστικό χιλιάρων νέων. Αναρωτήθηκε κανείς πόσα από αυτά βρίσκονται σε κοινότητες όπου όντως θέλει να πάει κάποιος να ζήσει; Υπάρχουν υποδομές σε αυτά τα φθηνά οικοπέδα, δρόμοι, ηλεκτρισμός, σχολεία; Μας εννιέρωσε επίσης ο υπουργός Εσωτερικών ότι για να γίνει διαχωρισμός σε κρατική γη πρέπει να βρεθούν 10 ενδιαφερόμενοι, και αυτό θα ισχύσει και για ορεινές κοινότητες με 50 κατοίκους. Τέλος, τα εισοδηματικά κριτήρια δεν έχουν ανακοινωθεί, δημιουργώντας πλέπο αδιαφάνειας. Η κυβέρνηση μάς έχει συνηθίσει σε επικοινωνιακά παιχνίδια, αλλά αυτό ξεπερνά κάθε προηγούμενο.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αποταμίευση

Αποταμίευση καλείται η διαδικασία συσσώρευσης/φύλαξης/αποθήκευσης/εξοικονόμησης ρευστού για μελ-

λοντική χρήση, είτε για κατανάλωση (δαπάνη για απόκτηση και άμεση χρήση αγαθών και υπηρεσιών) είτε για επένδυση (δέσμευση/δαπάνη κεφαλαίου για μελλοντική μεγιστοποίηση του ή για δημιουργία νέων κεφαλαιουχικών αγαθών).

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Τηλεργασία στα τυφλά

Στο θέμα της τηλεργασίας στο Δημόσιο, η κυβέρνηση προτίθεται να αυξήσει τις μέρες από 20 το 2026 σε 50 το 2027, χωρίς να έχει γίνει προηγουμένως συλλογή και αξιολόγηση των υφιστάμενων στοιχείων. Και το χειρότερο είναι ότι δεν υπάρχει κανένας αντικειμενικός δείκτης, κανένα KPI και κανένα σύστημα παρακολούθησης του παραγόμενου έργου, αφού όπως είπε ο υπουργός Οικονομικών, η απόδοση «αξιολογείται από τον άμεσα προϊστάμενο με βάση την ποιότητα και την έγκαιρη διεκπεραίωση, όπως και στο γραφείο». Βλέπουμε έτσι άλλη μια μεταρρύθμιση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που έγινε μόνο για να εισπραχθούν τα ευρωπαϊκά κονδύλια, χωρίς κανείς να ελέγχει αν εφαρμόζεται στην πράξη. Και είναι όζιο απορίας που πριν από λίγες μέρες συζητούσαμε για υποστελεχωμένες υπηρεσίες όταν οι προϊστάμενοι δεν φαίνεται να γνωρίζουν ποιος λείπει από το γραφείο, πόσες μέρες και από ποιες υπηρεσίες.

Της **MATINAZ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

«Πρόκειται για μια πολύ καινούργια εξέλιξη», ανέφερε ο Αλεσάντρο Καλάρι, περιφερειακός διευθυντής Ιταλίας, Ελλάδας και Νότιας Μεσογείου της Booking.com, στο περιθώριο δημοσιογραφικής ενημέρωσης. Λίγες ώρες νωρίτερα είχε γίνει γνωστό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε επίσημη έρευνα εις βάρος της πλατφόρμας κρατήσεων καταλυμάτων, προκειμένου να διαπιστώσει εάν έχει παραβιάσει τις υποχρεώσεις της βάσει του ευρωπαϊκού νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act – DSA).

Η έρευνα αφορά, μεταξύ άλλων, την εμφάνιση ψευδών καταχωρίσεων, την εξαπάτηση χρηστών μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων, αλλά και την πρόωθηση καταλυμάτων επί πληρωμή χωρίς σαφή επισήμανση ότι πρόκειται για διαφημίσεις. «Όλες οι πλν-

Το 69% των ελληνικών καταλυμάτων αναφέρει ότι οι απάτες στις πληρωμές αποτελούν τη βασική ανησυχία τους.

ροφορίες που είχαμε λάβει αφορούσαν συγκεκριμένα ζητήματα κυβερνοασφάλειας και απάτης», πρόσθεσε ο κ. Καλάρι, περιορίζοντας στην πάγια τοποθέτηση που συνοδεύει συνήθως τέτοιες υποθέσεις στα πρώτα τους στάδια: ότι η εταιρεία συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές και τους παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, όπως κάνει πάντα. «Είμαστε στη διάθεσή τους για να παρουσιάσουμε όλα όσα κάνουμε σε καθημερινή βάση, προκειμένου να προστατεύουμε τόσο τους συνεργάτες μας όσο και τα συστήματά μας», σημείωσε.

Στο ίδιο πλαίσιο, ο κ. Καλάρι παρουσίασε, μεταξύ άλλων, τα ευρήματα της ετήσιας έρευνας της Booking.com, «Βαρόμετρο Φιλοξενίας Ελλάδα», με ιδιαίτερο

ενδιαφέρον να παρουσιάζουν τα στοιχεία για τις απάτες και την κυβερνοασφάλεια.

Ειδικότερα, το 69% των ελληνικών καταλυμάτων που συνεργάζονται με την πλατφόρμα

αναφέρει ότι οι απάτες στις πληρωμές αποτελούν τη βασική ανησυχία του για τους τελευταίους 12 μήνες.

Παράλληλα, το 65% θεωρεί επαρκές το επίπεδο ετοιμότη-

τάς του σε ζητήματα κυβερνοασφάλειας, ενώ το 91% δηλώνει ότι χρησιμοποιεί ασφαλείς διαδικασίες πληρωμών. Μια ακόμη μορφή εξαπάτησης αφορά τη δημιουργία ιστοσελίδων που

Η Κομισιόν ξεκίνησε έρευνα προκειμένου να διαπιστώσει εάν η πλατφόρμα έχει παραβιάσει τις υποχρεώσεις της βάσει του ευρωπαϊκού νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act – DSA).

SHUTTERSTOCK

μιούνται εκείνη της Booking.com, με στόχο να παραπλανήσουν τους καταναλωτές και να αποσπάσουν χρηματικά ποσά, χωρίς να πραγματοποιείται στην πραγματικότητα κάποια κράτηση καταλύματος.

Σύμφωνα με την εταιρεία, ο εντοπισμός τέτοιων ιστοσελίδων είναι συνεχής, με την Booking.com να ενημερώνει τους παρόχους, όπως η Google, ζητώντας την απόσυρσή τους. Ωστόσο, οι ιστοσελίδες αυτές επανεμφανίζονται, καθιστώντας δύσκολη την οριστική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Σε ό,τι αφορά τη δικαστική διαμάχη για τις ρήτρες ισοτιμίας τιμών της Booking.com, οι οποίες περιόριζαν τη δυνατότητα των καταλυμάτων να προσφέρουν χαμηλότερες τιμές μέσω άλλων καναλιών κρατήσεων ή των δικών τους ιστοσελίδων, ξενοδοχεία και ενώσεις του κλάδου έχουν καταθέσει αγωγές διεκδικώντας

Το 65% θεωρεί επαρκές το επίπεδο ετοιμότητάς του σε ζητήματα κυβερνοασφάλειας, ενώ το 91% δηλώνει ότι χρησιμοποιεί ασφαλείς διαδικασίες πληρωμών.

αποζημιώσεις για τη ζημία που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν. Η εταιρεία, από την πλευρά της, θεωρεί ότι έχει γίνει εσφαλμένη ερμηνεία της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το οποίο έκρινε ότι οι συγκεκριμένες ρήτρες πρέπει να αξιολογούνται κατά περίπτωση υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού, χωρίς να αποφανθεί επί των επιμέρους αξιώσεων.

Η δικαστική διαδικασία βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και, όπως εκτιμάται, αναμένεται να απαιτήσει αρκετό χρόνο μέχρι να ολοκληρωθεί. Σύμφωνα με τον κ. Καλάρι, αξιώσεις έχουν υποβάλει περίπου 3.000 συνεργάτες, σε σύνολο 2,3 εκατ. στην Ευρώπη.

Μικρό αποτύπωμα του RRF στη δημόσια διοίκηση

Στην Κύπρο αντιστοιχούν 17 μέτρα στο πλαίσιο του Μηχανισμού, με 76,5 εκατ., λένε οι ελεγκτές

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ) αναφέρει πως, τα σχεδόν 50 δισ. ευρώ που διατέθηκαν μέσω του κύριου χρηματοδοτικού μέσου της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19, του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), συνέβαλαν ελάχιστα στην αντιμετώπιση μακροχρόνιων αδυναμιών των δημόσιων διοικήσεων των κρατών-μελών.

Στην Κύπρο αντιστοιχούν 17 μέτρα για τη δημόσια διοίκηση στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), με εκτιμώμενο κόστος 76,55 εκατ. ευρώ, σύμφωνα με την ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το ποσό αντιστοιχεί στο 7,5% του συνολικού κόστους του κυπριακού Σχεδίου Ανάκαμ-

Κατά τους ελεγκτές, η κρίση του COVID-19 ανέδειξε την ανάγκη για αποδοτική δημόσια διοίκηση στις χώρες της Ε.Ε.

ψης και Ανθεκτικότητας, το οποίο υπολογίζεται σε 1,02 δισ. ευρώ, βάσει στοιχείων του Απριλίου 2026. Το Συμβούλιο τονίζει στην έκθεσή του, που βγήκε στη δημοσιότητα εντός της εβδομάδας, ότι οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που χρηματοδοτήθηκαν μέσω του Μηχανισμού αντιμετώπισαν μόνο εν μέρει τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη διοικητική ικανότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση, και επικεντρώθηκαν κυρίως στην ψηφιοποίηση και όχι στις δι-αρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Λίγο περισσότερο από το ένα τρίτο των

Κόστος δημόσιας διοίκησης ανά κράτος μέλος

Κράτος μέλος	Αριθμός μέτρων	Κόστος της δημόσιας διοίκησης (Ευρώ, Απρίλιος 2026)	Κόστη που αποδίδονται στο σύνολο του RRF (Ευρώ, Απρίλιος 2026)	Η δημόσια διοίκηση ως ποσοστό του συνολικού κόστους του RRF (Απρ. 2026)
Αυστρία	1	-	4 073 468 950	0.0 %
Βουλγαρία	10	50 024 525	6 174 106 145	0.8 %
Κροατία	39	225 509 439	10 040 701 600	2.2 %
Κύπρος	17	76 557 708	1 020 659 255	7.5 %
Τσεχία	17	794 539 064	8 752 357 444	9.1 %
Γερμανία	6	3 395 798 311	30 591 028 677	11.1 %
Ελλάδα	30	1 195 433 998	36 189 617 035	3.3 %
Ουγγαρία	14	55 876 488	10 429 974 916	0.5 %
Ιταλία	20	7 171 745 735	194 435 381 163	3.7 %
Λετονία	16	134 662 000	1 969 244 522	6.8 %
Πολωνία	6	361 011 383	54 718 157 234	0.7 %
Ρουμανία	26	777 493 798	21 410 527 593	3.6 %
Σλοβακία	16	490 064 617	6 408 465 019	7.6 %
Ισπανία	17	7 787 368 302	102 575 266 432	7.6 %
ΣΥΝΟΛΟ	235	22 516 085 368	488 788 955 985	4.6 %

Πηγή: ECA, based on Commission data

μέτρων αυτών πέτυχε σημαντικά αποτελέσματα, αλλά το ΕΕΣ προειδοποιεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η βιωσιμότητά τους μετά το 2026 δεν είναι διασφαλισμένη.

5 επιμέρους συστάσεις

Σύμφωνα με την έκθεση, η Κύπρος συγκαταλέγεται στα 15 κράτη-μέλη που έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις (country-specific recommendations – CSRs) για τη δημόσια διοίκηση κατά τα έτη 2019 και 2020. Για τη συγκεκριμένη περίοδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε συνολικά 38 επιμέρους

συστάσεις προς τα 15 κράτη-μέλη, ενώ στο σχετικό διάγραμμα της έκθεσης, στην Κύπρο αντιστοιχούν 5 επιμέρους συστάσεις.

Για το σύνολο των 15 κρατών-μελών καταγράφονται 235 μέτρα για τη δημόσια διοίκηση, με συνολικό εκτιμώμενο κόστος 22.516.085.368 ευρώ. Το συνολικό κόστος των αντίστοιχων εθνικών σχεδίων ανέρχεται σε 488.788.955.985 ευρώ.

Η έκθεση καταγράφει επίσης τη συμμετοχή της Κύπρου στο Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (Technical Support Instrument – TSI), το

οποίο παρέχει τεχνογνωσία στα κράτη-μέλη για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων. Για την περίοδο 2021-2025, η Κύπρος καταγράφει 11 έργα που συνδέονται με τα εθνικά Σχέδια Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, συνολικού ποσού 3,49 εκατ. ευρώ. Τέλος, η έκθεση διευκρινίζει ότι η συνολική αξιολόγηση των μέτρων για τη δημόσια διοίκηση βασίστηκε σε δείγμα 235 μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σε 15 κράτη-μέλη. Οι επιτόπιες επισκέψεις για την εξέταση συγκεκριμένων μέτρων πραγματοποιήθηκαν στην Τσε-

χία, στη Γερμανία, στην Ελλάδα και στην Ισπανία, όχι στην Κύπρο.

Κατά τους ελεγκτές, η κρίση του COVID-19 ανέδειξε την ανάγκη για αποδοτική δημόσια διοίκηση στις χώρες της Ε.Ε. Σε απάντηση, η Ε.Ε. διέθεσε στα κράτη-μέλη 49,1 δισ. ευρώ από τον ΜΑΑ για μέτρα στον τομέα της δημόσιας διοίκησης. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 8,5 % της συνολικής χρηματοδότησης του ΜΑΑ, ύψους 577 δισ. ευρώ. Τα μέτρα των κρατών-μελών κάλυπταν τομείς όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, οι δημόσιες συμβάσεις και η πολιτική ανταγωνισμού. Για να λάβουν τη χρηματοδότηση, οι χώρες της Ε.Ε. όφειλαν να σχεδιάσουν μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις συνδεδεμένες με τις συστάσεις που τους είχαν απευθυνθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, του ενωσιακού πλαισίου για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών τους.

Όπως καταγράφεται, το ΕΕΣ εξέτασε πώς τα μέτρα που τα κράτη-μέλη συμπεριέλαβαν στα εθνικά σχέδιά τους στο πλαίσιο του ΜΑΑ ανταποκρίνονταν στις συστάσεις που τους είχε απευθύνει η Ε.Ε. το 2019 και το 2020 σχετικά με τη δημόσια διοίκηση. Διαπίστωσε ότι καμία από τις συστάσεις αυτές δεν είχε υλοποιηθεί πλήρως. Λίγο περισσότερο από το ένα τρίτο είχε καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό, περισσότερες από τις μισές μόνο οριακά και ορισμένες καθόλου. Εάν ληφθούν επίσης υπόψη και τα ευρήματα προηγούμενων ελέγχων σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ο ΜΑΑ έχει εκπληρώσει μόνο εν μέρει έναν από τους βασικούς στόχους του, που δεν είναι άλλος από το να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που επισημαίνονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις στους εν λόγω τομείς.

Παραμελήθηκαν κάποιες

Από τον έλεγχο προκύπτει επίσης –σύμφωνα με το Συμβούλιο– ότι οι κυβερνήσεις ήταν πιθανότερο να ασχοληθούν με ορισμένες προκλήσεις της δημόσιας διοίκησης παρά με άλλες. Έτειναν να προτιμούν μέτρα που μπορούσαν να υλοποιηθούν γρήγορα, όπως οι επενδύσεις στην ψηφιοποίηση, με αποτέλεσμα πολλές άλλες δι-αρθρωτικές προκλήσεις να παραμεινούν σχεδόν παντελώς. Για παράδειγμα, μόνο το 14% των συστάσεων που αφορούσαν τη διακυβέρνηση, έναν τομέα που συχνά απαιτεί περισσότερο δι-αρθρωτικού χαρακτήρα μεταρρυθμίσεις, καλύφθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Δεν προκαλεί, λοιπόν, έκπληξη το γεγονός ότι τα μέτρα του ΜΑΑ βοήθησαν τις χώρες να σημειώσουν περιορισμένη μόνο πρόοδο στην υλοποίηση των συστάσεων που είχαν λάβει στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σχετικά με τη δημόσια διοίκηση.

Μόνο το 36% των μέτρων δημόσιας διοίκησης που εξέτασαν είχε επιτύχει κατά τον χρόνο του ελέγχου σημαντικά αποτελέσματα. Για τα υπόλοιπα δύο τρίτα, το ΕΕΣ διαπίστωσε είτε περιορισμένα αποτελέσματα είτε παντελή έλλειψη στοιχείων που να αποδεικνύουν την επίτευξη αποτελεσμάτων. Το κλιμάκιο ελέγχου εξέτασε επίσης το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της Ε.Ε., το οποίο παρέχει στα κράτη-μέλη στήριξη για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων. Και σε αυτή την περίπτωση, η εικόνα ήταν ανάμικτη σύμφωνα με το Συμβούλιο. Το πρόγραμμα είχε πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στη στήριξη της υλοποίησης συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων του ΜΑΑ, καθώς τα έργα του TSI είχαν ως επί το πλείστον γενικό χαρακτήρα.

ECONOMIST
ENTERPRISE

22nd Annual Cyprus Summit

A strategic gateway for regional co-operation

Geopolitics – Growth – Investment

November 9th -10th 2026 | The Landmark Nicosia

In collaboration with

European Parliament
Office in Cyprus

Investing in turbulent times: Make it simple

Ioannis Tsakiris
Vice-president
EIB

Evgenios Evgeniou
Chairman
Invest Cyprus

Stavros Stavrou
President
Cyprus Chamber
of Commerce and Industry

Andreas Yiasemides
Chief executive
and chairman
PwC Cyprus

Christina Ioannidou
Partner
Ioannides Demetriou

www.hazliseconomist.com | www.22ndcyprussummit.economist.com

Platinum sponsors

Premium gold sponsor

Premium energy sponsor

Gold sponsors

Silver sponsors

Bronze sponsor

Communication sponsor

Official airline carrier

Telecommunications provider

Logistics supplier

Contributor

Supported by

Supporters

Digital agency

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ανθεκτικός αποδείχθηκε ο τομέας του τουρισμού στην Κύπρο, αφού παρά τις προκλήσεις που αντιμετώπισε ένεκα των γεωπολιτικών ταραχών στην περιοχή, διατήρησε την υπεροχή του και παρέμεινε ελκυστικός για τις παραδοσιακές αγορές. Η μικρή κάμψη που παρατηρήθηκε στον τομέα τον περασμένο Μάρτιο και Απρίλιο καλύφθηκε και με το παραπάνω τους επόμενους μήνες, με τους τουρίστες που μας προτιμούσαν διαχρονικά να επιστρέφουν στη χώρα καταγράφοντας αριθμούς ρεκόρ και καλλιεργώντας προσδοκίες για μια ακόμα καλύτερη χειμερινή περίοδο.

Σταθερό στην κορυφή των αφίξεων ήταν για μια ακόμα χρονιά το Ηνωμένο Βασίλειο το ενιάμνο φέτος, ενώ το Ισραήλ παρέμεινε στη δεύτερη θέση με το μερίδιο της αγοράς να καταγράφει άνοδο της τάξης του 23% σε σχέση με το 2025. Πυλώντας ενίσχυσης των τουριστικών αφίξε-

Στην κορυφή των αφίξεων συνεχίζουν να βρίσκονται οι Άγγλοι, άνοδος 23% από Ισραηλινούς σε ό,τι αφορά τις αφίξεις το ενιάμνο. Περισσότερα δαπανούν οι Ισραηλίτες ξοδεύοντας κατά μέσο όρο περίπου €158,19 την ημέρα.

ων ήταν οι Πολωνοί τουρίστες, ενώ σημαντικά ποσοστά κατέγραψαν οι αγορές της Γερμανίας, της Ελλάδας και της Σουηδίας.

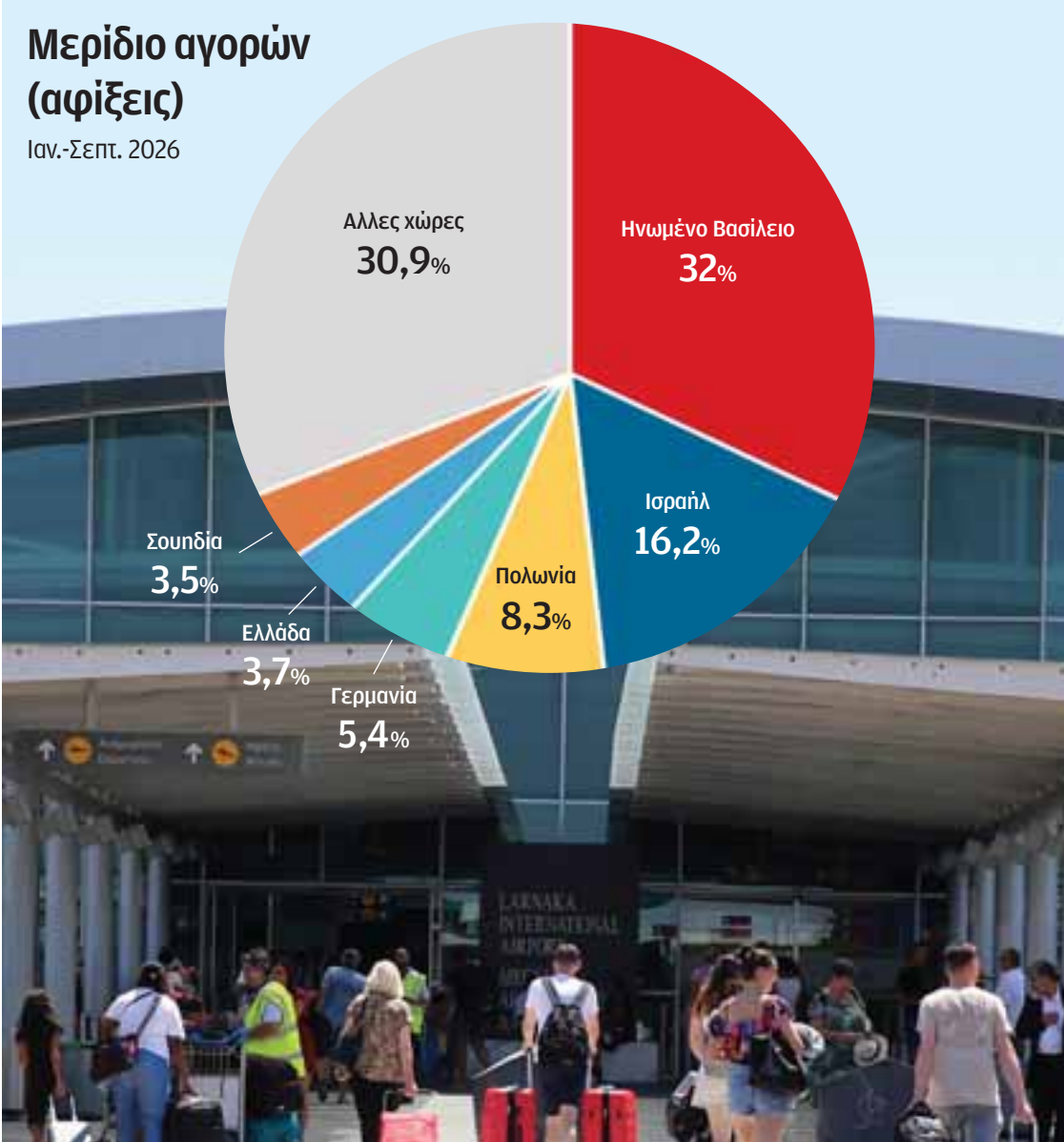
Όσον αφορά τα τουριστικά έσοδα, οι Ισραηλινοί τουρίστες κατέγραψαν τη μεγαλύτερη ημερήσια δαπάνη μεταξύ των κύριων αγορών, φθάνοντας τα €158,19, ενώ οι Βρετανοί επισκέπτες ξόδεψαν κατά μέσο όρο €110,46 ημερησίως.

Οι πηγές του τουρισμού

Σε 580.889 ανήλθαν οι αφίξεις τουριστών στην Κύπρο τον Σεπτέμβριο του 2026, καταγράφοντας ιστορικό ρεκόρ για τον μήνα και αύξηση 1,8% σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2025. Παρά τη βελτίωση, οι συνολικές αφίξεις στο ενιάμνο παρέμει-

Οι τουρίστες που ψήφισαν Κύπρο παρά τις προκλήσεις

Ποιες αγορές έδωσαν ώθηση στα τουριστικά έσοδα το επτάμηνο φέτος και πόσα ξόδεψαν ημερησίως

ναν μειωμένες κατά 5,6%, αφού ανήλθαν σε 3.401.538, έναντι 3.604.790 την αντίστοιχη περίοδο του 2025.

Παρά τη συνολική πτώση, τον Σεπτέμβριο του 2026 οι αφίξεις

αυξήθηκαν κατά 1,8%, φθάνοντας τις 580.889, σε σύγκριση με 570.635 τον Σεπτέμβριο του 2025. Σύμφωνα με τον υφυπουργό Τουρισμού Κώστα Κουμή, το φετινό ενιάμνο αποτελεί

τη δεύτερη καλύτερη επίδοση στην ιστορία του κυπριακού τουρισμού. Όπως σημείωσε, οι αφίξεις ήταν αυξημένες κατά 4,1% σε σύγκριση με το 2024 και κατά 8,3% έναντι του 2023. Προσέθε-

σε ότι για τους πρώτους εννέα μήνες του έτους, οι αφίξεις είναι μειωμένες μόνο κατά 5,6% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, καταγράφοντας ωστόσο άνοδο της τάξης του 4,1% και του 8,5% σε σύγκριση με τα έτη 2024 και 2023, ενώ αντίστοιχα, τα έσοδα από τον τουρισμό καταγράφουν μείωση της τάξης του 7% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, αλλά άνοδο της τάξης του 9,2% και 13,8% σε σύγκριση με τα έτη 2024 και 2023.

Το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη πηγή για τον κυπριακό τουρισμό, αντιπροσωπεύοντας το 32% των συνολικών αφίξεων το ενιάμνο, έναντι 31,8% για το σύνολο του 2025. Η μεταβολή αυτή αντιστοιχεί σε σχετική αύξηση του μεριδίου κατά 0,6%, γεγονός που υποδηλώνει τη διατήρηση της ισχυρής θέσης της βρετανικής αγοράς στο τουριστικό μείγμα της χώρας. Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η ψήφος εμπιστοσύνης που δίνει στην Κύπρο η ισραηλινή αγορά, το μερίδιο της οποίας αυξήθηκε από 13% το 2025 σε 16,2% κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2026, σημειώνοντας σχετική άνοδο 24,6%.

Η πολωνική αγορά διατηρεί σχετικά σταθερή παρουσία, με το μερίδιό της να αυξάνεται από 8,2% το 2025 σε 8,3% το πρώτο εννεάμηνο του 2026, καταγράφοντας σχετική αύξηση 1,2% σε σχέση με το 2025. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη διατήρηση της σημασίας της Πολωνίας ως μίας από τις βασικές αγορές του κυπριακού τουρισμού, χωρίς να παρατηρείται ουσιαστική μεταβολή στη συμμετοχή της. Αντίστοιχα, η σουηδική αγορά παρουσίασε αύξηση του μεριδίου της από 3,4% σε 3,5%, που αντιστοιχεί σε άνοδο 2,9%, παραμένοντας ωστόσο μικρότερη σε μέγεθος σε σύγκριση με τις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου, του Ισραήλ και της Πολωνίας.

Στον αντίποδα, η γερμανική αγορά κατέγραψε τη μεγαλύτερη σχετική υποχώρηση μεταξύ των έξι μεγαλύτερων αγορών της χώρας (Ηνωμένο Βασίλειο, Ισραήλ, Πολωνία, Γερμανία, Ελλάδα και Σουηδία). Συγκεκριμένα, το μερίδιό της μειώθηκε από 6,1% το 2025 σε 5,4% κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2026, σημειώνοντας πτώση 11,5%. Παράλληλα, η ελληνική αγορά παρουσίασε μείωση του μεριδίου της από 3,9% σε 3,7%, που αντιστοιχεί σε υποχώρηση 5,1% προηγούμενου έτους.

Αυτοί που ξόδεψαν περισσότερα

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Ιούλιο 2026 ανήλθαν σε €536,5 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 4,6% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους (€513,0 εκατ.). Όσον αφορά την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2026, τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €1.757,8 εκατ. σε σύγκριση με €1.891,1 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2025, σημειώνοντας μείωση 7,0%. Η κατά κεφαλήν δαπάνη των τουριστών στην Κύπρο κατέγραψε αύξηση τον Ιούλιο του 2026, φθάνοντας τα €920,66, έναντι €870,78 τον αντίστοιχο μήνα του 2025, σημειώνοντας άνοδο 5,7%. Μεταξύ των κυριότερων αγορών, οι Βρετανοί τουρίστες διατήρησαν την πρώτη θέση, αποτελώντας το 31,9% των συνολικών αφίξεων του Ιουλίου, με μέσο ημερησία δαπάνη €110,46. Στη δεύτερη θέση βρέθηκαν οι Ισραηλινοί, με μερίδιο 20,5% επί των αφίξεων και αισθητά υψηλότερη ημερήσια δαπάνη, η οποία ανήλθε σε €158,19. Αντίθετα, οι Πολωνοί τουρίστες, που αντιστοιχούσαν στο 6,3% των αφίξεων, δαπάνησαν κατά μέσο όρο €92,27 ημερησίως. Την ίδια ώρα, για το επτάμηνο, το Ηνωμένο Βασίλειο κατέγραψε την υψηλότερη μέση κατά κεφαλήν δαπάνη, η οποία ανήλθε σε €857,17, ενώ ακολούθησε η Γερμανία με €803,45. Η Γαλλία και η Αυστρία παρουσίασαν σχεδόν ίδιες επιδόσεις, με €707,96 και €707,93 αντίστοιχα, ενώ η Ιταλία συμπλήρωσε την πρώτη πεντάδα με €571,66. Σε ό,τι αφορά τη μέση δαπάνη ανά ημέρα το επτάμηνο, στην πρώτη θέση βρέθηκε η Αυστρία με €106,32, ακολουθούμενη από την Ιταλία με €94,70. Η Γερμανία κατέγραψε μέση ημερήσια δαπάνη €89,26, το Ηνωμένο Βασίλειο €87,97 και η Γαλλία €87,38.

Μεγάλη αύξηση επισκεπτών και εσόδων στην Ελλάδα τον Αύγουστο

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Κατά 13,4% αυξήθηκαν οι αφίξεις ταξιδιωτών από το εξωτερικό και κατά 6,5% οι σχετικές ταξιδιωτικές εισπράξεις τον Αύγουστο σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, φτάνοντας τα 4,87 δισ. ευρώ (έναντι 4,57 δισ. ευρώ τον Αύγουστο του 2025), σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που ανακοίνωσε η Τράπεζα της Ελλάδος. Η επίδοση αυτή, που κατεγράφη κατά τον ιστορικά ισχυρότερο και πλέον καθοριστικό μήνα της τουριστικής σεζόν, λειτούργησε καταλυτικά, διαμορφώνοντας τα συνολικά μεγέθη για το οκτάμηνο του έτους σε σταθερά ανοδική τροχιά, με τις συνολικές εισπράξεις να ανέρχονται στα 18,2 δισ. ευρώ (από 16,64 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο) και τις αφίξεις να καταγράφουν άνοδο 10%. Ωστόσο, πέρα από τη θετική αποτύπωση στα ταμεία, η συγκεκριμένη στατιστική καταγραφή φέρνει στο φως κρίσιμα ποιοτικά χαρακτηριστικά, που αφορούν τη δομική μεταβολή της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ζήτησης.

Με δεδομένο ότι εκδηλώθηκε τόσο ισχυρή αύξηση των αφίξεων τον Αύγουστο, η οποία αποδείχθηκε στην πράξη μεγαλύτερη της αρχικά εκτιμώμενης και υπερέρβη την εικόνα που έδειχναν οι υφιστάμενες προκρατήσεις (early bookings) στις αρχές του καλοκαιριού, προκύπτει ένα σαφές συμπέρασμα: Οι κρατήσεις της τελευταίας στιγμής, γνωστές στην τουριστική βιομηχανία ως

Η εμφάνιση ψαλίδα ανάμεσα στη διψήφια αύξηση των αφίξεων (+13,4%) και στη μονοψήφια αύξηση των εισπράξεων (+6,5%) υποδηλώνει με σαφήνεια ισχυρή πίεση στη μέση κατά κεφαλήν δαπάνη ή στη διάρκεια παραμονής ή και στα δύο.

Στο οκτάμηνο του έτους, τα έσοδα από τον τουρισμό διαμορφώθηκαν σε 18,2 δισ., ενώ ο αριθμός των τουριστών είναι ενισχυμένος κατά 10%.

last minute, δεν αποτελούν πια ευκαιριακή, δευτερεύουσα ή συμπληρωματική τάση. Αντιθέτως,

αφορούν πλέον ένα διαρκώς αυξανόμενο και καθοριστικό μερίδιο της συνολικής πίτας της αγοράς. Η μετατόπιση αυτή δείχνει επίσης ότι οι καταναλωτές, κυρίως από τις βασικές ευρωπαϊκές χώρες προέλευσης, επιλέγουν συνειδητά να τηρούν στάση αναμονής. Καθυστέρουν τον προγραμματισμό και την οριστικοποίηση των διακοπών τους μέχρι και λίγες ημέρες πριν από την αναχώρηση, αξιολογώντας διαρκώς τις προσφορές μέσω των ψηφιακών πλατφορμών και σταθμίζοντας τα αυστηρά διαθέσιμα οικονομικά δεδομένα

τους, εξηγούν πηγές της αγοράς. Η ανάλυση των δεδομένων της Τράπεζας της Ελλάδος αποκαλύπτει παράλληλα μια πρόσθετη, κρίσιμη παράμετρο. Η εμφανής ψαλίδα ανάμεσα στη διψήφια αύξηση των αφίξεων (+13,4%) και τη μονοψήφια αύξηση των εισπράξεων (+6,5%) υποδηλώνει με σαφήνεια ισχυρή πίεση στη μέση κατά κεφαλήν δαπάνη ή στη διάρκεια παραμονής ή και στα δύο. Οι τουρίστες που καταφθάνουν μαζικά στη χώρα τον Αύγουστο –μεγάλο ποσοστό των οποίων κινητοποιείται ακρι-

βώς μέσω last minute κρατήσεων– εμφανίζονται αισθητά πιο συγκρατημένοι ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό που διαθέτουν κατά τη διάρκεια της παραμονής τους. Οι συνεχιζόμενες πληθωριστικές πιέσεις, το αυξημένο κόστος των αεροπορικών εισιτηρίων και η γενικότερη ακρίβεια στις ευρωπαϊκές οικονομίες αναγκάζουν τον μέσο ταξιδιώτη είτε να μειώσει τον αριθμό των διανυκτερεύσεων του, είτε να περιορίσει δραστικά τις καθημερινές του εκτός καταλύματος δαπάνες, σε εστίαση, τοπικό εμπόριο,

μεταφορές και παροχή υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, η τουριστική αγορά κινείται πλέον με ταχείς ρυθμούς προς ένα μοντέλο που στηρίζεται κυρίως στον μεγάλο όγκο (volume) παρά στην αύξηση του περιθωρίου κέρδους ανά μεμονωμένο επισκέπτη.

Για τις ίδιες τις επιχειρήσεις του κλάδου, αυτή η αύξηση των last minute κρατήσεων ως βασικής καταναλωτικής συμπεριφοράς διαμορφώνει ένα ρευστό και λειτουργικά απαιτητικό περιβάλλον. Οι ξενοδοχειακές μονάδες, τα δίκτυα καταλυμάτων, οι αεροπορικές εταιρείες και οι διεθνείς διοργανωτές ταξιδιών καλούνται πλέον να λειτουργήσουν και να αναπτυχθούν σε συνθήκες μειωμένης ορατότητας. Ο ετήσιος προγραμματισμός, ο οποίος παραδοσιακά βασιζόταν στη σχετική ασφάλεια των προαγορών και των έγκαιρων συμβολαίων της άνοιξης, καθίσταται πλέον επισφαλής. Όταν ο τελικός όγκος των πελατών και κατά συνέπεια τα έσοδα κρίνονται πρακτικά κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, η ορθή διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας, η προμήθεια πρώτων υλών και, κυρίως, η κατανομή των διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού απαιτούν οργανωτική ευελιξία, αναφέρουν στην «Κ» κύκλοι της ελληνικής ξενοδοχίας. Παράλληλα, τα εμπορικά τμήματα των τουριστικών επιχειρήσεων υποχρεώνονται να προσαρμοστούν άμεσα, εγκαταλείποντας οριστικά τις παραδοσιακές τιμολογιακές πολιτικές.

Εξοικονομούν 20 εκατ. από τους νεοεισερχόμενους

Η μείωση των κλιμάκων εισδοχής εφαρμόστηκε το 2012 από καιρούς Τρόικα και παραμένει ως σήμερα ενεργή

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Στα 20,1 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση φτάνει η εξοικονόμηση του κράτους από τη μείωση των εισαγωγικών μισθολογικών κλιμάκων κατά 10% για τους νεοεισερχόμενους στη δημόσια υπηρεσία, ενώ το υπουργείο Οικονομικών δεν προτίθεται να καταργήσει ή να αναθεωρήσει το μέτρο, το οποίο εφαρμόζεται για 24 μήνες. Σε ένα πρότζεκτ προσπάθειας συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου στην Κύπρο, βρίσκουμε πρακτικά που είχε συμφωνηθεί με την Τρόικα, μέτρο που εύλογα δημιουργεί ερωτήματα εάν θα πρέπει να εκουγχρονισθεί, ή να μετατοπιστεί για να εξυπηρετεί τις ανάγκες του σήμερα, 15 χρόνια αργότερα. Και όλα αυτά, σε ένα πλαίσιο προσπάθειας μείωσης του κρατικού μισθολογίου, όπου έχει βάλει το «κεράκι» του και με σχετική έκθεση σχετικά πρόσφατα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Σύμφωνα με απάντηση του υπουργού Οικονομικών Μάκη Κεραυνού σε σχετική ερώτηση του βουλευτή εκλογικής περιφέρειας Αμμοχώστου Νίκου Γεωργίου, που κοινοποιήθηκε στη Βουλή, τονίζεται πως η μείωση των κλιμάκων εισδοχής, η οποία εφαρμόστηκε από την 01.01.2012 ως ένα εκ των μέτρων για συγκράτηση του κρατικού μισθολογίου την περίοδο της οικονομικής κρίσης, είχε αρχικά συμφωνηθεί μεταξύ της επίσημης και της συνδικαλιστικής πλευράς στο πλαίσιο της αναθεώρησης του κρατικού μισθολογίου το 2002. Κατά την ψήφιση του σχετικού Συμπληρωματικού

Προϋπολογισμού (Ν. 42(ΙΙ)/2002), δεν είχε εγκριθεί από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, και προωθήθηκαν μόνο οι ρυθμίσεις που ήταν προς όφελος των υπαλλήλων. Το εν λόγω μέτρο, κατά τον υπουργό, συνεχίζει να εφαρμόζεται καθότι συνιστά διαρθρωτικό μέτρο. Διαχρονικά, σημειώνει στη γραπτή του απάντηση, οι μελέτες καταδεικνύουν ότι οι μισθοί στον δημόσιο τομέα υπερτερούν των μισθών του ιδιωτικού τομέα με εξαίρεση κάποιες κατηγορίες προσωπικού (π.χ. διευθυντικό προσωπικό). Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα που εξασφαλίστηκαν από τη Στατιστική Υπηρεσία για τις μέσες μηνιαίες συνολικές απολαβές πλήρως απασχολούμενων υπαλλήλων για το 2022 ανά επαγγελματική κατηγορία, διαπιστώνεται ουσιαστική διαφορά στις απολαβές μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στις κατηγορίες του προσοντούχου προσωπικού, των τεχνικών επαγγελματιών και του γραμματειακού προσωπικού, οι οποίοι, σε αντίθεση με το διευθυντικό προσωπικό, λαμβάνουν αισθητά υψηλότερες απολαβές συγκριτικά με το αντίστοιχο προσωπικό του ιδιωτικού τομέα.

Ειδικά για το ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό (ΩΚΠ) αναφέρεται ότι το μέτρο εφαρμόστηκε από 01.01.2014 σε συνέχεια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.19.12.2013. Με την εν λόγω απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου εγκρίθηκαν διάφορες ρυθμίσεις μετά από σειρά επαφών και με τις συντεχνίες του ΩΚΠ (ΟΕΚΔΥ ΣΕΚ, ΠΑΣΥΕΚ-ΠΕΟ και ΔΕΕΚ-ΔΟΚΩ-ΔΕΟΚ) που προέβλεπαν

Το μέτρο δεν εφαρμόζεται στις ανώτερες θέσεις των υφιστάμενων δομών, καθώς αυτές καλύπτονται συνήθως από υπαλλήλους που ήδη εργάζονται στο δημόσιο.

Διαχρονικά, μελέτες καταδεικνύουν ότι οι μισθοί στον δημόσιο τομέα υπερτερούν των μισθών του ιδιωτικού τομέα, με εξαίρεση κάποιες κατηγορίες προσωπικού.

αναθεώρηση/κατάργηση διαφόρων επιδομάτων καθώς και ρυθμίσεις που αφορούσαν την απασχόληση του εποχικού ΩΚΠ προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση της απασχόλησης του παρά τη μείωση των δαπανών/έργων στον κρατικό προϋπολογισμό κατά την περίοδο του μνημονίου με την Τρόικα.

Σημειώνεται ότι οι ρυθμίσεις

για μείωση των κλιμάκων του ΩΚΠ κατά 10% υιοθετήθηκαν κατ' αναλογία των αντίστοιχων που ίσχυαν για τις δημοσιοϋπαλληλικές θέσεις και τυγχάνουν εφαρμογής για τις περιπτώσεις των νεοεισερχόμενων στο ΩΚΠ με εξαίρεση τις περιπτώσεις των ωρομίσθιων Καθαριστών/ριών Γραφείου (Κλ. Ε1), όπου η μείωση ήταν σε μικρότερο ποσοστό λόγω του ότι το αρχικό ωρομίσθιο της εν λόγω θέσης ενέπιπτε στα επαγγέλματα των οποίων η μισθοδοσία καθορίζεται στα ελάχιστα διατάγματα για τα κατώτατα όρια μισθών.

Εξοικονόμηση 18,8 και 1,2

Σύμφωνα με τον υπουργό, η μέση εξοικονόμηση που επιτυγχάνεται από τη μείωση των κλιμάκων εισδοχής νεοεισερχομένων υπαλλήλων στην κρατική υπηρεσία εκτιμήθηκε περίπου

στα €20,1 εκατομμύρια ετησίως (€18,83 εκατ. για τους υπαλλήλους και €1,27 εκατ. για το ΩΚΠ). Για την εν λόγω εκτίμηση, λήφθηκαν υπόψη οι ακαθάριστες απολαβές των υπαλλήλων (μισθός και 13ος) και οι εισφορές του εργοδότη στα διάφορα ταμεία (π.χ. Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ΓεΣΥ), καθώς και για το νέο συνταξιοδοτικό σχέδιο ή σε ταμείο προνοίας.

Επισημαίνεται ότι στην εν λόγω κοστολόγηση δεν περιλαμβάνεται η εξοικονόμηση για το προσωπικό του ευρύτερου δημόσιου τομέα (Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου περιλαμβανομένων και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

Δεν καταργείται

Σύμφωνα με την απάντηση που κοινοποιήθηκε στη Βουλή, δεδομένου ότι οι μισθοί του δημοσίου τομέα υπερτερούν των μισθών του ιδιωτικού τομέα με κάποιες εξαιρέσεις, το υπουργείο Οικονομικών κρίνει ότι το μέτρο της μείωσης των κλιμάκων εισδοχής νεοεισερχόμενων υπαλλήλων στις κατώτερες θέσεις των υφιστάμενων δομών θέσεων συνιστά διαρθρωτικό μέτρο και δεν ενδείκνυται η κατάργησή ή αναθεώρησή του.

Σημειώνεται στην επιστολή ότι, τόσο για σκοπούς της μείωσης των κλιμάκων εισδοχής όσο και γενικότερα, για να ληφθεί υπόψη προηγούμενη απασχόληση στον δημόσιο τομέα για σκοπούς μισθοδοτικής τοποθέτησης υπαλλήλου ψηλότερα από την αρχική βαθμίδα της κλίμακας της θέσης του, η απασχόληση πρέπει να είναι συ-

νεχόμενη. Σε περίπτωση παραιτήσεως υπαλλήλου ή λήξης του συμβολαίου απασχόλησής του, λύνεται η σχέση εργοδότη-εργοδотουμένου και δεν υπάρχει υποχρέωση αναγνώρισης της προηγούμενης απασχόλησης σε μελλοντική πρόσληψη. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση υπαλλήλου που έχει συμπληρώσει δύο χρόνια υπηρεσίας/ απασχόλησης στη μειωμένη κλίμακα εισδοχής, στη συνέχεια αποχωρεί από την κρατική υπηρεσία, και αφού έχει μεσολαβήσει διακοπή στην υπηρεσία/ απασχόλησή του, διορίζεται εκ νέου σε μόνιμη θέση ή προσλαμβάνεται σε έκτακτη βάση, τοποθετείται εκ νέου στη μειωμένη κλίμακα εισδοχής για περίοδο 24 μηνών, λόγω του ότι πρόκειται για νέο διορισμό/ πρόσληψη.

Όπως διαλαμβάνει το εκάστοτε ισχύον άρθρο του περί Προϋπολογισμού Νόμου, η προηγούμενη υπηρεσία/ απασχόληση σε μειωμένη κλίμακα εισδοχής συμψηφίζεται μόνο εφόσον δεν μεσολαβεί διακοπή στην υπηρεσία/ απασχόληση μεταξύ των δύο καθεστώτων απασχόλησης του υπαλλήλου. Εξαιρέση αποτελούν οι εκπαιδευτικοί, για τη μισθοδοσία των οποίων μπορεί να αναγνωριστεί από την Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας προηγούμενη απασχόληση με διακοπές ως προϋπηρεσία ή τεχνική πείρα, σύμφωνα με τους περί Εκπαιδευτικών Λειτουργών (Αναγνώριση Υπηρεσίας, Προϋπηρεσίας και Τεχνικής Πείρας για Σκοπούς Διορισμού, Προαγωγής και Προσaudήσεων) Κανονισμούς του 2019 και 2026 (ΚΔΠ 136/2019).

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

BLACK RANGE
Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT
MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE
Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

PHARMALEAD®
VITORGAN

Ανάλυση του ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΣΙΑΝΗ

Όταν ο πληθωρισμός άρχισε να ξεφεύγει τη δεκαετία του 1970, μια ρήτρα του Glass-Steagall που έκλεινε τότε τα 40 χρόνια, άρχισε να κτυπά στις αγορές. Η ρήτρα, Regulation Q, έδινε στη fed το δικαίωμα να περιορίζει το ύψος των καταθετικών επιτοκίων, κάτι που η fed έκανε με ζήλο. Με τον περιορισμό, όμως, τα επιτόκια των καταθετών ήταν χαμηλότερα του πληθωρισμού με αποτέλεσμα το πραγματικό επιτόκιο να είναι αρνητικό (όπως σήμερα στην Κύπρο).

Όσοι αποταμίευσαν, κατάλαβαν πως δεν συμφέρει να καταθέτεις τα χρήματά σου και άρχισαν να αποφεύγουν τις τράπεζες, αναζητώντας εναλλακτικές επιλογές. Κινήθηκαν προς treasuries, επενδύσεις, και, στην τελική, προς μια νέα αναπτυσσόμενη μόδα, money market mutuals. Μια νέα χρυσή εποχή άρχισε για τα όλο και πιο περίπλοκα προϊόντα της Wall Street, περίπου μια δεκαετία πριν η ομώνυμη ταινία του Oliver Stone μας δώσει την αξέχαστη στιγμή όπου ο Gordon

Κάθε φορά, ένα εποπτικό κενό οδήγησε σε υπερβολικά ρίσκα, τα οποία εκμεταλλεύτηκε μία νησίδα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, πιο εξωτική από το κυρίως ρεύμα της εποχής.

Gekko (Michael Douglass) επιβεβαιώνει τα ήθη της εποχής με το αξέχαστο, «Greed is Good».

Ο κόσμος που αναπτύσσεται στις παρυφές της ελεγχόμενης αγοράς, συχνά αποκαλείται «σκιάδης», ακριβώς διότι βρίσκεται ένα κλικ έξω από την εμβέλεια των ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών, σε ένα χώρο όπου διαπρέπουν funds, ιδιωτική πίστη και παράγωγα. Εκεί αναπτύσσονται αμύθητα κέρδη τα οποία ληπαίνουν τις μηχανές της παγκόσμιας οικονομίας.

Τους τελευταίους 18-24 μήνες, εντοπίζεται αυξανόμενη ανησυχία για την ποιότητα των ιδιωτικών αυτών δανείων που βρίσκονται εκτός τραπεζών και τις υποτιμήσεις των εξασφαλίσεων στις οποίες βασίζονται τα funds, ενώ οι κατά κύματα μαζικές αναλήψεις προμηνύουν πως οι αποτυχίες δανεισμού μπορεί να αυξηθούν. Αναλυτές και επίσημοι φορείς έχουν αρχίσει να εκδίδουν προειδοποιήσεις, αδυνατώντας πλέον να κρύψουν την ανησυχία τους απέναντι στη ραγδαία ανάπτυξη της σκιώδους αγοράς που ξεπερνά το 50% του παγκόσμιου finance (258 τρις. δολάρια), απέναντι στην αυξανόμενη διασύνδεση με τις παραδοσιακές τράπεζες (αύξηση 35% του δανεισμού παραδοσιακών τραπεζών στις ΗΠΑ,) αλλά και απέναντι στη συνεχιζόμενη αδιαφάνεια των βιβλίων τους: Τρεις παράγοντες που δεν μπορούν παρά να προκαλούν ανησυχία. Η ραγδαία αύξηση, η διασύνδεση με την παραδοσιακή αγορά και η αδιαφάνεια είναι ένα πάντα εκρηκτικό μείγμα. Επιπλέον, η συγκέντρωση των μεγάλων ποσών σε μικρό αριθμό αντισυμβαλλόμενων, αυξάνει την πιθανότητα, αν υπάρξει κάποιο «event», αυτό να πάρει γρήγορα διαστάσεις και να μεταδοθεί στο ευρύτερο χρηματο-

πιστωτικό οικοσύστημα.

Από την αποτυχία της Tricolor πέρσι, τους περιορισμούς στις αναλήψεις από την Blue Owl (που τελικά έκλεισε) αλλά και από την BlackRock, τις γνωστές μας Apollo και KKR (και άλλα ταμεία) την άνοιξη, αλλά και την αμήχανη ανακίνηση της HSBC στις αρχές του καλοκαιριού, οι τριγμοί στις σκιές συνεχίζονται.

Αν αρχίζει μια διαδικασία διόρθωσης, αυτό δεν είναι κάτι το πρωτόγνωρο. Έχουμε ξαναδεί αυτή τη διαδικασία. Τα παραδείγματα είναι πολλά, από το 1997 των χάρτινων τίγρων, στον Alexander Fordyce το 1772 και την κρίση του 1907 στις ΗΠΑ. Τότε που η κατάρρευση της Knickerbocker Trust Company οδήγησε σε κλυδωνισμούς οι οποίοι ανέδειξαν, τελικά, κάποιον κύριο J.P. Morgan ο οποίος το πήρε πάνω του και έγινε ο σωτήρας της τελευταίας στιγμής.

Κάθε φορά, ένα εποπτικό κενό οδήγησε σε υπερβολικά ρίσκα, τα οποία εκμεταλλεύτηκε μία νησίδα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, πιο εξωτική από το κυρίως ρεύμα της εποχής. Συνήθως, το ρίσκο συσχετίστηκε με τη χρηματοδότηση μιας ραγδαία αναπτυσσόμε-

νης τεχνολογίας που «θα τα αλλάξει όλα». Και, η τελική κατάρρευση από τη διόρθωση στα ενεργητικά, κτυπά σαν βαριοπούλα το υπόλοιπο σύστημα, κι απ' εκεί όλα την παγκόσμια οικονομία.

Το shadow banking υπάρχει επειδή άλλα μέρη του συστήματος εποπτεύονται και ρυθμίζονται με τρόπο που περιορίζει τη φαντασία των golden boys. Κάτω από κατ'άλλες συνθήκες, όπως το εύκολο χρήμα και ικανοποιητικά επιτόκια και αποδόσεις, και ιδίως εάν αυτά συμπίπτουν με την εμφάνιση νέας τεχνολογίας ή το άνοιγμα νέων «περιοχών» της οικονομίας, αναπτύσσονται ραγδαία. Hedge funds, δομημένα οχήματα και περίπλοκες δομές απορροφούν μανιωδώς χρηματοδότηση από την αγορά και δημιουργούν νέα, κατά κανόνα ιδιόφυη, καινοτόμα προϊόντα.

Είναι εξ' ορισμού εκτός της εμβέλειας της εποπτείας, με φυσικό βιότοπο τους τις «σκιές» του συστήματος, αφού τα προϊόντα τους αναπτύσσονται ακριβώς με στόχο να διαχειριστούν το ρίσκο στη λογική ότι με τη διάχυσή του, εξαυλώνεται.

Το σκιάδες τραπεζικό σύστημα των funds, όμως, είναι εγγενώς βα-

σισμένο σε ασταθή δομή ληκτότητας: βραχυπρόθεσμα παθητικά και μακροπρόθεσμα ενεργητικά. Χρωστά τώρα και θα εισπράξει αργότερα σύστημα, κι απ' εκεί όλα την παγκόσμια οικονομία. Η υψηλή ευφύια και αχαλίνωτη φαντασία, στις αρρυθμιστες σκιές του συστήματος όπου είναι ελεύθεροι να κάνουν τις κινήσεις τους. Αυτό, όμως, δεν αρκεί για να αποτρέψει, κάποια στιγμή, μια μοιραία στραβοτιμονιά, η οποία είναι μόνο θέμα χρόνου. Η υψηλή μόχλευση με βάση εξασφαλίσεις, η οποία δεν είναι κυπριακή εφεύρεση, η επίπλαστη ρευστότητα και η ληκτότητά τους, τα καθιστούν εκ φύσεως ασταθή και ανισόρροπα.

Και, καθώς είναι συνδεδεμένα με τις αγορές, αλλά και με το παραδοσιακό πιστωτικό σύστημα, οι πιέσεις τους διαχέονται στην οικονομία. Η επικράτηση του δολαρίου (αλλά και των crypto, πλέον) ως νομίσματα συναλλαγών και επενδύσεων, μεταφέρει την κατάσταση υγείας του shadow banking και σε νομισματικό επίπεδο, αμέσως και πρωτογενώς.

Οι τριγμοί που ακούγονται στις δοκούς του shadow system τις τελευταίες εβδομάδες, δεν προέρχο-

νται από το Ιράν, το οποίο εντείνει την αβεβαιότητα και την αστάθεια και επιδεινώνει τις ήδη αυξανόμενες πιέσεις στην ανάπτυξη. Ούτε προέρχονται από τους δρόμους της Γαλλίας, όπου οι δημοσιονομικές πιέσεις έχουν εξαντλήσει ταυτόχρονα τον κόσμο και τα ταμεία. Ακόμα και χωρίς κρυπτονομίσματα και τεχνική νοσηρότητα, ακόμα και χωρίς συνεχείς γεωπολιτικές αναταραχές περιλαμβανομένου και του Ιράν, ακόμα και χωρίς το AfD στη Γερμανία και τις λεπτασίες στη Γαλλία, οι πιέσεις ήταν εκεί. Όλα αυτά έχουν απλά σφίξει τη μέγγενη.

Κάτω από μια τέτοια δυνητική εξέλιξη, η Κύπρος θα πιεστεί, θα δυσκολευτεί, και, αν αποφύγει τα λάθη, θα αντέξει.

Έχει περάσει χειρότερα, με κρίτος και πολιτική που δεν ήταν ώριμα για να διαχειριστούν τέτοιου είδους προβλήματα. Σήμερα οι υφιστάμενοι θεσμοί είναι σε θέση να ανταποκριθούν καλύτερα και ταχύτερα στις απαιτήσεις της καθημερινότητας κάτω από παρατεταμένη πίεση. Πλέον, για να δοκιμαστεί για τα καλά η αντοχή μας, πρέπει να προηγηθεί μια συρροή λαθών, ή ένα μεγάλο λάθος.

Η πολύ καλή δημοσιονομική υγεία αποτελεί επιπλέον μέρος της θωράκισης της οικονομίας, ενώ σε περίπτωση που αποφευχθούν εκροές ΑΞΕ, αυτές οι επενδύσεις θα αποτελέσουν μια ακόμα σημαντική γραμμή άμυνας. (Φυσικά, απαιτείται στρατηγική για το θέμα, που σήμερα δεν υπάρχει). Η χώρα σίγουρα θα χρειαστεί μέτρα κοινωνικής στήριξης, αλλά αυτά δεν αποτελούν «οικονομική πολιτική». Πρωτοβουλίες στήριξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων, περιλαμβανομένων και υψηλής τεχνολογίας ΜμΕ, δεν είναι ανάγκη να βασιστούν σε δαπάνες, ενώ το πιο προφανές λάθος – η στήριξη των τιμών σε περιουσιακά στοιχεία που περνούν από διόρθωση – είναι εύκολο να αποφευχθεί.

Πάνω από όλα, μια διόρθωση στο παγκόσμιο finance θα αποτελέσει μια χρυσή ευκαιρία για μεταρρυθμίσεις – και αφού η λέξη είναι τόσο ταλαιπωρημένη, η σημαντικότερη θα είναι η λιγότερο ελκυστική και η λιγότερο πιασάρικη για τους πολιτικούς: η μεταρρύθμιση των ιδίων των διαδικασιών του κράτους, με απλοποίηση της διαδικασίας αιτήσεων και της γραφειοκρατίας, αλλά και (αληθινή) αναθεώρηση των εσωτερικών διαδικασιών. Η ψηφιοποίηση του κράτους πέρα από τα σημεία που είναι ορατά στους ψηφοφόρους, στα ενδότερα της δημόσιας υπηρεσίας, θα πρέπει να αποτελέσει επιτέλους προτεραιότητα, έστω κι αν δεν προσφέρεται για προεκλογικά αυτο-συχαρητήρια. Στο ίδιο πλαίσιο, φυσικά, θα πρέπει να μπει ένα τέλος στην απόλυτα παθητική στάση απέναντι στις ΑΞΕ, τις οποίες παρακολουθούν χαρωπά, αλλά δεν λαμβάνουμε μέτρα εδραίωσης της εδώ παρουσίας τους για το μακρύ διάστημα, ούτε οργανικής διασύνδεσής τους με την εγχώρια οικονομία. Στο ICT, μόλις το 4,2% της παραγωγής «καταναλώνεται» εντός Κύπρου. Ούτε για να αυξηθεί το κόστος μιας δυνητικής εγκατάλειψης της Κύπρου, μέσα από την οργανική διασύνδεσή τους με την εγχώρια οικονομία, ούτε για να μετακινήθούν προς χώρους της οικονομίας όπου υπάρχει και δικό μας, μακροπρόθεσμο, όφελος.

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΓΙΑΓΚΟΥ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Κυπριακή οικονομία – Επιτεύγματα και προκλήσεις

Η κυπριακή οικονομία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης, μείωση της ανεργίας και εξαιρετικά θετικούς δημοσιονομικούς δείκτες. Ωστόσο, η πραγματική πρόκληση είναι κατά πόσο αυτή η θετική μακροοικονομική εικόνα κλιμακώνει τον δημοσιονομικό βιοτικού επιπέδου για τη μέση κυπριακή οικογένεια, ιδιαίτερα μέσα σε ένα περιβάλλον αυξημένου γεωπολιτικού κινδύνου στην Ανατολική Μεσόγειο και γενικότερης διεθνούς αβεβαιότητας.

Η κυπριακή οικονομία, παρά τα διαδοχικά σοκ της τελευταίας δεκαετίας – την κρίση του 2013, την πανδημία, τον υψηλό πληθωρισμό και τις αναταράξεις στις αγορές ενέργειας – επιδεικνύει αξιοσημείωτη ανθεκτικό-

τητα. Ο τουρισμός ανακάμπτει δυναμικά, οι υπηρεσίες (ιδίως οι επαγγελματικές και οι υπηρεσίες τεχνολογίας) ενισχύουν τον ρόλο τους, ενώ οι δημόσιες επενδύσεις και τα ευρωπαϊκά κονδύλια στηρίζουν την ανάπτυξη. Η εικόνα αυτή, ενισχυμένη από την αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ και τη διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, δικαιολογεί σε μεγάλο βαθμό την εκτίμηση ότι η κυβέρνηση κινείται στη σωστή κατεύθυνση σε επίπεδο μακροοικονομικής πολιτικής.

Ωστόσο, η πρόκληση για ενδυνάμωση της ευημερίας των νοικοκυριών παραμένει. Ο διάμεσος μισθός αποτελεί κρίσιμο δείκτη. Αποτελεί εξαιρετικό νέο ότι ο διάμεσος μισθός αυξήθηκε 3,8% το

2025 σε σύγκριση με το 2024, με βάση τις πρόσφατες ανακοινώσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας.

Τα τελευταία χρόνια, ο πληθωρισμός, αν και έχει αποκλιμακωθεί σε σχέση με τα υψηλά του 2022, άφησε έντονο αποτύπωμα στο καλάθι της νοικοκυράς. Η ενέργεια, τα καύσιμα, τα ενοίκια και οι τιμές των βασικών αγαθών άσκησαν ισχυρή πίεση στο διαθέσιμο εισόδημα. Για μια οικογένεια με εισοδήματα κοντά στον διάμεσο μισθό, η αύξηση του κόστους ζωής είναι αισθητή: μεγαλύτερο μέρος του μισθού κατευθύνεται σε ανελαστικές δαπάνες (στέγη, ρεύμα, τρόφιμα), αφήνοντας περιορισμένα περιθώρια για αποταμίευση ή κατανάλωση πέραν των απολύτως αναγκαίων. Έτσι, ενώ το ΑΕΠ αυξάνεται, το υποκειμε-

νικό αίσθημα ευημερίας συχνά δεν συμβαδίζει. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο η πρόσφατη Φορολογική Μεταρρύθμιση είναι εξαιρετικά σημαντική και δίδει σημαντική στήριξη στο διαθέσιμο εισόδημα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι γεωπολιτικές εξελίξεις αποτελούν ταυτόχρονα κίνδυνο και ευκαιρία. Η Κύπρος, τοποθετημένη σε μια ευαίσθητη περιοχή, επηρεάζεται άμεσα από εντάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο, τις σχέσεις με την Τουρκία, αλλά και τις ευρύτερες συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή. Οι κίνδυνοι αφορούν κυρίως τον τουρισμό, την ασφάλεια εφοδιασμού σε ενέργεια και τη γενικότερη επενδυτική εμπιστοσύνη. Από την άλλη πλευρά, ο ρόλος της

Κύπρου ως ενεργειακού κόμβου, η αξιοποίηση των υδρογονανθράκων και η ανάδειξη της χώρας ως περιφερειακού κέντρου υπηρεσιών και σταθερότητας, μπορούν να ενισχύσουν μακροπρόθεσμα την οικονομία και να δημιουργήσουν καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

Συνολικά, η κυβέρνηση κινείται στη σωστή κατεύθυνση όταν συνδυάζει τη δημοσιονομική υπευθυνότητα με στοχευμένες πολιτικές στήριξης του διαθέσιμου εισοδήματος των πιο εύάλωτων και της μεσοίας τάξης. Κρίσιμα βήματα προς τα εμπρός είναι η ενίσχυση της κοινωνικής κατοικίας και η αντιμετώπιση του υψηλού κόστους στέγασης, η διατήρηση μέτρων για τον μετριασμό του ενεργειακού κόστους,

η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας.

Ο ρυθμός ανάπτυξης του 4,8% το 2025 και το δημοσιονομικό πλεόνασμα στο 3,6% του ΑΕΠ είναι δύο δείκτες για τους οποίους θα πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι, εν μέσω γεωπολιτικής θέσης της χώρας, η Κύπρος μπορεί να μετατρέψει τη σημερινή οικονομική ανθεκτικότητα σε διαχρονική κοινωνική ευημερία.

Ο Γιάγκος Χατζηγιάννης είναι οικονομικός αναλυτής.

Η ψηφιακή εξάρτηση των συναλλαγών

Τι έδειξαν οι πρόσφατες διακοπές υπηρεσιών της Revolut, οι τρίτοι πάροχοι και οι εφεδρείες των τραπεζών

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Το πρόσφατο πρόβλημα στο Google Cloud που προκάλεσε διακοπές σε υπηρεσίες της Revolut έφερε στην επιφάνεια το πόσο εξαρτημένη είναι η καθημερινή τραπεζική όχι μόνο από τις ψηφιακές υποδομές των τραπεζών αλλά και τρίτων παρόχων. Για τον πελάτη, μια τέτοια βλάβη μπορεί να έχει πολλές όψεις. Μπορεί να μην έχει πρόσβαση στο mobile banking ή να μην ολοκληρώνεται η σύνδεσή του, αν έχει επηρεαστεί το σύστημα ταυτοποίησης. Μπορεί επίσης να μην ανανεώνονται το υπόλοιπο και οι κινήσεις του λογαριασμού ή να μην μπορεί να ξεκινήσει ή να επιβεβαιώσει μια μεταφορά. Η συναλλαγή ενδέχεται να καθυστερήσει ή να μείνει σε εκκρεμότητα και η καθυστέρηση μπορεί να στοιχίσει ακριβά, π.χ. για κάποιον που θέλει να κλείσει εισιτήριο άμεσα ή για μια επιχείρηση που επιδιώκει να κλείσει μια παραγγελία.

Αν επηρεαστούν τα συστήματα έγκρισης, μπορεί να απορριφθεί η πληρωμή με κάρτα στο κατάστημα ή στο Διαδίκτυο. Αντιστοίχως, μπορεί να μην ολοκληρωθεί ανάληψη από ΑΤΜ, εφόσον το μηχανήμα δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τα συστήματα που ελέγχουν και εγκρίνουν τη συναλλαγή. Ορισμένες εφεδρικές διαδικασίες επιτρέπουν περιορισμένες συναλλαγές, αλλά το αν υπάρχουν και ποιες περιπτώσεις καλύπτουν εξαρτάται από την τράπεζα. Η αδυναμία πρόσβασης στην εφαρμογή δεν συνεπάγεται ότι χάθηκαν τα χρήματα ή ότι έπαψε να λειτουργεί ο τραπεζικός

λογαριασμός. Σημαίνει, όμως, ότι ο πελάτης μπορεί προσωρινά να μην έχει πρόσβαση στις υπηρεσίες που χρησιμοποιεί καθημερινά.

Οι ψηφιακές υπηρεσίες βασίζονται σε αλληλένδετες υποδομές, όπως ιδιότητα data centers, cloud και υπηρεσίες εξωτερικών παρόχων. Η αδυναμία πρόσβασης σε μια εφαρμογή δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι έχει τεθεί εκτός λειτουργίας ο λογαριασμός ή το κεντρικό τραπεζικό σύστημα. Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες στη χώρα μας χρησιμοποιούν υπη-

Το μοντέλο της γεωγραφικής διασποράς σε διαφορετικές χώρες διασφαλίζει τη λειτουργία των τραπεζικών υπηρεσιών.

ρεσίες Microsoft Azure, σε επιμέρους λειτουργίες και με διαφορετικό εύρος, αλλά το κρίσιμο, όπως σημειώνει ο Group Chief Operating Officer της Τράπεζας Πειραιώς Χάρης Μαργαρίτης, «είναι να υπάρχουν εφεδρείες που να βρίσκονται σε διαφορετικές περιοχές και όχι απλώς διαφορετικά data centers μέσα στην ίδια περιοχή». Εκτός από την Πειραιώς, το μοντέλο της γεωγραφικής διασποράς σε διαφορετικές χώρες χρησιμοποιεί και η Εθνική Τράπεζα, διασφαλίζοντας τη δυνατότητα ταχείας μετάπτωσης των λειτουργιών που επηρεάστηκαν από τη μια περιοχή στην άλλη.

Αν επηρεαστούν τα συστήματα έγκρισης, μπορεί να απορριφθεί η πληρωμή με κάρτα στο κατάστημα ή στο Διαδίκτυο. Αντιστοίχως, μπορεί να μην ολοκληρωθεί ανάληψη από ΑΤΜ, εφόσον το μηχανήμα δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τα συστήματα που ελέγχουν και εγκρίνουν τη συναλλαγή.

Η γεωγραφική απόσταση έχει σημασία επειδή δύο εγκαταστάσεις στην ίδια περιοχή μπορεί να εξαρτώνται από κοινές υποδομές, όπως το δίκτυο ηλεκτροδότησης –αυτό συνέβη με το Google Cloud– ή οι τηλεπικοινωνίες.

Η μετάβαση σε δεύτερη περιοχή μπορεί να καλύψει βλάβη στην πρώτη περιοχή του παρόχου, αλλά για μια γενικευμένη διακοπή του ίδιου παρόχου χρειάζεται διαφορετική υποδομή καθώς και δυνατότητα μεταφοράς των λειτουργιών σε αυτήν.

Εξίσου κρίσιμο με το αν υπάρχουν εφεδρικές εγκαταστάσεις, που βρίσκονται και ποιες λει-

τουργίες καλύπτουν είναι το να έχουν δοκιμαστεί σε πραγματικές συνθήκες διακοπής. Αυτό είναι και το ζητούμενο του ευρωπαϊκού πλαισίου DORA που επιβάλλει στις τράπεζες να έχουν και να δοκιμάζουν σχέδια επιχειρησιακής συνέχειας, καθώς και σχέδια μετάβασης από κρίσιμους τεχνολογικούς παρόχους. Όπως πρόσβαση σε τραπεζικούς λογαριασμούς, πληρωμές, αναλήψεις μετρητών, λειτουργίες ΑΤΜ και είσοδο στο online banking. Το περιστατικό δεν ήταν βλάβη cloud και προκλήθηκε από ενμέρωση λογισμικού της αμερικανικής εταιρείας κυβερνοασφάλειας CrowdStrike, η οποία ήταν

ναντι σε πιθανές διακοπές από μεγάλο πάροχο cloud, θέτοντας στην εμποτική ατζέντα το κατά πόσον τα σχέδια λειτουργούν στην πράξη.

Επιταχυντής της ευρωπαϊκής παρέμβασης υπήρξε η παγκόσμια διαταραχή πληροφορικής τον Ιούλιο του 2024, που επηρέασε, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση σε τραπεζικούς λογαριασμούς, πληρωμές, αναλήψεις μετρητών, λειτουργίες ΑΤΜ και είσοδο στο online banking. Το περιστατικό δεν ήταν βλάβη cloud και προκλήθηκε από ενμέρωση λογισμικού της αμερικανικής εταιρείας κυβερνοασφάλειας CrowdStrike, η οποία ήταν

ο προμηθευτής του λογισμικού προστασίας Falcon Sensor σε εκατομμύρια εταιρικούς υπολογιστές παγκοσμίως, μεταξύ των οποίων και ευρωπαϊκές τράπεζες. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, τα περισσότερα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατάφεραν να επαναφέρουν τη λειτουργία των συστημάτων τους εντός της ίδιας ημέρας. Ωστόσο, οι ώρες που μεσολάβησαν προκάλεσαν εμφανή προβλήματα στην καθημερινότητα των πολιτών δείχνοντας πόσες διαφορετικές τραπεζικές λειτουργίες μπορεί να αγγίζει ένα πρόβλημα σε εξωτερικό τεχνολογικό πάροχο.

Για υπηρεσίες τρίτων που στηρίζουν κρίσιμες ή σημαντικές λειτουργίες, η ΕΚΤ προβλέπει σχέδια εξόδου και μετάβασης, τα οποία πρέπει να είναι τεκμηριωμένα και να δοκιμάζονται. Ο κανονισμός δεν ορίζει μία ενιαία τεχνική λύση για όλες τις τράπεζες· απαιτεί, όμως, να μπορούν να διαχειριστούν τη διακοπή μιας κρίσιμης υπηρεσίας και να περιορίσουν την εξάρτησή τους από τρίτους παρόχους.

Στη λογική της μείωσης της εξάρτησης από τρίτους παρόχους, η ΕΚΤ προωθεί το ψηφιακό ευρώ που σχεδιάζεται ως ψηφιακή μορφή δημόσιου χρήματος, με πανευρωπαϊκή χρήση, ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και δυνατότητα πληρωμών και εκτός συνόρων. Η ΕΚΤ το παρουσιάζει ως τρόπο περιορισμού της εξάρτησης από μια ευρωπαϊκούς παρόχους και ως εναλλακτική που θα συμπληρώνει τα μετρητά και τις ιδιωτικές λύσεις πληρωμών.

ΙΔΡΥΜΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Θέση Ειδικού/ής Συμβούλου Πληροφορικής (10/RIF2026)

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ

Το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΙΔΕΚ) είναι ο Εθνικός Φορέας, αρμόδιος για την υποστήριξη και προώθηση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στην Κύπρο.

Ως εκτελεστικός βραχίονας του Συστήματος Διακυβέρνησης Έρευνας και Καινοτομίας, παρέχει χρηματοδότηση και υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας προς την ερευνητική και επιχειρηματική κοινότητα της χώρας, συνεισφέροντας στην επίτευξη του οράματος να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία.

ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

• **Ειδικός/ή Σύμβουλος Πληροφορικής (10/RIF2026)**, με σύμβαση Ορισμένου Χρόνου, υπό το καθεστώς του/της Ειδικού/ής Συμβούλου, διάρκειας πέντε (5) ετών, με δικαίωμα ανανέωσης.

ΩΦΕΛΗΜΑΤΑ

- €3.500 μεικτός μηνιαίος μισθός
- 13ος μισθός
- Παροχή συμμετοχής σε Ταμείο Προνοίας, με εισφορά εργοδότη ύψους 7% επί του μεικτού μηνιαίου μισθού.
- Δωρεάν χώρος στάθμευσης

ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

- Οι αιτήσεις υποβάλλονται ηλεκτρονικά μέσα από την ιστοσελίδα του ΙΔΕΚ (www.research.org.cy).
- Η τελευταία μέρα υποβολής αιτήσεων είναι η **Κυριακή, 15 Νοεμβρίου 2026**.
- Όλες οι αιτήσεις θα τύχουν εμπιστευτικού χειρισμού και η διαδικασία επιλογής και πρόσληψης θα πραγματοποιηθεί με άκρα εχεμύθεια.
- Για οποιεσδήποτε ερωτήσεις μπορείτε να επικοινωνείτε με το hr@research.org.cy.

Όλες οι αιτήσεις θα τύχουν εμπιστευτικού χειρισμού και η διαδικασία επιλογής και πρόσληψης θα πραγματοποιηθεί με άκρα εχεμύθεια.

ΤΜΗΜΑ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
TAX DEPARTMENT

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ 2025

Υποβολή της Φορολογικής Δήλωσης Εισοδήματος Ατόμου Τ.Φ. 1 (χωρίς λογαριασμούς) για το φορολογικό έτος 2025 και καταβολή του οφειλόμενου φόρου και εισφορών, χωρίς την επιβολή των οποιωνδήποτε τόκων και χρηματικών επιβαρύνσεων

μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2026

Λόγω της σταδιακής μετάβασης στο νέο μηχανογραφικό σύστημα ΤΦΑ, από την 1η Νοεμβρίου 2026 η δυνατότητα μεταβολής της κατάστασης μιας δήλωσης από «Οριστική Υποβολή» σε «Προσωρινή Παραλαβή» ενδέχεται να μην είναι εφικτή.

<https://www.gov.cy/mof-tax/>

Εκρηξη επενδύσεων σε ξενοδοχεία στην Αθήνα

Τέταρτος δημοφιλέστερος προορισμός στην Ευρώπη για θεσμικούς επενδυτές, πάνω από Βαρκελώνη, Βιέννη και Πράγα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε μία από τις δημοφιλέστερες επιλογές των θεσμικών επενδυτών, τόσο εγχωρίων όσο και από το εξωτερικό, εξελίσσονται τα ξενοδοχειακά ακίνητα και συνολικά ο τομέας της φιλοξενίας στην Ελλάδα. Με βάση τα στοιχεία της HVS, εξειδικευμένης εταιρείας παροχής υπηρεσιών συμβούλων στον συγκεκριμένο κλάδο, η ελληνική αγορά αποτέλεσε την πέμπτη δημοφιλέστερη στην Ευρώπη με βάση τον όγκο των αγοραπωλησιών, που άγγιξε το 1,12 δισ. ευρώ το 2025, ξεπερνώντας αγορές όπως η Ιταλία (1,05 δισ. ευρώ).

Ακόμη σημαντικότερο είναι το εύρημα ότι η ξενοδοχειακή αγορά της Αθήνας βρέθηκε στην τέταρτη θέση μεταξύ πόλεων της Ευρώπης σε ό,τι αφορά το ύψος των επενδύσεων για την απόκτηση ξενοδοχειακών μονάδων, καθώς η αξία των συναλλαγών άγγιξε τα 663 εκατ. ευρώ, όντας υπερδιπλάσια από το 2024. Έτσι, η ελληνική πρωτεύουσα ξεπέρασε πόλεις όπως το Αμστερνταμ, η Βαρκελώνη, η Βιέννη, η Πράγα και το Μόναχο, υστερώντας μόνον έναντι ώριμων αγορών και συγκεκριμένα του Λονδίνου, του Παρισιού και του Βερολίνου.

Σε σχετική ανάλυσή της, η εταιρεία Speak Real Estate επισημαίνει και τη διαφοροποίηση των επενδυτών, που τοποθετούνται στην εγκώρια ξενοδοχειακή αγορά, τονίζοντας ότι αυτή «διαφοροποιείται αισθητά, σε σχέση με προηγούμενους κύκλους: κρατικά επενδυτικά ταμεία (GIC στο Saniflcos Group), ελληνικό εφοπλιστικό και οικογε-

νειακό κεφάλαιο (Προκοπίου στο Four Seasons Astir Palace, οικογένεια Σμπόκου στη Phaea Group), ιρλανδικό κεφάλαιο (Hinita Bay Holdings) και διεθνές private equity (Azora, Brookfield, Bain Capital, HIG Capital) συνθέτουν πλέον μια πολύ πιο ετερογενή αγορά κεφαλαίου».

Σύμφωνα με τον κ. Γιάννη Παρασκευόπουλο, γενικό διευθυντή της Danos, που συνεργάζεται με την BNP Paribas Real Estate, «μεγάλοι ξενοδοχειακοί όμιλοι εξετάζουν την ελληνική αγορά κι ενδιαφέρονται να επεκταθούν σε αυτήν. Το 2026 είδαμε πληθώρα νέων επενδύσεων, με κινήσεις τόσο από νεοεισερχόμενους παίκτες, όπως η πρόσφατη

Από το 1,12 δισ. ευρώ που επενδύθηκαν το 2025 σε ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα, τα 663 εκατ. ευρώ αφορούσαν την πρωτεύουσα.

κίνηση της Highgate, όσο και από υφιστάμενους φορείς, όπως ο όμιλος HIP και φυσικά ΑΕΕΑΠ, όπως η Premia Properties και η Prodea Investments». Υπενθυμίζεται ότι πριν από μερικές εβδομάδες ολοκληρώθηκε η εξαγορά του ιστορικού Athens Zafolia Hotel στη Λ. Αλεξάνδρας, από τις επενδυτικές εταιρείες Highgate και Eternam. Η συμφωνία υπολογίζεται ότι ανήλθε σε 30 εκατ. ευρώ.

Προς το τέλος του 2026 αναμένεται να ολοκληρωθεί και μία από

Σύμφωνα με τον Γιάννη Παρασκευόπουλο, γενικό διευθυντή της Danos, που συνεργάζεται με την BNP Paribas Real Estate, «μεγάλοι ξενοδοχειακοί όμιλοι εξετάζουν την ελληνική αγορά και ενδιαφέρονται να επεκταθούν σε αυτήν».

τις μεγαλύτερες συναλλαγές στην ξενοδοχειακή αγορά κατά το τρέχον έτος.

Ο λόγος για την απόκτηση του ομίλου Akti και των μονάδων του σε Ρόδο και Κω από την Premia Properties. Το ύψος της συμφωνίας υπολογίζεται ότι θα προσεγγίσει τα 250 εκατ. ευρώ. Στις αρχές του έτους, ο όμιλος Fattal απέκτησε από τον όμιλο Bain Capital το Cora Resort & Spa στη Χαλκιδική, που πλέον έχει μετατραπεί σε Merania-Leonardo Limited Edition. Αντίστοιχα, στο τέλος του 2025, η Brookfield

Asset Management σε κοινοπραξία με την Domes Resorts προχώρησε στην απόκτηση πλειοψηφικού μεριδίου στο Domes Zeen Chania, έναντι 40 εκατ. ευρώ, με τη συμφωνία να προβλέπει και κεφάλαια για την αναβάθμιση της μονάδας.

«Κέρδη» από τον πόλεμο

Όπως αναφέρει ο κ. Παρασκευόπουλος, «η υψηλή ζήτηση των επενδυτών, ειδικά των ξένων ομίλων, για την τοποθέτηση στην ελληνική τουριστική αγορά θα συνεχιστεί και το επόμενο διάστημα. Είμαστε

από τις χώρες που έχουν ευνοηθεί από τη μετατόπιση των επενδυτικών ροών λόγω του πολέμου στη Μέση Ανατολή, κάτι που πυροδοτεί και νέες αναπτύξεις ξενοδοχείων, πέραν των εξαγορών από το υφιστάμενο ξενοδοχειακό απόθεμα».

Την άποψη του κ. Παρασκευόπουλου, που διατυπώθηκε στην πρόσφατη Prodexpro 2026, συμμερίζεται και ο κ. Νίκος Κουντουριώτης, διευθύνων εταίρος της Colliers Greece & Cyprus, ο οποίος στο ίδιο συνέδριο σημείωσε ότι τα ξενοδοχεία συγκαταλέγονται, μαζί με τα

logistics και τη φοιτητική στέγη, σε μία από τις κορυφαίες επιλογές των επενδυτών σήμερα.

Αντίστοιχα, όπως υπογράμμισε και ο κ. Γιώργος Σπανός, αντιπρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Domes Resorts, «μετά την πανδημική κρίση υπήρξε μια μεγάλη στροφή των θεσμικών επενδυτών στην ευρωπαϊκή Μεσόγειο». Περιγράφοντας ωστόσο τη στάση των επενδυτών απέναντι στους αδειοδοτικούς κινδύνους, τόνισε: «Επενδύουν μόνο σε ξενοδοχεία που λειτουργούν, αποφεύγοντας ακόμη και τα κλειστά ξενοδοχεία. Θέλουν οι μονάδες που αγοράζουν, να λειτουργούν».

Αυξάνονται τα 5άστερα

Αναφορικά με τις τάσεις που διαμορφώνονται στην αγορά ξενοδοχειακών ακινήτων, σε πρόσφατη ανάλυσή της, η PwC σημείωσε ότι ο κλάδος της φιλοξενίας στρέφεται σε μικρότερες μονάδες υψηλότερης κατηγορίας, boutique ξενοδοχεία και εμπειρίες πολυτελείας. «Η δυναμικότητα των ξενοδοχείων πέντε αστέρων έχει αυξηθεί κατά 35% και των τεσσάρων αστέρων κατά 14%, ενώ οι χαμηλότερες κατηγορίες υποχωρούν. Η ζήτηση παραμένει ισχυρή, αλλά συγκεντρώνεται σε πέντε βασικούς προορισμούς και στην περίοδο αιχμής Η αύξηση των ξενοδοχειακών εσόδων προέρχεται κυρίως από τις υψηλότερες τιμές, ενώ οι μικρότερες μονάδες υψηλότερης κατηγορίας έχουν καλύτερες επενδυτικές αποδόσεις από τις μεγαλύτερες μονάδες χαμηλότερης κατηγορίας», επισημαίνεται στη σχετική έρευνα.

Στην πρέσα των αγορών το Παρίσι για να μειώσει τα ελλείμματα του

Μόνο η Βουλγαρία δανείζεται ακριβότερα από τη Γαλλία στην Ευρωζώνη

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Η Γαλλία «έγραψε» άλλο ένα αρνητικό ρεκόρ, που υπογραμμίζει ότι το περιθώριο να αποφύγει μια κρίση χρέους τελειώνει. Με την απόδοση του 10ετούς γαλλικού ομολόγου να σκαρφαλώνει χθες στο 5% για πρώτη φορά από το 2002, η Γαλλία έχει το υψηλότερο κόστος δανεισμού σε ολόκληρη την Ευρωζώνη μόνο μετά τη νεοεισαχθείσα στο μπλοκ Βουλγαρία.

Και όσον αφορά τον υπόλοιπο «χάρτη» της αγοράς ομολόγων της Ζώνης του Ευρώ, η «απόλυτη ανατροπή» σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν είναι η κατάλληλη φράση που τον χαρακτηρίζει, με τις χώρες που κάποτε ήταν οι αδώνημοι κρίκοι να δανειζονται σε χαμηλότερα ή και σε ίδια επίπεδα με τις χώρες του πυρήνα του ευρώ. Η Ελλάδα, με την απόδοση του 10ετούς ομολόγου στο 4,38% δεν δανείζεται φθηνότερα μόνο από την Ιταλία (4,6%) και τη Γαλλία, αλλά και από το Βέλγιο (4,43%), το οποίο είναι αντιμέτωπο με αυξανόμενο χρέος και έλλειμμα που ξεπερνά το 5% του ΑΕΠ. Η Ιταλία δανείζεται εδώ και κάποιους μήνες φθηνότερα από τη Γαλλία, η Πορτογαλία (3,92%) φθηνότερα από την Ισπανία (4,05%) και η Ιρλανδία (3,53%) με ίσους όρους με την Ολλανδία (3,52%) και απέχει ελάχιστα από τη Γερμανία (3,41%).

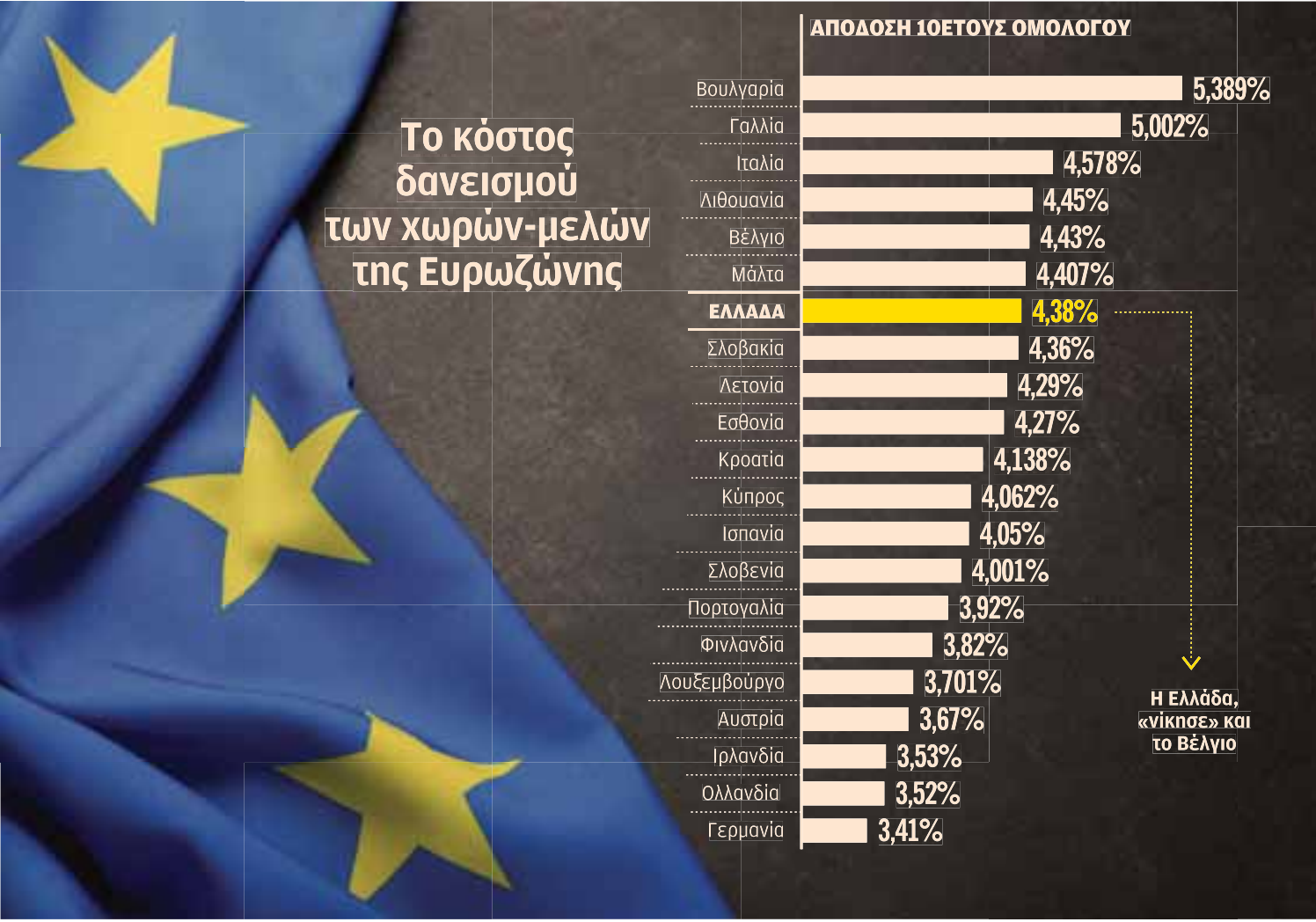
Τα ελληνικά ομόλογα ουσιαστικά ακολουθούν, προνοητικά θα έλεγε κάποιος, τον δρόμο που θα ακολουθήσει το ελληνικό χρέος, με τις αγορές συνεπώς να προεξοφλούν την περαιτέρω ταχύτατη

αποκλιμάκωσή του. Σύμφωνα και με τις προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, από φέτος το δημόσιο χρέος της Ελλάδας προς ΑΕΠ θα είναι χαμηλότερο από αυτό της Ιταλίας, στο 136% έναντι 137,9%, έως το 2029 θα είναι χαμηλότερο και από της Γαλλίας, καθώς θα διαμορφωθεί στο 119,9% έναντι 122,6%, και έως το 2030 θα είναι χαμηλότερο και από αυτό του Βελγίου αφού θα υποχωρήσει στο 115,3% έναντι 119,3%.

Το όριο του 5% που άγγιξε – και ξεπέρασε ενδοσυνεδριακά – το κόστος δανεισμού της Γαλλίας αποτελεί ένα ακόμη σημάδι αυξανόμενων ανησυχιών των επενδυτών σχετικά με την ικανότητα της Γαλλίας να διορθώσει τα εϋθραυστα δημοσιονομικά της. Επίσης, το γαλλικό spread αυξήθηκε στις 157 μ.β. και κοντά στα επίπεδα του 2011.

Δεν παρεμβαίνει η ΕΚΤ

Η συζήτηση περί παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, με την ενεργοποίηση του εργαλείου κατά του κατακερματισμού, TPI, που διαθέτει εδώ και τέσσερα χρόνια και που δεν έχει εφαρμόσει ποτέ, έχει επιστρέψει στο επίκεντρο. Σύμφωνα όμως με πληροφορίες της «Κ», η ΕΚΤ δεν κρίνει ότι υπάρχει λόγος να παρεμβεί στην αγορά ομολόγων και το TPI δεν έχει αναφερθεί καν στις συζητήσεις του διοικητικού συμβουλίου. Είναι σαφές πως εάν συζητηθεί, αυτό θα στείλει τα γαλλικά spreads σημαντικά υψηλότερα, αφού θα είναι μια άμεση παραδοχή μιας κρίσης στην Ευρωζώνη.

Η απόδοση του 10ετούς γαλλικού ομολόγου αναρριχήθηκε χθες στο 5% για πρώτη φορά από το 2002.

Αναλυτές εκτιμούν πως ένα spread στη Γαλλία έως και τις 190 μ.β. θα είναι «ανεκτό», ενώ επισημαίνουν ότι οι αγορές κάνουν ουσιαστικά αυτό που χρειάζεται, μιας και πιέζουν τη Γαλλία να εξυγιάνει τα δημοσιονομικά της. «Σε αυτό το περιβάλλον, η ΕΚΤ είναι πιθανό να εκλάβει τη διευρυνση των spreads των κρατικών ομολόγων ως ευπρόσδεκτη πίεση για δημοσιονομική εξυγίανση στη Γαλλία και σε άλλα κράτη με αδύναμα δημόσια οικονομικά, και όχι ως κάλεσμα για ανάληψη δράσης», σχολιάζει η Oxford Economics.

Για τις αγορές, η επίλυση των δημοσιονομικών και πολιτικών κρίσεων που σιγοβράζουν στη Γαλλία ενδέχεται πάντως να απέχει ακόμη μήνες. Οι ταραχές στους δρόμους κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου και οι απαγορεύσεις κυκλοφορίας που ακολούθησαν, αποτελούν απλώς το πιο πρόσφατο επεισόδιο μιας παρατεταμένης δημοσιονομικής κρίσης, η οποία εξελίσσεται εδώ και τουλάχιστον ένα χρόνο και εντάθηκε εκ νέου τον περασμένο μήνα. «Οι κοινωνικές αναταραχές εντείνουν τις ανησυχίες σχετικά με την ικανότητα της Γαλλίας να εξυγιάνει τα δημόσια οικονομικά της, ενώ συνεπάγονται επίσης πολύ άμεσο κόστος, υπό τη μορφή απώλειας ΑΕΠ», προειδοποιεί η ING.

Κατά τον ολλανδικό οίκο, «η Γαλλία δεν διαθέτει ούτε τον δημοσιονομικό χώρο για να εξαγοράσει την κοινωνική ειρήνη ούτε

τον πολιτικό χώρο για να επιβάλει εύκολα μέτρα προσαρμογής». Όπως προσθέτει, «η ασθενής ανάπτυξη επιδεινώνει τη δημοσιονομική θέση, οι ανησυχίες για τον προϋπολογισμό ωθούν τα επιτόκια δανεισμού σε υψηλότερα επίπεδα, ενώ οι αυστηρότερες χρηματοοικονομικές συνθήκες επιβαρύνουν περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα».

Το σχέδιο της κυβέρνησης

Το δικασμένο γαλλικό κοινόβουλο είναι δύσκολο να εγκρίνει το ετήσιο κυβερνητικό σχέδιο προϋπολογισμού, το οποίο είναι απαραίτητο για τον περιορισμό του διογκούμενου δημοσιονομικού ελλείμματος και του συσσωρευμένου χρέους. Η Goldman Sachs εκτιμά πως το ντιμπέιτ για τον προϋπολογισμό θα συνεχιστεί έως τον Δεκέμβριο, ενώ ακόμη και αν η κυβέρνηση καταφέρει να περάσει το πακέτο

μείωσης δαπανών, ύψους 54 δισ. ευρώ, το έλλειμμα θα παραμείνει πάνω από το 5% για τρίτη συνεχή χρονιά, ωθώντας το χρέος πάνω από το 120%.

Η αντίδραση της αγοράς ομολόγων επηρεάζει άμεσα τα δημοσιονομικά της Γαλλίας, με τις εκτιμήσεις να υποδεικνύουν ότι τα αυξημένα επιτόκια δανεισμού θα οδηγήσουν σε διπλασιασμό σχεδόν του ετήσιου κόστους εξυπηρέτησης του γαλλικού χρέους από το 2,2% του ΑΕΠ πέρυσι στο 4% έως το 2030.

Παράλληλα, τα γαλλικά CDS, οι συμβάσεις ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης, υποδηλώνουν πλέον μια πιστοληπτική αξιολόγηση τέσσερις βαθμίδες κάτω από το Α, που έχει τώρα σε μέσο όρο η Γαλλία, τοποθετώντας τη στην περιοχή του BBB, δηλαδή στο ίδιο επίπεδο με αυτό της Ελλάδας και ένα σκαλοπάτι κάτω από την Ιταλία.

Ανησυχία για την ετυμηγορία της Moody's για Γαλλία

Πηθανή η υποβάθμιση, «καμπανακι» του οίκου για τις γαλλικές τράπεζες, σε νέα υψηλά 24 ετών η απόδοση του 10ετούς ομολόγου

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Το τελειωτικό «χτύπημα» στην τρέχουσα κρίση, κατάστασης στην οποία βρίσκεται η Γαλλία, με το sell-off στα κρατικά τίτς ομόλογα να εντείνεται και άλλο χθες, μπορεί να δοθεί σήμερα από τον οικο αξιολόγησης Moody's, ο οποίος έχει προγραμματίσει να εκδώσει την «ετυμγορία» του για τη χώρα, μετά το κλείσιμο των αγορών. Ο οικο ήδη χθες προειδοποίησε για τους κινδύνους για τις γαλλικές τράπεζες, ενώ ενδεχόμενη υποβάθμιση του γαλλικού αξιόχρεου, στην οποία και αναμένουν υπερέως μεγάλοι επενδυτικοί οικοί, θα αυξήσει ακόμη περισσότερο την πίεση στα κόστη δανεισμού της Γαλλίας.

Η απόδοση του 10ετούς ομολόγου της Γαλλίας ξεπέρασε χθες και το 5,1% καταγράφοντας νέα υψηλά 24 ετών, ενώ το spread εκτινάχθηκε πάνω από τις 170 μονάδες βάσης, σε νέα υψηλά 15 ετών.

Η Moody's, από τον Οκτώβριο του 2025, αξιολογεί τη Γαλλία με «ΑΑ3» και αρνητικές προοπτικές, κάτι που σημαίνει πως η επόμενη κίνηση είναι η υποβάθμιση της βαθμολογίας αυτής. Εάν αυτό συμβεί σήμερα μένει να φανεί, ωστόσο οι αναλυτές των Citigroup, Société Générale και JP Morgan το θεωρούν σίγουρο «στοίχημα».

Σημειώνεται πως τον προηγούμενο μήνα η Scope Ratings υποβάθμισε τη Γαλλία σε Α+ από ΑΑ- λόγω της συνεχιζόμενης επιδείνωσης των δημοσιονομικών προοπτικών, ενώ η DBRS υποβάθμισε σε αρνητικές τις προοπτικές της, επιβεβαιώνοντας την αξιολόγηση στο ΑΑ.

Όσον αφορά τους μεγαλύτερους οίκους, η S&P θα αξιολογήσει τη Γαλλία στις 27 Νοεμβρίου και η τρέχουσα βαθμολογία που δίνει είναι στο A+ με σταθερές προοπτικές, ενώ η Fitch έχει ολοκληρώσει τις φετινές προγραμματισμένες αξιολογήσεις της Γαλλίας και δίνει αξιολόγηση A+ με σταθερές προοπτικές.

Όπως σημειώνει η Citigroup, η Moody's είναι ο μόνος οίκος αξιολόγησης από τους τρεις με γαλύτερους που κατατάσσει τη Γαλλία στην κατηγορία «διπλού Α» (συγκεκριμένα στο Αα3), αλλά με αρνητική προοπτική, και η υποβάθμιση σήμερα είναι πολύ πιθανό ενδεχόμενο. Νέα υπέρβαση του ελλειμματός φέτος, σε συνδυασμό με το υψηλότερο κόστος δανεισμού, θα παρει-

Αναλυτές των Citigroup, Société Générale και JPMorgan θεωρούν βέβαιη την υποβάθμιση.

χαν στην Moody's επαρκή δικαιολογία, εφόσον αποφάσισε να προχωρήσει μια τέτοια κίνηση, όπως τονίζει. Το ζήτημα ενδέχεται να κριθεί από το αν ο οίκος προτιμά να αναμεινεί τον σχηματισμό νέας κυβέρνησης προκειμένου να αξιολογήσει τη μελλοντική πορεία ή αν θεωρεί την τρέχουσα συγκυρία κατάλληλη για να ευθυγραμμίσει την αξιολόγησή του με εκείνες των άλλων δύο μεγάλων οίκων.

«Η υποβάθμιση της Γαλλίας κατά μία βαθμίδα από την Moody's σήμερα είναι το βασικό μας σενάριο, δεδομένης της υφιστάμενης αρνητικής προο-

H Moody's είναι ο μόνος οίκος αξιολόγησης από τους τρεις μεγαλύτερους που κατατάσσει τη Γαλλία στην κατηγορία «διπλού Α», συγκεκριμένα στο Aa3, αλλά με αρνητική προοπτική.

πτικής που δίνει και του γεγονότος ότι η Moody's εξακολουθεί να αξιολογεί τη Γαλλία μία βαθμίδα υψηλότερα σε σχέση με τους οίκους S&P και Fitch», σημειώνει και η Société Générale. Το ενδεχόμενο αυτό είναι επίσης αναμενόμενο από τις αγορές, όπως προσθέτει.

Η JPMorgan, από την πλευρά της, σημειώνει πως στην προηγούμενη «ετυμηγορία της για τη Γαλλία, τον περασμένο Απρίλιο, η Moody's υπογράμμισε τον πολιτικό κατακερματισμό ο οποίος δυσχεραίνει τη δημοσιονομική εξυγίανση, καθώς και τον κίνδυνο ταχύτερης επιδείνωσης των

δημοσιονομικών δεικτών. Δεδομένων των εξελίξεων στη χώρα όπου το δημοσιονομικό και το πολιτικό μέτωπο έχουν επιδεινωθεί, η JPMorgan θεωρεί και αυτή πιθανή την υποβάθμιση της Γαλλίας σε «Α1».

Στις αρχές Οκτωβρίου, η Moody's είχε σχολιάσει πως οι προοπτικές για την ψήφισή του προϋπολογισμού του 2027 από τη Γαλλία είναι εξαιρετικά αβέβαιες, καθώς πλησιάζουν οι προεδρικές εκλογές και ο πιθανός πολιτικός κατακερματισμός που θα ακολουθήσει δεν θα καταστήσει ευκολότερη τη δημοσιονομική συλλογιστική. «Η ικα-

νότητα των γαλλικών θεσμών να αντιμετωπίσουν τις βασικές πολιτικές δυσκολίες της, παρά τον πολιτικό κατακερματισμό, είναι ο βασικός παράγοντας που αξιολογούμε για την επίλυση των αρνητικών προοπτικών», είχε τονίσει.

Πάντως, λίγες ώρες πριν από την ετυμολογία της για το γαλλικό αξίωμα, το Moody's έστειλε μια... μίνι προειδοποίηση για τις γαλλικές τράπεζες. Σε νέα έκθεσή της επισημαίνει πως ο άμεσος κίνδυνος μετάδοσης των πιέσεων από τα κρατικά ομόλογα στον τραπεζικό κλάδο είναι περισσότερο σημαντικός, ωστόσο ο λειτουργικός κίνδυνος παραμένει χαμηλός.

γικές συνθήκες επιδεινώνονται, λόγω των πληθωριστικών πιέσεων και των υψηλότερων τιμών του πετρελαίου, καθώς και λόγω της πολιτικής και θεσμικής αβεβαιότητας και των κινδύνων κοινωνικής αναταραχής.

«Αν και η έως τώρα απότομη αύξηση των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων της Γαλλίας θα έχει μάλλον περιορισμένο βραχυπρόθεσμο αντίκτυπο στις πράξεις της χώρας, επειδή το εποπτικό τους κεφάλαιο και τα κέρδη τους έχουν σχετικά χαμηλή άμεση έκθεση σε spreads κρατικών ομολόγων και η ρευστότητα τους είναι επαρκής για να αντισταθμίσει πιθανή προσωρινή αύξηση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, οόσοο παρατεταμένη και σημαντική αύξηση των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων θα μπορούσε να προκαλέσει κεφαλαιακές απώλειες στα εγχώρια χαρτοφυλάκια κρατικών ομολόγων των γαλλικών τραπεζών», εξηγεί η Moody's.

Επίσης, όπως προσθέτει, η πρόσβαση των γαλλικών τραπεζών σε χρηματοδότηση θα μπορούσε να καταστεί πιο περιορισμένη, εάν η αυξημένη αβεβαιότητα σχετικά με τις προοπτικές της Γαλλίας για τη μείωση του ελλείμματός της πυροδοτούσε περαιτέρω, διαρκή και σημαντική άνοδο των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων. Σε αυτό το σενάριο, οι θεσμικοί επενδυτές θα απομακρυνθούν από τη γαλλική αγορά, ενώ και οι μακροπρόθεσμοι επενδυτές θα μπορούσαν επίσης να χάσουν το ενδιαφέρον τους για τα ομόλογα των γαλλικών τραπεζών, καθιστώντας πιο δαπανηρή για τις τράπεζες την αναχρηματοδότηση του χρέους.

Η οικονομία των ΗΠΑ πίσω από τους αριθμούς

Ο Τραμπ πανηγυρίζει για την ανάπτυξη, αλλά τα νοικοκυριά πιέζονται

Την **εικόνα** μιας αμερικανικής οικονομίας που ευημερεί προβάλλει ο Ντόναλντ Τραμπ ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών για το Κογκρέσο, υποστηρίζοντας ότι η κυβέρνησή του έχει αυξήσει τα εισοδήματα, έχει περιορίσει τον πληθωρισμό και έχει δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας. «Έχουμε την πιο δυναμική χώρα στον κόσμο», επαναλαμβάνει ο Αμερικανός πρόεδρος.

Ανάπτυξη

Όπως προκύπτει από ανάλυση του BBC Verify, η πραγματικότητα είναι πιο σύνθετη. Η αμερικανική οικονομία εμφανίζει ισχυρότερους ρυθμούς ανάπτυξης από ό,τι αναμενόταν μετά την επιβολή των δασμών του 2025, αλλά οι επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής του Τραμπ και του πολέμου ΗΠΑ και Ισραήλ με το Ιράν έχουν ενισχύσει τις πληθωριστικές πιέσεις, επιβαρύνοντας την πλειονότητα των αμερικανικών νοικοκυριών.

Παράλληλα, σημαντικό μέρος της ανάπτυξης στηρίζεται στις μεγάλες επενδύσεις των τεχνολογικών κολλοσσών στην τεχνητή νοημοσύνη, με το BBC να επισημαίνει ότι ενδεχόμενη υποχώρηση των σχετικών δαπανών θα μπορούσε να επηρεάσει την πορεία τις οικονομίας.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, η αμερικανική οικονομία αναπτύσσεται με ετησιοποιημένο ρυθμό 2,2%, ενώ από το τέλος του 2024, λίγο πριν από την επιστροφή του Τραμπ στον Λευκό Οίκο, το ΑΕΠ έχει αυξηθεί συνολικά κατά περίπου 3,2%. Πρόκειται για την υψηλότερη επίδοση μεταξύ των επτά μεγαλύτερων προηγμένων οικονομιών του G7 κατά την ίδια περίοδο.

Καθοριστική είναι η συμβο-

λή των επενδύσεων στην τεχνητή νοημοσύνη. Μόνο τον Αύγουστο του 2026, οι δαπάνες για την κατασκευή data centers έφτασαν τα 5 δισ. δολάρια, σχεδόν διπλάσιες σε σχέση με τον μηνιαίο ρυθμό επενδύσεων όταν ο Τραμπ ανέλαβε τη δεύτερη προεδρική θητεία του. Το ποσό δεν περιλαμβάνει τον τεχνολογικό εξοπλισμό των εγκαταστάσεων.

Πληθωρισμός

Η πορεία των τιμών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αποκλίσεις μεταξύ της εικόνας που παρουσιάζει ο Λευκός Οίκος και των οικονομικών στοιχείων. Ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ βρίσκεται στο 3,7%. Αν και παραμένει σημαντικά χαμηλότερα από το 9% που είχε καταγραφεί το 2022, επί προεδρίας Μπάιντεν, είναι υψηλότερος από το 3% που είχε παραλάβει ο Τραμπ τον Ιανουάριο του 2025.

Σύμφωνα με οικονομολόγους που επικαλείται το BBC, χωρίς τους νέους δασμούς ο αμερικανικός πληθωρισμός θα ήταν χαμηλότερος. Στις ανατιμήσεις έχει συμβάλει και ο πόλεμος με το Ιράν, καθώς οι διαταραχές στις εξαγωγές πετρελαίου και καυσίμων από τη Μέση Ανατολή έχουν αυξήσει το ενεργειακό κόστος.

Ενδεικτικό είναι ότι η τιμή του ντίτζελ στις ΗΠΑ έφτασε τον Σεπτέμβριο στο ιστορικό υψηλό των 6,52 δολαρίων ανά γαλόνι.

Οι ανατιμήσεις έχουν επεκταθεί και στα τρόφιμα. Προϊόντα όπως το μπισκότιο κρέας και ο καφές έχουν ακριβύνει από την επιστροφή του Τραμπ στην εξουσία, αν και οι τιμές των αυγών έχουν υποχωρήσει. Παράλληλα, αμερικανικές επιχειρήσεις λιανικής προειδοποιούν ότι η αύξηση του ενεργ-

Η **τιμή** του ντίτζελ στις ΗΠΑ έφτασε τον Σεπτέμβριο στο ιστορικό υψηλό των 6,52 δολαρίων ανά γαλόνι. Οι ανατιμήσεις έχουν επεκταθεί και στα τρόφιμα, ενώ αμερικανικές επιχειρήσεις λιανικής προειδοποιούν ότι η αύξηση του ενεργειακού κόστους εξαιτίας του πολέμου θα επιβαρύνει περαιτέρω την παραγωγή τροφίμων, οδηγώντας σε υψηλότερες τιμές στα ράφια.

γιακού κόστους εξαιτίας του πολέμου θα επιβαρύνει περαιτέρω την παραγωγή τροφίμων, οδηγώντας σε υψηλότερες τιμές στα ράφια.

Τα εισοδήματα

Παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, τα εισοδήματα των αμερικανικών νοικοκυριών συνεχίζουν να αυξάνονται. Το διάμεσο ετήσιο εισόδημα, προσαρμοσμένο στον πληθωρισμό, ενισχύθηκε κατά 2,6% το 2025 φτάνοντας στα 87.460 δολάρια, στο υψηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί.

Ωστόσο, σύμφωνα με την ανάλυση του BBC, η εξέλιξη αυτή δεν αποτυπώνει πλήρως τις οικονομικές επιπτώσεις των πολιτικών της κυβέρνησης Τραμπ στα διαφορετικά εισοδηματικά στρώματα.

Με βάση τους υπολογισμούς του Institute on Taxation and Economic Policy (ITEP), τα νοικοκυριά που ανήκουν στο μεσαίο εισοδηματικό 20% βρίσκονται κατά μέσο όρο σε δυσμενέστερη οικονομική θέση κατά περίπου 1.700 δολάρια

το 2026, σε σχέση με την κατάσταση πριν οποία θα βρίσκονταν χωρίς τις συγκεκριμένες αλλαγές.

Για το φτωχότερο 20% των

Οι επιπτώσεις των δασμών και του πολέμου με το Ιράν έχουν ενισχύσει τις πληθωριστικές πιέσεις, επιβαρύνοντας την πλειονότητα των Αμερικανών.

νοικοκυριών, η αντίστοιχη επιβάρυνση εκτιμάται στα 750 δολάρια. Στον αντίποδα, το πλουσιότερο 1% εμφανίζεται ωφελημένο κατά 12.560 δολάρια κατά μέσον όρο, κυρίως λόγω των φορολογικών μειώσεων του Τραμπ.

Θέσεις εργασίας

Σημαντικά επιβράδυνση καταγράφεται στη δημιουργία νέ-

ων θέσεων εργασίας, παρά τις προβλέψεις του Τραμπ ότι η επιβολή δασμών θα οδηγούσε σε μαζική επιστροφή της βιομηχανικής παραγωγής στις ΗΠΑ. Από την έναρξη της δεύτερης θητείας του, η αμερικανική οικονομία δημιουργεί κατά μέσον όρο 34.000 νέες θέσεις εργασίας τον μήνα. Η επίδοση αυτή υπολείπεται σημαντικά των 122.000 θέσεων εργασίας που δημιουργούντο κάθε μήνα κατά το τελευταίο έτος της προεδρίας Μπάιντεν.

Παρ' όλα αυτά, η ανεργία παραμένει σχετικά χαμηλή, στο 4,2%, περίπου στα ίδια επίπεδα με τον Ιανουάριο του 2025. Το BBC αποδίδει μέρος αυτής της εξέλιξης στην αυστηρότερη μεταναστευτική πολιτική και στο πρόγραμμα απελάσεων της κυβέρνησης, που έχουν περιορίσει το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό.

Η αύξηση του δημόσιου δανεισμού αποτελεί ακόμη μία παράμετρο της οικονομικής πολιτικής Τραμπ. Το ομοσπονδιακό δημοσιονομικό έλλειμμα διαμορφώθηκε στα 2 τρις. δολ. κα-

τά το οικονομικό έτος που ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2026, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 6% του αμερικανικού ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το έλλειμμα αναμένεται να ξεπεράσει το 8% του ΑΕΠ έως το 2030. Το ΔΝΤ έχει προειδοποιήσει ότι ο υπερβολικός κρατικός δανεισμός και η ταχεία αύξηση του δημοσίου χρέους ενισχύουν τον κίνδυνο μελλοντικής χρηματοπιστωτικής κρίσης στις ΗΠΑ, με σοβαρές συνέπειες για τα αμερικανικά νοικοκυριά.

Την ίδια ώρα, το κόστος δανεισμού αυξάνεται. Η απόδοση του δεκαετούς αμερικανικού κρατικού ομολόγου έχει ξεπεράσει το 5%, στο υψηλότερο επίπεδο από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2007. Η άνοδος αυτή μεταφέρεται και στην αγορά στεγαστικών δανείων. Το επιτόκιο ενός νέου στεγαστικού δανείου διάρκειας 30 ετών έχει αυξηθεί στο 7,4%, από 6,9% όταν ο Τραμπ επέστρεψε στον Λευκό Οίκο.

Αυξήθηκε για 13ο συνεχόμενο μήνα η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ε.Ε.

Η **ζήτηση** ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη αρχίζει να ανακάμπτει, ύστερα από χρόνια υποχώρησης, καθώς η στροφή προς τον εξηλεκτρισμό δημιουργεί νέες ανάγκες σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Η τάση είναι ήδη ορατή σε ορισμένες από τις μεγαλύτερες οικονομίες της Γηραιάς Ηπείρου και αναμένεται να ενισχυθεί τα επόμενα χρόνια, σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάζει το Bloomberg.

Η υποτονική βιομηχανική δραστηριότητα, οι υψηλές τιμές ενέργειας και η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας είχαν περιορίσει την κατανάλωση τα προηγούμενα χρόνια. Πλέον, όμως, η αυξανόμενη χρήση ηλεκτρικών οχημάτων, κλιματιστικών και κέντρων δεδομένων δημιουργεί νέες πηγές ζήτησης.

Σύμφωνα με στοιχεία του BloombergNEF (BNEF), μετά την προσαρμογή για τις επιπτώσεις των καιρικών συνθηκών, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε κατά τους περισσότερους μήνες του τελευταίου έτους σε μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες, μεταξύ των οποίων η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία. Αντίστοιχη τάση καταγράφεται συνολικά στην Ευρωπαϊκή

Ένωση, σύμφωνα με στοιχεία του ενεργειακού think tank Ember.

Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ε.Ε. είχε μειωθεί κατά περίπου 9% στη 15ετία έως το 2023, σύμφωνα με το BNEF. Η εικόνα, ωστόσο, φαίνεται πλέον να αλλάζει.

Ο Σεπτέμβριος ήταν ο 13ος συνεχόμενος μήνας κατά τον οποίο η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ε.Ε. αυξήθηκε σε ετήσια βάση, καταγράφοντας το μεγαλύτερο σε διάρκεια ανοδικό σερί τουλάχιστον από το 2018, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ember.

Παρότι η αύξηση παραμένει πολύ μικρότερη από εκείνη που καταγράφεται στις ΗΠΑ, όπου η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης τροφοδοτεί σημαντική άνοδο της κατανάλωσης, τα ευρωπαϊκά στοιχεία υποδεικνύουν διαρθρωτική μεταβολή.

«Ένα ολόενα και μεγαλύτερο μέρος της ενεργειακής κατανάλωσης καλύπτεται από ηλεκτρική ενέργεια και, ακόμη κι αν η συνολική ζήτηση ενέργειας μειώνεται, η ζήτηση ηλεκτρισμού αυξάνεται», δήλωσε ο Περ Λεκάντερ, διευθύνων σύμβουλος του hedge fund Clean Energy Transition LLP με έδρα το Λον-

δίνο. Όπως εκτίμησε, η τάση αυτή είναι μη αναστρέψιμη και θα συνεχιστεί για δεκαετίες.

Η αύξηση της κατανάλωσης δημιουργεί πρόσθετες προκλήσεις για τα ευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, τα οποία ήδη δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τον ρυθμό ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών. Η Ευρώπη χρειάζεται επειγνόντως επέκταση των δικτύων της, καθώς η μεγαλύτερη ζήτηση μπορεί να εντείνει τις πιέσεις, ιδιαίτερα όταν η παραγωγή από αιολικά και φωτοβολταϊκά είναι περιορισμένη ή όταν οι υπάρχουσες υποδομές δεν επαρκούν για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας στα σημεία κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, η ενίσχυση της ζήτησης θα μπορούσε να ενθαρρύνει νέες επενδύσεις σε αιολικά και φωτοβολταϊκά πάρκα, στηρίζοντας την κατασκευαστική δραστηριότητα και την απασχόληση.

Ιδιαίτερως σημαντική αναμένεται να είναι η συμβολή των κέντρων δεδομένων στην αύξηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του BNEF, η ισχύς των ευρωπαϊκών data centers αναμένεται να υπερ-

διπλασιαστεί, ξεπερνώντας τα 30 γιγαβάτ (GW) έως το 2032, ενώ εκτιμάται ότι θα φθάσει περίπου τα 39 GW έως το 2035.

Παρά την πρόσφατη ανάκαμψη, η συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη παραμένει πολύ χαμηλότερη από τα ιστορικά επίπεδα, κυρίως λόγω εξασθένισης της βιομηχανικής δραστηριότητας σε μεγάλες οικονομίες, όπως η Γερμανία. Παράλληλα, οι υψηλές τιμές φυσικού αερίου ενδέχεται να περιορίσουν εκ νέου τη ζήτηση κατά τη διάρκεια του χειμώνα, καθώς αυξάνουν το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Τα ευρωπαϊκά συμβόλαια αναφοράς για το φυσικό αέριο έχουν αναρριχηθεί στα υψηλότερα επίπεδα από το 2022, καθώς οι εξαγωγές από τον Περσικό Κόλπο εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω του πολέμου με το Ιράν. Η περιοχή αντιπροσώπευε περίπου το ένα πέμπτο της παγκόσμιας προσφοράς φυσικού αερίου πέρυσι. Ταυτόχρονα, τα ευρωπαϊκά αποθέματα βρίσκονται σε εποχικά χαμηλά επίπεδα, αφήνοντας την αγορά εκτεθειμένη σε νέες αυξήσεις τιμών όταν ενισχυθεί η ζήτηση για θέρμανση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΜΕΤΡΙΑΣ ΔΕΛΤΙΟ Α (Κανονισμός 4) ΑΓΓΕΛΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ
Με την παρούσα γνωστοποιείται ότι σύμφωνα με το άρθρο 28 του περί Ακίνητης Ιδιοκτησίας (Διακατοχή, Εγγραφή και Εκτίμηση) Νόμου, Κεφ. 224 και με βάση την απόφαση του Διευθυντή του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας στην υπόθεση ΠΑΑ 27/2010, η ακίνητη ιδιοκτησία που περιγράφεται πιο κάτω, θα πωληθεί με δημόσιο πλειοδοτισμό από τον Δημοπράτη ΝΙΚΟ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΒΡΥΩΝΗ, από ΜΕΣΑΝΑ Τ.Κ. 8631, Πάφος, τηλέφωνο 99375298 και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο info@moi.gov.cy. Η δημοπρασία θα πραγματοποιηθεί στις 13/12/2026 και ώρα 10:00 π.μ. στο καφενείο του Μιχάλη Σοφοκλέους στη Μαραθούνα. Γραπτές προσφορές μπορούν να γίνουν στον πιο πάνω Δημοπράτη μέχρι την ώρα που ορισθεί να αρχίσει η πώληση.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ Ακίνητο 1 • Πόλη / Δήμος / Εννοία: Μαραθούνα - Πάφος • Αριθμός Εγγραφής: 0/7879 • Τμήμα: 3 • Φύλλο / Σχέδιο: 2-155-350 • Τεμάχιο: 48 • Είδος Ακινήτου: Χωράφι • Έκταση: 10.199 τ.μ. • Εγγεγραμμένο Μεριδίον προς Πώληση: 1/1 • Επιφυλαχθείσα Τιμή Πώλησης: €40.000
Ακίνητο 2 • Πόλη / Δήμος / Εννοία: Μαραθούνα - Πάφος • Αριθμός Εγγραφής: 0/7902 • Τμήμα: 3 • Φύλλο / Σχέδιο: 2-155-349 • Τεμάχιο: 51 • Είδος Ακινήτου: Χωράφι • Έκταση: 6.022 τ.μ. • Εγγεγραμμένο Μεριδίον προς Πώληση: 1/1 • Επιφυλαχθείσα Τιμή Πώλησης: €24.000
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 1. Το ακίνητο δε θα παραδοθεί σε οποιοδήποτε προσφοροδότη αν δεν καλυφθεί η επιφυλαχθείσα τιμή πώλησης. 2. Η πώληση γίνεται σύμφωνα με τον περί Πωλήσεως Διαδικαστικό Κανονισμό αρ. 5/2025. 3. Η/Οι πιο πάνω επιφυλασσόμενα τιμή πώλησης δεν περιλαμβάνει ενδεχόμενο ΦΠΑ. Σε περιπτώσεις όπου η πώληση του ακινήτου υπόκειται σε ΦΠΑ, το ποσό του ΦΠΑ θα είναι πληρωτέο από τον αγοραστή επιπρόσθετα από την τιμή πώλησης. 4. Ο τελευταίος πλειοδότης υποχρεούται να πληρώσει τυχόν υπόλοιπο από το τμήμα πώλησης, στο αρμόδιο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο, όχι νωρίτερα από 15 και όχι αργότερα από 25 ημέρες από την ημέρα της πώλησης. Σε αντίθετη περίπτωση, το ποσό που έχει πληρωθεί ως προκαταβολή στον δημοπράτη, θα κατ'αρχήν ολόκληρο από το Κτηματολόγιο και ο τελευταίος πλειοδότης θα έχει ευθύνη για κάθε ζημία που πιθανό να προκύψει σε κατοπινή πώληση. 5. Άλλες σημειώσεις: Η πιο πάνω ακίνητη ιδιοκτησία προσφέρεται προς πώληση χωρίς περισσότερες εγγυήσεις ως προς την ύπαρξη, το είδος ή την έκταση του ακινήτου.
Αρ. Φακ. Κτηματολογίου: 6/ΠΑΑ/27/2010 Εκδόθηκε στις: 09/05/2026 Επαρχία: ΠΑΦΟΣ
(Αγαπούλα Γιάνκου) Για Διευθυντή Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας

Αλλάζει όψη ο πιο δημοφιλής εμπορικός δρόμος της Ευρώπης

Η Oxford Street έπειτα από δεκαετίες αντιπαραθέσεων γίνεται πεζόδρομος

Έπειτα από δεκαετίες αντιπαραθέσεων, καθυστερήσεων και αποτυχημένων σχεδίων, η Oxford Street, ο πιο πολυσύχναστος εμπορικός δρόμος της Ευρώπης, ετοιμάζεται για τη μεγαλύτερη αλλαγή στην ιστορία της. Από τη Δευτέρα 26 Οκτωβρίου, περίπου το μισό μήκος της θα παραδοθεί αποκλειστικά στους πεζούς, με την κυκλοφορία αυτοκινήτων, ταξί, λεωφορείων, φορτηγών, ποδηλάτων και ηλεκτρικών πατινιών να απαγορεύεται. Πρόκειται για μία από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις στο κέντρο του Λονδίνου από το 2003, όταν η Trafalgar Square μετατράπηκε από κυκλοφοριακό κόμβο σε δημόσια πλατεία.

Όπως αναφέρει ο Guardian, το σχέδιο αποτελεί προσωπικό στοιχείο του δημάρχου του Λονδίνου, Σαντίκ Καν, ο οποίος επιδιώκει να αφήσει ως παρακαταθήκη μια πόλη περισσότερο φιλική στους πεζούς, με λιγότερη ατμοσφαιρική ρύπανση και περισσότερους δημόσιους χώρους.

Το ερώτημα, ωστόσο, είναι εάν η απαγόρευση της κυκλοφορίας αρκεί για να αλλάξει την εικόνα ενός δρόμου που, παρά την τεράστια εμπορική σημασία του, οι ίδιοι οι Λονδρέζοι αποφεύγουν. Η Oxford Street δέχεται περισσότερους από 500.000 επισκέπτες κα-

θημερινά, αριθμό αντίστοιχο με τον πληθυσμό του Εδιμβούργου. Παράλληλα, σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Guardian, συνδέεται με το 5% της οικονο-

Δέχεται περισσότερους από 500.000 επισκέπτες καθημερινά, συνδέεται με το 5% της οικονομικής δραστηριότητας του Λονδίνου.

μικής δραστηριότητας της βρετανικής πρωτεύουσας.

Για δεκαετίες αποτέλεσε την εμπορική βιτρίνα της χώρας, φιλοξενώντας τα πιο emblematic πολυκαταστήματα και τις μεγαλύτερες διεθνείς αλυσίδες λιανικής. Η πραγματικότητα, όμως, απέχει από τη λαμπερή εικόνα των καταστημάτων της. Συνωστισμός, κυκλοφοριακή συμφόρηση, θόρυβος, ατμοσφαιρική ρύπανση και εγκληματικότητα έχουν μετατρέψει την Oxford Street σε έναν δρόμο που πολλοί επισκέπτονται μόνον όταν είναι απαραίτητο.

Η ιδιαίτερη μορφολογία της,

με ψηλά κτίρια εκατέρωθεν ενός σχετικά στενού οδοστρώματος, ευνοεί την παγίδευση των καυσαερίων. Το 2014 καταγράφηκε εκεί η υψηλότερη συγκέντρωση διοξειδίου του αζώτου στον κόσμο.

Την ίδια χρονιά, η εγκληματικότητα είχε προκαλέσει τέτοια ανησυχία ώστε τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα προειδοποίησαν τους πολίτες τους να αποφεύγουν την περιοχή.

Τα τελευταία χρόνια προστέθηκαν νέα προβλήματα, με καταστήματα αμερικανικών γλυκών, επιχειρήσεις πώλησης αναμνηστικών και σημεία διάθεσης απομιμητικών προϊόντων να αντικαθιστούν μέρος του παραδοσιακού εμπορίου. Η πανδημία και η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών αγορών επιδείνωσαν την κατάσταση. Το ποσοστό των κενών εμπορικών χώρων αυξήθηκε από 4,5% το 2019 σε 16,9% στις αρχές του 2023.

Η πρώτη φάση της πεζοδρομής καλύπτει περίπου 965 μέτρα, από την περιοχή κοντά στο Oxford Circus έως το πολυκατάστημα Selfridges. Ο Σαντίκ Καν έχει δεσμευθεί ότι, σε επόμενο στάδιο, η απαγόρευση κυκλοφορίας θα επεκταθεί σε ολόκληρο τον δρόμο, μήκους περίπου 1,9 χιλιομέτρων.

Η αρχική παρέμβαση θα έχει

Η αρχική παρέμβαση στην Oxford Street θα έχει δοκιμαστικό χαρακτήρα και θα διαρκέσει έως την άνοιξη του 2027. Στο διάστημα αυτό θα τοποθετηθούν δέντρα σε μεγάλες γλάστρες, καθιστικά, τραπέζια δημόσιας χρήσης και νέα στοιχεία αστικού εξοπλισμού.

δοκιμαστικό χαρακτήρα και θα διαρκέσει έως την άνοιξη του 2027. Στο διάστημα αυτό θα τοποθετηθούν δέντρα σε μεγάλες γλάστρες, καθιστικά, τραπέζια δημόσιας χρήσης και νέα στοιχεία αστικού εξοπλισμού. Στόχος δεν είναι απλώς να δημιουργηθεί περισσότερος χώρος για τους πεζούς, αλλά να αποκτήσει ο δρόμος σημαία ξεκούρασης και κοινωνικής συναναστροφής.

Τον σχεδιασμό έχει αναλάβει το αρχιτεκτονικό γραφείο East, το οποίο ειδικεύεται στην ανάπλαση δημόσιων χώρων. Ο Τζούλιαν Λιούις, ένας από τους επικεφαλής της ομάδας, εξηγεί ότι η φιλοσοφία της παρέμβασης βασίζεται στην ιδέα πως ένας εμπορικός δρόμος δεν πρέπει να λειτουργεί αποκλειστικά ως πέρασμα. Οι αρχιτέκτονες θέλουν οι επισκέπτες να μπορούν να καθίσουν, να φάνε, να συναντηθούν ή απλώς να

παρατηρήσουν την πόλη, χωρίς να είναι απαραίτητο να καταναλώσουν κάτι.

Ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του σχεδίου είναι η πρόβλεψη κοινόχρηστων τραπεζιών, στα οποία οι επισκέπτες θα μπορούν να φέρνουν φαγητό από το σπίτι ή από τα καταστήματα των γύρω περιοχών.

Η πεζοδρομηση συνδέεται και με μια βαθύτερη αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας των μεγάλων εμπορικών κέντρων των ευρωπαϊκών πόλεων. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, οι παραδόσεις αυθημερόν και οι ψηφιακές πλατφόρμες μεταπώλησης μεταχειρισμένων προϊόντων έχουν περιορίσει την ανάγκη φυσικής παρουσίας στα καταστήματα. Για τις εμπορικές περιοχές, το ζητούμενο δεν είναι πλέον αποκλειστικά η αύξηση των πωλήσεων, αλλά η δημιουργία εμπειριών που δεν

μπορούν να αναπαράχθούν στο Διαδίκτυο.

Ο Ναμπίλ Καν, διευθύνων σύμβουλος της Oxford Street Development Corporation (OSDC), οργανισμού που έχει αναλάβει την υλοποίηση του έργου, επισημαίνει ότι, ιδιαίτερα μετά την πανδημία, οι νεότερες γενιές αναζητούν περισσότερο την ανθρώπινη επαφή.

Κατά τον ίδιο, η επιτυχία του εγχειρήματος θα κριθεί τόσο από την επιστροφή μεγάλων εμπορικών αλυσίδων όσο και από το εάν οι επισκέπτες θα επιλέγουν να επιστρέφουν στην Oxford Street και να περνούν εκεί περισσότερο χρόνο.

Η ανάπλαση φιλοδοξεί επίσης να ενισχύσει τη σύνδεση του δρόμου με τις γειτονικές περιοχές Soho, Fitzrovia, Mayfair και Marylebone, οι οποίες σήμερα διαθέτουν σαφέστερη ταυτότητα και εντονότερη κοινωνική ζωή.

Το γκολφ αποκτά νέα διάσταση στην Κύπρο

Το πρώτο ψηφιακό driving range με Torptracer είναι γεγονός

ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ εμπειρία γκολφ κάνει την εμφάνισή της στην Κύπρο, συνδυάζοντας την παράδοση του αθλήματος με την τεχνολογία, την ψυχαγωγία και τη σύγχρονη κοινωνική ζωή.

Στο Cap St Georges, με φόντο την εντυπωσιακή ακτογραμμή της Πάφου, λειτουργεί το πρώτο ψηφιακό driving range της Κύπρου με τεχνολογία Torptracer™, δημιουργώντας έναν νέο προορισμό που απευθύνεται όχι μόνο στους έμπειρους golfers, αλλά και σε όσους θέλουν να γνωρίσουν το άθλημα για πρώτη φορά.

Σε δύο επίπεδα και με 24 θέσεις, το νέο driving range προσφέρει μια διαφορετική προσέγγιση στην προπόνηση και το παιχνίδι. Η τεχνολογία Torptracer καταγράφει την πορεία της μπάλας σε πραγματικό χρόνο, προσφέροντας στους παίκτες άμεση εικόνα της απόδοσής τους και μετατρέποντας κάθε χτύπημα σε μια δια-

δραστική εμπειρία. Κάθε θέση μπορεί να φιλοξενήσει έως και έξι άτομα, γεγονός που κάνει τον χώρο κατάλληλο για παρέες φίλων, οικογένειες, εταιρικές εκδηλώσεις και φιλικές αναμετρήσεις.

Παράλληλα, τα διαδραστικά παιχνίδια και οι διαφορετικές προκλήσεις που προσφέρει η πλατφόρμα σημαίνουν ότι δεν χρειάζεται προηγούμενη εμπειρία στο γκολφ. Ένας αρχάριος μπορεί να απολαύσει την εμπειρία εξίσου με έναν έμπειρο παίκτη.

Ο χώρος διαθέτει σύγχρονο εστιατόριο και bar, όπου οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν φαγητό, signature ποτά και ζωντανές αθλητικές μεταδόσεις σε μεγάλες οθόνες. Η πανοραμική θέα στη θάλασσα συμπληρώνει το σκηνικό, δημιουργώντας έναν χώρο που μπορεί να λειτουργήσει εξίσου ως προορισμός για ένα απόγευμα με φίλους, ένα ποτό την ώρα

του ηλιοβασιλέματος ή μια βραδινή έξοδο.

Έτσι, το driving range αποκτά έναν πιο κοινωνικό χαρακτήρα: δεν είναι απλώς ένας χώρος για προπόνηση, αλλά ένα σημείο συνάντησης γύρω από το γκολφ και τη σύγχρονη lifestyle εμπειρία.

Για όσους θέλουν να συνεχίσουν το παιχνίδι και την προπόνησή τους ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες, υπάρχει και η υπερσύγχρονη Αίθουσα Προσμοιωτή Γκολφ, εξοπλισμένη με τεχνολογία Foresight Falcon και Torptracer.

Ο προσομοιωτής προσφέρει προηγμένη παρακολούθηση των χτυπημάτων, δεδομένα απόδοσης και διαδραστικά παιχνίδια, αλλά και εικονικές εμπειρίες γκολφ.

Ο χώρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για στοχευμένη προπόνηση όσο και για φιλικές αναμετρήσεις ή μια διαφορετική δραστηριότητα με την οικογένεια και την παρέα.

Σημαντικό μέρος της νέας εμπειρίας αποτελεί και η δυνατότητα εκμάθησης. Επαγγελματίες γκολφ με πιστοποίηση PGA προσφέρουν εξατομικευμένη προπόνηση για διαφορετικά επίπεδα και ηλικίες. Μέσα από την αξιοποίηση δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, οι παίκτες μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα την τεχνική τους και να δουλέψουν στοχευμένα πάνω στις δεξιότητές τους. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν μαθήματα γνωριμίας για αρχάριους, προπόνηση junior, ατομικά μαθήματα και ομαδικές συνεδρίες.

Αυτό που κάνει το εγχείρημα ξεχωριστό είναι ακριβώς ο συνδυασμός διαφορετικών εμπειριών. Το γκολφ συναντά την τεχνολογία, η προπόνηση την ψυχαγωγία και το φαγητό τη θέα της Μεσογείου. Παράλληλα, ένα premium κατάστημα ειδών γκολφ συμπληρώνει την εμπειρία, μέσα στο ιδιαίτερο περιβάλλον του Cap St Georges.

Πρόκειται, ουσιαστικά, για έναν χώρο που επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το γκολφ στην Κύπρο: όχι μόνο ως άθλημα, αλλά ως αφορμή για παιχνίδι, κοινωνική επαφή, γαστρονομία και διασκέδαση.

Από μια πρώτη γνωριμία με το γκολφ μέχρι μια απαιτητική προπόνηση, από μια οικογενειακή έξοδο μέχρι μια βραδιά με φίλους, το νέο ψηφιακό driving range φιλοδοξεί να αποτελέσει έναν διαφορετικό παραθαλάσσιο προορισμό.

Ένα μέρος για να παίξεις, να μάθεις, να ανταγωνιστείς, να γευτείς και να χαλαρώσεις με τη Μεσόγειο να αποτελεί το φυσικό σκηνικό.

Cap St Georges Hotel and Resort
Μαρίν 3, Τ.Κ. 8570,
Άγιος Γεώργιος Πέγειας, Κύπρος
Τηλ.: +357 2600 0000

Το 80% της αξίας της κατοικίας αγγίζει πλέον το στεγαστικό

Η μεγάλη αύξηση των τιμών οδηγεί τους αγοραστές σε μεγαλύτερα δάνεια

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε δομικό πρόβλημα της αγοράς κατοικίας εξελίσσεται το έλλειμμα προσφοράς, με την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) να επισημαίνει στη χθεσινή έκθεσή της για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα ότι οι υψηλές τιμές πώλησης, «παρότι δεν προκαλούν ακόμη ανησυχία για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, επιβάλλουν στενή παρακολούθηση των πιστοδοτικών κριτηρίων, ιδιαίτερα καθώς ανακάμπτουν οι χορηγήσεις στεγαστικών δανείων».

Η προειδοποίηση αυτή έρχεται ως αποτέλεσμα της σταθερά ανοδικής τάσης των ποσοστών δανειοδότησης επί της συνολικής αξίας του ακινήτου (δείκτης δάνειο/αξία - LTV), καθώς όλο και περισσότεροι δανειολήπτες υποχρεώνονται να ζητήσουν υψηλότερο ποσοστό χρηματοδότησης για να μπορέσουν να αποκτήσουν ακίνητο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, στο πλαίσιο του προγράμματος «Σπίτι μου II», το μέσο ύψος δανείου διαμορφώθηκε σε 120.400 ευρώ και η μέση εμπορική αξία των ακινήτων που αποκτήθηκαν σε 152.100 ευρώ. Επομένως, το ποσοστό δανεισμού επί της συνολικής αξίας του ακινήτου άγγιξε το 80%. Με δεδομένο ότι πρόκειται για στεγαστικά δάνεια με κυμαινόμενο

επιτόκιο, η πρόσφατη ανοδική τάση των επιτοκίων είναι πιθανό να πιέσει οικονομικά κάποιους από τους δικαιούχους.

Σύμφωνα με την ΤτΕ, «η συνεχιζόμενη αύξηση των τιμών των οικιστικών ακινήτων στην Ελλάδα αποδίδεται κυρίως στη διατήρηση συνθηκών υπερβάλλουσας ζήτησης έναντι της διαθέσιμης προσφοράς. Από την πλευρά της ζήτησης, καταγράφεται ισχυρό ενδιαφέρον τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό. Η ισχυρή ζήτηση από το εξωτερικό αποτυπώνεται στην εξέλιξη των ξένων άμεσων επενδύσεων σε ακίνητα, οι οποίες κατά την περίοδο ανόδου των τιμών (2018-2025) διαμορφώθηκαν κατά μέσον όρο σε 1,6 δισ. ευρώ ετησίως, έναντι περίπου 170 εκατ. ευρώ ετησίως κατά την περίοδο υποχώρησης των τιμών (2008-2017)». Αξίζει να σημειωθεί ότι και κατά το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους οι ροές ξένων άμεσων επενδύσεων σε ακίνητα κατέγραψαν νέα αύξηση, κατά 9,5% σε ετήσια βάση, και διαμορφώθηκαν σε 1 δισ. ευρώ, μετά τη μείωση που είχε καταγραφεί το 2025 (-25,3%), εξέλιξη που είχε αποδοθεί εν μέρει στην αυστηροποίηση του καθεστώτος της Golden Visa.

Παράλληλα, η εγκώρια ζήτηση ενισχύεται από διαρθρωτικούς παράγοντες, όπως η αύξη-

Οι τιμές κατοικιών παραμένουν υψηλές λόγω υψηλής ζήτησης και περιορισμένης προσφοράς. Μάλιστα, όπως σημειώνει η ΤτΕ, η αύξηση των μονοπρόσων και των μονογονεϊκών νοικοκυριών εντείνει τις πιέσεις, καθώς δημιουργεί διαρκώς νέα ζήτηση κυρίως για μικρά διαμερίσματα.

Για τις νεόδμητες κατοικίες το κόστος αγοράς ξεκινάει από τις 4.000 ανά τ.μ.

ση του βαθμού αστικοποίησης και η άνοδος του αριθμού των νοικοκυριών, παρά τη συνολική μείωση του πληθυσμού, εξέλιξη που συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την αύξηση των μονοπρόσων και μονογονεϊκών νοικοκυριών.

Αντιστοίχως, από την πλευρά της προσφοράς, επισημαίνεται ότι η περιορισμένη διαθεσιμότητα κατοικιών αντανakλά τόσο την απόσυρση μέρους του υφιστάμενου αποθέματος κατοικιών από την αγορά όσο και τον διαχρονικά υποτονικό ρυθμό ανα-

πλήρωσής του. Ωστόσο, ενδιαφέρει παρουσιάζει η τοποθέτηση ότι «ο αυξημένος αριθμός κενών ακινήτων αποδίδεται, μεταξύ άλλων, στην καθυστέρηση της διευθέτησης του ιδιωτικού χρέους και στη δέσμευση ακινήτων ως εξασφαλίσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία τελούν υπό διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης».

Επιπλέον, η ΤτΕ σημειώνει και το πρόβλημα της πολυιδιοκτησίας, η οποία δυσχεραίνει τη λήψη αποφάσεων για τη διαχείριση και αξιοποίηση των ακινήτων, ενώ το αυξημένο κόστος ανακαίνισης, λειτουργεί αποτρεπτικά για την πραγματοποίηση δαπανών που θα οδηγήσουν στη διατήρηση και επανένταξη οικιστικών ακινήτων στην αγορά.

Την ίδια στιγμή, η ΤτΕ τονί-

ζει ότι ο ρυθμός αναπλήρωσης του αποθέματος κατοικιών έχει παραμείνει υποτονικός, καθώς η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κατασκευαστικού τομέα διατηρείται επί σειρά ετών σε επίπεδο κοντά στο 2% του ΑΕΠ (β' τρίμηνο του 2026: 2,3%), σημαντικά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (β' τρίμηνο του 2026: 5%). Η ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα για νέες κατοικίες παρουσιάζει άνοδο σε ετήσια βάση την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουνίου 2026 (αύξηση κατά 40,9% του αριθμού των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν, κατά 32,2% σε όρους επιφάνειας και κατά 33,6% σε όρους όγκου), μετά τη μείωση που είχε καταγραφεί το 2025. Ωστόσο, είναι προφανές ότι το κόστος απόκτησης νέων κατοικιών είναι πλέον

απογορευτικό για την πλειονότητα των ενδιαφερομένων, ειδικά στην Αττική, με τις τιμές να εκκινούν από τις 4.000 ευρώ/τ.μ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ καταλήγει ότι «η αύξηση των τιμών των κατοικιών και των ενοικίων τους δυσχεραίνει την πρόσβαση των νοικοκυριών στην αγορά κατοικίας».

Υπό αυτό το πρίσμα, στην τρέχουσα συγκυρία κρίνεται σκόπιμη η ενίσχυση και επιτάχυνση της εφαρμογής μέτρων για την αύξηση του διαθέσιμου κτιριακού αποθέματος, τόσο με την ανάπτυξη νέων οικιστικών ακινήτων και την αναβάθμιση υφισταμένων όσο και με την παροχή κινήτρων για την επιστροφή στην αγορά ακινήτων που είχαν αποσυρθεί το προηγούμενο χρονικό διάστημα».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ακίνητα στην Κύπρο: Χτίζουμε για την αγορά ή για τις ανάγκες της κοινωνίας;

Η **κυπριακή** αγορά ακινήτων έχει αποδείξει διαχρονικά ότι διαθέτει δυναμική, προσαρμοστικότητα και σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης. Νέες οικιστικές αναπτύξεις, επενδύσεις, ανακαινίσεις και η αναβάθμιση αστικών περιοχών συνθέτουν μια αγορά που εξακολουθεί να προσελκύει ενδιαφέρον. Ωστόσο, πίσω από την εικόνα της δραστηριότητας και των επενδυτικών ευκαιριών αναδύεται ένα ερώτημα που αξίζει να μας απασχολήσει περισσότερο: κατά πόσο τα ακίνητα που παράγουμε, ανταποκρίνονται στις πραγματικές στεγαστικές ανάγκες της κοινωνίας;

Δεν πρόκειται για μια αντιπαράθεση ανάμεσα στην επιχειρηματική δραστηριότητα και το κοινωνικό συμφέρον. Η ανάπτυξη ακινήτων αποτελεί σημαντικό πυλώνα της οικονομίας, δημιουργεί θέσεις εργασίας, κινητοποιεί κεφάλαια και συμβάλλει στην αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. Το ζητούμενο είναι να διασφαλίσουμε ότι η οικονομική πρόοδος συνοδεύεται από μια αγορά που λειτουργεί αποτελεσματικά και προσφέρει ουσιαστικές επιλογές σε περισσότερους πολίτες.

Τα πρόσφατα στοιχεία επιβεβαιώνουν τη σημασία του ζητήματος. Σύμφωνα με τον δείκτη τιμών κατοικιών της Στατιστικής Υπηρεσίας, οι τιμές αυξήθηκαν κατά 7,9% σε ετήσια βάση το δεύτερο τρίμηνο του 2026. Πρόκειται για εξέλιξη που καταδεικνύει τη συνεχιζόμενη ανοδική πίεση στην αγορά κατοικίας. Η αύξηση των τιμών δεν σημαίνει

ότι κάθε ακίνητο είναι υπερτιμημένο ούτε ότι κάθε επένδυση δημιουργεί πρόβλημα. Σημαίνει, όμως, ότι η σχέση ανάμεσα στο κόστος απόκτησης μιας κατοικίας και στις οικονομικές δυνατότητες των νοικοκυριών χρειάζεται προσεκτική αξιολόγηση.

Για έναν επενδυτή, η αγορά μπορεί να αξιολογείται με βάση την αναμενόμενη απόδοση, την τοποθεσία, την εμπορευσιμότητα και τις προοπτικές υπεραξίας. Για ένα νέο ζευγάρι που επιδιώκει να αποκτήσει την πρώτη του κατοικία, τα κριτήρια είναι διαφορετικά: το ύψος της προκαταβολής, η δυνατότητα εξασφάλισης χρηματοδότησης, η μηνιαία δόση και η διατήρηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης μετά την αγορά. Και για έναν ενοικιαστή, το βασικό ζητούμενο είναι να εξασφαλίσει μια κατάλληλη κατοικία χωρίς το ενοίκιο να απορροφά δυσανάλογο μέρος του εισοδήματός του.

Εδώ ακριβώς βρίσκεται η ουσία του προβληματισμού. Μια αγορά μπορεί να είναι δραστήρια, να προσελκύει επενδύσεις και να παράγει αξία, αλλά ταυτόχρονα να δυσκολεύει ορισμένες κατηγορίες πολιτών να καλύψουν μια βασική τους ανάγκη. Η επιτυχία της δεν πρέπει, επομένως, να αποτιμάται αποκλειστικά με βάση τον αριθμό των συναλλαγών ή την αξία των αναπτύξεων. Χρειάζεται να εξετάσουμε και ποιοι μπορούν πραγματικά να συμμετέχουν σε αυτήν.

Το πρόβλημα δεν είναι απλώς πόσα ακίνητα κατασκευάζουμε, αλλά ποια ακίνητα κατασκευά-

Η ανάπτυξη ακινήτων αποτελεί σημαντικό πυλώνα της οικονομίας, δημιουργεί θέσεις εργασίας, κινητοποιεί κεφάλαια και συμβάλλει στην αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος.

ζουμε και για ποιους. Η αγορά δεν μπορεί ούτε πρέπει να λειτουργεί με την απαίτηση κάθε ιδιωτική ανάπτυξη να απευθύνεται σε όλους. Κάθε έργο έχει το δικό του κόστος, τις δικές του τεχνικές απαιτήσεις και το δικό του κοινό. Η κατασκευή κατοικιών υψηλών προδιαγραφών, για παράδειγμα, εξυπηρετεί συγκεκριμένη ζήτηση και μπορεί να συμβάλει στην προσέλκυση επενδύσεων. Δεν υποκαθιστά, όμως, την ανάγκη για μικρότερες, λειτουργικές και οικονομικά προσιτές κατοικίες για νέους εργαζομένους, οικογένειες και ανθρώπους που επιθυμούν να παραμείνουν στις περιοχές όπου εργάζονται.

Αυτό απαιτεί καλύτερη κατα-

νόηση της ζήτησης. Πριν από τον σχεδιασμό μιας ανάπτυξης, χρειάζεται να εξετάζονται όχι μόνο οι εμπορικές προοπτικές, αλλά και η σύνθεση των νοικοκυριών, τα εισοδήματα, οι ανάγκες μετακίνησης και οι διαθέσιμες υποδομές. Σε ορισμένες περιοχές μπορεί να υπάρχει ζήτηση για μεγαλύτερα διαμερίσματα, ενώ σε άλλες να απαιτούνται μικρότερες μονάδες, κατοικίες για οικογένειες ή διαμερίσματα προς μακροχρόνια ενοικίαση.

Παράλληλα, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε το υφιστάμενο κτιριακό απόθεμα. Παλαιές κατοικίες, αναξιόποινα κτίρια και ακίνητα που χρειάζονται ουσιαστική ανακαίνιση μπορούν, υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις, να

αποκτήσουν νέα ζωή. Η αξιοποίησή τους ενδέχεται να προσφέρει πρόσθετες στεγαστικές επιλογές, να ενισχύσει τη ζωή στα αστικά κέντρα και να περιορίσει την ανάγκη για συνεχή επέκταση των οικιστικών περιοχών. Δεν αποτελεί παντού εύκολη ή φθηνή λύση, αλλά αξίζει να εξετάζεται συστηματικά πριν από την επιλογή νέας ανάπτυξης.

Καθοριστικός είναι και ο ρόλος της πολιτείας. Η αύξηση της προσφοράς κατοικιών απαιτεί επαρκή πολεοδομικό σχεδιασμό, ταχύτερες και αποτελεσματικότερες διαδικασίες αδειοδότησης, κατάλληλες υποδομές και σαφείς κανόνες. Ταυτόχρονα, τα στεγαστικά σχέδια πρέπει να αξιολογούνται με βάση τα πραγματικά αποτελέσματά τους: πόσες κατοικίες παραδίδονται, πόσο κοστίζουν, ποιοi ωφελούνται και κατά πόσο οι κατοικίες αυτές βρίσκονται σε περιοχές με πρόσβαση στην εργασία, στην εκπαίδευση και στις υπηρεσίες.

Υπάρχει, βεβαίως, και μια ευθύνη που αφορά τον ίδιο τον κλάδο. Οι επαγγελματίες των ακινήτων, οι developers, οι μελετητές και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί μπορούν να συμβάλουν στην αναζήτηση πιο ισορροπημένων λύσεων. Η οικονομική βιωσιμότητα και η κοινωνική χρησιμότητα δεν είναι υποχρεωτικά αντίθετες έννοιες. Με σωστό σχεδιασμό, κατάλληλα κίνητρα και συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μπορούν να δημιουργηθούν έργα που συνδυάζουν εύλογη απόδοση με μεγαλύτερη προσφορά κατοικιών που

ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς.

Η Κύπρος δεν χρειάζεται να επιλέξει ανάμεσα σε μια ισχυρή αγορά ακινήτων και σε μια κοινωνία με καλύτερη πρόσβαση στη στέγαση. Χρειάζεται να επιτελεί παντού εύκολη ή φθηνή λύση, αλλά αξίζει να εξετάζεται συστηματικά πριν από την επιλογή νέας ανάπτυξης. Δεν αποτελεί από μόνη της ένδειξη προόδου και να εξετάζουμε συστηματικότερα την πραγματική της συνεισφορά.

Τελικά, η αξία ενός ακινήτου δεν αποτυπώνεται μόνο στην τιμή πώλησής του. Αποτυπώνεται και στη δυνατότητα του να εξυπηρετεί ανθρώπους, να δημιουργεί βιώσιμες γειτονίες και να παραμένει χρήσιμο μέσα στον χρόνο.

Το ερώτημα, λοιπόν, δεν είναι αν πρέπει να συνεχίσουμε να αναπτύσσουμε την αγορά ακινήτων. Είναι αυτονόητο ότι πρέπει. Το ουσιαστικό ερώτημα είναι αν μπορούμε να τη σχεδιάσουμε με μεγαλύτερη διορατικότητα, ώστε η ανάπτυξη να μην περιορίζεται στην παραγωγή επενδυτικής αξίας, αλλά να συμβάλλει και στη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Γιατί μια πραγματικά επιτυχημένη αγορά ακινήτων δεν είναι μόνο εκείνη που πουλά περισσότερα. Είναι εκείνη που καταφέρει να προσφέρει περισσότερες ουσιαστικές επιλογές σε όσους χρειάζονται ένα σπίτι.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΦΟΙΒΟΣ ΜΑΣΤΡΙΑΔΗΣ

Τριάντα διαφορετικά
χρώματα και υφάσματα
για να διαλέξεις

Σελ. 3

HOME VIDEO

Επιστροφή
(της βιντεοκασέτας)
στο μέλλον

Σελ. 8

ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΙΑ ΚΑΡΑΜΠΕΤΗ

«Εδώ και χρόνια
αρνούμαι μια θέση
στο Δ.Σ. του Εθνικού»

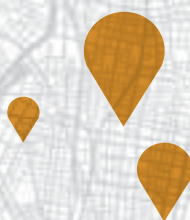
Σελ. 7

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες & γράμματα

Κυριακή 25 Οκτωβρίου 2026

Τα ξεχασμένα «διαμάντια» της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής

Η κληρονομιά της πόλης που παραμένει
αναξιοποίητη. Με ποιες νομοθετικές και
αισθητικές παρεμβάσεις θα μπορούσε να
αλλάξει η εικόνα της πρωτεύουσας. Πώς
αντιμετώπισαν ανάλογα προβλήματα με τα
διατηρητέα κτίρια άλλες ευρωπαϊκές χώρες

Σελ. 4-5

Η είσοδος ερειπωμένης νεοκλασικής κατοικίας στη διασταύρωση των οδών Ευριπίδου και Επικούρου, κοντά στην πλατεία Κουμουνδούρου. Κτίρια μεγάλης ιστορικής και αρχιτεκτονικής σημασίας ρημάζουν τόσο στο κέντρο όσο και σε αστικές γειτονιές της Αθήνας.

ΣΧΗΜΑΤΕ ΜΠΑΛΑΤΑΝΗΣ

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

25.10-31.10.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΙΟ

«Με Δύναμη από την Κηφισιά»

Το Θέατρο Versus παρουσιάζει, με τη μορφή θεατρικού αναλογίου, το εμβληματικό έργο των Δημήτρη Κεχαϊδη και Ελένης Χαβιαρά, «Με Δύναμη από την Κηφισιά», σε σκηνοθεσία Λουκά Ζήκου. Ένα έργο που, παρά το γεγονός ότι γράφτηκε το 1994 παραμένει επίκαιρο, αναδεικνύοντας με οξυδέρκεια και χιούμορ τις ανθρώπινες σχέσεις και τις διαχρονικές μας ανασφάλειες. Διαβάζουν και ερμηνεύουν Ελεάνα Παπαδοπούλου, Αρίστη Σπύρου, Μάρβια Μαυροβουνιώτη, Γιολάντα Χριστοδούλου. Θέατρο Versus - Β΄ Δημοτική Αγορά Λεμεσού Παρασκευή 30 Οκτωβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. **Είσοδος ελεύθερη.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

10 χρόνια Windcraft Loud

Ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Windcraft Loud συμπληρώνει δέκα χρόνια δημιουργίας, συνεργασιών, μουσικών συναντήσεων και νέων διαδρομών, και γιορτάζει με μια σειρά εκδηλώσεων με τίτλο «Windcraft Back» από τις 31 Οκτωβρίου έως τις 29 Νοεμβρίου. Το «Windcraft Back» επιστρέφει σε κάποιες από αυτές τις συναντήσεις, δίνοντάς τους την ευκαιρία να ξαναζωντανέψουν και να εξελιχθούν εκ νέου. Κύριοι και διεθνείς μουσικοί συναντιούνται ξανά στη Λευκωσία, παρουσιάζοντας τη μουσική τους μέσα από τέσσερις ξεχωριστές συναυλίες, ενώ παράλληλα μοιράζονται τη γνώση και την εμπειρία τους με την τοπική μουσική κοινότητα μέσα από τέσσερα εξειδικευμένα εργαστήρια. Στο πλαίσιο της σειράς, ο Χάρης Λαμπράκης συναντά τον Οδυσσέα Τουμάζου σε μια μουσι-

κή εξερεύνηση με αναφορές στην τροπική μουσική, ο Toms Rudzinskis συμπράττει με τον Χρίστο Γερολασιτή σε μια συνάντηση με επίκεντρο τη σύγχρονη τζαζ, ο Federico Pascucci ξανασυναντά τους Larva (Βασίλης Φιλίππου & Αλέξης Κάσιнос) σε μια σύγχρονη προσέγγιση της παραδοσιακής μουσικής, ενώ ο Αντρέας Πολυζωγούπουλος συνομιλεί μουσικά με τον Μάριο Τακούσιπ σε μια ακόμμη δημιουργική τζαζ σύμπραξη. Οι συναυλίες πλαισιώνονται από εργαστήρια τροπικής μουσικής, τζαζ, swing και βαλκανικής μουσικής, προσφέροντας σε σπουδαστές, επαγγελματίες και φίλους της μουσικής την ευκαιρία να έρθουν σε άμεση επαφή με καταξιωμένους μουσικούς από την Κύπρο και το εξωτερικό. **Πληροφορίες, κρατήσεις: www.windcraftloud.com, 22377748.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«All Of It» στο Κτήριο 53

Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου των δέκα παραστάσεων του θεατρικού έργου «ALL OF IT», σε σκηνοθεσία Μαρίας Ιόλης Καρολίδου, με τις έξι τελευταίες να είναι sold out, και λόγω αυξημένης ζήτησης, προστίθενται επτά επιπλέον ημερομηνίες παραστάσεων. Το έργο ξεδιπλώνεται με τη μορφή ενός μονολόγου stream of consciousness - ενός κατακλυσμού σκέψεων και εικόνων που αναδύονται από το μυαλό της αφηγήτριας σε μια αδιάκοπη ροή. Η πειραματική φόρμα του έργου, που φωτίζει τον χειμαρρό του ασυνείδητου της χαρακτήρα και την ανακατασκευή της ανάμνησης, οδηγεί τους θεατές σε μια διαρκή επαγρύπνηση και λειτουργεί ως υπενθύμιση ότι η ζωή κινείται με μεγάλες ταχύτητες και χάνεται από τα χέρια μας σαν κόκκος άμμου. Επί σκηνής: Αντωνία Χαλαλάμπους. Επιπλέον παραστάσεις: 26, 28 Οκτωβρίου και 2, 4, 9, 13, 16 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. ΚΤΗΡΙΟΝ 53, Αθηνάς 25-27, εντός των τειχών Λευκωσίας. **Εισιτήρια: more.com τηλέφωνο 70001384.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Οι Τρίπλαροι τζαι ο Δράκος της Μηλιάς

Με αφορμή τη συμπλήρωση των δεκάχρονων του Θεάτρου Αντίλογος το Θέατρο παρουσιάζει μια νέα παράσταση της πρώτης παραγωγής της παιδική του σκηνής «Οι Τρίπλαροι τζαι ο Δράκος της Μηλιάς», σε διασκευή Άνδρης Θεοδότου. Μετά από δέκα χρόνια, αυτόν τον Οκτώβριο, ζωντανεύει ξανά ένα λαϊκό παραμύθι τριών και πλέον αιώνων που έφτασε σε εμάς καταγεγραμμένο από τον Λάμπρο Πολυκάρπου, σε μια βραβευμένη έκδοση με τα χαρακτηριστικά του Χαμηλή. Το κυριακό παραμύθι γίνεται ξανά έμπνευση για να ανέβει στη σκηνή, το ίδιο το βιβλίο με τα διάσημα χαρακτηριστικά του Χαμηλή

αλλά και η τέχνη της προφορικής παράδοσης, ως κομμάτι της άυλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Τέλος, έμπνευσή μας είναι και η παράσταση του 2016, σε σκηνοθεσία της αείμνηστης φίλης και συνεργάτριας μας Αλεξίας Παπαλαζάρου. Σκηνοθεσία, δραματουργική επεξεργασία: Φώτης Φωτίου, ηθοποιοί: Βαλάντης Λουκά, Ανδριανή Νεοκλέους, Έλσα Παλάτου. Πρεμιέρα, Κυριακή, 25 Οκτωβρίου, ώρα 11:00 π.μ. «Άλλος Χώρος», Θέατρο Ένα, Αθηνάς 4, Λευκωσία. Παραστάσεις κάθε Κυριακή στις 11:00, έως και τις 29 Νοεμβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99251331.**

ΘΕΑΤΡΟ

«The Effect» της Lucy Prebble

Το Σατιρικό Θέατρο παρουσιάζει για πρώτη φορά στην Κύπρο το έργο «The Effect» της βραβευμένης Βρετανίδας συγγραφέως Lucy Prebble, σε σκηνοθεσία Έβιτας Ιωάννου. Η Κόνι και ο Τρίσταν συμμετέχουν σε μια κλινική δοκιμή για ένα νέο αντικαταθλιπτικό φάρμακο. Μέσα στο πλαίσιο του πειράματος, γνωρίζονται και ερωτεύονται. Σύντομα, όμως, γεννιέται το ερώτημα: αυτό που αισθάνονται είναι αληθινός έρωτας ή αποτέλεσμα της φαρμακευτικής αγωγής; Το έργο εξετάζει με απλότητα, χιούμορ και ευαισθησία τη φύση του έρωτα, την ψυχική υγεία, τα ηθικά όρια της επιστήμης και τη σύγκρου-

ση ανάμεσα στην επιστημονική λογική και την ανθρώπινη παρόρμηση. Παίζουν με αλφαριθμητική σειρά: Ραφαέλα Καβάζη, Έλενα Καλλινίκου, Ανδρέας Κούτσουμπας, Βασίλης Μιχαήλ. Κάτω Σκηνή Σατιρικό Θέατρο. Παραστάσεις: 25, 27, 29, 31 Οκτωβρίου & 1 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. Για ηλικίες 16 ετών και άνω. **Πληροφορίες, εισιτήρια www.satirikotheatre.com και τηλέφωνο 22312940.**

ΕΚΘΕΣΗ

«A Planet in Common»

Το Diatopos Art Centre παρουσιάζει τη νέα ατομική έκθεση του Γιάννου Οικονόμου με τίτλο A Planet in Common, σε επιμέλεια της Δάφνης Νικήτα. Ο καλλιτέχνης συνεχίζει να διερευνά τον αυξανόμενο διαχωρισμό μεταξύ ανθρώπων και φύσης. Ο τίτλος υπονοεί ότι ο πλανήτης δεν ανήκει σε ένα μόνο είδος, αλλά μοιράζεται μεταξύ όλων των ζωντανών οργανισμών. Οι άνθρωποι σε αυτή την έκθεση παραμένουν σταθερά στο παρασκήνιο, εμφανιζόμενοι μόνο μέσω τεχνολογικών κατασκευών όπως δρόμοι, κτίρια και αεροπλάνα: μερικές φορές σε μια συμβιωτική σχέση, αλλά συχνά με ενέργειες που έχουν αρνητικές συνέπειες για άλλα ζωντανά όντα. Πρωταγωνιστές είναι τα ζώα

που κινούνται μέσα σε ένα ανθρωπογενές τοπίο. Το κύριο έργο, μια πολυκάναλη βιντεοεγκατάσταση, επικεντρώνεται σε μια πραγματική διαμάχη μεταξύ ενός γάτου, και δύο κορακιών στη γειτονιά του καλλιτέχνη, την οποία κατάφερε να ακολουθήσει, σε κάποιο βαθμό, με τη βιντεο-κάμερά του. Διάρκεια μέχρι τις 13 Νοεμβρίου. Diatopos Art Centre, οδός Κρήτης 11Δ-Ζ, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22766117, www.diatopos.com**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το Ριάλτο και τα μάτια σας

Μία περιέργη ψυχία –που ίσως είναι και καζάνι που βράζει– και ταυτόχρονα ένας αναβρασμός ανακοινώσεων από το μέτωπο του φυσιολογικού Πολιτισμού. Η ηγεσία του ταξιδεύει, συνεχίζει να υπογράφει μνημόνια με το σμπαν ολάκερο, και τα πράγματα προχωράνε στον κερκάρδιο ρυθμό τους... όσωπου κάτι να γίνει και να ταραξούν τα νερά, για λίγο καιρό και μετά ξανά προς την απραξία θα τραβήξουμε... Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της αταραξίας, βρίσκεται και το ζήτημα του Θεάτρου Ριάλτο. Πανηγύρισαν στον Δήμο Λεμεσού σχεδόν όλοι, έγινε θέμα στα κοινωνικά δίκτυα και μετά από λίγες μέρες όλα στον συνήθη ρυθμό τους.

Το Ριάλτο, λοιπόν, πέρασε στα χέρια του Δήμου Λεμεσού και το θέμα είναι πια αν ο Δήμος μπορεί να αντεπεξέλθει στις νέες του υποχρεώσεις απέναντι στον ιστορικό αυτό πολιτιστικό πυρήνα της πόλης. Επαναλαμβάνω προς αποφυγή παρεξηγήσεων πως η στήλη πιστεύει ακράδαντα πως το Θέατρο Ριάλτο ανήκει στην πόλη της Λεμεσού, αλλά επειδή οι καιροί είναι περίεργοι θα πρέπει ο Δήμος Λεμεσού να είναι διπλά και τριπλά προσεκτικός. Θεωρώ πως η καλλιτεχνική ανεξαρτησία του θεάτρου είναι εκτός κάθε συζήτησης και κάθε παρέμβαση στο πρόγραμμά του θα είναι εγκληματικό

λάθος. Αυτό που πρέπει πολύ καλά να υπολογίσει η δημοτική αρχή είναι τον τρόπο με τον οποίο οφείλει να βοηθήσει το Ριάλτο οικονομικά σε βάθος χρόνου και πώς μπορεί να συνδράμει στην ενίσχυσή του, σε υλικοτεχνική υποδομή, στη συμπερίληψή του σε ευρωπαϊκά ή άλλα προγράμματα και πώς το Ριάλτο δεν θα καταντήσει ένα ακόμα Παττίκειο Δημοτικό Θέατρο.

Το Παττίκειο είναι εν πολλοίς ένας πολιτιστικός χώρος που αξιοποιείται από τον Δήμο ως ένας εισπρακτικός μηχανισμός, με ένα περίεργο παρελθόν και που παλαιότερα είχε σχεδόν καταντήσει πολιτιστικό κέντρο ρωσικών θεαμάτων. Αυτός ο μαρσμός δεν επιτρέπεται να μεταδοθεί και στο Ριάλτο, το οποίο λειτουργεί με ένα ικανό Διοικητικό Συμβούλιο και μία επίσης ικανή καλλιτεχνική διοίκηση και αυτά τα μέρη θα πρέπει να εισακούγονται από τις υπηρεσίες του Δήμου –φυσικά και εκείνοι πρέπει να ακούν ενδεχόμενες προτάσεις ή θέσεις από τον Δήμο.

Είναι λοιπόν σημαντικό το Ριάλτο να συνεχίσει τη λειτουργία σε αγαστή συ-

νεργασία με τον Δήμο Λεμεσού και με τους πολιτιστικούς φορείς του, και εννοείται πως πρέπει να βρεθεί ο τρόπος να συνεχίσει η συνεργασία του με το υπουργείο Πολιτισμού, γιατί καμιά φορά ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες, αλλά μπορεί να τον συναντήσει κάποιος και στην «ψυχία», και όχι μόνο στην αναμπουμπούλα. Προσοχή λοιπόν να μη φτάσει η ώρα που το εγχείρημα «Το Ριάλτο τελικά πήγε στη Λεμεσό» γίνει «Τελικά δεν μπορούσε η Λεμεσό να στηρίξει το Ριάλτο».

Και μη νομίζετε, δεν είναι δύσκολο να συμβεί και μετά θα ακουστούν στεντόρειες φωνές, που θα αναφωνήσουν, «σας τα λέγαμε, αλλά δεν ακούγατε». Και για να φέρω μερικά παραδείγματα δείτε τι έγινε στον κοντινό Δήμο Πάφου, με τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, που δυστυχώς είναι σαν να μην υπάρχει, αλλά και με την κληρονομιά της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας και το εγχείρημα για το Ίδρυμα Πολιτισμού Πάφου, που είχε αναγγελθεί το 2021 και είχε προκοδοτηθεί με το ποσό 280.000 ευρώ, από το Πάφος 2017, συν τη δημοτική χορηγία και όπως είχε ειπωθεί τότε

στην «Κ» σε σχετικό ρεπορτάζ του γράφοντος (25 Ιουνίου 2021) το ποσό που αναλογεί στον νέο φορέα θα ανέρχεται στις 500.000 ευρώ περίπου. Φυσικά, ουδέν ουσιαστικό έγινε, τα χρήματα από το Πάφος 2017 άραγε πού να πήγαν;, χορηγία δεν νομίζω να δόθηκε... και σήμερα η Πάφος πασχίζει να επιβιώσει πολιτιστικά και έχει εναποθέσει τις ελπίδες της στο να γίνει Κέντρο Όπερας για την Ανατολική Μεσόγειο, και μάλιστα αναζητούνται και όπερες από την Ιταλία, γιατί και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας το θέλει, και γιατί ως Γεροσκηπιώτης θα μπορούσε να ζητήσει από τον οικείο Δήμο να φιλοξενήσει μία Τραβιάτα, έτσι για το ασκίλκι του Προέδρου.

Προσοχή λοιπόν στον Δήμο Λεμεσού, ό,τι θελήσει να κάνει στο Θέατρο Ριάλτο να το πράξει με σχεδιασμό και σωστό προγραμματισμό, γιατί ο πολιτισμός της πόλης δεν σπκώνει ένα ακόμα «Παττίκειο».

Υγ1: Ανυπόγραφες επιστολές που λαμβάνει η στήλη εξετάζονται μεν, αλλά αντιμετωπίζονται με προσοχή ή και με θυμηδία, αναλόγως τι αυτές αναφέρουν.

Υγ2: Ακόμα αυτή η επιτροπή για τα Λογοτεχνικά Βραβεία; Δόθηκε το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

«Ξαφνικά δεν αισθάνομαι καλά»

Μπορούμε να επιβραδύνουμε τους ρυθμούς, να αγνοήσουμε τη ζωή που τρέχει λιγγωδώς και να ακούσουμε τους ανθρώπους γύρω μας; Να τους αφιερώσουμε χρόνο, δηλαδή, που δεν εξαρώνεται άμεσα ούτε σε χρήματα ούτε σε επένδυση για το μέλλον. Σε τίποτα υλικό, σε τίποτα «ορατό». Εάν θεωρήσουμε, βέβαια, ότι τα συναισθήματα και η «ανθρωπινότητα» κινούνται στον χώρο του αοράτου. Είναι, όμως, έτσι; Ο Ιάπωνας σκηνοθέτης Ριουσούκε Χαμαγκούτσι έχει ανοικτούς λογαριασμούς με τον χρόνο, τα εσωτερικευμένα –όχι εξωστρεφή– διαρκή πένθη και τις απώλειες. Το αποδενκνύει σε κάθε ταινία του, κυρίως στη βραβευμένη με Όσκαρ, «Drive my car» (2021) και στην πρόσφατη που προβάλλεται ήδη, «Έτσι ξαφνικά». Η διάρκειά τους φτάνει τις τρεις ώρες, αλλά ακόμη και αν κάποια στιγμή στριφογυρίσεις στη θέση σου (όλο και πιο αμάθητοι καθώς είμαστε στη συγκέντρωση για μεγάλο διάστημα) έχεις απορροφήσει την ενέργεια που εκπέμπουν η εικόνα και η σκέψη πίσω από αυτήν.

Το «Έτσι ξαφνικά» διαδραματίζεται κυρίως στη Γαλλία, σε έναν οικογενή, αλλά και στην Ιαπωνία (Κιότο). Δύο νεαρές γυναίκες είναι οι πρωταγωνίστριες: η μία Γαλλίδα, διευθύντρια ενός οικου ευηφρίας στο Παρίσι, που αγωνίζεται για μια πιο ανθρώπινη και αξιοπρεπή φροντίδα των ηλικιωμένων, προσπαθώντας να εφαρμόσει τη μέθοδο «Humanitude»· η άλλη, με την οποία διασταυρώνονται τυχαία, είναι Γαπωνέζα, φιλόσοφος και σκηνοθέτης θεάτρου, που διανύει το τελικό στάδιο του καρκίνου. Πόσο εφικτό είναι ένας ιδιωτικός οίκος ευηφρίας να προσφέρει σε ηλικιωμένους με άνοια περίθαλψη με ενσυναίσθηση, χωρίς (τη μοιραία;) διεκπεραίωση, βοηθώντας τους να σταθούν, στην κυριολεξία, στα πόδια τους; Αυτό, όμως, έχει ρίσκο, οι πτώσεις είναι διαρκώς απειλή, και απαιτεί προσωπικό και χρήματα. Να, λοιπόν, που η αλληλεγγύη και η ολιστική βοήθεια είναι θέμα, εν πολλοίς, οικονομικό και πολιτικό, εκτός από κοινωνικό.

Ο Χαμαγκούτσι εμβαθύνει και στοχάζεται, δίνει πολύ χώρο στον διάλογο (ακόμη κι αν μερικές φορές ηχεί διδακτικός, έχει νόημα), χωρίς να απειπολεί τη σχέση με το σώμα, από την πατούσα έως την παλάμη, τις λεπτές, ακριβείς, κινήσεις που εδράζονται στο γαπωνέζικο θέατρο, την ανθρώπινη αλυσίδα η οποία μπορεί να είναι εντυπωσιακά αποτελεσματική ακόμη κι αν είναι μικρή. Η επαφή και η επικοινωνία είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων. Είναι διαδικασία επίπονη και επίμονη.

«Βοηθώντας τους άλλους, αποφεύγουμε να πληγώνουμε τον εαυτό μας;» αναρωτιέται ο σκηνοθέτης.

Ο ιαπωνικός τίτλος του «Έτσι ξαφνικά» μεταφράζεται με μεγαλύτερη ακρίβεια ως «Ξαφνικά δεν αισθάνομαι καλά». «...Με τα γηρατειά έρχονται και οι ασθένειες. Συνειδητοποιώ ότι υπάρχει και για μένα ένα μέλλον με την πιθανότητα να εμφανισώ άνοια ή να χάσω την αυτονομία μου. Είναι όμως αυτό κάτι κακό; Όχι απαραίτητα. Πιστεύω ότι θα επέτρεπε συνδέσεις με ανθρώπους που δεν πίστευα ποτέ ότι θα τις έχεις. Δεν είναι κακό να γερνάς, απλώς έχεις λιγότερες φυσικές δυνατότητες», παρατηρεί ο Χαμαγκούτσι («Κ», 27/9).

«Όσοι ζουν σκέφτονται συνεχώς αυτούς που πέθαναν. Και αυτό θα συνεχίζεται. Έτσι θα ζούμε», λέει ο ήρωας στην ταινία «Drive my car». Όπως και στο «Έτσι ξαφνικά», η αλήθεια παραμένει ο συντομότερος δρόμος προς τη ζωή. Το τέλος είναι πανταχού παρόν, αλλά αποδραματοποιημένο. Δεν σημαίνει ούτε ότι δεν επιπράζει τον ίδιο τον ασθενή και τους γύρω του ούτε ότι επέρχεται χωρίς πόνο και θλίψη. Όμως μειώνεται η σκληρότητα όταν επιδιώκεται η συμπιλίωση. Η αγωνία μετριάζεται όταν κάποιος σου κρατάει το χέρι.

«Η πραγματικότητα είναι πως η δουλειά μειώθηκε πολύ, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι πλέον προτιμούν να αγοράσουν έτοιμα ρούχα, σου λέει ο άλλος, γιατί να πληρώσω ύφασμα, αφού υπάρχουν τα έτοιμα. Όσοι όμως θέλουν ποιότητα, κάνουν» λέει ο Φοίβος Μαστρίδης, ένας από τους τελευταίους παραδοσιακούς υφασματοπώλες της Λευκωσίας.

Τριάντα διαφορετικά χρώματα

Ο Φοίβος Μαστρίδης, ένας από τους τελευταίους υφασματοπώλες, μοιράζεται στην «Κ» τις σκέψεις του

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Λευκωσίας, σε ένα στενό σοκάκι μεταξύ των πολύβουων οδών Λήδρας και Ονασαγόρου, βρίσκεται το υφασματάδικο του Φοίβου Μαστρίδη, το οποίο εδώ και σχεδόν μισό αιώνα αποτελεί σήμα κατατεθέν της μικρής αυτής γειτονιάς της εντός των τειχών Λευκωσίας. Η τέντα του καταστήματος του κ. Μαστρίδη γράφει «Αγγλικά υφάσματα και κασμίρια», και ο κ. Μαστρίδης εξακολουθεί να κόβει και να ράβει στα μέτρα μιας τέχνης που σταδιακά εξαφανίζεται... Περνάω μπροστά από το κατάστημά του πολύ συχνά, αλλά ποτέ δεν έχω σταματήσει να περιεργαστώ το εσωτερικό του. Το αποφασίζω πριν από μερικές ημέρες, όταν τον βλέπω να στέκεται στην πόρτα του μαγαζιού του, «Μπορώ να μπω μέσα, απλώς για να δω τι έχετε», τον ρωτώ αυθόρμητα ένα απόγευμα και χωρίς δεύτερη σκέψη μου απαντάει: «Ναι, βεβαίως! Μην βλέπεις στο μεταξύ μόνο αυτό τον χώρο, το κτήριο είναι τριώροφο και είναι γεμάτο υφάσματα», μου λέει με έναν σχεδόν παιδικό ενθουσιασμό.

«Μπαίνω στο κατάστημα και με συνεπαίρνουν τα χρώματα, η αίσθηση των υφασμάτων, αλλά και η άτακτη τάξη της ατελείωτης ποσότητας υφασμάτων, είναι τόσα πολλά που πρέπει αναγκαστικά να στριμωχτείς για να διασχίσεις τους χώρους».

Μπαίνω στο κατάστημα και με συνεπαίρνουν τα χρώματα, η αίσθηση των υφασμάτων, αλλά και η άτακτη τάξη της ατελείω-

Η τέντα του καταστήματος του κ. Μαστρίδη, μεταξύ Λήδρας και Ονασαγόρα γράφει «Αγγλικά υφάσματα και κασμίρια», και ο Φοίβος Μαστρίδης εξακολουθεί να κόβει και να ράβει στα μέτρα μιας τέχνης που σταδιακά εξαφανίζεται...

της ποσότητας υφασμάτων, είναι τόσα πολλά που πρέπει αναγκαστικά να στριμωχτείς για να διασχίσεις τους χώρους. Αισθάνομαι ευχάριστα εγκλωβισμένος, σε ένα μυθιστορηματικό μέρος. Ο κ. Μαστρίδης μου ανοίγει μια κλειδωμένη πόρτα, εξερευνώ και τους πάνω ορόφους... «Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα κτίσματα της Λευκωσίας», μου λέει. Χαμένος εγώ στα τόπα, τον ρωτώ από πότε βρίσκεται σε εκείνο το κατάστημα και με μία φυσικότητα μου απαντάει: «Από πάντα», χαμογελά και επαναδιατυπώνω, «Από ποια χρονιά, εννοώ», μου λέει πως το κατάστημα άνοιξε το 1982 και διευκρινίζει: «Το μαγαζί το είχαμε ανοίξει με τον αδελφό μου, τον οποίο δυστυχώς έχασα σε δυστύχημα», μου λέει.

Οι πολλές και πολύχρωμες επιλογές

Εξερευνώ τους χώρους που μοιάζουν να έχουν αλλάξει ελάχιστα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, παρατηρώ τα σχέδια, τα χρώματα, βλέπω ρετάλια και τον ρωτώ αν έχουν μέλλον τα υφασματοδίκαια και το επάγγελμα του παραδοσιακού υφασματοέμπορου, μου απαντά: «Η πραγματικότητα είναι πως η δουλειά μειώθηκε πολύ, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι πλέον προτιμούν να αγοράσουν έτοιμα ρούχα, σου λέει ο άλλος, γιατί να πληρώσω ύφασμα, αφού υπάρχουν τα έτοιμα. Όσοι όμως θέλουν ποιότητα, κάνουν. Στα έτοιμα δεν υπάρχουν τόσες πολλές επιλογές χρωμάτων και ποιότητων. Αν, για παράδειγμα, εσύ θέλεις τώρα να αγοράσεις ένα καινούργιο παντελόνι, στο έτοιμο κατάστημα θα βρεις μπλε, μαύρο, γκριζο, καφέ και τελείωσε, είναι περιορισμένες δηλαδή οι δυνατότητες επιλογής σου. Ενώ εδώ, κοίτα, έχει 30 διαφορετικά χρώματα και υφάσματα να διαλέξεις», από τον τρόπο με τον οποίο μου απαντά καταλαβαίνω ότι έχει συμφιλιωθεί με την

ιδέα, αλλά την ίδια ώρα δεν φαίνεται να θέλει να παραδώσει τα όπλα: «Εδώ όμως, μπορεί κάποιος να διαλέξει ανάμεσα σε τριάντα τόσα διαφορετικά χρώματα και υφάσματα. Δεν είναι το ίδιο» και ενθουσιωδώς με ρωτάει: «Το κασμίρι ξέρεις τι είναι», δεν είμαι σίγουρος, άρα δεν απαντώ και εκείνος δεν χάνει στιγμή: «Είναι η καλύτερη ποιότητα υφάσματος παρότι έχει βέβαια διάφορα είδη κασμιριού. Το όνομα του το πήρε από το Κασμίρ, που είναι μια περιοχή μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν όπου υπάρχουν πολλά πρόβατα. Και το κασμίρι βέβαια έχει διαφορετικές ποιότητες. Όταν παίρνεις το μαλλί που είναι στην πάνω πλευρά του ζώου, που εκτίθεται στον ήλιο και στις βροχές, είναι η φθηνή ποιότητα κασμιριού. Το μαλλί που προέρχεται από τα πλάϊνά του ζώου είναι σίγουρα καλύτερη ποιότητα, πιο μαλακή. Κάτω από την κοιλιά του, που δεν το βλέπει ποτέ ο ήλιος και η βροχή και είναι εντελώς μαλακό είναι η

«Εδώ μπορεί κάποιος να διαλέξει ανάμεσα σε τριάντα τόσα διαφορετικά χρώματα και υφάσματα. Δεν είναι το ίδιο».

«Τις περισσότερες φορές τα μέτρα τα ξέρουμε από την πείρα και την εμπειρία μας».

καλύτερη ποιότητα. Εξαρτάται επιπλέον από την επεξεργασία του», μου εξηγεί με χαρά.

Στη συνέχεια συζητάμε για τον τρόπο που δουλεύει, μου λέει πως έρχεται ο πελάτης, είτε άνδρας, είτε γυναίκα και εξηγεί τι περίπου θέλει και τι περίπου ψάχνει... «Του δείχνουμε τα διαφορετικά είδη υφασμάτων που έχουμε γι' αυτό που θέλει και προχωράμε. Τις περισσότερες φορές τα μέτρα τα ξέρουμε από την πείρα και την εμπειρία μας» και συνεχίζει δείχνοντάς μου δύο έντονα χρώματα υφασμάτων: «Αυτά εδώ που φτιάχνω τώρα, θα γίνουν στολές που θα φορούν γιατροί και νοσοκόμοι σε μια κλινική. Διάλεξε βυσσινί χρώμα ο συγκεκριμένος γιατρός». Ο κ. Φοίβος συνεχίζει να μου μιλάει για τη δουλειά του, μου λέει πως συνήθως οι υφασματοπώλες έχουν ράφτες που συνεργάζονται, για το ωράριό τους και προσθέτει πως τα Χριστούγεννα είναι η πιο πολυσχολη τους περίοδος: «Δουλεύουμε δέκα με δεκαπέντε μέρες πριν και Σάββατο και Κυριακή και Τετάρτες. Οι κυβερνητικοί, επειδή είναι με άδεια, έρχονται συνήθως να ψωνίσουν».

Συνεχίζουμε, κουβεντιάζοντας την άτυπη ξενάγησή μας: «Εκείνα τα χρωματιστά ξέρεις τι είναι;» με ρωτάει και απαντά αμέσως ο

Φεύγοντας από το κατάστημα του Φοίβου Μαστρίδη σκέφτομαι πως + η γκάμα χρωμάτων των υφασμάτων του, η ποικιλία, αλλά και η ιδιαίτερη εξυπηρέτηση είναι κρίμα να χαθούν, στον βωμό του έτοιμου και του απρόσωπου.

1. Οικία Σίμου

Αιόλου και Γεωργίου Σταύρου

Στο πλάι της πλατείας Κοτζιά σώζεται ένα από τα παλαιότερα κτίρια της ευρύτερης περιοχής των Χαυτείων. Χρονολογείται από τη δεκαετία του 1850 και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα του αθηναϊκού κλασικισμού στην εμπορική ζώνη της πρωτεύουσας.

2. Πρώην Κτηματική Τράπεζα

Πανεπιστημίου 40

Ιστορικό κτίριο της Αθήνας. Παραμένει αναξιοποίητο και εστία ρύπανσης στην καρδιά της πρωτεύουσας. Στα τέλη της δεκαετίας του '80 δέχθηκε προσθήκη σε σχέδια του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Καλλιγά.

3. «Μπάγκειον» και «Μέγας Αλέξανδρος»

Πλ. Ομονοίας

Τα διδυμα νεοκλασικά ξενοδοχεία είναι έργα Τσίλλερ και χρονολογούνται στα τέλη του 19ου αιώνα. Η αποκατάστασή τους, που καθυστερεί επί δεκαετίες, θα βελτιώνει δραστικά την ατμόσφαιρα της περιοχής.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
ΣΟΦΡΑΤΗΣ ΜΠΑΛΤΑΓΙΑΝΝΗΣ

Η «στοιχειωμένη» κληρονομιά της Αθήνας

Οι επεμβάσεις σε κτίρια ιστορικής σημασίας, που ρημάζουν σε κάθε γωνιά της πρωτεύουσας, θα μπορούσαν να αναδείξουν την αισθητική ταυτότητά της. Γιατί δεν αξιοποιούνται;

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Αν άλλαζε αύριο το πρωί, διά μαγείας, η όψη των πάμπολλων αστικών ερειπίων στο κέντρο της Αθήνας, θα είχαμε μια άλλη πόλη. Παρά τα πολλά βήματα προόδου των τελευταίων ετών, με σημαντικές επενδύσεις σε ακίνητα, αρκετά από τα οποία αποκαθίστανται ή πρόκειται να αποκατασταθούν, η γενική εικόνα της εγκατάλειψης εξακολουθεί και σφραγίζει την εντύπωση που αποκομίζει κανείς περπατώντας στην πρωτεύουσα.

Από τη μία η εγκατάλειψη σημαντικών κτιρίων, συνδεδεμένων με την ιστορική στρωματογραφία της, και από την άλλη η ρύπανση σε τοίχους και προσόψεις, είναι φαινόμενα που δεν συνάδουν με την εικόνα που θα ήθελε να εκπέμπει η Αθήνα ως πόλη που αγαπά την πρόοδο, που σέβεται τον πολιτισμό και που αντιλαμβάνεται την υπεραξία της ιστορικής συνέχειας ως διάσταση άμεσα ανταποδοτική στην οικονομία.

Η έλλειψη συντήρησης στα κτίρια των ελληνικών πόλεων, ασχέτως αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας, είναι θέμα που αγγίζει βαθιές πτυχές της πολιτισμικής ζωής. Αφορά, βεβαίως, και ζητήματα νομικού πολιτισμού, ευρύτερης παιδείας και κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των αστικών κέντρων. Ειδικά, όμως, στην Αθήνα, με την πυκνωση των λειτουργιών και τη μεγαλύτερη διεθνή ορατότητα της πόλης λόγω τουρισμού, η διαίωνιση αυτής της κατάστασης προκαλεί σημαντική και απογοητευτική απόκλιση από τον αστικό πολιτισμό άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Ακόμη και χώρες όπως η Πορτογαλία, η Τουρκία, η Ρουμα-

νία, η Ουγγαρία, η Κροατία και άλλες έχουν κάνει άλματα σε αυτό τον τομέα.

Η Αθήνα είναι πόλη που έχει πρόσφατο αστικό πολιτισμό. Η γνωριμία, ωστόσο, με τις νεότερες επεκτάσεις, μετά το 1830, προσφέρει σήμερα μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα εμπειρία, καθώς η ελληνική πρωτεύουσα είναι κατά μεγάλο ποσοστό πόλη του 20ού αιώνα, με λίγες νησίδες του 19ου αιώνα και ελάχιστα σημαντικά έργα του παρόντος. Παρ' όλα αυτά,

Η Αθήνα οφείλει να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις για να ανεβεί επίπεδο στο διεθνές χρηματιστήριο των πόλεων. Η διαχείριση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι μία από αυτές.

λόγω της μακραίωνης ιστορίας της και κυρίως λόγω της ισχυρής αφομοιωτικής δύναμης των διαφόρων πολιτισμικών επιρροών, διαθέτει διακριτό και αναγνωρίσιμο αστικό αποτύπωμα. Αλλά η πόλη έχει να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις για να ανεβεί επίπεδο στο διεθνές χρηματιστήριο των πόλεων. Μία από αυτές, από τις σημαντικότερες, είναι η διαχείριση και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Αίσθηση παραιτήσης

Η ίδια η κουλτούρα της προστασίας των κτιρίων είναι στην Ελλάδα φαινόμενο σχετικά πρό-

σφατο. Ιδίως σε ό,τι αφορά τα ιδιωτικά κτίρια. Και σήμερα, παρότι δεν κινδυνεύει να πάρει πλέον άδεια κατεδάφισης κανένα από τα ερείπια ή τα κλειστά κτίρια που βλέπουμε στο κέντρο, επιβιώνει η γενικευμένη αίσθηση παραιτήσης. Από την Αμαλίας έως την Αγίου Κωνσταντίνου και από την Πατησίων έως την πλατεία Κουμουνδούρου, από την Πανεπιστημίου έως την πλατεία Βάθη και από τον Σταθμό Λαρίσης έως την οδό Βουλής, μπορεί κανείς να μετρήσει δεκάδες ιδιαίτερα σημαντικά κτίρια του 19ου και του 20ού αιώνα που είναι ερειπωμένα.

Περιοριζόμαστε στους κεντρικούς δρόμους, που εκπροσωπούν και το γενικό επίπεδο ζωής, καθώς στις συνοικίες τα κλειστά και ερειπωμένα σπίτια είναι πάμπολλα. Συχνά μπλεγμένες σε κληρονομικά αδιέξοδα, οι πολλές αυτές ιδιοκτησίες στις γειτονιές (όπου πολλές παλιές μονοκατοικίες κατεδαφίζονται, χτισμένες στον Μεσοπόλεμο) δείχνουν την αδυναμία αντιμετώπισης οξυτάτων θεμάτων, η διαιώνιση των οποίων βλάπτει το κοινωνικό σύνολο.

Στο κέντρο των Αθηνών, όπου τα ερείπια είναι και διατηρητέα στο σύνολό τους, τίποτε δεν εγγυάται ότι θα προστατεύονται πριν καταρρεύσουν. Αλλωστε, η εγκατάλειψή τους επιταχύνει τη φθορά και ανεβάζει σε πολύ υψηλά επίπεδα το κόστος αποκατάστασης. Πολλοί ξένοι μελετητές της αρχιτεκτονικής, της ιστορίας των πόλεων, της αισθητικής και της οικονομίας που εστιάζει στην υπεραξία των πολιτισμικών στοιχείων μιας πόλης, αν και η Αθήνα τους γοητεύει για προφανείς λόγους, εκπλήσσονται με τον αριθμό των

7. Πρώην κτίριο Ενωσης Ανταποκριτών Ξένου Τύπου

Ακαδημίας 23

Χτισμένο στις αρχές της δεκαετίας του 1920, σε σχέδιο του αρχιτέκτονα Βασίλη Τσαγρή, το κτίριο στέγαζε επί σειράν ετών τους ανταποκριτές ξένου τύπου. Κορυφαίο δείγμα εκλεκτικιστικής αρχιτεκτονικής με αναφορές στη Βιέννη.

4. Μέγαρο ΟΤΕ
Σταδίου 15

Κτίριο που στην αρχική μορφή του (1930) είχε σχεδιαστεί από τον αρχιτέκτονα Αναστάσιο Μεταξά και αποτελεί ενδιαφέρουσα εκδοχή ενός στυλιζαρισμένου μοντερνισμού με στοιχεία αρ ντεκό. Η ενδεχόμενη μετατροπή του σε ξενοδοχείο θα επιλύσει ένα πρόβλημα εγκατάλειψης στο κέντρο της Αθήνας.

5. Πρώην ξενοδοχείο «Απόλλων»
Σταδίου και Αιόλου

Νεοκλασικό κτίριο σε σημείο μεγάλης προβολής στα Χαυτεία, συνδεδεμένο με την εμπορική και κοινωνική ζωή της Αθήνας. Παραμένει επί σειράν ετών αναξιοποίητο. Η αποκατάστασή του θα άλλαζε όλη την ατμόσφαιρα των Χαυτείων.

6. Χαυτεία
Σταδίου και Αιόλου

Κομφώ νεοκλασικό κτίριο με τη χαρακτηριστική καμπύλη διαμόρφωση της γωνίας. Υπήρξε ξενοδοχείο, στέγη του πρώτου «σούπερ μάρκετ» και επίκεντρο εμπορικής ζωής από τη δεκαετία του 1890.

8. Οικία, πλ. Κουμουνδούρου
Ευριπίδου 83 και Επικούρου

Νεοκλασική κατοικία από την περίοδο αστικής ακμής της περιοχής γύρω από την πλατεία Κουμουνδούρου. Σε γενίτνιαση με άλλα νεοκλασικά σπίτια στην ίδια συνοικία, αποτελεί εξέχον δείγμα της ωρίμανσης της αστικής κοινωνίας στα χρόνια του Γεωργίου Α΄.

εγκαταλελειμμένων κτιρίων που έχουν ιστορική αξία.

Γραφειοκρατικά εμπόδια

Ενας επιπλέον λόγος είναι η χρονοβόρος διαδικασία για την αδειοδότηση των επενδύσεων. Μελέτες έτοιμες να εφαρμοστούν περιμένουν υπογραφές στα υπουργεία και επενδύσεις καθυστερούν λόγω γραφειοκρατίας. Παρά την όποια πρόοδο, οι καθυστερήσεις και τα πωγωγυρίσματα αποτελούν πληγή για την εξέλιξη της πόλης.

Από την Ομόνοια έως το Σύνταγμα και μόνο στη Σταδίου και στην Πανεπιστημίου, ο διαβάτης παρατρείει σειρά ερειπίων. Το παλιό κτίριο της Κτηματικής Τράπεζας στην Πανεπιστημίου 40 (με προσθήκη της δεκαετίας του 1980), κτίριο με ιστορία και αισθητική υπεραξία, παραμένει εγκαταλελειμμένο. Το παλιό ξενοδοχείο «Ματζέστικ» απέναντι από το Ρεξ είναι κλειστό και ερειπώνει από τη δεκαετία του 1970. Ομοίως, λίγο παρακάτω, το παλιό ξενοδοχείο «Παλλάδιον», γωνία Πανεπιστημίου και Εμμανουήλ Μπενάκη, από τα ελάχιστα που έχουν απομείνει στην Πανεπιστημίου από τη δεκαετία του 1910, παραμένει κλειστό. Ακόμη και κτίρια που έχουν σχετικά πρόσφατα συντηρηθεί στα Χαυτεία, επί της Πανεπιστημίου, παρουσιάζουν όψη παλαιότητας.

Στη Σταδίου, ακριβώς στα Χαυτεία, οι ερειπωμένες γωνίες που περιμένουν χρόνο με τον χρόνο έναρξη εργασιών αποκατάστασης μάς υπενθυμίζουν ότι η ευρύτερη περιοχή της Ομόνοιας χρειάζεται πολλά δουλειά, με αυστηρή ιεράρχηση, συνέργειες και κίνητρα. Η περιοχή, με την όψη διάλυσης που εμφανίζει παρά τα νέα ξενοδοχεία, δεν μπορεί να σγκώσει κεφάλι.

Κτίρια του 19ου αιώνα στις γωνίες Σταδίου και Αιόλου, αλλά και πιο κάτω, το θωνικό κτίριο Σίμου από το 1850, γωνία Αιόλου και Γεωργίου Σταύρου, μας δείχνουν τις χαμένες ευκαιρίες.

Η Αθήνα έχει ταλέντο να υποτιμά τον εαυτό της. Λίγο πιο πάνω στη Σταδίου, μοιάζει απίστευτο ότι το Μέγαρον Αθηνόγενους, στον αριθμό 50, αποκαθίσταται έπειτα από μισόν αιώνα εγκατάλειψης. Δίπλα, γωνία με την Εμμανουήλ Μπενάκη, το τριώροφο νεοκλασικό διατίθεται προς αξιοποίηση. Στη Σταδίου, ο πρώην «Φωκάς», το πρώην «Ατενέ», το Μέγαρο Εφρεσίου (όπου κάποτε ο «Κάουφμαν»), ο παλιός ΟΤΕ (παρά τα σχέδια για αξιοποίησή του), παραμένουν αστικά χάσματα. Η γωνία Σταδίου και Αμερικής παίρνει το αντιβραβείο της ελληνικής ανικανότητας.

As αθροίσουμε σε όλα αυτά το πόσα κτίρια παραμένουν ενεργά μεν, αφρόντιστα δε. Ευτυχώς, κάποιες σημαντικές αποκαταστάσεις προχώρησαν και προχωρούν (Στοά Αρσάκη, Μέγαρο Σούτσου για νέο Θεατρικό Μουσείο και οι κινήσεις των τραπεζών).

Παραμένει το ζήτημα οξύ, καθώς, αν προχωρήσει κανείς π.χ. στη Βουλής, θα δει διατηρητέα κτίρια σε ερείπωση (κατάσταση που διαρκεί πάνω από 40 χρόνια). Στην οδό Ακαδημίας, ένα από τα σημαντικότερα κτίρια του δρόμου, στον αριθμό 23, έργο του αρχιτέκτονα Βασίλη Τσαγρή (όπως και το Μέγαρο Εφρεσίου, Σταδίου 28), όχι μόνον παραμένει επί έτη αναξιοποίητο παρά την υψηλή αισθητική αξία του, αλλά έχει, επίσης, λεηλατηθεί με αφαίρεση ρόπτρων, όπως, δυστυχώς, συμβαίνει σε όλα σχεδόν τα κλειστά σπίτια της Αθή-

νας. Είναι μια προέκταση της εγκατάλειψης που δεν έχει αναδειχθεί όσο θα έπρεπε.

Πρωτεία, πάντως, στην εγκατάλειψη έχει και η κεντρικότητα και ιστορική οδός Φιλελλήνων, με σειρά κλειστών κτιρίων που αμαυρώνουν τη συνολική εικόνα της. Κτίρια που ανήκουν σε ιδρύματα, στο κράτος ή σε ιδιώτες, βρίσκονται σε κατάσταση χρήζει άμεσης αποκατάστασης, λόγω ποιότητας και γωνίας προβολής.

Η πλατεία Θεάτρου

Η κατάσταση χειροτερεύει προς την πλατεία Θεάτρου και την πλατεία Κουμουνδούρου, αν θέλει κανείς να μείνει στα όρια του ευρύτερου κέντρου. Στην οδό Θεάτρου είναι αποκαρδιωτική η θέα των αστικών ερειπίων, όπως και στην πλατεία Κουμουνδούρου. Στις κοντινές οδούς Ευριπίδου ή Σαμουήλ Καλογήρου διασώζονται σε ερειπίωδη κατάσταση νεοκλασικά κτίρια υψηλής αισθητικής αξίας.

Ειδικά, όμως, στην πλατεία Κουμουνδούρου, έχει διαλυθεί από τη δεκαετία του 1970 το βόρειο πέταλο της πλατείας, που αποτελούσε το χαρακτηριστικό της και το ιδιαίτερο χάρισμά της. Θα έπρεπε να αποτελεί προτεραιότητα η αποκατάσταση της τραυματισμένης πλατείας, που όταν ξεκίνησε να κατοικείται είχε αρχίσει να διαμορφώνει πυκνή αστική ζωή.

Η ανάταξη της Αθήνας και η σοβαρή αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της είναι προτεραιότητα με άμεση επίδραση και σύνδεση με την περνηφάνια των κατοίκων, το κύρος της πόλης και την οικονομία της χώρας.

Τα επισκευάζει το κράτος και στέλνει τον λογαριασμό

Τι ισχύει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για την προστασία των διατηρητέων

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Η νομοθετική εμπειρία της υπόλοιπης Ευρώπης καταδεικνύει την απόσταση που πρέπει να διανύσει η Ελλάδα ως προς ένα πιο αποτελεσματικό μοντέλο προστασίας του αρχιτεκτονικού της κεφαλαίου. Δεν είναι ότι οι άλλες χώρες έχουν λύσει ένα τόσο περίπλοκο ζήτημα. Ωστόσο, μια βασική ειδοποιός διαφορά σε σύγκριση με εμάς είναι η δυνατότητα της δημόσιας αρχής να παρέμβει σε ιδιωτικό, διατηρητέο ακίνητο χωρίς τη συναίνεση του ιδιοκτήτη, αν τα πράγματα οδηγηθούν σε αδιέξοδο.

Το πρόβλημα, πάντως, δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό. Μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2019 για τις ιστορικές κατοικίες οικογενειακής ιδιοκτησίας στην Ευρώπη διαπιστώνει ότι αρκετά ιστορικά ακίνητα ερειπώνονται ή καθίστανται οικονομικά μη βιώσιμα για τους ιδιοκτήτες τους. Με μια σημαντική διαφοροποίηση: στα περισσότερα αντίστοιχα «διατηρητέα» πολλών ευρωπαϊκών πόλεων που διατήρησαν έναν στιβαρό αρχιτεκτονικό πυρήνα στο κέντρο τους υπάρχει συνεχής, αδιάλειπτη κατοίκηση εδώ και αιώνες. Στην Ελλάδα και στην Αθήνα δεν έχουμε αυτό το δεδομένο, καθώς πρόκειται στην πλειονότητά τους για ακίνητα που δεν κατοικούνται για σημαντικό χρονικό διάστημα και έχουν περιπέσει σε καθεστώς εγκατάλειψης.

Το φτιάχνεις ή το κάνεις

Αν θέλουμε να εξετάσουμε ορισμένα μοντέλα κρατικής παρέμβασης, η Μεγάλη Βρετανία παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα θεσμική αντίφαση. Σύμφωνα με την επίσημη κυβερνητική οδηγία για τη συντήρηση ιστορικών κτιρίων, δεν υπάρχει γενική νομοθετική υποχρέωση του ιδιοκτήτη να κρατά το διατηρητέο κτίριό του σε καλή κατάσταση. Αυτό δεν σημαίνει, όμως, ότι μπορεί να το αφήσει ανεξέλεγκτα να καταρρεύσει χωρίς καμία δυνατότητα παρέμβασης της δημόσιας αρχής.

Μπορεί κάλλιστα να εκδοθεί repairs notice (γνωστοποίηση ανάγκης επισκευών) και, εφόσον ο ιδιοκτήτης δεν συμμορφωθεί, να υπάρξει, υπό προϋποθέσεις, αναγκαστική απαλλοτρίωση. Η Αγγλία διαθέτει επιπλέον χρηματοδοτικά εργαλεία μέσω του οργανισμού Historic England. Οι επιχορηγήσεις του μπορούν να καλύπτουν εργασίες αποκατάστασης επιλέξιμων ιστορικών

κτιρίων, επείγουσες παρεμβάσεις και δράσεις διατήρησης.

Αντιθέτως, το γαλλικό σύστημα προβλέπει ρητώς ότι ο ιδιοκτήτης προστατευόμενου ιστορικού μνημείου έχει την ευθύνη για την καλή του κατάσταση. Όταν αυτή απειλείται σοβαρά επειδή δεν εκτελούνται αναγκαίες εργασίες συντήρησης ή επισκευής, η διοίκηση μπορεί να απαιτήσει από τον ιδιοκτήτη να τις πραγματοποιήσει μέσα σε συγκεκριμένη προθεσμία. Εάν δεν υπάρξει συμμόρφωση, ο νόμος επιτρέπει, υπό προϋποθέσεις, την εκτέλεση των εργασιών από τη διοίκηση ή την έναρξη διαδικασίας απαλλοτριώσεως. Στην περίπτωση εκτέλεσης εργασιών από το κράτος, προβλέπεται επίσης μηχανισμός ανάκτησης μέρους της δαπάνης από τον ιδιοκτήτη.

Το άρθρο 35 του αντίστοιχου ιταλικού κώδικα προβλέ-

κους ή εάν η αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων συνδέεται με αλλαγή χρήσης ή τουριστική εκμετάλλευση.

Επείγουσες εργασίες

Τι συμβαίνει, όμως, όταν ο ιδιοκτήτης δηλώνει οικονομική αδυναμία ή εμφανίζεται αδιάφορος για την τύχη του ακινήτου του επειδή δεν κατοικεί ο ίδιος σε αυτό ή γιατί ζει στο εξωτερικό; Στη Μεγάλη Βρετανία, όταν η τοπική αρχή εκτελεί επείγουσες εργασίες, μπορεί να ζητήσει από τον ιδιοκτήτη την επιστροφή του κόστους, σύμφωνα με το άρθρο 55. Ο ιδιοκτήτης έχει δικαίωμα να αμφισβητήσει την αναγκαιότητα ή το ύψος της δαπάνης, καθώς και να επικαλεστεί οικονομική δυσχέρεια. Η επίσημη κυβερνητική οδηγία ορίζει ότι, όταν η Αρχή εξετάζει την ανάκτηση της δαπάνης, πρέπει να λαμβάνει εξαρχής υπόψη την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη και να αποφεύγει απαιτήσεις που είναι δυσανάλογες προς τις δυνατότητές του.

Από την άλλη πλευρά της Μάγχης, για ένα διατηρητέο κτίριο υψηλής ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας, άρθρο του γαλλικού Κώδικα Πολιτιστικής Κληρονομιάς προβλέπει ότι, όταν το κράτος εκτελεί τις εργασίες αντί του ιδιοκτήτη, μπορεί να απαιτήσει από αυτόν την επιστροφή έως και του 50% της δαπάνης. Η αποπληρωμή μπορεί να κατανεμωθεί σε περίοδο έως 15 ετών, ενώ το διοικητικό δικαστήριο μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να τροποποιήσει το χρονοδιάγραμμα με βάση τις οικονομικές δυνατότητες του ιδιοκτήτη. Σε κάθε περίπτωση, το γαλλικό κράτος αναλαμβάνει de facto το ήμισυ του κόστους των αναγκαίων εργασιών.

Συνοπτικά, ένα κοινό σύμπερασμα που προκύπτει είναι πως όταν η ιδιωτική αδράνεια απειλεί προστατευόμενο μνημείο, η δημόσια αρχή δεν περιρίζεται κατ' ανάγκην σε πρόστιμα ή σε συστάσεις: μπορεί να αναλάβει τις εργασίες και στη συνέχεια να αναζητήσει μέρος ή ακόμη και το σύνολο της δαπάνης από τον ιδιοκτήτη, αναλόγως της νομοθεσίας. Στην Ελλάδα, μια χώρα με ούτως ή άλλως συρρικνωμένο αρχιτεκτονικό απόθεμα στα κέντρα των πόλεών μας, έχουμε —παραδόξως— επιλέξει να μην ακολουθήσουμε κανένα από τα προσφερόμενα μοντέλα συντήρησης του εναπομειναντος κτιριακού μας κεφαλαίου. Δεν χρειάζεται να ανακαλύψουμε τον τροχό. Αρκεί να νοιαστούμε λίγο περισσότερο.

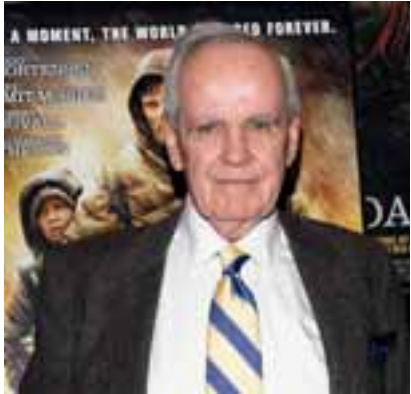
Σε μια χώρα με παρόμοια δημογραφικά και οικονομικά δεδομένα, την Πορτογαλία, η τοπική νομοθεσία προβλέπει, υπό προϋποθέσεις, απαλλαγές από τον δημοτικό φόρο ακίνητης περιουσίας (IMI), μειωμένο ΦΠΑ 6% για ορισμένες εργασίες αστικής αποκατάστασης και φορολογικές διευκολύνσεις για επιλέξιμα ακίνητα. Δεν ισχύουν, όμως, αυτομάτως για κάθε παλιό ή διατηρητέο κτίριο. Η έρευνα πρέπει να εξετάσει εάν τα προγράμματα ανακαίνισης διατηρούν την κατοικία για τους υφιστάμενους κατοί-

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Τα τρένα που ήρθαν

Καινούργια καθίσματα, καθαρό πάτωμα, νέα παράθυρα, φωτισμός LED και οθόνες ενημέρωσης. Αν σταθείς τυχερά και σταματήσει μπροστά σου ο πρώτος ανακατασκευασμένος συρμός της γραμμής 1, νομίζεις ότι «επιβιβάστηκες» σε άλλη χώρα. Ξεχνάς ποιες σκάλες κατέβηκες για να βρεθείς στις αποβάθρες και νιώθεις λίγο πιο Ευρωπαία. Σε αυτό το σύννεφο δεν μένεις για πολύ, σε επαναφέρει στην πραγματικότητα ο κόσμος στα βαγόνια, αυτό δεν έχει αλλάξει. Και βέβαια, άλλο να στριμώχνεσαι σε ένα βαγόνι που «μυρίζει» ακόμη καινούργιο και άλλο να διακρίνεις τη χρήση δεκαετιών σε κάθε επιφάνεια. Πόσο χρόνο διαθέτει, όμως, κάποιος καθημερινά περιμένοντας να περάσει το σωστό τρένο; **Ξ. Γ.**

Κάλλιο αργά...

Διαβάζοντας αυτές τις ημέρες το φρέσκιας εκδοτικής εσοδείας «Σάτρι» του Κόρμακ ΜακΚάρθι, μοιάζει απορία άξιον το πώς αυτό το σπουδαίο μυθιστόρημα δεν είχε κυκλοφορήσει ποτέ στα ελληνικά. Μπορεί να μη συγκαταλέγεται στα δημοφιλέστερα του Αμερικανού συγγραφέα, όμως είναι τέτοιος ο λογοτεχνικός πλούτος του, η πληθωρικότητα και η σημασία του για τον ίδιο τον δημιουργό, που δεν έπρεπε να αγνοηθεί. Ευτυχώς, οι εκδόσεις Gutenberg συνεχίζουν την καλή δουλειά με τη σειρά Aldina και ο Γιώργος Κυριαζής υπογράφει άλλη μια άρτια μετάφραση του ΜακΚάρθι, έπειτα από εκείνες του «Αιματοβαμμένου Μεσημβρινού» και του «Επιβάτη». **ΑΙΜ. Χ.**

Η Αλφάβητος της Σελήνης

Μέσα από το ευρηματικό τραγούδι «Αλφάβητος», που μόλις κυκλοφόρησε στο Spotify –και μας έχει κολλήσει όπως το «Φέρ' το» του Ακύλλα– η νεαρή ερμηνεύτρια Selini παραδίδει μαθήματα «συνεννόησης». Με όχημα το χιούμορ και την παικνιδιάρικη διάθεση που χαρακτηρίζει το ρεπερτόριό της, κάθε γράμμα συνδέεται με λέξεις, συναισθήματα και προτροπές, σχηματίζοντας έναν ιδιότυπο οδηγό που απευθύνεται σε όποιον χρειάζεται μια μικρή υπενθύμιση για τους βασικούς κανόνες επικοινωνίας... **Ε. Σ.**

Με θέα την Ακρόπολη

Μόνιμο είναι το θέαμα των ξέχειλων κάδων στη συμβολή των οδών Λυσικράτους και Αδριανού. Είναι ακριβώς σε ένα από τα πιο ιστορικά και πολυσύχναστα σημεία της Πλάκας, δίπλα στην πλατεία της Αγίας Αικατερίνης, στην ευθεία της Πύλης του Αδριανού και δυο βήματα από το κορηγικό μνημείο του Λυσικράτους και την οδό Τριπόδων. Αν σπκώσει κανείς το βλέμμα βλέπει τον Ιερό Βράχο. Αυτή η αίσθηση της ρυπαρότητας σε αυτό το τόσο κεντρικό σημείο δεν αποτελεί εξαίρεση. Κάθε μέρα έτσι είναι. **Ν. Β.**

Κωμικά αδιέξοδα

Βιβλία, εκδοτικοί οίκοι, κρίση μέσης ηλικίας και ένας προβληματικός γιος συνθέτουν τη σειρά «Youth», που προβάλλεται στο HBO. Η Αλεξ, λογοτεχνική ατζέντισσα, προσπαθεί να βρει ξανά τον εαυτό της μετά το διαζύγιο, όταν ο γιος της φεύγει για σπουδές. Εκείνος όμως επιστρέφει στη μητρική εστία, έχοντας απομονωθεί από τους συμφοιτητές του εξαιτίας της συμπεριφοράς του. Κι εκεί που ήταν έτοιμη για μια νέα αρχή, βρίσκεται πάλι να ασχολείται με τη φροντίδα του. Η Σάρον Χόργκαν παραδίδει ακόμη μία εξαιρετική γλυκόπικρη σειρά, μετά τα εξίσου ενδιαφέροντα «Bad Sisters» και «Catastrophe», με φόντο αυτήν τη φορά τη λογοτεχνική σκηνή της Μ. Βρετανίας. **Κ. Μ.**

Περιμένοντας τον «Θίασο»

Εντός του «Μεγάλου Καφενείου 1929» (πάλι ποτέ «Πανελληνίου»), στην πλατεία Κεχαγιά της Αμφισσας, ο ανυποψίαστος επισκέπτης έρχεται αντιμέτωπος με μια θεατρική σκηνή με τα όλα της. Εμείς, βεβαίως, ομολογούμε ότι το επισκεφθήκαμε υποψιασμένοι, με σκοπό να αντικρίσουμε διά ζωής το «σανίδι» απ' όπου πέρασαν κάποτε εκατοντάδες περιοδεύοντα «μπουλούκια» και που κέρδισε το μερίδιό του στην αθανασία ως σκηνικός χώρος για τον «Θίασο» (1975) του Θόδωρου Αγγελόπουλου. Είχαμε, δε, την τύχη να συναντήσουμε σε ένα από τα τραπέζια του τον ξεναγό και υπεύθυνο της τοπικής πινακοθήκης «Σπύρος Παπαλουκάς», Δημήτρη (ή «Τζίμη») Καλλία, ο οποίος μας διηγήθηκε όλη την ιστορία του σχεδόν εκατοντάχρονου καφεθεάτρου. Θυμήθηκε με συγκίνηση τον αείμνηστο φίλο του Θανάση Μαστρονικολόπουλο (υπό τη διεύθυνση του οποίου ο χώρος «μεγαλούργησε») και μας ενημέρωσε πως το «στέκι» του εξακολουθεί να φιλοξενεί θεάματα κάθε εβδομάδα. **Π. Κ.**

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Ποιος σου είπε ότι είσαι γυμνός;»

Στο Ρείκσμουζέουμ του Αμστερνταμ, ο κύριος Γκρι στέκεται μπροστά στην «Πτώση του Ανθρώπου», που ο Κορνέλις βαν Χάρλεμ φιλοτέχνησε το 1592. Το σκηνικό, πασιγνωστό: το Δέντρο της Γνώσης, ο Αδάμ και η Εύα, το ερπετό, ο απαγορευμένος καρπός. Το φίδι τυλίγεται γύρω από το Δέντρο, ωστόσο το φιδίσιο κορμί καταλήγει σε άνθρωπο. Θα μπορούσε να είναι ένα από αυτά τα τροφαντά αγγελάκια του Ραφαήλ. Το πρόσωπό του δεν το βλέπουμε. Δύο μακριές μπούκλες ξεπηδούν από το μέτωπο, που παρπέμπουν στα γνωστά τραγίσια κέρατα. Αλλά κοιτάζει χαμηλά, προσφέροντας τον απαγορευμένο καρπό. Στα αριστερά, κατά την προ-

σφιλή συνήθεια της εποχής, διακρίνεται το επεισόδιο που έχει χρονολογικά προηγηθεί: οι Πρωτόπλαστοι δέχονται την εντολή από τον Θεό να μη δοκιμάσουν από το Δέντρο της Γνώσης. Ο Θεός αποτυπώνεται ως νέφος, μέσα από το οποίο μόλις που διακρίνεται ένα μάλλον απόκοσμο ανθρώπινο πρόσωπο και δύο χέρια. Εκεί, στα αριστερά του πίνακα, πριν δηλαδή από το πρώτο αμάρτημα, το φως κυριαρχεί. Στα δεξιά, οι σκιές έχουν πια πυκνώσει. Τη σκηνή παρακολουθούν διάφορα ζώα. Μια κουκουβάγια, καθισμένη πάνω στο Δέντρο, παρατηρεί την έκβαση των γεγονότων. Στα αριστερά, μια αλεπού κοιτάζει προσεκτικά, από το έδαφος αυτή, τις κινήσεις του ερπετού-παιδιού.

Η «Πτώση του Ανθρώπου» του Κορνέλις βαν Χάρλεμ (1592). Οι εκφράσεις των ζώων «μιλούν» για αυτό που θα επακολουθήσει.

Όλα τα άλλα ζώα δείχνουν αμέτοχα: ένας σκύλος, ράτσας μαστίφ ίσως, κοιτάζει τον θεατή κατάματα. Στα δεξιά, μέσα από το σκοτάδι, η κεφαλή ενός λέοντα. Το δράμα, όμως, συντελείται στη ρίζα του Δέντρου: ένας μικρός πίθηκος, ο οποίος κοιτάζει περίλυπος τον θεατή, αγκαλιάζεται με μια γάτα. Κοιτάζει και αυτή με ύφος βαρύ, μάλλον επιτιμητικό. Τα δύο ζώα μοιάζουν να αισιθάνονται ότι κάτι κακό πρόκειται να συμβεί και το ένα προσπαθεί να βρει ασφάλεια στην αγκαλιά του άλλου. Διαισθάνονται τον κίνδυνο σε αντίθεση με τους δύο αμέριμνους Πρώτους Ανθρώπους. Αλλά για τα ζώα δεν συντρέχει κάποιος κίνδυνος, σωστά; Όλο αυτό αφορά τον άνθρωπο και τη

γνώση που αποκτά: την επίγνωση της γύμνιας του. Του φθαρτού, μιαιρού σώματος. Τη γνώση του θανάτου. Τη γνώση της σαρκικής ηδονής. «Τις ανήγγειλέ σοι ότι γυμνός ει; – ποιος σου είπε ότι είσαι γυμνός;» ρωτάει ο Θεός τον Αδάμ, όταν ο τελευταίος διστάζει αιώνης, για πρώτη φορά, να παρουσιαστεί μπροστά του επειδή, λέει, είναι γυμνός. Αλήθεια, ποιος του είπε ότι είναι γυμνός; Πρόκειται για μια πληροφορία που δίνεται σιωπηρά. Ποιος μίλησε βαθιά μέσα στο μυαλό του; Ο καρπός; Το φίδι; Το λυπημένο βλέμμα του πιθήκου και το αυστηρό της γάτας; Τι ειρωνεία και αυτή: αιώνες πριν από τον Δαρβίνο, ο Κορνέλις επιλέγει έναν πίθηκο για να

εκφράσει μοναδικά την απόκτηση της συνειδησίας από τον Εδεμικό άνθρωπο. Ο κύριος Γκρι κοιτάζει τον πίνακα και θυμάται την παραγνωρισμένη αριστουργηματική όπερα του Γερμανού συνθέτη Ρούντι Στέφαν, που ήταν και η μοναδική του: Die ersten Menschen – «Οι Πρώτοι Ανθρώποι», με ήρωες τον Αδάμ, την Εύα, τον Κάιν και τον Αβελ. Ίσως να γινόταν μεγάλος συνθέτης ο Στέφαν, αλλά χάθηκε στα 28 του χρόνια, στα χαρακώματα του Πρώτου Παγκοσμίου. Δεν πρόλαβε καν να δει την όπερά του να ανεβαίνει στη σκηνή. Ο κύριος Γκρι βρήκε την ξεχασμένη μουσική του Στέφαν στα βλήματα των δύο φοβισμένων ζώων στη ρίζα του Δέντρου.

ΣΤΕΦΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η Καρσοφυλλιά Καραμπέτη σημειώνει πως η δουλειά των ηθοποιών πάνω στη σκηνή είναι λεπτεπίλεπτη, εύθραυστη, και οι θρόνες που φωτίζονται στην πλατεία του θεάτρου κατά τη διάρκεια μιας παράστασης δυσκολεύουν την αποστολή τους. «Αν κάτι αποσπάσει την προσοχή μας, χάνει η ίδια η παράσταση και, μαζί της, οι θεατές», λέει χαρακτηριστικά.

Καρσοφυλλιά Καραμπέτη, ηθοποιός

Οφίτσια; Μακριά από εμένα

Οι ρόλοι που την έκαναν «ευαίσθητη», οι θέσεις που απέρριψε, οι δύο παραστάσεις και το φιλμ όπου πρωταγωνιστεί

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Το καθημερινό της πρόγραμμα παραμένει δύσκολη εξίσωση. Κάνει πρόβες για τον «Μακμπέθ» του Ουίλιαμ Σαίξπηρ, που ανεβαίνει τον Νοέμβριο στο θέατρο «Κατερίνα Βασιλάκου», σε σκηνοθεσία Κατερίνας Ευαγγελάτου, με την ίδια και τον Γιώργο Γάλλο στους πρωταγωνιστικούς ρόλους. Παράλληλα, πρωταγωνιστεί στη «Φόνισσα» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, σε μουσική Γιώργου Κουμμεντάκη, στην Κεντρική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου (Κτίριο Τσίλλερ), ενώ μόλις ολοκλήρωσε τα γυρίσματα του «Σουέλ», της νέας ταινίας του Αλέξανδρου Βούλγαρη, βασισμένης στο ομώνυμο βραβευμένο μυθιστόρημα της Ιωάννας Καρυστιάνη. Με αυτή την τριπλή αφορμή μιλήσαμε για πολλά με την Καρσοφυλλιά Καραμπέτη: για τη φιλοδοξία και το τίμημα της εξουσίας, για την αφοσίωση στην τέχνη και την αλήθεια της σκηνικής επικοινωνίας, αλλά και για όσα τη διαμόρφωσαν ως ηθοποιό και άνθρωπο – από τους εμβληματικούς ρόλους της έως τα μαθήματα αλληλεγγύης που πήρε μεγαλώνοντας σε ένα μικρό χωριό του Εβρου.

– Ποια πλευρά της Λαίδης Μακμπέθ δυσκολευτήκατε περισσότερο να κατανοήσετε;

– Με δυσκόλεψαν όλα όσα με απωθούν σε κάθε σκοτεινό και εγκληματικό χαρακτήρα: στην περίπτωσή της ο σχεδιασμός μιας δολοφονίας στο όνομα της φιλοδοξίας, της ανέλιξης στην εξουσία. Η Λαίδη Μακμπέθ ζητάει από τα πνεύματα να βγει ό,τι γυναικείο έχει μέσα της, να ξεριζωθεί κάθε ίχνος συμπόνιας. Θεωρεί ότι αν γίνει απάνθρωπη, θα είναι πιο δυνατή. Όλα αυτά, όμως, έχουν βαριές συνέπειες – εκτός από τη σχέση της με τον άνδρα της– στον ψυχισμό της και πληρώνει το τίμημα με βσανιστικές ενοχές. Μένει ουσιαστικά μόνη και οδηγείται στην τρέλα και στην αυτοκτονία.

– Πάνω στη σκηνή, περισσότερο σωματικά ή ψυχικά δοκιμάζετε με αυτόν τον ρόλο;

– Ο τρόπος που αντιμετωπίζω τους ρόλους μου είναι ένας συνδυασμός και των δύο. Εδώ, η Κατερίνα Ευαγγελάτου αξιοποιεί το πολύ εμπνευσμένο σκηνικό της Εύας Μανιδάκη και την περιστρεφόμενη σκηνή του θεάτρου «Κατερίνα Βασιλάκου» και στηρίζει σε μεγάλο βαθμό τη σκηνοθεσία της εικονοποιώντας –έτσι το αισθάνομαι– όσα ο Γιαν Κοτ αναφέρει στη μελέτη του «Σαίξπηρ ο σύγχρονός μας» περί του μεγάλου μηχανισμού της εξουσίας, που τους συμπαρασύρει όλους στην καταστροφή. Την περιγράφει ως έναν φαύλο κύκλο βίας, όπου ο σημερινός δήμειος θα γίνει το αυριανό θύμα. Στο μεγαλύτερο μέρος της παράστασης, λοιπόν, βρισκόμαστε διαρκώς εν κινήσει. Αυτό απαιτεί σωματικές αντοχές, πέρα από τις ψυχικές.

– Ο «Μακμπέθ» γράφτηκε πριν από 400 και πλέον χρόνια, αλλά μοιάζει τρομακτικά σύγχρονος. Τι πιστεύετε ότι παραμένει αναλλοίωτο στην ανθρώπινη φύση και μας κάνει να αναγνωρίζουμε τον εαυτό μας στους ήρωες του Σαίξπηρ;

– Ο δίκαμος των ανθρώπων ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι, στο καλό και στο κακό. Πολλοί επιλέγουν τον δρόμο του σκότους, επιδιώκοντας την εξουσία, τη δύναμη, τον πλούτο. Είναι βέβαιο, όμως, ότι κάποια στιγμή θα βρουν μπροστά τους αυτή την επιλογή. Προσωπικά, ήδη από το ξεκίνημά μου, μένω μακριά από κάθε μορφή εξουσίας. Ποτέ δεν δέχομαι, για παράδειγμα, να συμμετάσχω σε επιτροπές αξιολόγησης ή απονομής βραβείων: δεν θέλω να πάρω αποφάσεις που θα επηρεάσουν την πορεία ενός νέου ηθοποιού ή δημιουργού.

– Η φιλοδοξία, βέβαια, δεν είναι κατ' ανάγκη κάτι κακό· μπορεί να γίνει και κινητήριο δύναμη. Έχει επηρεάσει τη δική σας διαδρομή;

– Εξαρτάται πώς την ορίζει και νείς. Αν σημαίνει οφίτσια, μακριά

από εμένα. Ακόμη και να πάρω μια θέση στο Δ.Σ. του Εθνικού Θεάτρου αρνούμαι εδώ και χρόνια. Δική μου φιλοδοξία είναι να υπηρετώ κάθε φορά όσο το δυνατόν καλύτερα ένα έργο και, με τους συναδέλφους και τους υπολοίπους συντελεστές, να δημιουργούμε μια παράσταση που θα έχει κάτι να πει στον θεατή –είτε για τον ίδιο είτε για τα μεγάλα κοινωνικά και υπαρκτά ζητήματά μας–, που θα αγγίζει την ψυχή του. Γι' αυτό και ποτέ δεν με ενδιέφερε η μαρκίζα. Δεν έχω κανένα πρόβλημα να παίξω δεύτερο ρόλο σε παράσταση στην οποία ήμουν κάποτε πρωταγωνίστρια. Στη «Δούλου», για παράδειγμα, έχω υποδυθεί την κεντρική ηρωίδα (το 1988) αλλά και την κόμισσα Γκέσβιτς (το 2019). Ούτε έχω ποτέ σκεφτεί πώς θα διασωθώ ή ίδια σε μια μέτρια ή και κακή παράσταση. Αλλωστε, είμαστε όλοι μέρη ενός ενιαίου συνόλου. Δεν υπάρχουν καλές ερμηνείες σε μια όχι καλή παράσταση.

– Στον «Μακμπέθ», η δυναμική του ζευγαριού είναι καθοριστική. Είναι η αμοιβαία εκτίμηση και συμπάθεια προϋπόθεση για τη σκηνική χημεία δύο ηθοποιών ή μήπως πρόκειται για μια ρομαντική αντίληψη;

– Η Ελένη Σκόττ μου έχει διδάξει ότι η αλήθεια της επικοινωνίας είναι το πιο σημαντικό πάνω στη σκηνή: πώς ακούς τον άλλο και πώς του απευθύνεσαι, να μη χτίζεις ένα ρόλο ερήμην του. Οποτε είχα την ατυχία να μην υπάρχει καλή σχέση με κάποιον ή κάποια συνάδελφο –ετυχώς ελάχιστες φορές έχει συμβεί– προσπάθησα να το παραμερίσω, να μην το αφήσω να με επηρεάζει.

– Συχνά ακούμε ότι η συνεχής έκθεση στις οθόνες έχει αλλάξει την ικανότητά μας να συγκεντρωνόμαστε. Είναι διαφορετικός ο τρόπος με τον οποίο το κοινό παρακολουθεί μια παράσταση;
– Σίγουρα. Βλέπουμε ολοένα και περισσότερες οθόνες να φωτίζονται στην πλατεία, καθώς περνούν τα χρόνια. Οι νεότεροι είναι συνήθως εκείνοι που δυσκο-

λεύονται να συγκεντρωθούν. Η δουλειά μας, όμως, είναι λεπτεπίλεπτη, εύθραυστη. Πρέπει να είμαστε παρόντες με όλες μας τις αισθήσεις στη σκηνή και απολύτως συγκεντρωμένοι. Αν κάτι αποσπάσει την προσοχή μας, χάνει η ίδια η παράσταση και, μαζί της, οι θεατές που έχουν πληρώσει για να μας δουν, συχνά από το υστέρημα τους.

– Υπάρχουν ρόλοι που τους κουβαλάτε ακόμη;

– Ο Αμιλ. Όταν η Μάγια Λυμπεροπούλου μου τον είχε προτείνει, το 2003, ξαφνιάστηκα. Θα ήταν η πρώτη φορά που θα υποδύομαι έναν άνδρα. «Μην το βλέπεις έτσι. Θα υποδυθείς ένα ανθρώπινο ον. Αυτό που τον απασχολούν είναι κοινά για όλους μας, ανεξαρτήτως φύλου», επέμεινε εκείνη. Είχε δίκιο. Και, φυσικά, η Μήδεια. Την έχω συναντήσει αρκετές φορές, από την πρώτη παράσταση στο Εθνικό Θέατρο, το 1997, σε σκηνοθεσία Νικαίτης Κοντούρη. Κατανόω καλύτερα πια τον ψυχισμό της, αλλά οι πράξεις της εξακολουθούν να μου παγώνουν το αίμα.

– Υπάρχει θεατρική συνθήκη που δεν έχετε ζήσει; Να σκηνοθετήσετε, για παράδειγμα;

– Πρόκειται για μια εντελώς διαφορετική θέση ευθύνης, που απαιτεί συνολική εποπτεία του έργου, από την ερμηνεία των ηθοποιών μέχρι τη σύνθεση όλων των επιμέρους στοιχείων μιας παράστασης. Η σκηνοθεσία προϋποθέτει συγκεκριμένες δεξιότητες, γνώσεις – ίσως και έναν άλλο τρόπο σκέψης. Δεν πιστεύω ότι διαθέτω τα απαραίτητα προσόντα, ώστε να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της με την πληρότητα που θα ήθελα.

– Έχετε περάσει μεγάλο μέρος της ζωής σας μπαίνοντας στην ψυχή και στο μυαλό των ανθρώπων, μέσα από τους ρόλους σας. Αυτό σας έχει κάνει πιο επιεική ή πιο αυστηρή απέναντι στους άλλους;

– Έχω γίνει πιο ευαίσθητη απέ-

ναντι στην ευαλωτότητα των ανθρώπων και νιώθω πως μπορώ πλέον να αντιλαμβάνομαι πιο ουσιαστικά όσα κρύβονται πίσω από τη συμπεριφορά τους. Προσπαθώ, λοιπόν, να δείχνω μεγαλύτερη κατανόηση, να μην κρίνω βιαστικά και να αναγνωρίζω ότι ο καθένας κουβαλάει τις δικές του δυσκολίες, τις δικές του πληγές.

– Ποια συμβουλή θα δίνετε σήμερα σε έναν νέο ηθοποιό που ξεκινά τη δική του διαδρομή;

– Να αναρωτηθεί τι τον οδηγεί στο θέατρο. Πυξίδα του είναι η ανάγκη του να εκφραστεί μέσα από μεγάλα κείμενα και να επικοινωνήσει ουσιαστικά με τους άλλους ανθρώπους; Ή μήπως τον ελκύουν η δημοσιότητα, το σταρλίκι, τα εξώφυλλα; Δεν το κρίνω. Αρκεί να γνωρίζει τι πραγματικά αναζητεί και να επιλέξει συνειδητά, χωρίς να τρέφει ψευδαισθήσεις. Το θέατρο απαιτεί αφοσίωση, επιμονή, υπομονή και μεγάλη εσωτερική διαθεσιμότητα. Δεν προσφέρει πάντα αναγνώριση, επιτυχία ή χρήμα, ούτε είναι εύκολος δρόμος.

– Και αν μπορούσατε να συναντήσετε τη νεαρή Καρσοφυλλιά, στα πρώτα της βήματα στο θέατρο, τι θα της λέγατε με τη σημερινή εμπειρία;

– Η νεαρή Καρσοφυλλιά δεν διαφέρει και πολύ από τη σημερινή, τουλάχιστον εσωτερικά (γέλια). Στη Δόξα, το μικρό χωριό του Εβρου όπου μεγάλωσα, το πένθος μιας οικογένειας ήταν πένθος για όλους, όπως και η χαρά της γιγώταν χαρά όλων. Απέκτησα, λοιπόν, τα αντισώματα της ενσυναίσθησης και της αλληλεγγύης. Εμαθα να εμπιστεύομαι τους άλλους. Σε εκείνο το κορίτσι που ήμουν κάποτε, λοιπόν, θα έλεγα: Να πάρεις όσο πιο πολλά μπορείς από τα πολύτιμα μαθήματα που θα σου δώσουν οι δάσκαλοί σου· να μην κάνεις εκπτώσεις στο καλό και να πορεύεσαι λέγοντας «όχι» στην ευκολία· να παραμείνεις ανοιχτή στους ανθρώπους, να μην τους φοβάσαι. Όλοι είμαστε φτιαγμένοι από τα ίδια υλικά.

“
Οι ζωές των άλλων
Ποτέ δεν δέχομαι να συμμετάσχω σε επιτροπές αξιολόγησης ή απονομής βραβείων: δεν θέλω να πάρω αποφάσεις που θα επηρεάσουν την πορεία ενός νέου ηθοποιού.

“
Ο Αμιλ και η Μήδεια
Κουβαλάω πάντα τον ρόλο του Αμιλ, που μου πρότεινε η Μάγια Λυμπεροπούλου το 2003, και φυσικά, της Μήδειας από την πρώτη παράσταση στο Εθνικό Θέατρο, το 1997.

«Μακμπέθ», θέατρο «Κατερίνα Βασιλάκου», από 13/11 «Φόνισσα», 23, 24 και 25/10, Κεντρική Σκηνή (Κτίριο Τσίλλερ) Εθνικού Θεάτρου «Σουέλ», στους κινηματογράφους από 24/12

ΑΤΕΛΟΣ ΠΑΤΡΙΣΤΟΝΕ

«Είναι η μόνη βιντεοκασέτα που έχω», λέει η Λουίζα Ντούρου (αριστερά) για το απόσπασμα από παράσταση χορού, το 2000, που θα προβάλει στο Home Movie Day. «Όταν η θεία μου έφυγε από τη ζωή και χρειάστηκε να αδειάσω το σπίτι της, την ανακάλυψα, εντελώς τυχαία», αφηγείται συγκινημένη. Η Αναστασία Μιχοπούλου (δεξιά), ανατρέχοντας στην ίδια χρονιά, ανακαλύπτει ένα συγκινητικό βίντεο από τα πέμπτα γενέθλιά της.

ΑΤΕΛΟΣ ΠΑΤΡΙΣΤΟΝΕ

Ζωή γραμμένη σε βιντεοκασέτα

Στη Home Movie Day το παρελθόν θα ζωντανέψει μέσα από δεκάδες οικογενειακά βίντεο

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ**

Ενας νεαρός με τουρμπάνι και μακριά φορεσιά μεταμορφώνεται σε ταχυδακτυλουργό και με θεατρικές κινήσεις παριστάνει ότι εμφανίζεται, εξαφανίζεται και στροβιλίζει μια μεγαλύτερη γυναίκα, ρίχνοντας κλεφτές ματιές στην κάμερα που τον καταγράφει. Σε ένα άλλο φωτεινό καρέ, η ίδια γυναίκα περπατάει πλάι στον σύζυγο και στον γιο της, χαρίζοντας ένα πλατύ χαμόγελο στην κάμερα, ενώ λίγο αργότερα, ο έφηβος γιος σκαρφαλώνει και κάνει παρκούρ σε αθηναϊκά μαλκόνια.

Αυτές είναι μερικές μόνον από τις σκηνές του δώρου οικογενειακού βίντεο της κινηματογραφίστριας Άννας Παπαδοπούλου, μέρος του οποίου θα παρουσιάσει στο Home Movie Day, στις 31 Οκτωβρίου, στο ΚΕΤ (Κέντρο Ελέγχου Τηλεοράσεων) στην Κυψέλη. Πρόκειται για μια ανοιχτή εκδήλωση αφιερωμένη στις καταγεγραμμένες αναμνήσεις της ζωής μας, όπου το κοινό καλείται να φέρει τα δικά του ξεχασμένα οικογενειακά βίντεο, να προβάλει δεκάλεπτα αποσπάσματα και να μοιραστεί τις ιστορίες πίσω από τις εικόνες.

Διαγενεακό αρχείο

«Τα home movies, των οποίων η ιστορία ξεκινά από τις πρώτες δεκαετίες του κινηματογράφου, είναι οι ερασιτεχνικές καταγραφές οικογενειακών και καθημερινών στιγμών που προορίζονταν για ιδιωτική θέαση. Αυτό που τα κάνει μοναδικά είναι ότι λειτουργούν ως ζωντανό διαγενεακό αρχείο. Μας προσφέρουν πολύτιμα εθνογραφικά στοιχεία για το πώς ζούσαν, πώς ντύνονταν και πώς γιόρταζαν οι άνθρωποι σε περασμένες δεκαετίες», εξηγεί η Ορσαλία-Ελένη Κασσαβέτη, επίκουρη καθηγήτρια Οπτικοακουστικού Πολιτισμού και Πολιτισμικών Αναπαραστάσεων στο ΕΚΠΑ και μία εκ των τριών επιμελητών της δράσης.

«Η αρχειακή σημασία που έχουν τα home movies, πράγμα που έχει αναγνωριστεί εδώ και δεκαετίες στην Αμερική, αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη, μόλις που έχει δειλά εμφανιστεί στη χώρα μας», σημειώνει ο κριτικός κινηματογράφου (Flix.gr) και συνδιοργανωτής της εκδήλωσης Μανώλης Κρανάκης. «Την επιστροφή στο “σπίτι” όπου ζούμε σήμερα βοήθησε κατά πολύ και η λατρεία της Gen Z για το αναλογικό φορμά. Η επιστροφή του VHS όχι μόνον ως υλικού, αλλά και με ό,τι αυτό μεταφέρει ως εποχή αθωότητας και ασφάλειας, όπως και η μυθοποίηση του ερασιτεχνικού σινεμά ως μορφής ακατέργαστης, ωμών μυθοπλασίας, βοήθησαν το home movie να αναδυθεί από τη λήθη ως μια μορφή ιδιωτικής καταγραφής της πραγματικής ζωής που, απαλλαγμένο από τις αγκυλώσεις της τεκμηρίωσης ή της μυθοπλασίας, μπορεί να χαρτογραφήσει τον χαμένο χρόνο και τόπο ανάμεσα σε διαφορετικές γενιές και εποχές», συνεχίζει.

Σε ορισμένες από τις συνο-

ΑΤΕΛΟΣ ΠΑΤΡΙΣΤΟΝΕ

Η κινηματογραφίστρια Άννα Παπαδοπούλου θα συμμετάσχει στην εκδήλωση με ένα βίντεο-ντοκουμέντο, που χρονολογείται, περίπου, στα τέλη της δεκαετίας του '40 και αποτυπώνει οικογενειακές στιγμές με τον παππού και τον προπάππο της.

λικά 18 ταινίες που θα προβληθούν, ένα από τα πιο γοητευτικά στοιχεία είναι η ίδια η στάση των «πρωταγωνιστών» απέναντι στον φακό. «Μου αρέσει να παρατηρώ πώς σκηνοθετούσαν οι άνθρωποι τον εαυτό τους. Βλέπεις μικρούς και μεγάλους να πλησιάζουν την κάμερα, να τη χαιρετούν και να απομακρύνονται. Ηθελα να αναδείξω αυτή την πρωταρχική συνάντηση ανθρώπου - μηχανής και για αυτόν ακριβώς τον λόγο θα προβάσω το συγκεκριμένο φιλμ», λέει η κ. Παπαδοπούλου για την ταινία που ανακάλυψε ψηφιοποιημένη στο τεράστιο αρχείο της οικογένειάς της και η οποία χρονολογείται περίπου στα τέλη της δεκαετίας του 1940.

«Η αρχειακή σημασία που έχουν τα home movies, πράγμα που έχει αναγνωριστεί εδώ και δεκαετίες στην Αμερική, αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη, μόλις που έχει δειλά εμφανιστεί στη χώρα μας», σημειώνει ο κριτικός κινηματογράφου (Flix.gr) και συνδιοργανωτής της εκδήλωσης Μανώλης Κρανάκης. «Την επιστροφή στο “σπίτι” όπου ζούμε σήμερα βοήθησε κατά πολύ και η λατρεία της Gen Z για το αναλογικό φορμά. Η επιστροφή του VHS όχι μόνον ως υλικού, αλλά και με ό,τι αυτό μεταφέρει ως εποχή αθωότητας και ασφάλειας, όπως και η μυθοποίηση του ερασιτεχνικού σινεμά ως μορφής ακατέργαστης, ωμών μυθοπλασίας, βοήθησαν το home movie να αναδυθεί από τη λήθη ως μια μορφή ιδιωτικής καταγραφής της πραγματικής ζωής που, απαλλαγμένο από τις αγκυλώσεις της τεκμηρίωσης ή της μυθοπλασίας, μπορεί να χαρτογραφήσει τον χαμένο χρόνο και τόπο ανάμεσα σε διαφορετικές γενιές και εποχές», συνεχίζει.

Τα χρόνια της αθωότητας

Από την άλλη πλευρά, η σκηνοθέτις ντοκιμαντέρ Λουίζα Ντούρου επέλεξε ένα απόσπασμα από το πιο πρόσφατο 2000. Ο φακός της καταγράφει σε ηλικία μόλις 13 ετών να κορεύει σε μια παράσταση, υποδυόμενη την κάμπα στο παραμύθι «Η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων». «Στην πραγματικότητα, είναι

η μόνη βιντεοκασέτα που έχω. Στην παράσταση είχε έρθει να με δει η θεία-νονά μου και την αγόρασε από τον καμεραμάν που κατέγραφε την εκδήλωση. Όταν, πριν από τρία χρόνια, η θεία μου έφυγε από τη ζωή και χρειάστηκε να αδειάσω το σπίτι της, την ανακάλυψα, εντελώς τυχαία, ανάμεσα σε πολλές άλλες βιντεοκασέτες», μας αφηγείται συγκινημένη, τονίζοντας, μάλιστα, ότι για την ίδια, το υλικό αυτό αποτελεί ένα «ιστορικό ντοκουμέντο»: «Η κάμερα έχει αποτυπώσει μια πολιτιστική εκδήλωση του παρελθόντος, δίνοντας πληροφορίες για το πώς έμοιαζαν τότε τέτοιου τύπου εκδηλώσεις. Επίσης, είναι συναρπαστικό να βλέπεις την αισθητική της εποχής – από τις γραμματοσειρές στους τίτλους του βίντεο μέχρι το πώς ντύνονταν και συμπεριφέρονταν οι άνθρωποι».

Το 2000 χρονολογείται και το home movie της ιστορικού τέχνης Αναστασίας Μιχοπούλου, που καταγράφει το πάρτι για τα πέμπτα της γενέθλια, ένα γεμάτο ζωντάνια απόσπασμα με μπαλόνια, χαρούμε-

νες φωνές και παιδιά να τρέχουν γύρω από την τούρτα. «Για μένα είναι μια γλυκόπικρη εμπειρία, γιατί μέσα από το βίντεο βλέπουμε ανθρώπους που πλέον δεν είναι μαζί μας, όπως η γιαγιά μου», μας λέει και συνεχίζει: «Παρατηρώντας ένα παρελθόν που φαντάζει πια τόσο μακρινό, συνειδητοποιείς πώς έχεις αλλάξει. Ίσως μάλιστα να ανακαλύψεις ότι ο τρόπος που θυμόσουν τον εαυτό σου διαφέρει εντελώς από την πραγματικότητα που βλέπεις στην οθόνη».

Home movies στο σινεμά

Μπορεί τα home movies να είναι καθαρά ερασιτεχνικές καταγραφές με μοναδικό σκοπό τη διάσωση των οικογενειακών αναμνήσεων, ωστόσο, όπως υπογραμμίζει ο κ. Κρανάκης, συγγενεύουν σε μεγάλο βαθμό με τον κινηματογράφο, βαδίζοντας σε κοινά ιστορικά, αισθητικά και τεχνικά μονοπάτια. «Γεννήθηκαν μαζί (ένα από τα πρώτα –ίσως το πρώτο– θεωρούμενα home movies, το 41 δευτερολέπτων “Le Repas de Bébé” του Λουί Λιμιέρ από το 1895, γυρίστηκε με την ίδια μηχανή, το Cinématographe, που έφτιαξε με τον αδελφό του Ογκίστ και με την οποία γυρίστηκαν και οι πρώτες ταινίες) και εξελίχθηκαν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο και τα ίδια τεχνολογικά άλματα – περνώντας από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή».

Χαρακτηριστική είναι, μάλιστα, η χρήση home movies σε γνωστές ταινίες –συνήθως με σκηνοθετημένο τρόπο– για να φωτίσουν το παρελθόν των χαρακτήρων. «Παραδείγματα αποτελούν το “Stories We Tell” της Σάρα Πόλεϊ, που αναμειγνύει αληθινά και “κατασκευασμένα” home movies, το “Tarnation” του Τζόνναθαν Κασούετ, που ανασυνθέτει την εννληκιστή του, αλλά και το έγχρωμο home movie το οποίο παρεμβάλλεται στο ασπρόμαυρο “Οργισμένο είδωλο” του Μάρτιν Σκορσέζε», αναφέρει.

Αν και τα τεχνολογικά μέσα έχουν εξελιχθεί εντυπωσιακά, με εμάς να καταγράφουμε την καθημερινότητα περισσότερο από ποτέ –κυρίως με τη χρήση smartphone– αυτό, σύμφωνα με τους επιμελητές της εκδήλωσης, δεν σημαίνει ότι τη διασώζουμε κιόλας. «Αντιθέτως, υπάρχει ο κίνδυνος να ζούμε σε αυτό που έχει ονομαστεί Digital Dark Age (Ψηφιακός Μεσαίωνας): μια εποχή που παράγουμε και αποθηκεύουμε τεράστιες ποσότητες πληροφορίας, αλλά μπορούμε εύκολα να χάσουμε οριστικά την πρόσβασή μας σε αυτές, καθώς τα μέσα, τα λογισμικά και τα φορμά παλιώνουν», παρατηρεί η επιμελήτρια κινηματογραφικών προγραμμάτων και μεταφράστρια Αναστασία Μελία Ελευθερίου. «Αυτό είναι, μάλιστα, ένα από τα σημαντικότερα ερωτήματα που θέτει σήμερα το Home Movie Day: Τι σημαίνει, τελικά, να διασώζουμε ψηφιακά; Και πώς μπορούμε να μάθουμε να φροντίζουμε τις σημερινές εικόνες μας, αν δεν κατανοήσουμε πρώτα τι συνέβη με τις εικόνες του παρελθόντος;» καταλήγει.

Ψηφιακός Μεσαίωνας

Υπάρχει ο κίνδυνος να ζούμε σε αυτό που έχει ονομαστεί Ψηφιακός Μεσαίωνας: μια εποχή που παράγουμε και αποθηκεύουμε τεράστιες ποσότητες πληροφορίας, αλλά μπορούμε εύκολα να χάσουμε οριστικά την πρόσβασή μας σε αυτές, καθώς τα μέσα, τα λογισμικά και τα φορμά παλιώνουν.

Αναστασία Μελία Ελευθερίου
Επιμελήτρια κινηματογραφικών προγραμμάτων και μεταφράστρια

«Home Movie Day»
Σάββατο 31/10, στον καλλιτεχνικό χώρο Κέντρο Ελέγχου Τηλεοράσεων (Κύπρου 91Α, Κυψέλη).

Η αισθητική μιας εποχής

Η κάμερα έχει αποτυπώσει μια πολιτιστική εκδήλωση του παρελθόντος, δίνοντας πληροφορίες για το πώς έμοιαζαν τότε τέτοιου τύπου εκδηλώσεις. Είναι συναρπαστικό να βλέπεις την αισθητική της εποχής – από τις γραμματοσειρές στους τίτλους μέχρι το πώς ντύνονταν και συμπεριφέρονταν οι άνθρωποι.

Λουίζα Ντούρου
Σκηνοθέτις ντοκιμαντέρ

Τιμόνι. Τσιγάρο. Μητροπάνος

Οι ιστορίες τριών οδηγών ταξί στο ντοκιμαντέρ της Ειρήνης Βουρλούμη «Αλλού ο δρόμος»

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

«**Η νύχτα** είναι ο κόσμος μου», λέει ο Γιώργος Γεωργίου. Χρυσό ρολόι και δακτυλίδι, πουκάμισο ανοιχτό πάνω από το στέρνο, τσιγάρο στο χέρι που απλώνεται έξω από το παράθυρο του ταξί. Το ραδιόφωνο είναι βουβό, γιατί τραγουδάει ο ίδιος Μητροπάνο. Την επόμενη ημέρα άλλωστε θα αφήσει το τιμόνι για να πιάσει το μικρόφωνο σε ένα από τα πιο γνωστά λαϊκά κλαμπ στο Μπουρνάζι. Οδηγός ταξί, λοιπόν. Και τραγουδιστής. Τι άλλο; Ο Γεωργίου είναι επιπλέον ένας από τους τρεις πρωταγωνιστές στο «Αλλού ο δρόμος», το ντοκιμαντέρ της Ειρήνης Βουρλούμη, το οποίο κυκλοφορεί από την περασμένη Πέμπτη στις αίθουσες.

Παραδοσιακά οι οδηγοί ταξί – ειδικά της Αθήνας– συγκεντρώνουν πάνω τους πάσης φύσεως προβολές: για κάποιους «λαϊκοί ψυχαναλυτές», για άλλους φωτεινοί «παντογνώστες» και για μερικούς μοναδικό μέσο για να διασχίσουν τον ωκεανό της πόλης. Αυτούς επιλέγει η Βουρλούμη να μας συνοδεύσουν στη νυχτερινή Αθήνα, σε ένα γοητευτικό ταξίδι, δίκως να γράφει το ταξίμετρο. «Όταν η Ειρήνη πήγε αρχικά στο αεροδρόμιο για να βρει τους ταξιτζήδες που χρειαζόταν, κάποιοι της μίλησαν για εμένα. Με τον χώρο του σινεμά δεν είχα ποτέ επαφές, αλλά νομίζω βρήκα με τη μία τις λειπομέρειες. Τι να σου πω, με πάει η κάμερα...», μου λέει από το τηλέφωνο ο Γ. Γεωργίου.

«**Σχεδόν** πέντε δεκαετίες στο ταξί, έχω ζήσει άπειρα περιστατικά, έχω μεταφέρει τον καλύτερο άνθρωπο και τον χειρότερο εγκληματία. Ένας που μου έχει μείνει ως απίστευτος συζητητής, με χιούμορ και άνεση, ήταν ο Θόδωρος Πάγκαλος», λέει ο Γιώργος Γεωργίου, ο οποίος μοιράζει τη ζωή του ανάμεσα στο τιμόνι και στο μικρόφωνο. «Η νύχτα από όπου και να την πιάσεις –στο ταξί ή στην πίστα– είναι το ίδιο πράγμα».

Εκτός από εκείνον, στο ντοκιμαντέρ εμφανίζεται ακόμη ο Κωνσταντίνος, γνωστός στον δρόμο και ως «Το Πούμα», ένας φιλοσοφημένος βετεράνος του επαγγέλματος στο κατώφλι της συνταξιοδότησης. Επίσης ο Σάνι, νιγηριανής καταγωγής Έλληνας ηθοποιός, οδηγός ταξί εξ ανάγκης, που ονειρεύεται να επιστρέψει στο πάλκο. Και οι τρεις άνδρες περιφέρονται με τα οχήματά τους στη νυχτερινή Αθήνα, περνούν τις ώρες αναμονής με τους συναδέλφους και κουβεντιάζουν με

διάφορους πελάτες. Μια διαδεδομένη αντίληψη, άλλωστε, τους αποδίδει πολύπλευρες γνώσεις, τσιμεντωμένες απόψεις και φυσικά ατελείωτες ιστορίες που έχουν να αφηγηθούν.

«Ολα έχουν να κάνουν με την επαφή με τον πελάτη, τις καθημερινές συζητήσεις που κάνεις. Κάτι δίνεις και κάτι παίρνεις. Είναι και κάπως φυσικό να εκφράζεις αποψη για τα πάντα. Σχεδόν πέντε δεκαετίες στο ταξί, έχω ζήσει άπειρα περιστατικά, έχω μεταφέρει τον καλύτερο άνθρωπο και τον χει-

ρότερο εγκληματία. Ένας που μου έχει μείνει ως απίστευτος συζητητής, με χιούμορ και άνεση, ήταν ο Θόδωρος Πάγκαλος», αναφέρει ο Γεωργίου, συμπληρώνοντας πως «αυτή τη στιγμή, πάντως, μπορείς να βρεις και μορφωμένα παιδιά πάνω στο ταξί». Στο ντοκιμαντέρ τον βλέπουμε να προσφέρει και τις δικές του συμβουλές στους πελάτες («τον πόνο και τη μοναξιά τα σβήνεις με το ποτό»), οι οποίες, όπως λέει, πηγάζουν από προσωπικές εμπειρίες στη νύχτα και σκληρά κατακτημένη αυτογνωσία.

Η δική του νύχτα βέβαια δεν περιορίζεται μόνο στις διαδρομές του ταξί. Η κάμερα της Βουρλούμη τον καταγράφει στις εμφανίσεις του στο περίφημο «Δικαστήριο», καθώς και στα γυρίσματα ενός βιντεοκλίπ και στην πχογράφηση του πρωτότυπου κομματιού «Δεν με νίκησε η πόλη», ειδικά για την ταινία. Από τη δεκαετία του 1980 που ξεκίνησε το τραγούδι, έχει συμμετάσχει σε μεγάλα σχήματα, συνεργαζόμενος μεταξύ άλλων με τον Γιώργο Ζαμπέτα, τον Σταμάτη Κόκοτα και τον Λευτέρη Πανταζή.

«Η νύχτα από όπου και να την πιάσεις –στο ταξί ή στην πίστα– είναι το ίδιο πράγμα. Το θέμα είναι πώς την αντιμετωπίζεις. Αν την αφήσεις να σε παρασύρει, να σε εκμεταλλευθεί, τελειώσες. Υπάρχει και πολλή βρωμιά, τη μια στιγμή σε αγκαλιάζουν και την άλλη αισθάνεσαι τη μαχαιριά – όχι ότι αυτά δεν συμβαίνουν π.χ. και σε ένα γραφείο. Όμως δεν την αλλάζω με τίποτα» και του χρόνου που θα βγω στη σύνταξη, πάλι έξω θα γυρνάω».

Αρκετά διαφορετικοί είναι οι δύο συνάδελφοι του Γεωργίου που εμφανίζονται στο ντοκιμαντέρ. Ρομαντικός και δραστήριος, παρά τα χρόνια του, ο «Πούμα» φυτεύει δέντρα και τα ονοματίζει, ενώ έχει το καθημερινό του τελετουργικό, ξημερώματα παρέα με μια κουκουβάγια στα πόδια της Ακρόπολης. Ο Σάνι, από την άλλη, δίνει θεατρικές περφόρμανς στην τοπική αφρικανική ενορία, υπομένει τον ρατσισμό, που ξαναθεριεύει στους δρόμους, και νοσταλγεί μια διαφορετική ζωή, πιο κοντά στην αγαπημένη του τέχνη. Οι τρεις τους θα συναντηθούν στο φινάλε για ένα μικρό, αυτοσχέδιο γλέντι κάτω από τη γέφυρα του Κηφισού, εκεί όπου το ατελείωτο ποτάμι των οχημάτων δισαχίζει κάθε μέρα την πόλη παίρνοντας μαζί τις ιστορίες των ανθρώπων της.

Το ντοκιμαντέρ της Ειρήνης Βουρλούμη «Αλλού ο δρόμος» προβάλλεται στην αίθουσα Αναοός.

Θέατρο Ριάλτο

4

TET 20:30 (120')

Τα μωρά τα φέρνει ο πελαργός
Μ. Ρέππας & Θ. Παπαθανασίου (13+)
Θέατρο Ανεμώνας

Θεσσαλονίκη 1943, κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής. Δύο άτεκνα ζευγάρια, ζουν σποιαγμένα σε ένα παλιό σπίτι, με τη λαχτάρα για ένα μωρό, ενώ προσπαθούν να επιβιώσουν μέσα στην πείνα, τον τρόμο και τις δυσκολίες της εποχής. Οι ισορροπίες ανατρέπονται όταν ένας Εβραίος δραπέτης από το Άουσβιτς τους ζητά καταφύγιο. Το δράμα και η κωμωδία συνυπάρχουν στο έργο, αναδεικνύοντας την ανθρώπινη αλληλεγγύη. Σκηνοθεσία: Μαρίνος Ξενοφώντος. Ηθοποιοί: Ειρήνη Κωνσταντίνου, Γιάννης Κόκκινος, Κρίστοφερ Γκρέκο, Έλενα Χειλέτη, Γιάννα Λευκάτη, Άγγελος Χατζημιχαήλ, Νικόλας Αρκαδίου. €18 / 12 / 8

6

ΠΑΡ 20:30 (80')

The Fifth Step - David Ireland
National Theatre Live

Μια αιχμηρή, απολαυστική παράσταση σε σκηνοθεσία του Finn den Hertog, σε μαγνητοσκοπημένη μετάδοση από το West End του Λονδίνου. Ο βραβευμένος με Olivier Jack Lowden (*Slow Horses*, *Dunkirk*) συμπρωταγωνιστεί με τον βραβευμένο με Emmy και BAFTA Martin Freeman (*The Responder*, *Sherlock*) σε ένα νέο, ανατρεπτικό έργο, γεμάτο καυστικό χιούμορ, που απέσπασε εξαιρετικές κριτικές. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. €12 / 10

13

ΠΑΡ 19:00 (70')

Αποτύπωμα στον πηλό: Βαλεντίνος Χαραλάμπους και η ψηφιοποίηση ενός ζωντανού αρχείου

Παρουσίαση του διεπιστημονικού έργου τεκμηρίωσης, μελέτης, οπτικοποίησης και προστασίας του πολυδιάστατου ζωντανού αρχείου του κεραμίστα καλλιτέχνη Βαλεντίνου Χαραλάμπους. Συνδιοργανωτές: The Cyprus Institute / APAC Labs - Pylon Art and Culture. Ελεύθερη είσοδος.

17

ΤΡΙ 20:30 (85')

Τα 39 Σκαλοπάτια
Θέατρο Λέξη

Ο Ρίτσαρντ βρίσκεται μπλεγμένος σε μία υπόθεση κατασκοπείας, φόνου μιας μυστηριώδους γυναίκας και συνομωσίας και αναγκάζεται να τραπεί σε φυγή. Καταδιώκεται και προσπαθεί να αποκαλύψει την αλήθεια, ταξιδεύοντας σε ολόκληρη τη Βρετανία, συναντώντας μια σειρά από παράξενους χαρακτήρες που τον μπλέκουν σε απίθανες περιπέτειες. Πρόκειται για ένα κωμικό θρίλερ γεμάτο δράση, ανατροπές και χιούμορ. Διοσκουή: Patrick Barlow. Σκηνοθεσία: Μαρίνα Βρόντη. Ηθοποιοί: Αντρέας Παπαμιχαλόπουλος, Βασίλης Χαραλάμπους, Μάριος Δημητρίου, Μαρία Τσιάκκα. €25 / 22 / 18

20

ΠΑΡ 20:30 (120')

4 in Groop - Μαρία Παπαγεωργίου

Η Μαρία Παπαγεωργίου έρχεται για πρώτη φορά στο Θέατρο Ριάλτο με μία νέα μουσική παράσταση στην οποία συμπυκνώνει την καλλιτεχνική της διαδρομή αλλά και το παρόν της, που την έχει καθιερώσει ως μία από τις σημαντικότερες ερμηνεύτριες και δημιουργούς του καιρού μας. Κρατώντας μέσα της την προσωπική διακογραφία της αλλά και τραγούδια της «Αλληλογραφίας» του Μίκη Θεοδωράκη, την ποίηση στις μουσικές του Θάνου Μικρούτσικου, τις επανεδόσεις των βιβλίων της που συνεχίζουν να ενσωματώνονται οργανικά στους στίχους της, τους σημαντικούς τραγουδοποιούς που αγαπά, αλλά και τα τραγούδια από τον νέο της δίσκο, η Μαρία Παπαγεωργίου συνομιλεί και αλληλεπιδρά επί σκηνής με τους σημαντικούς μουσικούς συνεργάτες της, σε μια ουσιαστική συναυλιακή εμπειρία. Μουσικοί: Θάνος Μιχαηλίδης – τύμπανα, Γιώργος Θεοδωρακόπουλος – πλήκτρα, μπάσο, Ευριπίδης Ζεμενίδης – κιθάρες, ενορχήστρώσεις, Μαρία Παπαγεωργίου – ηλεκτρική και ακουστική κιθάρα. €22 / 18

22

KYP 19:00 (70')

Βραδιά Οπερέτας - Τραγουδώντας στην Καταιγίδα | Π.Κ. Επιλογή

Ένα αφιέρωμα στην ελληνική οπερέτα μέσα από αγαπημένα αποσπάσματα έργων του Θεόφραστου Σακελλαρίδη όπως: *Η Κόρη της Καταιγίδας*, *Πικ Νικ*, *Θέλω να δω τον Πάπα* και *Ο Βαφτιστικός*. Μαζί με αυτά θα ακουστούν και άλλα γνωστά «σουξέ» της εποχής που ζωντανεύουν μελωδίες γεμάτες έρωτα, χιούμορ, θεατρικότητα και νοσταλγία. Σολίστ: Μαργαρίτα Ηλία, Μαρίζα Αναστασιάδη, Μάριος Ανδρέου, Στέλιος Γεωργίου, Δανάη Κωμοδρόμου, Σάββια Ιακώβου, Αντρέας Θεοδώρου και Δημήτρης Σιγαλός. Συμμετέχουν η Χορωδία της Πολιτιστικής Κίνησης «Επιλογή» και πενταμελές μουσικό σύνολο. Σκηνοθεσία – Διοσκουή σεναρίου: Αγγέλα-Κλεοπάτρα Σαρόγλου. Μουσική επιμέλεια – Ενορχήστρωση: Μιχάλης Γρηγορίου. €15 / 10

Νοέμβριος 2026

27 - 29

ΠΑΡ - KYP 19:00

Flash Festival

Το Flash Festival επιστρέφει για την δεύτερη έκδοσή του ως Φεστιβάλ. Ξεκίνησε το 2020 ως ετήσιο πρόγραμμα (FlashArt) που είχε ως στόχο τη στήριξη και ανάδειξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής παραγωγής στην Κύπρο και συνεχίζει να δίνει χώρο σε νέες δημιουργίες και διαφορετικές καλλιτεχνικές προσεγγίσεις. Η φετινή τριήμερη διοργάνωση θα φιλοξενήσει παραγωγές από δημιουργούς που δραστηριοποιούνται στο ευρύτερο φάσμα της σύγχρονης τέχνης. Μερικές από τις παραστάσεις / δράσεις / πρότζεκτ που θα παρουσιαστούν είναι: 21S των Emiddio Vasquez και Στέλιο Αντωνίου, η παράσταση *TRACKS: From Stone to Concrete* του x.γρη, καθώς και προβολές σε συνεργασία με το *Queer Wave*. €8-€10 (€30 Κάρτα Φεστιβάλ).

77777745
rialto.com.cy

Θεσμικός Χορηγός Επικοινωνίας
Official Communications Partner

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

49,4%

ακούν audiobooks στις μετακινήσεις τους στο αυτοκίνητο

40,6%

όταν χαλαρώνουν στο σπίτι

36,7%

πριν κοιμηθούν

26,8%

όταν γυμνάζονται

25,8%

στις μετακινήσεις τους με μέσα μεταφοράς

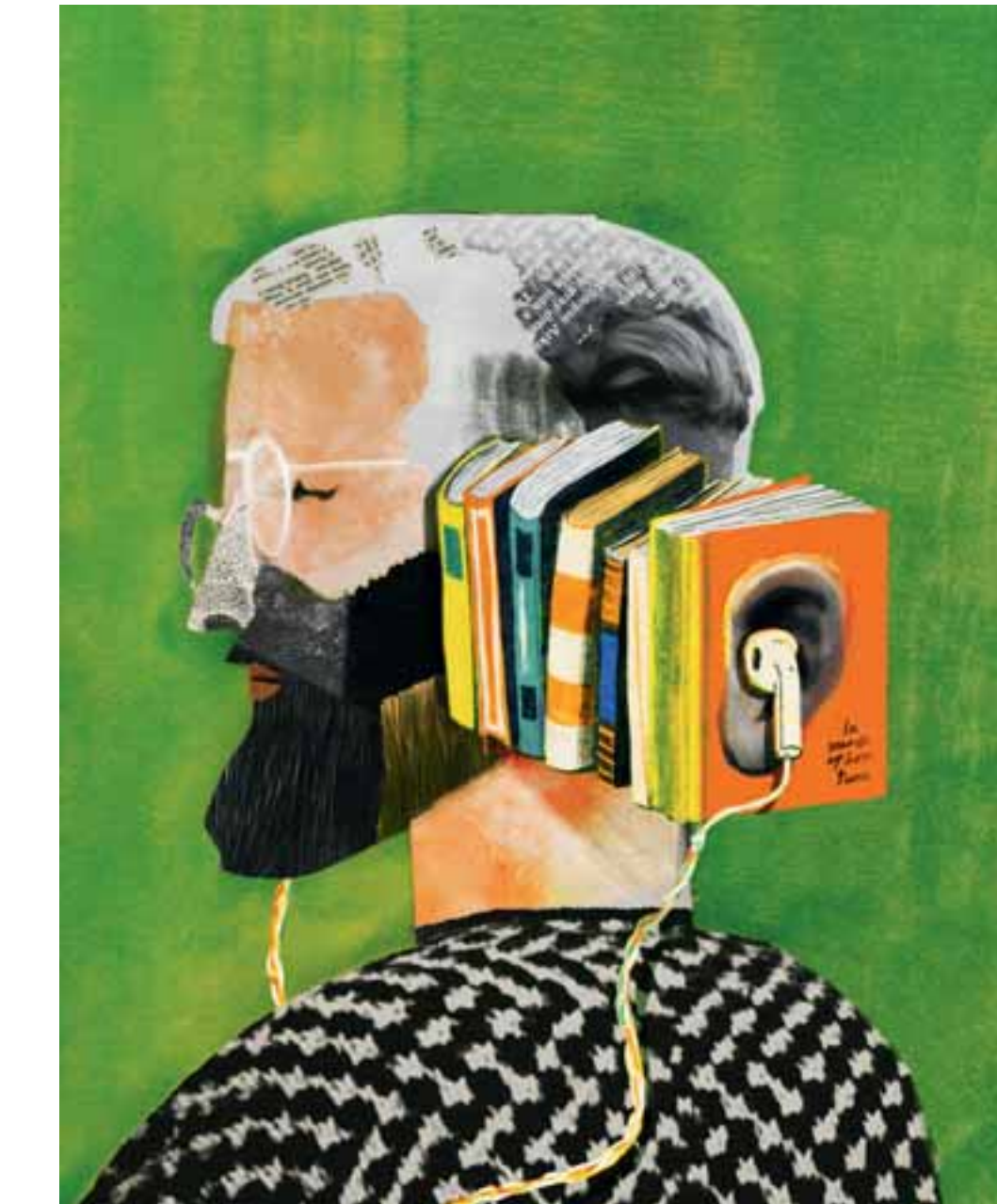
Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Γιώργος Ανιάδης κάνει τη διαδρομή Παλιό Φάληρο - Μεταμόρφωση δύο φορές την ημέρα. Είναι ένα από τα ανώνυμα «θύματα» του Κηφισού. «Πριν από δύο χρόνια, περίπου, συνειδητοποίησα ότι έπρεπε να βρω έναν πιο δημιουργικό τρόπο για να περνάω αυτές τις δύο αναθεματισμένες ώρες του πηγαινέλα από την εργασία μου. Συνήθως καταβυθίζομαι στην ακατάσχετη πολιτικολογία των πρωινών ραδιοφωνικών εκπομπών, αλλά κάποια στιγμή είπα στον εαυτό μου ότι αξίζει κάτι καλύτερο. Κάπως έτσι ανακάλυψα τα audiobooks. Ακούγεται κάπως υπερβολικό, από μια άποψη, όμως, μου έσωσαν τη ζωή – τη ζωή στον Κηφισό τουλάχιστον».

Τα «ηχητικά βιβλία», όπως είναι ο ακριβής τίτλος στα ελληνικά, υπάρχουν σε αυτόν τον πλανήτη εδώ και σχεδόν έναν αιώνα. Τη δεκαετία του '30 η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου εγκαινίασε μια σειρά παραγωγής δίσκων όπου γνωστοί ηθοποιοί του Χόλιγουντ ή αναγνωρίσιμοι ραδιοφωνικοί παραγωγοί διάβαζαν διάσημα λογοτεχνικά έργα. Ο στόχος ήταν να αποκτήσουν πρόσβαση στους πνευματικούς θησαυρούς της εποχής δύο βασικές πληθυσμιακές ομάδες: οι αναλφάβητοι (οι οποίοι προφανώς ήταν πολύ περισσότεροι από σήμερα, άνω του 4%) και τα άτομα με προβλήματα όρασης. Στον μεταπολεμικό κόσμο η ιδέα ριζώσε για τα καλά και στην Ευρώπη. Τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 μεγάλα βρετανικά και γερμανικά βιβλιοπωλεία μπορεί να αφιέρωναν κι έναν ολόκληρο όροφο στα audiobooks της εποχής· η απεύθυνση ήταν πια πολύ πιο διευρυμένη και τα ηχητικά βιβλία είχαν καθιερωθεί πλέον ως ένα ξεχωριστό, αυτόνομο είδος ψυχαγωγίας.

Οι Έλληνες ποιητές

Όσο για την Ελλάδα, έχουμε λίγο μετά το 1960 την ιστορική δισκογραφική σειρά «Έλληνες ποιητές διαβάζουν έργα τους» (με το σήμα του «Διονύσου» στις αρχικές εκδόσεις, ακολουθήσαν επανεκδόσεις από τη Lyra) που αποτελεί μέχρι σήμερα μια από τις σπουδαιότερες ηχητικές ανθολογίες της ελληνικής λογοτεχνίας. Στην πραγματικότητα, όμως, η ελληνική αγορά των audiobooks γεννήθηκε τον Αύγουστο του 2021, όταν τέθηκε σε λειτουργία η μία από τις δύο βασικές πλατφόρμες που υπάρχουν σήμερα, πέντε χρόνια μετά, η BookVoice, με διαθέσιμους κάτι περισσότερους από 200 τίτλους. «Όταν το 2021 παίρναμε την απόφαση να ξεκινήσουμε την πρώτη πλατφόρμα ηχητικών βιβλίων στην Ελλάδα, γνωρίζαμε ότι δεν υπάρχει καν η αγορά στη χώρα μας, επομένως όλα ξεκινούσαν κυριολεκτικά από το μηδέν», θυμάται ο Βασίλης Ζαρκαδούλας, ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος της BookVoice. «Γνωρίζαμε όμως την ανοδική τάση παγκοσμίως και είχαμε επικοινωνήσει με πολλά στελέχη του κλάδου από το εξωτερικό. Στην πορεία χτίσαμε μια ευρεία βάση πελατών, που συχνά ανταποκρίνονται σε ερωτήματα τα οποία θέτουμε για τις προτιμήσεις και τις συνήθειές τους. Έχουμε σταθερή επικοινωνία μαζί τους μέσω του customer support, αφού οι ακροατές/αναγνώστες είναι αυτοί που κατευθύνουν την εξέλιξη κάθε βιβλιοπωλείου, φυσικού ή ψηφιακού. Παρακολουθούμε, βέβαια, τις έρευνες που γίνονται γενικά για το βιβλίο, σύμφωνα με τις οποίες εννέα στους δέκα τακτικούς αναγνώστες γνωρίζουν τι είναι το audiobook και

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ

Εσείς, πόσα βιβλία έχετε ακούσει;

Οι πλατφόρμες των audiobooks, τα χαρακτηριστικά των ακροατών - αναγνώστών και οι προοπτικές στην ελληνική αγορά

το 82% εξ αυτών θα ήθελε να το χρησιμοποιήσει στο μέλλον, ένας αριθμός που αποκαλύπτει μια αγορά σε ανάπτυξη και με τεράστια δυναμική».

Ξεχωριστή αγορά

Την «αυτονόμηση» των audiobooks ως ξεχωριστή αγορά και με τα δικά της χαρακτηριστικά σε σχέση με την αντίστοιχη των «κλασικών» βιβλίων υποστηρίζουν τα ευρήματα σε έρευνες στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα. Πρώτον, ο δυνάμει πελάτης των audiobooks δεν είναι ο κλασικός βιβλιοφάγος. Διατηρεί μια πιο χαλαρή σχέση με το είδος, είναι πολυάσχολος και συνήθως δεν έχει χρόνο για τακτικές επισκέψεις στο βιβλιοπωλείο της γειτονιάς του. Και κάτι ακόμη, πιο σημαντικό: δεν είναι ο φανατικός αναγνώστης λογοτεχνίας, αλλά έλκεται από την απέραντη δεξαμενή του non fiction. Δεν είναι τυχαίο ότι ανάμεσα στις πιο δημοφιλείς κατηγορίες βρίσκουμε βιβλία ψυχολογίας, αυτοβελτίωσης, επιστήμης και ιστορίας. Ούτε αυτό είναι συμπτωματικό: πρόκειται για βιβλία που, αντίθετα με τη λογοτεχνία, δεν απαιτούν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης.

Το καλοκαίρι του 2022 εμφανίστηκε ο δεύτερος μεγάλος

«παίκτης» της ελληνικής αγοράς, η JukeBooks. Η Τατιάνα Πράσινου, επικεφαλής μάρκετινγκ της πλατφόρμας που ακολουθεί ένα καθαρά συνδρομητικό μοντέλο, μας λέει ότι μπορεί οι αρχικές προσδοκίες να μην εκπληρώθηκαν πλήρως, αλλά, πρώτον, υπάρχουν λόγοι γι' αυτό και, δεύτερον, τα περιθώρια ανάπτυξης των audiobooks στην Ελλάδα παραμένουν πολύ μεγάλη. «Στην Ελλάδα ο κόσμος που διαβάζει συστηματικά είναι πιο μεγάλος σε ηλικία και λιγότερο εξοικειωμένος με την ψηφιακή κουλτούρα, επομένως και πιο διστακτικός να δοκιμάσει μια διαφορετική εμπειρία». Η ίδια δεν βλέπει κανέναν ανταγωνισμό ανάμεσα στο έντυπο και στο ηχητικό βιβλίο. «Δεν θα δείτε καμία καμπάνια στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό που να λέει “άσε το βιβλίο και πάσε τα ακουστικά”. Εμείς λέμε συνέχεια να διαβάζει και εμπλούτισε την εμπειρία σου με έναν ακόμη τρόπο. Και η πραγματικότητα είναι ότι οι ακροατές audiobooks ανακαλύπτουν ολόκληρες κατηγορίες βιβλίων που δεν τους είχαν περάσει καν από το μυαλό». Οντως: ένα από τα μεγαλύτερα σουζέ της ελληνικής αγοράς είναι η ανάγνωση της Βίβλου από τον ηθοποιό και σκηνοθέτη Αρη Σερβετάλη.

Η «μεγάλη εικόνα» της ελληνικής αγοράς ηχητικών βιβλίων, πάντως, δεν βγάζει μάτι. Οι συστηματικοί ακροατές υπολογίζονται κοντά στους 35.000 με 40.000, ενώ ο συνολικός τζίρος κοντά στο 1,5 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 1% της αναγνωστικής βάσης. Την ίδια στιγμή, στον αγγλοσαξονικό κόσμο αλλά όχι μόνον (δείτε Σκανδιναβία, Γερμανία κ.α.) συντελείται πραγματική κοσμογονία. Στις ΗΠΑ, σύμφωνα με την Association of American Publishers, τα έσοδα των εκδοτών από ψηφιακά audiobooks αυξήθηκαν κατά 22,5% μόνο μέσα σε μία χρονιά (2024). Με την Audible της Amazon να σέρνει τον χορό διεθνώς καθώς είναι σε θέση να χρυσοπληρώνει σταρ της κινηματογραφικής και μουσικής βιομηχανίας για να χαρίσουν τη φωνή τους ή να χρηματοδοτεί επικές παραγωγές με απίθανα ηχητικά εφέ, υπολογίζεται ότι μέχρι το 2030 τα audiobooks θα αποτελούν το 25% της εκδοτικής παραγωγής. Πλέον τα δικαιώματα ενός βιβλίου πωλούνται «πακέτο» (έντυπη μορφή και audiobook) ενώ γύρω από την αναδυόμενη βιομηχανία «προαυλίζεται» πλήθος επαγγελματικών κατηγοριών. Πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι η ανάγνωση ηχητικών βιβλίων αποτελεί τη

Νο1 πιο επικερδή απασχόληση για τους ηθοποιούς της Νέας Υόρκης. Και στην Ελλάδα παροπλισμένα στούντιο μετατρέπονται από τη μία μέρα στην άλλη σε στούντιο ηχογράφησης audiobooks.

Η παραγωγή τους δεν είναι τόσο οικονομική όσο ίσως πιστεύουμε. Μια σχετικά καλή παραγωγή ελληνικού ηχητικού βιβλίου στοιχίζει περίπου 1.800-2.000 ευρώ (με σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού να αφορά την αμοιβή του αφηγητή), ενώ η επιλογή του τίτλου που θα ηχογραφηθεί σχετίζεται τόσο με την εμπορικότητα όσο και με εσωτερικές ισορροπίες εντός των εκδοτικών οίκων. Εμπειρος άνθρωπος του βιβλίου μεταφέρει την παρακάτω εικόνα: «Στην αρχή οι πλατφόρμες κυνηγούσαν τους εκδότες, αλλά σήμερα μπορεί να συμβεί το ακριβώς αντίθετο: ένας συγγραφέας να “ηλάνθει” την ηχητική εκδοχή του βιβλίου κάποιου συναδέλφου του και να ζητήσει επίμονα να γίνει το ίδιο και με το δικό του».

Διατρέχοντας, πάντως, τους καταλόγους στις δύο βασικές ελληνικές πλατφόρμες ανακαλύπτεις κοινούς τίτλους, αν και στην BookVoice βλέπεις μια πιο στοχευμένη συνεργασία και με μικρότερους εκδοτικούς οίκους εκτός από τους κυρίαρχους (Μεταίχμιο, Διόπτρα κ.τ.λ.): Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Κίχλη, Printa/Poés, Γκοβόστη, Εν Πλώ, Ερατό, Ινδικτος, Κέδρος, Κέλευθος, Παπαδόπουλος, Πεδίο/Ελληνικά Γράμματα. Παράλληλα, οι δύο μεγαλύτεροι κατά τεκμήριο εκδότες, Ψυχογιός και Πατάκης, βρίσκονται μόνο στη μία πλατφόρμα (BookVoice), καθώς δεν επιθυμούν παρουσία σε αμιγώς συνδρομητικά μοντέλα. Φυσικά και οι ελληνικές εταιρείες ακολουθούν –όσο τους το επιτρέπει η επιχειρηματικά τους πλάνα– την κυρίαρχη διεθνή τάση: επένδυση στο «όνομα» του αφηγητή, πιο «φαντεζί» παραγωγές κ.λπ.

Αποκλειστικότητα

Παρ' όλα αυτά ο Βασίλης Ζαρκαδούλας (BookVoice) ακούγεται αισιόδοξος. «Πείσαμε δεκάδες εκδότες, “μικρούς” και “μεγάλους”, να μας εμπιστευθούν ό,τι σημαντικότερο: τα βιβλία τους. Και σε λίγες εβδομάδες θα έχουμε 5.000 τίτλους στον κατάλόγό μας, audio & eBook. Είχαμε την τιμή να μας εμπιστευθεί ο ίδιος ο Διονύσης Σαββόπουλος την αυτοβιογραφία του, η οικογένεια του Μίκη Θεοδωράκη το ίδιο, έχουμε σε αποκλειστικότητα έργα του Καζαντζάκη, του Καραγάτση και εκατοντάδων άλλων Ελλήνων και ξένων κορυφαίων συγγραφέων. Ανοιχáme την αγορά: έπειτα από εμάς ακολουθήσαν και άλλες αντίστοιχες πλατφόρμες. Ως εκ τούτου, αν σκεφτώ πόσο ρομαντικοί και με πόση άγνοια κινδύνου ξεκινήσαμε πριν από πέντε χρόνια, σίγουρα δεν μπορώ να προβλέψω πού θα έχουμε φτάσει σε άλλα τόσα. Μπορώ όμως να σας πω τον στόχο μας: να συνεχίσουμε να ηχογραφούμε τους καλύτερους τίτλους με τις καλύτερες φωνές, ώστε να μας εμπιστευούνται είτε ως συνδρομητές είτε ως ad hoc ακροατές οι πιο απαιτητικοί αναγνώστες. Και φυσικά, δεν είμαστε απλώς μια ομάδα που αγαπάμε το βιβλίο. Είμαστε παράλληλα και μια πλατφόρμα που βασίζεται στην τεχνολογία. Είναι δεδομένο, λοιπόν, ότι όταν μιλάμε για “ανάπτυξη” μιλάμε για νέα features, για ακόμη πιο πολλές επιλογές για τον χρήστη της εφαρμογής και όχι για απλή αναβάθμιση των όσων παρέχουμε τώρα».

3.450

τίτλοι audiobooks διατίθενται από τις δύο βασικές ελληνικές πλατφόρμες

22%

ακούν βιβλία αυτοβελτίωσης και ψυχολογίας – η δημοφιλέστερη θεματική κατηγορία στο είδος

1,5

εκατ. ευρώ είναι ο ετήσιος τζίρος της αγοράς των audiobooks στην Ελλάδα

Ο μέσος χρήστης ξεκινάει να ακούει περίπου 5 audiobooks τον μήνα και ολοκληρώνει 1,5

Λογοτεχνία ή ακτιβισμός;

Ντιμπέιτ της «Κ» για την απόφαση του εκδοτικού οίκου Faber & Faber να διακόψει την κυκλοφορία των βιβλίων της Σάλι Ρούνεϊ στα βιβλιοπωλεία του Ηνωμένου Βασιλείου

Το «Κανονικοί άνθρωποι» (εκδ. Πατάκη, 2020) δεν θα πωλείται μελλοντικά στα βρετανικά βιβλιοπωλεία. Ένα ένα τα μυθιστορήματα της Ιρλανδής συγγραφέως Σάλι Ρούνεϊ εξαντλούνται από τα ράφια. Πριν από δέκα ημέρες ο εκδότης της, Faber & Faber, ανακοίνωσε ότι σταματάει να διαθέτει τα βιβλία της στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Αιτία είναι η πρόθεσή της να δίνει τα έσοδα από τις πωλήσεις στην οργάνωση Palestine Action, η οποία ετέθη πέρυσι εκτός νόμου από την κυβέρνηση ως «τρομοκρατική». Η ίδια η κυβερνητική απόφαση έχει επικριθεί σφόδρα από ανθρωπιστικές οργανώσεις, ΜΜΕ και νομικούς κύκλους που

θεωρούν ότι ουσιαστικά ταυτίζεται η διαμαρτυρία με την τρομοκρατία. Η οργάνωση μπαίνει στην ίδια κατηγορία με νεοναζιστικές ομάδες και τη Χαμάς, διατείνονται.

Η ακτιβιστική δράση που προκάλεσε τη νομική προσφυγή εναντίον της Palestine Action είναι, μεταξύ άλλων, η περυσινή εισβολή σε βάση της πολεμικής αεροπορίας. Η κυβέρνηση επικαλέστηκε, εξάλλου, ένα ευρύτερο ιστορικό ενεργειών της οργάνωσης, μεταξύ των οποίων η επίθεση στις εγκαταστάσεις της ισραηλινής εταιρείας οπλικών συστημάτων Elbit. Η διαμάχη για τη νομιμότητα της απαγόρευσης συνεχίζεται σε ανώ-

τατο δικαστικό επίπεδο. Το αποτέλεσμα, ωστόσο, είναι πως αυτή τη στιγμή ο εκδοτικός οίκος δεν μπορεί να καταβάλει στη συγγραφέα πνευματικά δικαιώματα που θα μπορούσαν να καταλήξουν στα χέρια μιας χαρακτηρισμένης τρομοκρατικής οργάνωσης. «Θα ήταν ασυνείδητο να πουλάμε το έργο ενός συγγραφέα και να μην μπορούμε να του αποδώσουμε τα κέρδη», εξήγησε ο Faber & Faber, περιγράφοντας το ηθικό δίλημμα. «Σε πλήρη συμφωνία με την ίδια τη Σάλι», σταμάτησε να προμηθεύει τα βρετανικά βιβλιοπωλεία με τα βιβλία της.

Η υπόθεση προκαλεί συζητήσεις και αντιπαραθέσεις, νομι-

κές, πολιτικές και λογοτεχνικές. «Ο νόμος είναι νόμος», λένε οι νομοταγείς, που ενίοτε ταυτίζονται με όσους απορρίπτουν την πολιτική στράτευση της Ιρλανδής συγγραφέως. «Είναι μορφή έμμεσης λογοκρισίας», αντιτείνουν οι οπαδοί της Ρούνεϊ και εξαίρουν το τσαγανό της. Πολλοί συγγραφείς στέκονται στο πλευρό της, ανάμεσά τους οι νομπελίστες Αν Κάρσον, Τζ. Μ. Κούτσι και Ανί Ερνό. Ο Πολ Μεσκάλ και η Ντέζι Εντγκαρ-Τζόουνς, οι ηθοποιοί που υποδύθηκαν τους δύο ήρωες στην τηλεοπτική μεταφορά του «Κανονικοί άνθρωποι», συνυπέγραψαν την ανοικτή επιστολή με τίτλο «Η Σάλι Ρούνεϊ είναι συγγραφέας,

όχι τρομοκράτης». Η μυθιστοριογράφος δεν είναι όψιμη υπερασπίστρια των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων. Πολύ πριν από τον πόλεμο στη Γάζα είχε ήδη καταγγείλει την ισραηλινή κατοχή και το απαρτχάιντ εις βάρος τους. Και είχε υποστηρίξει το παγκόσμιο κίνημα BDS για το μποϊκοτάζ και τις οικονομικές, πολιτισμικές και ακαδημαϊκές κυρώσεις εις βάρος του Ισραήλ. Είναι γενναία ή εμμονική; Νοιάζεται για τους Παλαιστινίους ή είναι συγκεκαλυμμένα αντισημίτρια;

Η «Κ» ανοίγει τον σχετικό διάλογο με τη μεταφράστρια Μυρτώ Καλοφωλιά και τον συγγραφέα - αρθρογράφο Αρη Αλεξανδρή.

Η Σάλι Ρούνεϊ επιθυμεί να εκχωρεί έσοδα από τις πωλήσεις των βιβλίων της στην οργάνωση Palestine Action, ωστόσο ο εκδοτικός οίκος υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να καταβάλει στη συγγραφέα πνευματικά δικαιώματα που θα μπορούσαν να καταλήξουν στα χέρια μιας οργάνωσης η οποία για τη βρετανική κυβέρνηση είναι «τρομοκρατική».

Εμμεση λογοκρισία

Της ΜΥΡΤΩΣ ΚΑΛΟΦΩΛΙΑ

Ασφαλώς και δεν χαρίστηκε η καταξίωση στη Σάλι Ρούνεϊ, νέα συγγραφέα που έγινε γνωστή και ως «Σάλιντζερ της γενιάς του Snapchat» –ο παραλληλισμός με άνδρα συγγραφέα ήταν το επισηράγισμα της επιτυχίας της–, ενώ η ευρεία απεύθυνση που έχουν τα έργα της (έγιναν σειρές στο Netflix, διαφημίζονται σε περιοδικά αεροπορικών εταιρειών και πωλούνται σταθερά σε αλυσίδες σούπερ μάρκετ) έθεσε υπό αμφισβήτηση την ποιότητά τους διότι, ως γνωστόν, η καλή λογοτεχνία αφορά τους λίγους και δεν πουλάει.

Η Ρούνεϊ, ωστόσο, άρxisε να γράφει μικρή, μεγαλώνει και ωριμάζει μαζί με τα βιβλία της, το βλέμμα της βαθαίνει, γίνεται πιο σύνθετο, μαζί και η γραφή της. Η ανατομία των ανθρώπων σχέσεων, η αμεσότητα των διαλόγων και η αποτύπωση του πιο μύχιου ψυχικού τοπίου καθιστά την ανάγνωση των βιβλίων της προσωπική συνθήκη, σαν να σου ψιθυρίζει στο αυτί ψηλαφώντας το μέσα σου.

Από την πρώτη στιγμή αναγνώρισε μια συλλογική πληγή και τάχθηκε ενάντια στη γενοκτονία των Παλαιστινίων. Ήδη από το 2021, στο πλαίσιο του κινήμα-

τος BDS, αρνήθηκε να παραχωρήσει δικαιώματα μετάφρασης σε ισραηλινό εκδοτικό οίκο, ενώ από τον Αύγουστο του 2025 είχε δηλώσει πως με τα έσοδα του έργου της θα στηρίζει τον αγώνα της οργάνωσης Palestine Action. Η οργάνωση είχε ήδη χαρακτηριστεί τρομοκρατική: πέταξαν μπογιές, και βάσει της –δυσανάλογα

Ήδη από το 2021, στο πλαίσιο του κινήματος BDS, αρνήθηκε να παραχωρήσει δικαιώματα μετάφρασης σε ισραηλινό εκδοτικό οίκο.

αυστηρής απέναντι σε κάθε πολιτική διαμαρτυρία– αγγλικής νομοθεσίας, η δολιοφθορά εμπίπτει στον αντιτρομοκρατικό νόμο. Η ίδια, σε συμφωνία με τον εκδότη της, αποφάσισε να αποσύρει τα βιβλία της από την αγορά της Μεγάλης Βρετανίας προκειμένου να αποφύγουν νομικές επιπλοκές.

Σαφέστατα υπάρχει το σκοτάδι της λογοκρισίας –έμμεσος στην περίπτωση της– και τα σωστά αντανάκλαστα της κοινότητας των ανθρώπων του πνεύ-

ματος, μαζί και της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων, ενάντια σε κάθε λογοκρισία. Ωστόσο στα βιβλία της το μήνυμα με την πιο έντονη πολιτική χροιά είναι η αγάπη, η αποδοχή και η προσωπική ελευθερία.

Η Σάλι Ρούνεϊ πλήττεται για τις πολιτικές απόψεις της έξω από το έργο της, διότι δεν έκανε πίσω, διότι δήλωσε: «Υποστηρίζω την Palestine Action και αν αυτό βάσει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου με καθιστά “υποστηρίκτρια της τρομοκρατίας”, ας είναι». Είναι μια δημιουργός που αναλαμβάνει την ευθύνη του λόγου της και της απήκησης της, που απεκδύεται τον τίτλο της συγγραφέως της γενιάς του Snapchat, που τόσο πολύ βολεύει και την υποβιβάζει. Η Σάλι Ρούνεϊ είναι η συγγραφέας της εποχής που συντελείται η γενοκτονία των Παλαιστινίων και εκείνη δίκως πάθος, χωρίς το πρόσχημα της υψωμένης γροθιάς, έχοντας συνείδηση της πραγματικότητας και πληρώνοντας το τίμημα, αρθρώνει το αυτονόητο: Λευτεριά στην Παλαιστίνη.

Η κ. Μυρτώ Καλοφωλιά είναι μεταφράστρια λογοτεχνίας και συγγραφέας. Σε δική της μετάφραση κυκλοφορεί το «Ντερμρέζ» της Σάλι Ρούνεϊ από τις εκδ. Πατάκη.

Ο νόμος ισχύει για όλους

Του ΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ

Δεν της απαγόρευσαν να εκφράζεται. Δεν της απαγόρευσαν να γράφει βιβλία και να τα εκδίδει. Ο ομολογούμενος αυστηρότατος αντιτρομοκρατικός νόμος του Ηνωμένου Βασιλείου απαγορεύει στη Σάλι Ρούνεϊ να χρηματοδοτεί μια οργάνωση που λογίζεται ως τρομοκρατική. Επιπλέον, απαγορεύει στον εκδοτικό οίκο της να καταβάλει στη συγγραφέα κέρδη συναχθέντα εντός της χώρας, εφόσον γνωρίζει ή έχει λόγο να υποψιάζεται ότι η Ρούνεϊ θα τα χρησιμοποιήσει ή μπορεί να τα χρησιμοποιήσει υπέρ του εκπεφρασμένου στόχου της (η συγγραφέας δήλωσε δημοσίως ότι δεν θα σταματήσει να στηρίζει οικονομικά την Palestine Action). Η απόφαση της συγγραφέως και του εκδοτικού οίκου της να αποσύρουν τα βιβλία της πρώτης από την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου δεν είναι προϊόν λογοκρισίας, αλλά εύλογη συνέπεια μιας στρατηγικής οικονομικής ασφυξίας.

Το κράτος δεν επιτέθηκε στο έργο της δημιουργού, δεν ζήτησε να το ελέγξει πριν εκδοθεί, δεν μάζεψε τα βιβλία της από τα ράφια, ούτε μετέτρεψε σε αδικηματα την ανάγνωσή τους από

το κοινό. Απλώς κατέστησε την εμπορική δραστηριότητα της Σάλι Ρούνεϊ πρακτικά αδύνατη. Είναι σαν να της λέει «γράφε, αλλά χωρίς να πληρώνεσαι». Ακόμη και αν η συγγραφέας ήταν πρόθυμη να το κάνει, πράγμα που θα αποδείκνυε και τη γνησιότητα του αντικαπιταλιστικού της πνεύματος, για τον εκδοτικό

Αν η Ρούνεϊ προέβη σε ένα παράνομο έμβασμα προς μια παράνομη οργάνωση, ας τιμωρηθεί γι' αυτό. Γιατί πρέπει να τιμωρηθεί προκαταβολικά;

οίκο θα ήταν νομικά και ηθικά απαράδεκτο να αποκομίζει κέρδη από την εργασία μιας επαγγελματία την οποία αδυνατεί να πληρώσει.

Ο αντιτρομοκρατικός νόμος είναι παράλογος, γιατί φαίνεται πως δεν τιμωρεί μόνο την πράξη, αλλά και τη σκέψη. Μέσα από καταχρηστικές εικασίες, εξισώνει το τετελεσμένο έγκλημα με το έγκλημα που απλώς πιθανολογείται, οδηγώντας στην εξόφθαλμη αδικία του να επέρχε-

ται πρώτα η τιμωρία και μετά το έγκλημα. Αν η Ρούνεϊ προέβη σε ένα παράνομο έμβασμα προς μια παράνομη οργάνωση, ας τιμωρηθεί γι' αυτό. Γιατί πρέπει να τιμωρηθεί προκαταβολικά και για όλες τις παράνομες πράξεις στις οποίες ίσως προβεί μελλοντικά; Γιατί πρέπει η νόμιμη εισπραξη της αμοιβής της για τη νόμιμη εργασία της να ταυτιστεί με την παράνομη διάθεση της αμοιβής της σε μια παράνομη οργάνωση; Ας πληρωθεί κανονικά γι' αυτό που δικαιούται και ας της απαγορευθεί ρητά εκείνο που δεν δικαιούται.

Από την άλλη, δίκαιος ή αδικος, ο δρακόντειος αντιτρομοκρατικός νόμος δεν φτιάχτηκε για τη συγγραφέα. Ισχύει για όλους. Οι επιπτώσεις του στην περίπτωση της μοιάζουν εκ του αποτελέσματος λογοκριτικές, επειδή το έργο της είναι έργο λόγου· όμως θα ήταν εξίσου δριμερές και για κάθε άλλο πρόσωπο στη θέση της, είτε επρόκειτο για μάγειρα είτε για εργαζόμενο σε συνεργείο αυτοκινήτων. Πολλοί αρνούνται να καταλάβουν ότι η λογοκρισία προϋποθέτει σχετική πρόθεση και δεν στοιχειοθετείται «από σπόντα». Είναι πιθανώς οι ίδιοι που εκτιμούν την πολιτικολογία της Σάλι Ρούνεϊ περισσότερο από το έργο της.

ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ
ΤΟ ΑΥΡΙΟ

ΚΥΡΙΑΚΗ
1/11